

Onsdagen den 6 juni

Kl. 09.00

*Energipolitiken,
m. m.*

§ 1 Justerades protokollen för den 28 maj.

§ 2 Föredrogs men bordlades åter
Näringsutskottets betänkande 1978/79:57

§ 3 Energipolitiken, m. m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1978/79:60 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser energihushållning m. m., propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken och propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten (i viss del) jämte motioner,

skatteutskottets betänkande

1978/79:44 med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken såvitt avser budgetdepartementets verksamhetsområde jämte motioner,

jordbruksutskottets betänkande

1978/79:34 med anledning av viss del av propositionen 1978/79:115 med riktlinjer för energipolitiken, såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner och

näringsutskottets betänkande

1978/79:62 med anledning av propositionen 1978/79:218 om lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle, m. m. jämte motioner.

TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkande nr 60, skatteutskottets betänkande nr 44, jordbruksutskottets betänkande nr 34 och näringsutskottets betänkande nr 62 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Näringsutskottets betänkande nr 60

I propositionen 1978/79:115 bil. 1 (industridepartementet) hade föreslagits (s. 251) – efter föredragning av statsrådet Carl Tham – att riksdagen skulle

dels godkänna de riktlinjer för energipolitiken som hade förordats i propositionen,

dels anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa förledningar,

2. lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m.,

dels godkänna den i propositionen förordade utvidgningen av användningsområdet för statlig garanti för oljeutvinning m. m.

I bil. 1 framlades vidare förslag om vissa anslag för budgetåret 1979/80 m. m. Under angivna punkter hade föreslagits följande:

E 2 (s. 252) att riksdagen bereddes tillfälle att ta del av i propositionen ändrade beräkningar av utgifterna under anslaget Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader,

E 3 (s. 253) att riksdagen bereddes tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om verksamheten under anslaget Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning,

E 5 (s. 254–259) att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 i enlighet med vad i propositionen anförts ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet samt till prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1980/81 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1981/82,

2. till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

E 6 (s. 259–264) att riksdagen till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

E 9 (s. 264) att riksdagen till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 7 000 000 kr. och godkände vad i propositionen förordats om användningen av reservationsanslaget Oljeprospektering,

F 13 (s. 266–291) att riksdagen skulle

1. godkänna de ändrade riktlinjer för verksamheten inom programmet Energianvändning för bebyggelse, särskilt beträffande delprogrammet Solvärmesystem och energilagring m. m., som förordats i propositionen,

2. godkänna de ändringar i övrigt av riktlinjerna för verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning som förordats i propositionen,

3. medge att regeringen träffade överenskommelse om ändring av avtalet om samarbete mellan Sverige och den europeiska atomenergigemenskapen inom området för styrd termionukleär fusion och plasmafysik i enlighet med vad som förordats i propositionen,

4. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 i enlighet med vad som anförts i propositionen ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat

löpande beslut, innebar åtaganden om högst 250 000 000 kr. för budgetåret 1980/81, högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1981/82 och högst 100 000 000 kr. för budgetåret 1982/83,

5. till Energiforskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 283 000 000 kr.,

1. F:1 (s. 292–326) att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att teckna borgen för lån intill sammanlagt 5 813 000 000 kr., varav högst 160 000 000 kr. till eldistributionsföretag,

2. bemyndiga regeringen att till ett förvaltningsbolag överlåta de aktier i eldistributionsföretag som staten f. n. innehade eller senare kunde komma att förvärva,

3. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänst som förrådsdirektör till materialdirektör,

4. till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 1 830 000 000 kr.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:115 anfördes bl. a. följande:

”I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990.

Det betonas att god tillgång till energi är en grundläggande förutsättning för ekonomisk och social utveckling. Vidare framhålls att energipolitiken är ett medel i strävandena att nå angelägna sociala mål såsom ekonomisk tillväxt, full sysselsättning, regional balans, social och ekonomisk utjämning och god miljö.

I propositionen framhålls att de närmaste årtiondena kommer att utgöra ett övergångsskede mot en kommande epok när uthålliga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan svarar för huvuddelen av vårt lands energiförsörjning och att inriktningen av energipolitiken under 1980-talet bör ges mot denna bakgrund.

Det framhålls att den centrala energipolitiska uppgiften för vårt land är att stegvis förbättra vårt försörjningsläge genom att minska det stora oljeberoendet.

I propositionen redovisas ett flertal åtgärder för att begränsa energi-användningen. Det betonas att energihushållningen måste planeras så att insatserna sätts in där de får störst effekt.

Förslag läggs fram om fortsatt stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. Stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar för bättre energihushållning föreslås ökas.

Översyn av den prövning av industrins energihushållning som f. n. sker enligt 136 a § byggnadslagen aviseras. I detta sammanhang avses också frågan om en särskild energihushållningslag prövas.

Översyn av myndighetsorganisationen inkl. forskningsorganisationen inom energiområdet aviseras. Vattenfallsverkets framtida uppgifter och organisation avses också utredas i detta sammanhang.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Energianvändningsnivån beräknas bli 425–460 TWh år 1990. Det innebär att användningen av energi beräknas öka med 0,4–1,0 % per år fram till år 1990. Det framhålls att detta är en väsentligt lägre ökningstakt än vad andra industriländer räknar med.

I propositionen betonas att det är nödvändigt att energiförsörjningen dimensioneras så att det finns utrymme för en något snabbare industriell och ekonomisk utveckling än som i dag syns trolig. Det framhålls att energitillförselsystemet bör planeras så att en användningsnivå kring den övre gränsen av det angivna intervallet skall kunna tillgodoses.

Omfattande insatser för att ersätta olja med andra energislag föreslås. Trots dessa åtgärder bedöms oljan under hela den aktuella perioden komma att lämna det största bidraget till landets energiförsörjning. Åtgärder i syfte att öka försörjningstryggheten på den svenska oljemarknaden aviseras. Den statliga kreditgarantin för investering i produktion och distribution av bl. a. olja föreslås få utökat användningsområde.

Flera förslag rörande oljans hälso- och miljöproblem förutskickas, bl. a. aviseras ökade insatser för forskning om skadeverkningarna vid oljeförbränning och om åtgärder för att minska utsläppen av föroreningar.

De naturgasprojekt som aktualiserats under senare år bedöms medföra mycket begränsade fördelar i förhållande till de höga kostnaderna. Projekten avvisas i propositionen.

I propositionen framhålls att ökad kolanvändning erfordras för att minska oljeberoendet. Ett omfattande arbete för att lösa de miljöproblem som är förenade med koleldning och kolhantering aviseras.

Användning av torv för energiändamål bör enligt propositionen öka.

Vidare beräknas skogsavfall och biomassa få större betydelse för energiförsörjningen.

Ett brett program för att ta till vara solenergi för uppvärmningsändamål föreslås i propositionen. Sol 85, ett målinriktat solvärmeprogram, läggs fram.

Åtgärder för förbättrad långsiktig finansiering av fjärrvärmeutbyggnaden redovisas i propositionen. Generella restriktioner mot elvärme avvisas.

Förslag till lag om ändring i lagen om vissa rörledningar och förslag till lag om ändring i lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m. läggs fram. Ändringarna innebär att rörledningens koncessionskrav kommer att gälla också fjärrvärmeledningar av större omfattning.

Behovet av elkraft beräknas i propositionen komma att uppgå till 140–145 TWh år 1990.

Utbyggnaden av vattenkraft begränsas till 65 TWh. I propositionen föreslås utvidgad reglering av sjön Sädvajaure inom Pieljekaise nationalpark. Regleringen aktualiseras av utbyggnad av Sädva kraftstation.

Kärnkraftprogrammet bör enligt propositionen begränsas till tolv reaktorer. Någon utbyggnad därutöver bör inte komma i fråga. Ökade resurser till statens kärnkraftinspektion för insatser som höjer säkerheten i befintliga kärnkraftverk föreslås. Utredning om hur en eventuell uranutvinning skall kunna ske på ett miljösäkert sätt aviseras.

Därutöver föreslås i propositionen att i första hand kraftvärmeverk baserade på fasta bränslen byggs ut, främst under andra hälften av 1980-talet. Förbättrad finansiering av kraftvärmeverk redovisas.

Strukturumvandlingen inom eldistributionsområdet föreslås fortsätta. Stöd till restelektrifieringen föreslås utgå under en tioårsperiod.

Det treåriga energiforskningsprogram som antogs av riksdagen år 1978 föreslås fortsätta. Väsentligt ökade insatser beträffande användning av solvärme föreslås. Ökade insatser rörande ny miljövänlig teknik för utnyttjande av kol aviseras.

Planeringen inom energiområdet under 1980-talet föreslås inriktas efter de riktlinjer som läggs fram i propositionen. Det betonas att kriser i energitillförseln och betydande omställningsproblem kan bli aktuella. I propositionen framhålls att detta kan komma att medföra att riktlinjerna för energipolitiken får omprövas och ytterligare åtgärder vidtas.”

I propositionen 1978/79:127 bil. 1 (industridepartementet) hade såvitt nu var i fråga (s. 23) föreslagits att riksdagen bereddes tillfälle att ta del av vad fördragande statsrådet anfört beträffande vattenkraftsutbyggnader och utvinning av torv i Norrbottens län.

I nu ifrågavarande avsnitt i propositionen (s. 20–23) hade föreslagits olika insatser på energiområdet. Det framhölls att det skulle bidra till sysselsättningen i Norrbotten om vissa vattenkraftsutbyggnader kunde tidigareläggas. Två projekt ansågs därför böra genomföras snarast möjligt. Det gällde dels en utbyggnad av Sädva kraftstation i övre delen av Skellefteälven, dels en komplettering av Vietas kraftstation i Luleälven. Vidare aviseras att statens vattenfallsverk skulle få i uppdrag att utreda förutsättningarna för att utföra s. k. effektutbyggnader i ett antal befintliga kraftstationer i Norrbotten.

I propositionen förordades även ökade insatser på torvområdet. Föredragande statsrådet underströk att det var angeläget av såväl energipolitiska som sysselsättningskäl att torv producerades i Norrbotten. Särskilt statligt stöd borde utgå så att de merkostnader täcktes som kunde uppkomma för torvbaserad kraft- eller värmeproduktion jämfört med motsvarande oljebaserade alternativ enligt de bedömningar som nu kunde göras.

I propositionen 1978/79:100 bil. 17 (industridepartementet) hade under här aktuella punkter föreslagits följande:

E 2 (s. 129–132) att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

E 3 (s. 133–135) att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

E 7 (s. 137–139) att riksdagen till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

E 8 (s. 140–143) att riksdagen till Åtgärder för hantering av radioaktivt

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

avfall m. m. för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

F 14 (s. 192) att riksdagen till Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.,

F 15 (s. 192) att riksdagen till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

V:15 (s. 210 f.) att riksdagen till Lån till processutveckling i Ranstad för budgetåret 1979/80 anvisade ett investeringsanslag av 41 000 000 kr.

Regeringen beredde vidare riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet under sistnämnda punkt anfört om överföring av lån till processutveckling i Ranstad till Ranstads Skifferaktiebolag.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:211 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära förslag om folkomröstning i kärnkraftsfrågan i enlighet med i motionen angivna riktlinjer,

2. på tilläggsbudget för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag på 100 000 kr. till Folkkampanjen mot atomkraft,

1978/79:232 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att en rådgivande folkomröstning i frågan om energipolitikens inriktning skulle äga rum senast den 16 september 1979,

1978/79:288 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om förslag i energifrågan i enlighet med i motionen framförda synpunkter,

2. begära att regeringen beslutade om svenskt utträde ur det internationella energiorganet IEA och Euratom,

3. uttala sig för en avveckling av den svenska kärnkraftsindustrin och att statens engagemang inom denna användes för att få fram alternativ produktion,

1978/79:334 av Rune Torwald (c) och Erik Johansson i Hållsta (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om initiativ till en svensk anläggning för metangasframställning ur avloppsvatten/slam,

1978/79:475 av Erik Glimnér (c),

1978/79:478 av Martin Olsson (c) och Margit Odelsparr (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde förslag till

1. riktlinjer och totalram för statligt stöd till landsbygdens elförsörjning fr. o. m. budgetåret 1979/80,

2. medelstilldelning för Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1979/80 i enlighet med föreslagna riktlinjer och föreslagen totalram,

1978/79:542 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställts att riksdagen uttalade sig för ett skyndsamt statligt utvecklingsprogram för vätgasframställning, metod för effektiv vätgaslagring och framställning av en vätgasdriven bil,

1978/79:549 av Rolf Rämgård m. fl. (c, m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening uttala att stödverksamheten till främjande av landsbygdens elektrifiering borde fortsättas i nuvarande form tills de angelägna restelektrifieringarna genomförts och eldistributionens strukturrationalisering fortskridit så långt att de ca 50 svaga distributionsföretagen övertagits av kommunala eller andra lämpliga företag,

2. föreslå regeringen att till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 10 milj. kr. samt uttala att samma belopp borde utgå under de närmast följande fem åren,

1978/79:656 av Bernt Ekinge (fp), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära utredning och förslag beträffande framtida möjligheter att utnyttja Studsviks forskningsstation effektivt och till landets bästa,

2. hos regeringen begära åtgärder så att programansvariga organ inom statlig energi- och miljöforskning ålades att inför varje utbyggnad av nya experimentella forskningsresurser pröva huruvida ett utnyttjande av Studsviks forskningsstation var möjligt och lämpligt oavsett huvudmannaskapet för den aktuella verksamheten,

3. hos regeringen begära inrättande av en särskild studsviksnämnd,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande Studsviks framtida roll inom energi- och miljöforskningen och behovet av omprövning av organisation och resursanvändning inom energiområdet samt av huvudmannaskapet för forskningsstationen,

1978/79:762 av Birgitta Hambræus (c),

1978/79:808 av Erik Johansson i Hållsta m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:1009 av Hans Gustafsson m. fl. (s),

1978/79:1014 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) såvitt nu var i fråga (yrkandena 2-5),

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

1978/79:1015 av Ingemar Hallenius m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade att i ellagen (1902:71) införa uttryckliga bestämmelser om skyldighet för innehavare av områdeskoncession för eldistribution att på skäligen villkor mottaga inom området tillkommande producerad elkraft från anläggningar med tekniskt tillfredsställande utformning,

1978/79:1029 av Ulla Tillander (c), vari hemställtts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen angående utnyttjande av naturgas som energikälla,

1978/79:1473 av Gunilla André (c) och Karl Boo (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde förslag om sådan ändring av ellagen att kommun i samband med utbudande till försäljning av eldistributionsföretag inom sitt område skulle erhålla förköpsrätt till företaget,

1978/79:1474 av Hugo Bergdahl (fp),

1978/79:1476 av Gösta Bohman m. fl. (m) såvitt nu var i fråga,

1978/79:1484 av Karin Flodström m. fl. (s), vari hemställtts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att stödverksamheten till främjande av landsbygdens elektrifiering borde fortsättas i nuvarande form tills de angelägna restelektrifieringarna genomförts,

2. att eldistributionens strukturrationalisering borde fortskrida tills de ca 50 svaga distributionsföretagen övertagits av kommunala eller andra lämpliga företag,

1978/79:1496 av Erik Johansson i Hållsta (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förbud för byggande av 800 kV-ledningar i vårt land förrän fullständig klarhet rådde om den icke-joniserande strålningens effekter på människor och djur,

1978/79:1497 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om i motionen angiven utredning om ett energiföretag i Norrbotten samt därefter förelägga riksdagen förslag i ärendet,

1978/79:1500 av Ove Karlsson m. fl. (s), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag som garanterade kommunerna förköpsrätt till privata eldistributionsföretag,

1978/79:1502 av Sven Lindberg m. fl. (s) såvitt nu var i fråga,

1978/79:1516 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställtts att riksdagen som sin mening uttalade vad som i motionen anförts

beträffande åtgärder för skapande av sysselsättning i Jokkmokks kommun,

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

1978/79:1521 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till stöd åt kommuner som organiserade tillvaratagande av skogsavfall och inmonterade anläggningar för fliseldning,

1978/79:1529 av Sven Eric Åkerfeldt m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att regeringen tillsammans med Svensk Metanolutveckling AB och i motionen berört företag, dvs. Karlholms AB, utredde förutsättningarna att uppföra en anläggning för metanolutvinning i Karlholm,

1978/79:1642 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

1978/79:1662 av Eivor Marklund (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. anhålla om att regeringen initierade försök i Norrbottens län med forskning och utveckling av energiproduktion i linje med vad som anförts i motionen,

2. anslå medel till 100-procentiga statsbidrag för forsknings- och utvecklingsarbete i fullskaleanläggningar inom Norrbotten,

3. hos regeringen anhålla om att en tidsplan upprättades för forsknings-, utvecklings- och produktionsskedena med sikte på att hushållningsåtgärder, utveckling och upptagande av produktion i full skala kunde genomföras under perioden 1979–1995,

1978/79:1912 av Börje Hörnlund m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att 30 milj. kr. anvisades under en treårsperiod, utöver NE:s (nämnden för energiproduktionsforskning) programanslag för innevarande treårsperiod, till utbyggnad av system för inhemsk bränsleförsörjning, som en försöksverksamhet i Västerbottens län i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. hos regeringen begära förslag om införande av en statlig prisgaranti för biobränsle i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:2000 av Gösta Andersson m. fl. (c),

1978/79:2006 av Egon Jacobsson m. fl. (s),

1978/79:2007 av Olof Johansson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

angående avsättning till spärrat konto i riksbanken av medel avsedda för framtida hantering av utbränt kärnbränsle,

2. hos regeringen anhålla att kommittén med uppgift att utreda den organisatoriska och finansiella problematiken kring hantering av använt kärnbränsle m. m. fick parlamentariskt inslag,

1978/79:2012 av Johan Olsson (c) och Fritz Börjesson (c),

1978/79:2014 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en utredning med målsättning att i energibesparande syfte minska de fasta och öka de rörliga avgifternas andel i eltaxorna,

1978/79:2016 av Karl Erik Olsson m. fl. (c),

1978/79:2021 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om att snarast utreda möjligheterna att till Karlshamn lokalisera en LNG-anläggning (liquified natural gas),

1978/79:2023 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att en utredning tillsattes så att de formella hinder som fanns i gällande lagstiftning för inkoppling av lokala produktionsanläggningar på elnätet undanröjdes,

1978/79:2026 av Ulla Tillander (c) och Bertil Fiskesjö (c),

1978/79:2147 av Bengt Gustavsson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsstationen Studsvik,

dels de med anledning av propositionen 1978/79:115 väckta motionerna
1978/79:2210 av Nils Erik Wååg m. fl. (s),

1978/79:2220 av Nils Hjorth m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att trygga sysselsättningen när kärnkraftsbygget i Forsmark blev färdigt,

1978/79:2229 av Nils Hörberg (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 samt 2 a, c och e),

1978/79:2248 av Birger Rosqvist (s) och Eric Rejdnell (fp), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att kommun som oförskyllt åsamkats kostnader genom oklarheten om den framtida energikutbyggnaden borde erhålla skälig ersättning härför,

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

1978/79:2317 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen uttalade sig för

1. att en utredning tillsattes för ett skyndsamt förstatligande av hela energisektorn utom den kommunala och den kooperativa,

2. att anslaget 4. Prototyper och demonstrationsanläggningar inom trädgårdsnäringen (under E 5) ökades med 10 milj. kr. för anläggning av solvärmade växthus och en handelsträdgårdsorganisation i stor skala i Tornedalen,

3. att Asea-Atom fick i uppdrag att i samarbete med intresserad stadsförvaltning bygga ett kärnvärmeverk som demonstrationsanläggning,

4. att en anrikningsanläggning för uran planerades och uppfördes,

1978/79:2357 av Gösta Bohman m. fl. (m) såvitt avsåg hemställan att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts

5. angående Svenska Petroleums verksamhet,

6. angående upphandling av olja för överstyrelsen för ekonomiskt försvar,

7. angående överläggningar mellan staten och oljeföretagen om samarbete bl. a. på raffineringens område,

1978/79:2359 av Ingegerd Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde

1. att planeringen med att erbjuda de inom regionen bosatta annan sysselsättning påbörjades i god tid före nedtrappningen av kärnkraftverksbyggandet i Forsmark,

2. att utredning om överföring av värme från kärnkraftverket i Forsmark till Stockholms- och Uppsalaområdena påbörjades så tidigt att eventuella beslut kunde tas i så god tid att arbetet kunde igångsättas samtidigt med nedtrappningen av anläggningsarbetena i Forsmark,

1978/79:2405 av Fritz Börjesson (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att i det fortsatta utvecklingsarbetet för vindkraft ett försöksområde för uppförande av vindkraftverk skulle upprättas på Öland,

1978/79:2406 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt avsåg hemställan

I. att riksdagen i avvaktan på utgången av folkomröstning i kärnkraftsfrågan beslutade uppskjuta behandlingen av propositionen 1978/79:115,

II. att riksdagen därest yrkandet ovan inte skulle vinna riksdagens bifall skulle

1. betr. riktlinjer

godkänna de allmänna riktlinjer för energipolitiken som förordats i motionen,

2. betr. statens och kommunernas ansvar

A. hos regeringen begära förslag angående förköpsrätt för kommunerna beträffande eldistributionsanläggningar,

B. hos regeringen begära förslag om att kommunerna också i förhållande till statens vattenfallsverk fick förköpsrätt till distributionsanläggning som verket ägde inom den egna kommunens område,

C. hos regeringen begära förslag om rätt för kommunerna att disponera stamlinjenätet,

D. hos regeringen begära förslag om rätt till anslutning till elnätet för lokal produktion,

E. ge regeringen till känna att den aviserade energihushållningslagen skulle reglera taxe- och prissättning inom energisektorn från hushållningssynpunkt i enlighet med vad som anförts i motionen,

F. besluta att kommunerna fick förhandlingsrätt gentemot råkraftsleverantörerna,

G. avslå regeringens förslag om ett bemyndigande för regeringen att till ett förvaltningsbolag överlåta de aktier i eldistributionsföretag som staten f. n. innehade eller senare kom att förvärva,

3. betr. Sverige och det internationella energisamarbetet

A. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökat nordiskt samarbete på energiområdet,

B. uttala att Sverige i internationella organisationer borde ta initiativ till en internationell plan för reducering av fossila miljöutsläpp genom introduktion av ny förbrännings- och reningsteknik, hushållningsinsatser och successiv övergång till förnyelsebara och miljövänliga energikällor,

C. uttala att Sverige i FN och andra organ borde verka för en internationell överenskommelse om stopp för upparbetning av använt kärnbränsle,

D. uttala att Sverige inom FN och internationella samarbetsorganisationer på energi- och forskningsområdet borde verka för ett internationellt forskningsprogram för förnybara och miljövänliga energikällor med särskilda hänsyn till u-ländernas behov,

4. betr. åtgärder mot miljö-, hälso- och säkerhetsproblem på energiområdet

A. ge regeringen till känna att oljan med hänsyn till dess stora miljö- och hälsorisker successivt borde bytas ut mot solvärme, naturgas och inhemska förnybara bränslen,

B. uttala att det nuvarande oacceptabla stora oljeberoendet borde reduceras under 1980-talet, i enlighet med vad som anförts i motionen,

D. göra ett principuttalande om att kärnkraften med dess särskilda risker och olösta problem borde avvecklas,

E. uttala sig mot användning av bridreaktorer,

F. hos regeringen begära förslag om en avvecklingsplan för kärnkraften,

G. uttala att inga nya bindningar till kärnkraften fick ske,

H. hos regeringen begära en omfattande plan för åtgärder mot alla säkerhetsproblem i hela kärnbränslecykeln i enlighet med vad som anförts,

5. betr. energihushållning

A. hos regeringen begära förslag till åtgärdsprogram för att uppnå målsättningen nolltillväxt inom energianvändningen under 1990-talet,

B. hos regeringen uttala att statens vattenfallsverk borde åläggas att utforma sin verksamhet i enlighet med de energi- och elbalanser som riksdagen uttalade sig för,

I. med anledning av uttalande i propositionen bil. I om bidragen till näringslivets byggnader ge regeringen till känna att beräknade medel för energisparande i byggnader borde förbehållas denna sektor och inte överföras till andra ändamål,

L. beträffande alternativa energikällor och stödberättigade åtgärder ge regeringen till känna

1) att kraftigt ökade insatser skulle göras för att snabbt kunna utnyttja alternativa energikällor vid uppvärmning av byggnader,

2) att tillgängliga resurser målmedvetet skulle satsas på en sådan utveckling och att det var samhällsekonomiskt olämpligt att dessutom avsätta stora resurser för utnyttjande av den konventionella produktionsstrukturen med ökad bindning till stora centraliserade energikällor,

N. hos regeringen begära förslag om en plan för att genom energihushållningsåtgärder inom näringslivet spara 1 milj. ton olja, i enlighet med vad som anförts i motionen,

O. hos regeringen begära förslag om en plan för energihushållning inom transportsektorn,

6. betr. energitillförsel

A. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de små oljebolagen,

B. uttala sig för introduktion av naturgas i det svenska energisystemet,

C. bemyndiga regeringen att godkänna mellan Swedegas och Ruhrgas resp. Sonatrach tecknade avtal alternativt omförhandla tidpunkten för deras godkännande,

D. bemyndiga regeringen att godkänna svenska statsgarantier om 850 milj. kr. för finansieringen av Nordgat-ledningen,

E. bemyndiga regeringen att träffa överenskommelse angående transiteringsavgifter för naturgas genom Danmark,

F. uttala sig för förhandlingar med berörda parter om lämplig organisation för att bedriva naturgasverksamheten kommersiellt,

G. hos regeringen begära att statens vattenfallsverk gavs i uppdrag att förprojektera ett kolkraftverk i Slite på Gotland i 100 MW-klassen med tillämpning av miljömässigt bästa lösningar,

H. besluta att ett kraftvärmeprogram genomfördes under 1980-talet i enlighet med vad som anförts i motionen samt att därvid skulle prioriteras anläggningarna i Luleå, Sundsvall, Botkyrka och torveldade kraftvärmeverk i Norrlands inland,

I. hos regeringen uttala att kraftvärmeverket i Botkyrka kommun borde fullföljas med kol som ett alternativ vid sidan av olja, inhemska bränslen eller naturgas och att erforderliga investeringsmedel borde beviljas statens

vattenfallsverk för detta,

J. besluta att särskilt tillägg för energibesparande åtgärder inom näringslivet skulle utgå även till kraftvärmeanläggningar i enlighet med vad som anförts i motionen,

K. hos regeringen begära förslag till plan för omställning av oljeeldade kondenskraftverk till eldning med fasta bränslen,

L. bemyndiga regeringen att inom ramen för gällande bevarandebeslut inom den fysiska riksplaneringen medge statens vattenfallsverk att utnyttja överskottsmedel för vattenkraftsutbyggnaden i Norrbotten (s. k. icke lönsamma projekt),

O. hos regeringen begära förslag om uppförande av en försöks- och demonstrationsanläggning för tillverkning av metanol baserad på inhemska biobränslen i Hissmofors, Bergvik, Karlholm eller annan lämplig plats,

P. besluta att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om vindkraftens utbyggnad,

Q. besluta att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om vattenkraftens utbyggnad,

R. godkänna vad som i motionen i övrigt anförts angående förnybara energikällor,

7. betr. kärnkraft

A. besluta att inga ytterligare anslag anvisades till reaktorerna 11 och 12 samt att inga statliga garantier eller utländska lån fick tas upp för dessa reaktorer,

B. uttala sig mot uranbrytning i Sverige,

C. uttala sig för att Asca-Atom liksom Uddcomb borde inleda omställning till annan verksamhet,

D. besluta att inga 800 kV-ledningar fick byggas i avvaktan på att nu redovisade olösta säkerhets- och miljöproblem hade bemästrats,

E. avslå regeringens förslag om ändring i lagen om vissa rörledningar,

8. betr. energiforskning

A. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om energiforskningens inriktning,

B. till energiforskning anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 84,5 milj. kr. förhöjt reservationsanslag om 357 500 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. betr. vissa organisatoriska frågor

A. besluta att ett särskilt förvaltningsbolag skulle bildas för samtliga statens aktier avseende verksamhet på olje-, naturgas- och kolområdena, dvs. import, distribution, m. m. av fossila bränslen i enlighet med vad som anförts i motionen,

B. besluta om särskilda utvecklingsbolag för utnyttjande av skogsavfall, torv, hushållsavfall, vindkraft och solenergi med uppgift att stödja utvecklingsprojekt och främja regionala och lokala initiativ,

C. hos regeringen begära förslag om erforderliga medel för ägarkapital i dessa utvecklingsbolag,

10. betr. glesbygdselektrifiering

ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande glesbygds-
elektrifiering,

11. betr. organisation, finansiering och styrmedel

A. avslå regeringens förslag om utvidgning av statens vattenfallsverks
verksamhetsområde,

C. uttala sig för att statens vattenfallsverk skulle särredovisa ekonomin för
atomkraft, vattenkraft och övrigt,

1978/79:2407 av Stig Genitz m. fl. (c),

1978/79:2408 av Birgitta Hambræus (c) och Karl Erik Olsson (c) såvitt nu
var i fråga (yrkandet 1),

1978/79:2409 av Britta Hammarbacken m. fl. (c), vari hemställts att
riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts
beträffande skifferbrytning, "Secure"-reaktorer – små kärnvärmereaktorer –
och 800 kV-högspänningsledningar,

1978/79:2410 av Göthe Knutson (m), vari hemställts att riksdagen hos
regeringen begärde åtgärder i syfte att säkerställa den svenska oljeförsörj-
ningen för kommande vintersäsong,

1978/79:2411 av Sture Korpås m. fl. (c),

1978/79:2412 av Martin Olsson m. fl. (c),

1978/79:2413 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 4 i vad
gällde samhällsekonomiska studier rörande energianvändningen),

1978/79:2414 av Magnus Persson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen
begärde att regeringen tillsatte en utredning för att närmare klargöra de
tekniska och ekonomiska förutsättningarna för om- och tillbyggnader av
befintliga vattenkraftsanläggningar i Klarälvens vattensystem,

1978/79:2415 av Arne Pettersson m. fl. (s),

1978/79:2416 av Lennart Pettersson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen
uttalade att en särskild delegation borde inrättas för att utarbeta förslag till
styrmedel, förordningar och strategi för en övergång till alternativa motor-
bränslen,

1978/79:2419 av Rolf Rämgård m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen
skulle

1. uttala att stödverksamheten borde fortsätta i nuvarande form tills de
angelägna restelektrifieringarna genomförts,

2. till främjande av landsbygdsens elektrifiering för budgetåret 1979/80

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr. samt uttala att samma belopp borde utgå under de närmast följande fem åren,

1978/79:2420 av Bengt Sjönell (c) och Ivar Nordberg (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om det planerade kraftvärmeverket i Botkyrka,

1978/79:2422 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. (delvis) med ändring av propositionen 1978/79:115 besluta att investeringar i fortsatt utbyggnad av atomkraft skulle uppskjutas till dess en folkomröstning anordnats i frågan,

2. hos regeringen begära förslag om att ett statligt utvecklingsbolag för försök och utbyggnad av solvärme och vindkraft bildades,

3. uttala sig för ett förstatligande av hela energisektorn,

5. hos regeringen begära förslag om en särskild koncessionsnämnd med uppgift att garantera en industriell utveckling som tillgodosåg kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö,

7. besluta att oljeförbrukningen 1990 borde inriktas mot det lägre av propositionens alternativ,

9. hos regeringen begära åtgärder för att en import av naturgas på den nivå som föreslagits av energikommissionen kom till stånd,

10. uttala att användningen av kol och inhemska fasta bränslen borde inriktas mot den nivå som angavs i energikommissionens B-alternativ,

13. uttala att satsningen på solvärme borde bli minst av den omfattning som föreslagits av energikommissionen,

14. hos regeringen begära en utredning som närmare klagjorde de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ytterligare effektivisering av landets befintliga vattenkraftverk över 2 MW,

16. uttala att satsningen på kraftvärme, baserad främst på fasta bränslen och på industriellt mottryck, borde inriktas på att uppnå en elproduktion av minst 22 TWh till år 1990,

17. uttala att insatserna då det gällde vindkraften borde inriktas på att nå en produktion av minst 8 TWh elenergi till år 1990,

18. uttala att ingen utbyggnad av elledningar och transformatorer för 800 kV spänning fick ske,

19. besluta att forskningsanslaget Åtgärder i transportsystemet höjdes till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

20. besluta att 75 milj. kr. skulle anslås till forskning och försöksverksamhet på solvärmeområdet under budgetåret 1979/80,

21. uttala att inga medel under delprogrammet Energiproduktion fick användas till forskning om skifferbrytning och uranproduktion,

22. besluta att 75 milj. kr. skulle anslås till forskning och försöksverksamhet om vindenergi under budgetåret 1979/80,

23. besluta att anslaget för forskning under delprogrammet Lättvattenreaktorer sattes till 10 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

24. uttala att någon forskning på briderområdet inte borde få förekomma,

25. a. besluta att anslaget för fusionsforskning sattes till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

b. besluta att Sverige skulle utträda ur Euratom,

dels den med anledning av propositionen 1978/79:127 väckta motionen 1978/79:2224 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

3. (delvis) hos regeringen begära snabb igångsättning av uranbrytning i Pleutajokk och exploatering av kalk- och marmorfyndigheten i Norvijaur,

5. hos regeringen begära skyndsamt förslag i syfte att låta Norrbotten bli försökslän för flisanvändning i stor skala,

dels de med anledning av propositionen 1978/79:136 om trädgårdsnäringen väckta motionerna

1978/79:2473 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 4) hemställts att riksdagen medgav att det anslag som i propositionen 1978/79:115 upptagits för energibesparande åtgärder inom näringslivet för budgetåret 1979/80 omfördelades, så att sammanlagt 10 000 000 kr. skulle anslås till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen,

1978/79:2478 av Hans Wachtmeister m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställts att riksdagen beslutade att statsbidrag för energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen skulle, om de föreslagna 4 miljonerna visade sig otillräckliga, kunna utgå efter sedvanlig prövning ur anslaget Energibesparande åtgärder inom näringslivet till ett belopp på ytterligare 2 milj. kr.,

dels den med anledning av propositionen 1978/79:218 om lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m. väckta motionen 1978/79:2710 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen, för den händelse en folkomröstning kom till stånd, uttalade sig för ett verkligt ja-alternativ som syftade till ett utnyttjande av vårt lands rika resurser för att frigöra landet från beroendet av importerad olja och tillgodose behovet av billig energi.

Av ovannämnda motioner hade 1978/79:2406, yrkandena 5 L 1 och 2, hänvisats till civilutskottet samt 1978/79:2473, yrkandet 4, och 1978/79:2478, yrkandet 1, till jordbruksutskottet, men dessa utskott hade sedermera överlämnat dem till näringsutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande folkomröstning om energipolitikens inriktning att riksdagen skulle

a) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför,

b) avslå motionen 1978/79:211, yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del tillgodosågs enligt utskottets hemställan under a,

Energipolitiken.
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

- c) avslå motionen 1978/79:232,
- d) avslå motionen 1978/79:2408, yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del tillgodosågs enligt utskottets hemställan under a,
- e) avslå motionen 1978/79:2710, yrkandet 2,
 2. beträffande anslag till Folkkampanjen mot atomkraft att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:211, yrkandet 2,
 3. beträffande kommission för undersökning av visst ärendes behandling inom statens kärnkraftinspektion att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:762,
 4. beträffande lagstiftningen på kärnkraftsområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1476 i ifrågavarande del,
 5. beträffande förstatligande av energisektorn att riksdagen skulle avslå
 - a) motionen 1978/79:2317, yrkandet 1,
 - b) motionen 1978/79:2422, yrkandet 3,
 6. beträffande utredning om myndighetsorganisationen på energiområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1474,
 7. beträffande utredning om en varaktig icke-tillväxt i energianvändningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2413, yrkandet 4 i nu ifrågavarande del,
 8. beträffande åtgärdsprogram för icke-tillväxt inom energianvändningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 5 A,
 9. beträffande särskild koncessionsnämnd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 5,
 10. beträffande plan för energihushållningsåtgärder m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandena II 5 I och II 5 N,
 11. beträffande plan för energihushållning inom transportsektorn att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 5 O,
 12. beträffande riktlinjer för energihushållning inom industrin, i bostäder, service m. m. och inom transportsektorn att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna riktlinjer,
 13. beträffande de mindre oljeföretagens situation m. m. att riksdagen skulle avslå
 - a) motionen 1978/79:2406 yrkandet II 6 A,
 - b) motionen 1978/79:2410,
 14. beträffande samarbete mellan staten och oljeföretagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2357, yrkandet 7,
 15. beträffande Svenska Petroleum AB:s verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2357, yrkandet 5,
 16. beträffande upphandling av olja för överstyrelsen för ekonomiskt försvar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2357, yrkandet 6,
 17. beträffande statlig garanti för oljeutvinning att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände den i propositionen föreslagna utvidgningen av användningsområdet för statlig garanti för oljeutvinning m. m.,
 18. beträffande riktlinjer för försörjning med olja att riksdagen med bifall

till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna riktlinjer,

19. beträffande import av naturgas, m. m. att riksdagen skulle *dels* med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del och med avslag på

- a) motionen 1978/79:1029,
- b) motionen 1978/79:2406, yrkandena II 6 B – II 6 F,
- c) motionen 1978/79:2422, yrkandet 9,

som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört, *dels* avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 9 A,

20. beträffande lokalisering av en LNG-terminal till Karlshamn att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2021,

21. beträffande forsknings- och utvecklingsarbete rörande naturgas att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2415,

22. beträffande åtgärder för att utnyttja torv, skogsavfall och flis att riksdagen skulle avslå

- a) motionen 1978/79:808, yrkandet 2,
- b) motionen 1978/79:1009,
- c) motionen 1978/79:1521,
- d) motionen 1978/79:2016,
- e) motionen 1978/79:2229, yrkandet 2 c,

23. beträffande åtgärder för att stödja insatser i Norrbottens län i fråga om inhemska bränslen att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:127 mom. 4.4 i ifrågavarande del och med avslag på

- a) motionen 1978/79:1502 i ifrågavarande del,
- b) motionen 1978/79:1662,
- c) motionen 1978/79:2224, yrkandet 5,

som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. beträffande utvecklingsbolag för utnyttjande av skogsavfall, torv och hushållsavfall att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2406, yrkandena II 9 B och II 9 C, båda i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. beträffande översyn av försörjningsberedskapen inom el-, olje- och dataområdena att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2012,

26. beträffande anläggning för tillverkning av metanol att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1529 och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 O, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. beträffande framställning av etanol att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2210,

28. beträffande utvecklingsprogram för framställning av vätgas som drivmedel, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:542, yrkandet I,

29. beträffande en särskild delegation för alternativa drivmedel att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2416 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. beträffande riktlinjer i fråga om bränsleförsörjning att riksdagen med

bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna riktlinjer för energipolitiken i vad avsåg följande bränslen: kol, torv, skogsavfall, m. m. och odlad biomassa, hushållsavfall och alternativa drivmedel.

31. beträffande utnyttjande av solvärme att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del och med avslag på

a) motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 R,

b) motionen 1978/79:2422, yrkandet 13,

godkände i propositionen angivna riktlinjer.

32. beträffande alternativa energikällor vid uppvärmning av byggnader att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 5 L.

33. beträffande utvecklingsbolag för solvärme och vindkraft att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2406, yrkandena II 9 B och II 9 C, båda i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2422, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

34. beträffande utveckling av värmepumpar att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna riktlinjer.

35. beträffande riktlinjer för främjande av landsbygdens elektrifiering att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:478, motionen 1978/79:549, yrkandet 1, motionen 1978/79:1484, motionen 1978/79:2406, yrkandet II 10, och motionen 1978/79:2419, yrkandet 1, godkände i propositionen angivna riktlinjer.

36. beträffande anslag till landsbygdens elektrifiering att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg anslaget E 7, motionen 1978/79:549, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2419, yrkandet 2, till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 8 000 000 kr..

37. beträffande kommunernas förköpsrätt till eldistributionsföretag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1473, motionen 1978/79:1500 och motionen 1978/79:2406, yrkandena II 2 A och II 2 B.

38. beträffande skyldighet för eldistributör att mottaga elkraft att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1015 och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 D,

b) motionen 1978/79:2023,

39. beträffande kommunernas förhandlingsrätt i eldistributionsfrågor att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 F.

40. beträffande utredning om taxe- och prissättning inom energisektorn att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2014 och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 E.

41. beträffande kommunernas rätt att disponera stamnätet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 C.

42. beträffande byggande av 800 kV-ledningar att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:1496, motionen 1978/79:2406, yrkandet II 7 D, motionen

1978/79:2409 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2422, yrkandet 18, godkände i propositionen angivna riktlinjer.

43. beträffande riktlinjer för energipolitiken i vad avsåg kraftöverföring och eldistribution att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:115 bil. 1 avsnittet 10.8 angivna riktlinjerna i den mån dessa inte omfattades av utskottets hemställan under 35–42,

44. beträffande energibesparande åtgärder i trädgårdsnäringsens byggnader att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget E 5 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2478, yrkandet 1, samt med bifall till motionen 1978/79:2473, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om en omfördelning inom det anvisade anslagsbeloppet,

45. beträffande bidrag till en experimentell handelsträdgårdsanläggning i Tornedalen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2317, yrkandet 2,

46. beträffande ökat stöd till kraftvärmeanläggningar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 J,

47. beträffande åläggande för företag att installera mottryckskraft att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:288, yrkandet 1 i ifrågavarande del,

48. beträffande anslag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget E 5, i den mån propositionen inte i denna del omfattades av utskottets hemställan under 44, skulle

a) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet samt till prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebar åtagande om högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1980/81 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1981/82,

b) till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr.,

49. beträffande vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget E 6 till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

50. beträffande medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB att riksdagen till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

51. beträffande oljeprospektering att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del godkände vad föredragande statsrådet hade förordat om användningen av reservationsanslaget Oljeprospektering,

52. beträffande vissa uttalanden om program för energiforskningen att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:1476 i ifrågavarande del,

b) motionen 1978/79:2406, yrkandet II 8 A i ifrågavarande del,

53. beträffande forskning rörande energianvändningen för transporter och samfärdsel att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2422, yrkandet 19, godkände i propositionen angivna riktlinjer.

54. beträffande forskning rörande energianvändning för bebyggelse att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 1 och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2422, yrkandet 20, godkände i propositionen angivna ändrade riktlinjer.

55. beträffande forskning rörande skiffer att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, godkände i propositionen angivna riktlinjer.

56. beträffande stöd till forskning om skifferbrytning och uranproduktion att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 21,

57. beträffande framställning av metangas att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:334,

58. beträffande försöksverksamhet med inhemsk bränsleförsörjning i Västerbottens län att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1912, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

59. beträffande prisgaranti för biobränsle att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1912, yrkandet 2,

60. beträffande forskning rörande lättvattenreaktorer att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2422, yrkandet 23, och motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, godkände i propositionen angivna riktlinjer,

61. beträffande forskning rörande hetvattenteknik m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, godkände i propositionen angivna riktlinjer,

62. beträffande forskning rörande vindenergi att riksdagen skulle
a) med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II 6 P och II 8 B i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2422, yrkandet 22, godkänna i propositionen angivna riktlinjer,

b) avslå motionen 1978/79:2000,

c) avslå motionen 1978/79:2229, yrkandet 2 e,

63. beträffande vindkraftverk till Öland att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2405,

64. beträffande förläggning av ett vindkraftverk till Marviken att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:475,

65. beträffande forskning om avancerad energiteknik att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, godkänna i propositionen angivna riktlinjer,

b) avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 24,

66. beträffande forskning rörande fusionsenergi att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2422, yrkandet 25 b, godkände i propositionen angivna riktlinjer,

67. beträffande ändring av avtalet mellan Sverige och Euratom att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 3 medgav att regeringen träffade överenskommelse om ändring av avtalet om samarbete mellan Sverige och den europeiska atomenergigemenskapen inom området för styrd termonukleär fusion och plasmafysik i enlighet med vad föredragande statsrådet hade förordat,

68. beträffande riktlinjer i övrigt för Huvudprogram Energiforskning att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna ändringar av riktlinjerna för verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning i den mån de inte omfattades av utskottets hemställan under 52 och 53 samt 55-66,

69. beträffande anslag till energiforskning att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 4 och 5 skulle

a) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80, i enlighet med vad föredragande statsrådet hade anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebar åtaganden om högst 250 000 000 kr. för budgetåret 1980/81, högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1981/82 och högst 100 000 000 kr. för budgetåret 1982/83,

b) till *Energiforskning* för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 283 000 000 kr.,

70. beträffande anslag till statens kärnkraftinspektion att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg anslagen E 2 och E 3 anvisade

a) till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

b) till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

71. beträffande ändrade beräkningar för utgifter för statens kärnkraftinspektion att riksdagen med anledning av vad som anförts i propositionen 1978/79:115 bil. 15 under punkterna E 2 och E 3 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

72. beträffande anslag till åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg

anslaget E 8 till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

73. beträffande lån till processutveckling i Ranstad att riksdagen skulle a) med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg anslaget V:15 såvitt gällde medelsanvisning till Lån till processutveckling i Ranstad för budgetåret 1979/80 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 41 000 000 kr.,

b) med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg anslaget V:15 i övrigt som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

74. beträffande inriktning av verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:656 och motionen 1978/79:2147, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

75. beträffande bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 14 till Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.,

76. beträffande anslag till energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 17 punkten F 15 till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

77. beträffande utvidgning av vattenfallsverkets verksamhet att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I.F:1 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 11 A, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

78. beträffande bemyndigande att överlåta statens aktier i eldistributionsföretag att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I.F:1 mom. 2 och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 G, bemyndigade regeringen att till ett förvaltningsbolag överlåta de aktier i eldistributionsföretag som staten f. n. innehade eller senare kunde komma att förvärva,

79. beträffande benämningen av viss tjänst att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I.F:1 mom. 3 bemyndigade regeringen att ändra benämningen av tjänst som förrådsdirektör till materialdirektör,

80. beträffande vattenfallsverkets redovisningsprinciper att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet II 11 C,

81. beträffande anslag till kraftstationer m. m. samt vissa borgensåtaganden att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I.F:1 mom. 1 och 4 och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II 7 A, skulle

a) till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1979/80 under statens affärs-

verksfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 830 000 000 kr.,

b) bemyndiga regeringen att teckna borgen för lån intill sammanlagt 5 813 000 000 kr., varav högst 160 000 000 kr. till eldistributionsföretag,

82. beträffande parlamentarisk representation i kommittén för kärnkraftens radioaktiva avfall att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2007, yrkandet 2,

83. beträffande finansiering av hantering av utbränt kärnbränsle att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2007, yrkandet 1,

84. beträffande stöd till utbyggnad av kraftvärmeanläggningar att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:2406, yrkandet II 6 I, och motionen 1978/79:2420 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

85. beträffande utbyggnader av befintliga vattenkraftsanläggningar att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 Q,

b) motionen 1978/79:2414,

c) motionen 1978/79:2422, yrkandet 14,

86. beträffande sysselsättningen inom vattenfallsverket att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2220, motionen 1978/79:2359, yrkandet I, och motionen 1978/79:2248 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om initiativ för att utarbeta ett åtgärdsprogram för kommuner med kärnkraftsanläggningar,

87. beträffande tidigareläggning av vattenkraftsutbyggnader att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:127 mom. 4.4 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:1516 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 L, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om ytterligare vattenkraftsutbyggnader på orter med struktur- och sysselsättningsproblem,

88. beträffande inrättande av ett energibolag i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1497,

89. beträffande uppskov med behandlingen av vissa ärenden att riksdagen skulle

a) besluta att till riksmötet 1979/80 uppskjuta behandlingen av dels propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken bil. 1 i vad avsåg de riktlinjer som inte hade behandlats i det föregående ävensom lagförslagen,

dels följande motioner i angiven del, nämligen

1978/79:288, yrkandet 1 (delvis) samt yrkandena 2 och 3,

1978/79:1014, yrkandena 2–5,

1978/79:1476 i den mån den inte hade behandlats i det föregående,

1978/79:1642, yrkandet 1,

1978/79:2006, yrkandena 1 och 2,

1978/79:2026,

1978/79:2224, yrkandet 3, i den mån motionen inte i denna del hade behandlats i näringsutskottets betänkande 1978/79:41,

1978/79:2229, yrkandena 1 och 2 a.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

1978/79:2317, yrkandena 3 och 4,
1978/79:2359, yrkandet 2,
1978/79:2406, yrkandena I, II 3 A–II 3 D, II 4 A, II 4 B, II 4 D–II 4 H, II 5 B,
II 6 G, II 6 H, II 6 K, II 7 B, II 7 C och II 7 E,
1978/79:2407,
1978/79:2409 i den mån den inte hade behandlats i det föregående.
1978/79:2411,
1978/79:2412.
1978/79:2422, yrkandena 1, 7, 10, 16 och 17.
b) avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet I, i den mån motionen inte i
denna del tillgodosågs enligt utskottets hemställan under a.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande folkomröstning om energipolitikens inriktning av Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. beträffande åtgärdsprogram för icke-tillväxt inom energianvändningen av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 5 A, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

3. beträffande de mindre oljeföretagens situation m. m. av Bengt Sjönell, Birgitta Hambræus, Karl-Anders Petersson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 A, och motionen 1978/79:2410 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

4. beträffande upphandling av olja för överstyrelsen för ekonomiskt försvar av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2357, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande import av naturgas m. m. av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa att riksdagen skulle

dels med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del och med anledning av

a) motionen 1978/79:1029,

b) motionen 1978/79:2406, yrkandena II 6 B–II 6 F,

c) motionen 1978/79:2422, yrkandet 9,

som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

dels med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 9 A, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande lokalisering av en LNG-terminal till Karlshamn av Bengt Sjönell, Birgitta Hambræus, Karl-Anders Petersson och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2021 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande utvecklingsbolag för utnyttjande av skogsavfall, torv och hushållsavfall av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandena II 9 B och II 9 C, båda i ifrågavarande del,

8. beträffande alternativa energikällor vid uppvärmning av byggnader av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 32 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 5 L, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande utvecklingsbolag för solvärme och vindkraft av Erik Hovhammar(m) och Margaretha af Ugglas(m) som ansett att utskottet under 33 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandena II 9 B och II 9 C, båda i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2422, yrkandet 2,

10. beträffande riktlinjer för främjande av landsbygdens elektrifiering av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 35 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79:115 bil.1 i ifrågavarande del och med anledning av motionen 1978/79:478, motionen 1978/79:549, yrkandet 1, motionen 1978/79:1484, motionen 1978/79:2406, yrkandet II 10 i ifrågavarande del, och motionen 1978/79:2419, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om landsbygdens elektrifiering,

11. beträffande anslag till landsbygdens elektrifiering av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 bil. 17 i vad avsåg anslaget F 7 och med bifall till motionen 1978/79:549, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2419, yrkandet 2, till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

12. beträffande kommunernas förköpsrätt till eldistributionsföretag av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 37 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1473, motionen 1978/79:1500, motionen 1978/79:2406, yrkandena II 2 A och II 2 B, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande skyldighet för eldistributör att mottaga elkraft av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 38 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:1015 och med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 D, och motionen 1978/79:2023 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande kommunernas förhandlingsrätt i eldistributionsfrågor av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 F, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

15. beträffande utredning om taxe- och prissättning inom energisektorn av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2014 och motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 E, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

16. beträffande kommunernas rätt att disponera stamnätet av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 41 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 C, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

17. beträffande byggande av 800 kV-ledningar av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 42 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i ifrågavarande del samt motionen 1978/79:1496, motionen 1978/79:2406, yrkandet II 7 D, motionen 1978/79:2409 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2422, yrkandet 18, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

18. beträffande ökat stöd till kraftvärmeanläggningar av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 46 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 J, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

19. beträffande vissa uttalanden om program för energiforskningen av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 52 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) (= utskottet),

b) med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 8 A i ifrågavarande del, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

20. beträffande forskning rörande skiffer av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 55 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

21. beträffande framställning av metangas av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:334 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

22. beträffande forskning rörande lättvattenreaktorer av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 60 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2422, yrkandet 23, samt med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

23. beträffande forskning rörande hetvattenteknik m. m. av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 61 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

24. beträffande forskning rörande vindenergi av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 62 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:2422, yrkandet 22, samt med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 6 P och yrkandet

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

II 8 B i ifrågavarande del, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) (= utskottet),

c) (= utskottet),

25. beträffande vindkraftverk till Öland av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambraeus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 63 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2405 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

26. beträffande forskning om avancerad energiteknik av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambraeus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 65 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget F 13 mom. 2 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandena II 8 A och II 8 B, båda i ifrågavarande del, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) (= utskottet),

27. beträffande utvidgning av vattenfallsverkets verksamhet av Erik Hovhammar(m) och Margaretha af Ugglas(m) som ansett att utskottet under 77 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I. F:1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:2406, yrkandet II 11 A, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

28. beträffande bemyndigande att överlåta statens aktier i eldistributionsföretag av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambraeus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 78 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406, yrkandet II 2 G, skulle avslå propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I. F:1 mom. 2,

29. beträffande vattenfallsverkets redovisningsprinciper av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambraeus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 80 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2406, yrkandet II 11 C, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

30. beträffande anslag till kraftstationer m. m. samt vissa borgensåtaganden av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambraeus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 81 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 1 i vad avsåg anslaget I. F:1 mom. 1 och 4 och med bifall till motionen 1978/79:2406,

yrkandet II 7 A, skulle

a) till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1979/80 under statens affärsverksfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 651 000 000 kr.,

b) bemyndiga regeringen att teckna borgen för lån intill sammanlagt 5 363 000 000 kr., varav högst 160 000 000 kr. till eldistributionsföretag.

31. beträffande finansiering av hantering av utbränt kärnbränsle av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 83 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2007, yrkandet I, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

32. beträffande inrättande av ett energibolag i Norrbotten av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 88 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1497 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade följande särskilda yttranden

1. beträffande folkomröstning om energipolitikens allmänna inriktning av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m),

2. beträffande anslag till Folkkampanjen mot atomkraft av Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus, Ingegärd Oskarsson och Olof Johansson (samtliga c),

3. beträffande Svenska Petroleum AB:s verksamhet av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m),

4. beträffande åtgärder för att utnyttja torv, skogsavfall och flis av Nils Erik Wååg (s),

5. beträffande utvidgning av vattenfallsverkets verksamhet av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) samt

6. beträffande utbyggnad av kraftvärmeverk av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c).

Skatteutskottets betänkande nr 44

Regeringen (budgetdepartementet) hade föreslagit i propositionen 1978/79:115 bil. 4 att riksdagen skulle anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,

2. lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt.

I propositionen lades bl. a. fram förslag om höjning av skatten på vissa oljeprodukter med 40 kr. per m³. Skatten på motoralkoholer hade föreslagits bli sänkt. Ökning av energiskatten för mycket energikrävande industrier aviserades. Ökningen skedde genom att nedsättningsgränsen höjdes från 1,3

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

till 1,8 % av produkternas försäljningsvärde. Utredning om beskattningen av energi redovisades.

I detta sammanhang hade behandlats
dels de med anledning av propositionen 1978/79:115 bil. 4 väckta motionerna

1978/79:2317 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari under yrkandet 6 hemställdes att riksdagen uttalade sig för att avslå budgetministerns hemställan om en fördubbling av skatten på mineraloljor,

1978/79:2357 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 8 och 9) hemställdes

8. att riksdagen skulle avslå regeringens förslag angående lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,

9. att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beskattningen av mottryckskraft,

1978/79:2406 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari under yrkandet I begärts uppskov med behandlingen av propositionen och under yrkandet II 11 B hemställdes att riksdagen beslutade att höja den allmänna energiskatten på el motsvarande de 40 kr./m³ som föreslagits i skattehöjning för olja – yrkandet I i denna motion hade remitterats till näringsutskottet och sedermera såvitt det avsåg bil. 4 i propositionen överlämnats till skatteutskottet,

1978/79:2413 av Olof Palme m. fl. (s), vari under yrkandet 5 hemställdes att riksdagen skulle avslå regeringens förslag angående lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt vad avsåg beskattningen av mineraloljor,

1978/79:2422 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari under yrkandet 6 hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen i den del som gällde höjningen av skatten på oljeprodukter,

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:1139 av Arne Fransson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde utredning av frågan angående befrielse från skatt för elektrisk kraft som förbrukats i egen rörelse,

1978/79:1147 av Marianne Karlsson (c) och

1978/79:1719 av Olof Johansson m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande uppskov med behandlingen av propositionen 1978/79:115 att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406, yrkandet I såvitt yrkandet avsåg bil. 4 i propositionen,

2. beträffande beskattningen av metanol att riksdagen med avslag på

motionen 1978/79:1719 och med bifall till propositionen i denna del skulle sänka skatten på metanol med 51 öre per liter.

3. beträffande beskattningen av gasol att riksdagen godkände vad i propositionen och av utskottet uttalats härom.

4. beträffande beskattningen av mineraloljor m. m. att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2317, 2357, 2413 och 2422 såvitt avsåg denna fråga och med avslag på propositionen i motsvarande del skulle avslå förslaget om höjd oljebesättning,

5. beträffande en mot den höjda oljebesättningen svarande höjning av skatten på elkraft att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2406 i denna del,

6. beträffande nedsättningsreglerna för industrin att riksdagen godkände vad utskottet uttalat i denna del,

7. beträffande beskattningen av mottryckskraft att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:1139 och 1978/79:2357, yrkandet 9, beslutade att införa avdragsrätt för mottryckskraft som förbrukats i egen verksamhet och att slopa avdragsrätten för olja som förbrukats vid produktion av sådan kraft,

8. beträffande energiskatt i stället för fastighetsskatt att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1147,

9. beträffande författningsförslagen att riksdagen skulle

a. anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,

b. avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,

c. anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt, innebärande att skattefrihet skulle gälla fr. o. m. den 1 juli 1979 för mottryckskraft som förbrukats i egen industriell verksamhet.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande beskattningen av mineraloljor m. m. av Nils Hörberg (fp) och Wilhelm Gustafsson (fp) som ansett att utskottet under 4 och 9 b bort hemställa

4. beträffande beskattningen av mineraloljor m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2317, 2357, 2413 och 2422 såvitt avsåg denna fråga skulle bifalla det i propositionen framlagda förslaget om höjd oljebesättning,

9 b. beträffande författningsförslagen att riksdagen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt,

2. beträffande en mot den höjda oljebesättningen svarande höjning av skatten på elkraft av Alvar Andersson, Stig Josefson, Tage Sundkvist och Johan Olsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 5 och 9 c bort hemställa

5. beträffande en mot den höjda oljebesättningen svarande höjning av skatten på elkraft att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2406,

yrkandet 11 B, beslutade höja energiskatten på elkraft i enlighet med förslaget i motionen.

9 c. beträffande författningsförslagen att riksdagen skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt med den ändringen att ingressen, 14 § och ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse.

Jordbruksutskottets betänkande nr 34

I propositionen 1978/79:115 (bil. 1) hade bl. a. förslagits omfattande insatser för att ersätta olja med andra energislag. Vidare förutskickades flera förslag rörande oljans hälso- och miljöproblem, omfattande bl. a. ökade insatser för forskning om skadeverkningarna vid oljeförbränning och om åtgärder för att minska utsläppen av föroreningar. Enligt propositionen erfordrades ökad kolanvändning för att minska oljeberoendet. Ett omfattande arbete aviserades för att lösa de miljöproblem som var förenade med koleldning och kolhantering.

I bil. 2 till propositionen förordades bl. a., mot bakgrund av vad i bil. 1 anförts om behovet av ytterligare forskning rörande hälso- och miljöeffekterna av förbränning av fossila energikällor, att ytterligare medel skulle anslås till forskning rörande försurningsproblemen. Sålunda hade såvitt nu var i fråga (punkt 2 i hemställan) förslagits att riksdagen till Miljövårdsforskning för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 13 förslaget reservationsanslag anvisade ytterligare 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionen 1978/79:1990 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 7) hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära dels att förslag framlades i samband med den energipolitiska propositionen om ett genomförande av de sista etapperna av den plan för begränsning av svavelutsläppen som riksdagen tidigare antagit, dels fortsatta åtgärder på det internationella planet för begränsning av svavelutsläpp,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1978/79:2247 av Elver Jonsson (fp),

1978/79:2358 av Bernt Ekinge (fp), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om naturvårdsverkets roll i fråga om forskning och metodutveckling samt tillståndsgivning och kontroll vid ianspråktagande av bränslen som kunde ersätta oljan,

1978/79:2408 av Birgitta Hambræus (c) och Karl Erik Olsson (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att mätning av radioaktiva utsläpp ålades hälsovårdsnämnderna i enlighet med vad som anförts i motionen – denna motion hade remitterats till näringsutskottet och sedermera såvitt nu var i fråga överlämnats till jordbruksutskottet,

1978/79:2421 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen hos regeringen begärde förslag om en plan och resurstilldelning som möjliggjorde för naturvårdsverket att medverka i forskning och metodutveckling samt tillståndsgivning och kontroll av bränsle som kunde ersätta olja, och

1978/79:2422 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 8) föreslagits att riksdagen hos regeringen begärde åtgärder för att svavelhalten i olja skulle sänkas till den nivå som angetts i motionen, dvs. 0,3–0,4 %.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. till Miljövärdhetsforskning för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln utöver av riksdagen tidigare anvisat reservationsanslag anvisa ytterligare 2 000 000 kr.,

2. beträffande åtgärder mot bilavgasens hälso- och miljöeffekter lämna motionen 1978/79:2247 utan vidare åtgärd,

3. beträffande fortsatta insatser mot svavelföreningar

a. med anledning av motionen 1978/79:1990, yrkandet 7 i denna del, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om fortsatta åtgärder inom landet för begränsning av svavelutsläpp,

b. anse motionen 1978/79:1990, yrkandet 7 i återstående del, besvarad med vad utskottet anfört,

c. lämna motionen 1978/79:2422, yrkandet 8, utan vidare åtgärd,

4. beträffande hälso- och miljöeffekter vid förbränning av kol m. m. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79:2358 och 1978/79:2421.

5. beträffande mätning och kontroll av radioaktiva utsläpp anse motionen 1978/79:2408, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Aiftin, Ove Karlsson och Wivi-Anne Radesjö (samliga s) som ansett att utskottet under 3 b bort hemställa

att riksdagen skulle som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna med anledning av motionen 1978/79:1990, yrkandet 7 i återstående del, anfört om fortsatta åtgärder på det internationella planet.

Näringsutskottets betänkande nr 62

I propositionen 1978/79:218 hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. anta ett inom industridepartementet upprättat förslag till lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle,

2. godkänna vad föredragande statsrådet hade förordat beträffande stöd till studiecirkel i energifrågor under budgetåret 1979/80,

3. till Materialbidrag m. m. för energistudiecirkel för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 5 400 000 kr.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle. Förslaget föranleds av att de politiska partierna under våren 1979 har enats om att en folkomröstning om kärnkraftens framtida användning bör hållas senast under första halvåret 1980. Förslaget syftar till att skapa rådrom i fråga om laddning av sådana reaktorer som ännu inte har tillförts kärnbränsle.

Lagen föreslås sålunda bli tillämplig på reaktorer som ännu inte har tillförts kärnbränsle. Förbudet mot att ladda sådana reaktorer föreslås gälla till utgången av juni månad 1980 eller den tidigare tidpunkt som regeringen föreskriver.

Uppstår förlust genom fördröjning av en reaktors idrifttagande på grund av lagen, blir enligt förslaget reaktornnehavaren berättigad till ersättning av staten för den förlust som härigenom har uppkommit för honom.

Lagen föreslås träda i kraft en vecka efter den dag, då den har utkommit från trycket i *Svensk författningssamling*.

I propositionen läggs också fram förslag om särskilt stöd till studiecirklar i energifrågor under budgetåret 1979/80. Stödet föreslås utgå till sådana studiecirklar som påbörjas och om möjligt genomförs före folkomröstningen och som behandlar frågor som är aktuella i samband med folkomröstningen.

Förslaget innebär bl. a. att cirkelarna skall få tilläggsbidrag med 15 kr. per studietimme och att bidrag skall lämnas till studieförbunden för att ta fram studiematerial m. m. I propositionen föreslås att 5,4 milj. kr. anvisas för materialbidrag m. m.”

I detta sammanhang hade behandlats

*del*s de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2710 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen skulle avslå regeringens förslag om lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle,

1978/79:2713 av Nils Hjorth m. fl. (s), vari hemställt

1. att riksdagen beslutade att berörda enskilda personer och kommuner i likhet med kärnreaktorinnehavare var berättigade till ersättning av staten för förlust som uppkom genom att reaktors idrifttagande fördröjdes,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i övrigt anförts i motionen,

1978/79:2714 av Birger Rosqvist (s) och Eric Rejdnell (s), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att kommun som drabbades av förlust genom statliga åtgärder som innebar förseningar med igångsättning av kärnkraftsutbyggnad berättigades till ersättning härtför,

1978/79:2715 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställt att riksdagen

uttalade

1. att regeringen så snart som möjligt efter den föreslagna rådrumslagens ikraftträdande borde ta ställning till föreliggande ansökningar om laddning av kärnkraftsaggregat enligt villkorslagen,

2. att finansieringen av de kostnader som den uppskjutna laddningen medförde icke borde ske genom införande av en särskild skatt eller avgift.

1978/79:2716 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts

1. att riksdagen skulle avslå den i propositionen 1978/79:218 föreslagna tidsbegränsade "rådrumslagen" eftersom den innebar att gällande säkerhetslagstiftning på atomenergiområdet sattes ur spel.

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande kostnaderna för energiförsörjningen,

3. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande finansieringen av kostnader med anledning av den kommande folkomröstningen om energipolitikens inriktning,

4. att riksdagen beslutade för budgetåret 1979/80 anvisa 5,6 milj. kr. till Materialbidrag m. m. för energistudiecirklar i enlighet med vad som anförts i motionen.

dels den med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken väckta motionen 1978/79:2422 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1 delvis) hemställts att riksdagen med ändring av propositionen 1978/79:115 beslutade att ytterligare laddning av reaktorer skulle uppskjutas till dess en folkomröstning anordnats i frågan.

Utskottet hemställde

1. beträffande lagförslaget att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1978/79:218 mom. 1 och med avslag på motionen 1978/79:2710, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2716, yrkandet 1, anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle,

b) avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 1 såvitt nu var i fråga, i den mån motionen inte i denna del tillgodosågs enligt utskottets hemställan under a,

2. beträffande prövning av ansökningar enligt villkorslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2715, yrkandet 1,

3. beträffande finansieringen av kostnader till följd av försenat idrifttagande av kärnreaktorer att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2715, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2716, yrkandet 2,

4. beträffande ersättning till kommuner m. fl. för kostnader till följd av försenat idrifttagande av kärnreaktorer att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2713, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2714 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

5. beträffande vissa åtgärder till förmån för Östhammars kommun att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2713, yrkandet 2,

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

Energiolitiken,
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

6. beträffande stöd till energistudiecirklar m. m. att riksdagen skulle
a) med bifall till propositionen 1978/79:218 mom. 2 godkänna vad i propositionen föreslagits beträffande stöd till studiecirklar i energifrågor under budgetåret 1979/80,

b) med bifall till propositionen 1978/79:218 mom. 3 och med avslag på motionen 1978/79:2716, yrkandet 4, till Materialbidrag m. m. för energistudiecirklar för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 400 000 kr.,

7. beträffande finansiering av kostnader med anledning av folkomröstningen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2716, yrkandet 3.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lagförslaget av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1978/79:2716, yrkandet 1, och med anledning av motionen 1978/79:2710, yrkandet 1, avslå propositionen 1978/79:218 mom. 1,

b) avslå motionen 1978/79:2422, yrkandet 1 såvitt nu var i fråga,

2. beträffande finansieringen av kostnader till följd av försenat idrifttagande av kärnreaktorer av Bengt Sjönell (c), Fritz Börjesson (c), Birgitta Hambræus (c), Margaretha af Ugglas (m), Sven Eric Lorentzon (m) och Olof Johansson (c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2715, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2716, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande stöd till energistudiecirklar m. m. av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) (= utskottet),

b) med anledning av propositionen 1978/79:218 mom. 3 och med bifall till motionen 1978/79:2716, yrkandet 4, till Materialbidrag m. m. för energistudiecirklar för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 600 000 kr.,

4. beträffande finansiering av kostnader med anledning av folkomröstningen av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2716, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Bengt Sjönell, Fritz Börjesson, Birgitta Hambræus och Olof Johansson (samtliga c).

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Sveriges energiförsörjning måste ofrånkomligen ses i sitt internationella sammanhang. På få områden är vårt utlandsberoende så uppenbart. På nästan inget annat område är de internationella framtidsperspektiven så oklara och så oroande.

Världen står i början på en stor förändring på energiområdet. Den kommer att präglas av en totalt sett ökad efterfrågan på energiråvaror, främst genom u-ländernas och de halvindustrialiserade ländernas allt större efterfrågan. En del bedömningar talar om en fördubbling av jordens energiförbrukning fram mot sekelskiftet. Samtidigt ökar kunskapen om de risker och miljöproblem som en alltmer forcerad energiomvandling för med sig. Det driver fram begränsningar och dyrbara motåtgärder. Dagens dominerande energikälla, oljan, blir en allt knappare tillgång. Priserna på energi stiger kraftigt och förändrar förutsättningarna för ekonomisk utveckling och industriell tillväxt.

Under de senaste åren har det gjorts många olika bedömningar av den framtida oljesituationen i världen. Vissa har menat att vi får ett varaktigt gap mellan tillgång och efterfrågan redan före mitten av 1980-talet, andra har talat om 1990 som en vändpunkt och andra åter har skjutit fram tidpunkten ytterligare några år. Bedömningar och prognoser av detta slag är alltid osäkra. De måste framför allt ses som varningar för vad som händer om inget händer, dvs. om de oljeförbrukande länderna fortsätter den nuvarande kursen i förhoppningen att något skall dyka upp som skall klara problemen – nya energikällor, nya oljeupptäckter eller vad det nu kan vara man hoppas på.

Men vi vet redan åtskilligt. Vi vet att oljepriserna fyrdubblades 1973–1974 och vilka följder det fick på världsekonomin. Vi vet att världen redan i dag har en bristsituation – inte stor, men tillräckligt stor för att få priserna att skjuta i höjden och skapa försörjningsproblem. Vi vet att den olja som vi är så beroende av till stor del produceras i länder som befinner sig i stark politisk och social förändring, i en del av världen där de nationella motsättningarna är starka och ofta oförsonliga. Och vi vet slutligen att ett enda land, Saudi-Arabien, står för 30 % av OPEC-ländernas produktion och att detta lands vilja eller förmåga att öka sin oljeproduktion är av helt avgörande betydelse för världens oljeförsörjning för årtal framåt.

Det behövs sannerligen inga prognoser eller stort djupsinne för att förstå allvaret i denna situation.

De senaste månadernas händelser på oljemarknaden visar också att en mycket marginell brist – 3–5 % av den totala efterfrågan – får mycket stora återverkningar. Det visar också hur fast världen sitter i oljeekonomins järngrepp. Industrivärlden har nått och jämnt tagit sig upp ur den djupaste ekonomiska kris man drabbats av sedan andra världskriget, världshandeln har återigen tagit fart, efterfrågan på råvaror – också på olja – har stigit. I detta läge får vi oljebrist och prisökningar – vilkas inflatoriska återverkningar hotar att ta knäcken på den uppåtgående ekonomin. Detta är den onda cirkel som de oljekonsumerande länderna måste försöka bryta. Den tid som står till förfogande är inte så lång som många önskat tro.

Vad som gäller för världen i allmänhet gäller för Sverige i synnerhet. Under decennierna har vi vant oss vid riklig tillgång på billig energi. Vi har utnyttjat den effektivt. Likväl har energiförbrukningen per invånare mer än tredubblats under de senaste 30 åren. Drivkrafterna till denna väldiga ökning av energiförbrukningen är uppenbara nog: under den tiden steg bruttonationalprodukten med ca 150 %, industriproduktionen ökade två och en halv gång, bostadsstandarden steg, antalet personbilar mer än tiodubblades osv. Under denna period steg oljeberoendet från ungefär 30 % av den totala energiförbrukningen till dagens ca 70 %. Sådant är vårt utgångsläge i dag. Den snabba ökningen av energiförbrukningen har kort sagt gjort det möjligt för oss att höja vår levnadsstandard på ett i historiskt avseende nära nog unikt sätt.

1970-talets energidebatt har ökat medvetandet om teknikens risker och begränsningar. Energiomvandlingens miljörisker har stått i centrum på ett sätt som aldrig förr, tron på teknikens välsignelse har ifrågasatts, experterna har utmanats. På många sätt har den debatten varit nyttig. Den har också drivit fram ett väldigt utredningsarbete och en ökad forskning om energiomvandlingens miljöeffekter. Ökad kunskap är den självklara förutsättningen för att vi framgångsrikt skall kunna angripa problemen, nedbringa miljöeffekterna, begränsa riskerna och för att vi också skall kunna göra rationella val mellan olika slags energikällor.

Men energidebatten har också en annan och kanske djupare dimension, som griper tag i vår fantasi och våra tankar om hur det goda samhället skall se ut. Vi anar risker och faror som inte bara gäller miljön utan också vad som kan hända i ett industrialiserat samhälle där energiförsörjningen sviktar. Kanske är vi så tryggt inbäddade i den välfärd vi skapat att vi inte riktigt förmår föreställa oss den verkligheten. Många av oss kanske tror att det bara handlar om små uppoffringar i den personliga bekvämligheten, tillfälliga störningar och problem som snabbt kan övervinnas. Men så är det inte. Långvariga störningar i energiförsörjningen kan få stora effekter på sysselsättning och industri, på tillväxt och utrymme för sociala reformer. Många av de sociala anspråk och krav som formuleras praktiskt taget dagligen, inte minst här i riksdagen, har det gemensamt att de kräver stora ekonomiska resurser för att förverkligas. Redan de åtaganden vi gjort för den sociala tryggheten och mycket annat kräver stora resurser för att kunna infrias. Alla är överens om att detta ställer stora anspråk på industrins utveckling och förmåga att framgångsrikt konkurrera. Och även om vår industri på längre sikt kommer att bli mindre energikrävande än dagens, måste det stå klart för alla och envar, att en tryggad energitillförsel till rimliga kostnader är ett livsvillkor. Kraftiga och snabba förändringar i energisystemet, snabbt stigande priser eller rent av brist på energi slår hårt på resursernas tillväxt och därmed på det trygga och rättvisa samhälle vi vill skapa.

Vi står alltså inför en krävande uppgift. Vi måste beslutsamt hushålla med energitillgångarna, minska energiförbrukningens ökningstakt och samtidigt upprätthålla en hög industriell ekonomisk tillväxt. Vi måste ersätta oljan med andra mer uthålliga energiråvaror, till rimliga kostnader och med stor hänsyn

till miljö- och hälsoeffekter. Vi måste intensivt satsa på att få fram nya energikällor som på lång sikt minskar vårt utlandsberoende: uthålliga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan, som det är formulerat i regeringens proposition. Detta sammantaget är sannerligen en utmaning för nationen. Det kommer att kräva stora resurser, nya idéer och ny teknik. Men det kräver också en beslutsam politisk satsning. Den folkomröstning som nu alla partier är ense om skall anordnas i kärnkraftsfrågan måste, oavsett dess utgång, bli ett avstamp för en samlande ansträngning.

Redan i dag skall emellertid riksdagen fatta en rad betydelsefulla beslut. Kärnkraftsfrågan är uppskjuten, men utskottet har däremot behandlat en rad andra centrala frågor, där också enigheten är större. Dit hör riktlinjer för energihushållning, bränsleförsörjning, forskning, utveckling av nya energikällor och mycket annat. Utskottets förslag sammanfaller i allt väsentligt med regeringens proposition.

Energihushållning är och förblir en avgörande fråga. Den årliga ökningstakten för energiförbrukningen var under större delen av efterkrigstiden ungefär 4,5 %. 1975 års energibeslut innebar en vändpunkt: hushållningsinsatserna betonades, och energiförbrukningens ökningstakt skulle begränsas till ca 2 % årligen. Vi går nu vidare på denna linje och anger att ökningstakten för framtiden begränsas till mellan ca 0,4 och 1,0 % årligen. På lång sikt bör målet vara att nå en förbrukningsnivå som kan klaras med hjälp av uthålliga, helst förnybara och inhemska energikällor.

Ambitionerna på hushållningsområdet är alltså mycket höga. Inget annat högutvecklat industriland har mig veterligt satt upp en så ambitiös målsättning – de flesta i-länder räknar med en årlig ökningstakt när det gäller energiförbrukningen på mellan 2 och 3 %. Skall målen kunna förverkligas krävs mycket stora investeringar, såväl inom bostadsbeståndet som inom industrin. Det krävs med andra ord en ökad kapitalbildning i samhället, om hushållsinvesteringarna skall kunna genomföras utan att det går ut över andra angelägna investeringsområden. Ett kraftfullt energisparande innebär således på kortare sikt – de närmaste tio åren – en begränsning av det tillgängliga konsumtionsutrymmet. Men detta är uppoffringar som måste göras, om vi skall kunna skapa ett energitryggare samhälle på sikt.

Under de senaste åren har satsningen på nya energikällor blivit en alltmer betydelsefull del av energipolitiken, i Sverige liksom i andra länder. Runt omkring i världen satsas i dag alltmer på teknik som utnyttjar de förnybara energikällorna, och det görs stora framsteg. Sveriges insatser på det området ligger, resursmässigt, väl till internationellt sett. Redan i dag uppgår de förnybara energikällornas andel till över 20 % av vår energiförsörjning, och det är då naturligtvis främst fråga om vattenkraften. Grunden för att öka forskningssatsningen lades genom 1975 års energibeslut, som vidareutvecklades och förstärktes genom trepartiregeringens förslag och riksdagsbeslutet 1978. Det treårsprogrammet löper fortfarande, men regeringen har redan nu föreslagit en ökad satsning på solvärme, SOL 85, som utskottet också ställt sig bakom. Solvärmeprojektet tar sikte på vår svagaste länk i ener-

giförsörjningen, uppvärmningen, som i dag till ca 90 % är beroende av olja. Olika metoder för att utnyttja solvärme ligger också tekniskt väl framme, och det finns goda skäl att hoppas att en kraftfull satsning nu kan ge oss väsentliga tillskott under 1990-talet.

I såväl proposition som utskottsbetänkande har de inhemska "skogsbränslena" särskilt uppmärksammats, dvs. bark, lutar, skogsavfall, energiskog, torv osv. Bark och lutar har ju länge utnyttjats som energiråvara inom skogsindustrin. Det nya är den kraftiga satsningen på skogsavfall, energiskogar och torv. Enligt våra bedömningar skulle dessa energikällor i bästa fall kunna ge ett energitillskott 1990 på omkring 30 TWh, mot i dag praktiskt taget ingenting. Det är ett mycket högt mål, och det finns naturligtvis de som tvivlar på dess genomförbarhet. Likväl skulle dessa energikällor – trots denna kraftiga satsning – bara stå för ca 6 à 7 % av energiförsörjningen 1990. Det belyser vilken tid det tar att introducera nya energikällor. Det handlar inte bara om att satsa pengar eller inrätta nya bolag eller andra institutioner. Det behövs kompetenta forskare och tekniker som kan utföra jobbet, det krävs nya idéer, insamlade av erfarenheter, både svenska och utländska, och det krävs praktisk tillämpning i full skala innan man kan gå vidare. Det gäller att "skapa marknader" och se till att de nya möjligheterna utnyttjas. Detta kommer att bli en viktig uppgift för den nyligen tillsatta särskilda delegationen för introduktion av ersättningsbränslen och solvärme.

Det finns ibland ett drag av lättsinne i debatten om de nya energikällorna, medvetet eller omedvetet. Det talas om alternativ till olja eller kärnkraft eller kol som om de nya energikällorna redan finns där eller kan utnyttjas i stor skala inom kort tid. Men så är det ju inte. Vi satsar och skall satsa mycket på att få fram dem, vi skall utforma energisystemen så att vi får möjlighet att stegvis föra in de nya energikällorna i systemet, men vi kan inte i vår planering utgå från att de faktiskt redan finns där. Det kan bli ett dyrköpt misstag. Många frågor återstår att lösa.

Herr talman! Oljepolitiken har i dag en särskild aktualitet. Under en följd av år har inte bara Sveriges totala oljeberoende ökat. Vi har också mer och mer blivit beroende av den internationella dagsmarknaden på olja, den s. k. spotmarknaden, där oljan säljs och köps till dagspriser. Under trycket av dagens knapphet på olja har priserna där rusat i höjden. På drygt ett halvår har priserna på lätt olja nära nog fyrdubblats, priserna på tjockolja fördubblats och bensinpriserna nästan tredubblats. Dessa väldiga prisökningar påverkar också de långsiktiga köpen och pressar upp OPEC-ländernas prissättning. Det är denna prisskruv som i dag är det allvarligaste hotet mot världsekonomin och många oljeimporterande länders försörjningsförmåga.

I propositionen slogs fast att ett huvudmål för den svenska oljepolitiken måste vara att begränsa spotmarknadsberoendet. För detta krävs bl. a., angavs det i propositionen:

svenskt deltagande i prospektering och utvinning av olja,
bilateral avtal mellan Sverige och oljeexporterande stater,
leveransavtal med integrerade, multinationella oljeföretag samt
utnyttjande av statliga kreditgarantier för att få långsiktiga leveransavtal

för råolja.

Dessa mål kan endast uppnås i samverkan mellan staten, oljeföretagen och andra parter på marknaden. Samarbetsavtal har också slutits mellan staten och vissa oljeföretag, och förhandlingsarbetet går vidare. Svenska Petroleum, statens eget bolag, bör ha som huvuduppgift att medverka till långsiktiga råoljeavtal.

Prispolitiken är självfallet en central fråga. I propositionen slås det fast att den svenska prisnivån stegvis måste anpassas till den internationella prisnivån. Detta kan emellertid inte få innebära att vi accepterar ett omedelbart genomslag av spotmarknadens starka prisökningar här i landet. Inget land med så bräcklig bytesbalans och med ett så stort oljeberoende som Sverige skulle kunna acceptera en sådan snabb prisutveckling. Den skulle få ödesdigra konsekvenser för samhällsekonomin och dessutom – allmänt tillämplad – pressa världspriserna uppåt. Prispolitiken måste således utformas som en avvägning mellan världsmarknadens priser och vårt lands förmåga att omedelbart bära prisökningarna.

I det rådande knappa internationella försörjningsläget krävs att vi drar ned på vår oljekonsumtion. Energisparkommittén har satt i gång en kampanj. Det är ännu för tidigt att utläsa resultat. Regeringen anser emellertid att det redan nu behövs ytterligare insatser som kommer att redovisas inom kort. Regeringen har dessutom tagit initiativ för att på olika sätt söka öka oljeleveranserna till landet.

Herr talman! Partierna har enats om att skjuta upp behandlingen av kärnkraftsfrågan i avvaktan på den rådande folkomröstning som man nu är ense om skall anordnas. Centern och vänsterpartiet kommunisterna har markerat att de vill ha folkomröstningen några månader tidigare än utskottsmajoriteten. Tidpunkten för folkomröstningen är naturligtvis inte någon allvarlig tvistefråga, eftersom det bara rör sig om ungefär ett halvårs skillnad eller drygt det. Men dessa extra månader är viktiga så till vida som de ger oss möjlighet att närmare belysa såväl kärnkraftens risker i förhållande till andra energikällor som följderna av en avveckling. En meningsfull folkomröstning förutsätter sakligt inriktad diskussion, där risker och fördelar med den ena eller andra handlingslinjen prövas så omsorgsfullt som möjligt. Det är då naturligt att avvakta det nu igångsatta utredningsarbetet innan folkomröstningen äger rum och innan den exakta formuleringen av frågorna fastställs.

Från regeringens och folkpartiets sida har det gjorts fullt klart att vi anser att vi behöver utnyttja de kärnkraftsaggregat som har byggts här i landet eller som är under byggnad men att det därefter icke skall ske någon mer kärnkraftsutbyggnad. Vi är givetvis beredda att ompröva denna inställning, om de förnyade studierna av kärnkraftens säkerhetsproblem tyder på att riskerna – jämfört med andra energikällor – är större än vad vi hittills ansett. Vi har också understrukit betydelsen av ett förstärkt säkerhetsarbete på kärnkraftens område. Propositionen ägnar också dessa frågor en betydande uppmärksamhet. I den föreslås bl. a. genomförande av ett åtgärdsprogram i syfte just att höja säkerheten i befintliga kärnkraftsanläggningar. Dessa frågor

Energipolitiken,
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

kommer nu närmare att studeras av den nyligen tillkallade kommittén om reaktorsäkerhet, som också skall studera vilka erfarenheter och slutsatser som kan dras av Harrisburghändelsen.

Var och en kan också inse, att en snabb avveckling av kärnkraften medför betydande kostnader. Vi har sedan flera decennier tillbaka planerat, genomfört och byggt reaktorer som vid en avveckling inte skulle användas. Detta innebär väldiga förluster samtidigt som ersättningskraft måste fram. Det får ofrånkomligen stora samhällsekonomiska konsekvenser, av betydelse för levnadsstandard, sysselsättning och socialt reformarbete. Vi anser det därför självklart, för en meningsfull diskussion inför folkomröstningen, att följderna av en avveckling blir kartlagda så långt det över huvud taget är möjligt. Skall kärnkraften avvecklas, måste vi genomföra det med öppna ögon och i medvetandet om vad det innebär.

OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! En omfattande energidebatt, som vi har haft i vårt land i varje fall under 1970-talet, är naturligtvis en demokratisk tillgång. Vi får därigenom mera kunskaper och har bättre möjligheter att göra de svåra val som vi står inför på det här området. Dessutom är naturligtvis energifrågan en av de frågor som också i övrigt starkt påverkar hur vårt samhälle kommer att utformas. Vår samhällsstruktur påverkas, samhällsutvecklingen blir beroende av hur mycket av kontroll och otrygghet vi bygger in i samhället via det materiella välstånd vi vill skapa genom energitillförsel.

Denna debatt är naturligtvis också ett utflöde av de olika meningar som finns om energiframtiden. Det har varit en tvärpolitiskt kontroversiell fråga vad man egentligen skall satsa på. Debatten visar med all önskvärd tydlighet hur farligt det är att satsa stort och ensidigt innan man vet tillräckligt om vad det innebär. En viktig lärdom av de senaste decenniernas verksamhet på energiområdet i Sverige är att vi måste satsa på differentiering och flexibilitet, på att sprida riskerna i alla de sammanhang där det är möjligt. Alldeles oavsett vilken uppfattning man har om olika energikällors möjligheter för framtiden måste detta vara en genomgående strävan. Vi har inte råd att göra oss så ensidigt beroende som vi blir när vi har satsat stort på oljan och på kärnkraften – kärnkraften är stor i varje fall när det gäller elsektorn.

Vi har trots allt fortfarande möjligheter att göra ett vägval för framtiden. Det är naturligtvis därför som de här frågorna har fokuserats just under de senaste åren – tiden håller på att rinna ut. Gör vi inte vägvalet nu, blir vi under de närmaste decennierna oåterkalleligen bundna till vissa energisystem, och det blir utomordentligt svårt att ta oss ur dem. Om inget val görs – och det är ingen lösning i det här fallet – fortsätter utvecklingen i mycket på kraftbolagens och oljeföretagens villkor. Vad det nu gäller är att göra energisektorn mera demokratiskt styrd och mer styrd av konsumenterna än den hittills har varit.

Ur den synpunkten var det naturligtvis ett framsteg när vi i mitten av 1970-talet fick det första försöket till en samlad energipolitik, 1975 års energipolitiska beslut. Men så sent var fortfarande en majoritet av denna

kammare överens om att vi skulle satsa på att *öka* vårt oljeberoende i absoluta tal. Vi skulle *samtidigt öka* vårt kärnkraftsberoende mer än något annat land i världen.

Ökning av energiförbrukningen får inte vara ett mål i sig. Energin är ett medel att uppnå andra viktiga samhällsmål. Hushållning med energi är den överlägsna metoden att tillgodose kraven på ett resursbevarande samhälle med en god miljö. Hushållningsvägen är ofta överlägsen också ur ekonomisk synpunkt och ur sysselsättningssynpunkt.

Tryggheten för medborgarna, att sätta säkerheten främst, måste vara ett övergripande mål också på energiområdet. Men vi skall naturligtvis inte inbilla oss att vi alltid kan veta exakt hur stora riskerna är i olika sammanhang. Vi vet dock – och det är naturligtvis det som skrämmer stora delar av opinionen – att de riktigt stora katastroferna inte med säkerhet går att undvika och att konsekvenserna av en olycka, främst på kärnkraftsområdet, är sådana att de egentligen är otänkbara. Då spelar det mindre roll om sannolikheterna för att olyckor inträffar är relativt små.

Ansvar för kommande generationer är en avgörande fråga i energipolitiken. Den sträcker sig i sina konsekvenser decennier, hundratals år, ja, tusentals år framåt i tiden. Vi får inte handla så i dag, att vi tar hand om det materiellt goda nu och överlämnar problemen till de kommande generationerna att lösa – om de går att lösa.

Efter många års intensivt arbete har vi från centerns sida nått klara framgångar när det gäller att lägga om energipolitiken, låt vara under nästan ständig strid.

Ingen motsätter sig i dag satsningen på hushållning som en huvudinriktning. Vi skiljer oss åt i ambitionsnivå och resurstilldelning, men det finns trots allt en betydande enighet. Energisparplanen för befintlig bebyggelse är ett tecken på detta. Satsningen på ytterligare resurser för näringslivets energibesparande åtgärder är ett annat viktigt område, där enigheten har varit ganska stor. Ingen motsätter sig i dag satsningen på forskning och utveckling av främst förnyelsebara energikällor. Vi ställde om det forskningsprogram som vi hade för den första löpande treårsperioden i riktning mot just de förnyelsebara energikällorna. Den satsningen fortsätter. Fler och fler även i andra politiska partier säger i dag att vi är överens om den här inriktningen. Men vi skiljer oss i bedömningen av när de förnyelsebara energikällorna i större skala står till förfogande. Det skymtade också fram i Carl Thåms anförande. Han adresserade visserligen inte kritiken på det här området, men jag tycker det är viktigt att säga att man inte skall försöka se de förnyelsebara energikällorna som en kategori utan några skillnader inbördes. Det finns ju förnyelsebara energikällor, inhemska bränslen som vi känner till, och vi vet vilken teknik vi behöver använda för att utnyttja dem i energisammanhang. Där gäller det i stället att bygga upp system. I avgörande utsträckning är det en prisfråga, där nu den internationella prisutvecklingen på oljeområdet håller på att göra dessa inhemska bränslen lönsamma. Detta är det helt avgörande. Redan i dag visar det sig ute på marknaden hur den ena kommunen efter den andra och den ena förbrukaren efter den andra övergår till inhemska bränslen.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Där måste samhället gå in och stötta den utvecklingen i det positiva syftet att försöka tidigarelägga det som vi ändå vet kommer: detta att oljan måste reduceras och att vi måste föra in våra inhemska energiråvaror i största möjliga utsträckning i stället. Ju tidigare vi gör detta, desto tidigare får vi också en ökad försörjningstrygghet. Och inte nog med det. Vi får naturligtvis ett betydande sysselsättningsstillskott i vårt eget land, om vi förmår att göra detta på ett riktigt sätt, när vi bildligt talat kan byta ut de mellan 15 och 20 miljarder kronor som vi satsar på oljeimporten och i stället använda våra inhemska energiråvaror. Vi tycks också vara ense om att reducera oljeberoendet, men det är viktigt, tror jag, att vi här ser litet närmare på vilka åtgärder vi är beredda att vidta för att reducera oljeberoendet. Jag har ingen svårighet att instämma i det mesta av vad Carl Tham sade i fråga om den internationella problembeskrivningen, hur den internationella utvecklingen ser ut. Det gör att jag blir ännu mer förvånad över hur få konkreta åtgärder som egentligen föreslås i energipropositionen. Det är ju bråttom! Vi får inte vänta, inte ens ett ögonblick. *Inte ens när det blir dyrare för tillfället* får vi vänta med att försöka sprida riskerna med vårt stora oljeberoende.

Jag tror att det är nödvändigt att repetera vilken inriktning som treparti-regeringer hade för att bekämpa vårt oacceptabelt stora oljeberoende. De riktlinjer som vi följde var naturligtvis, *för det första* att minska oljeanvändningen, *för det andra* att utnyttja oljan effektivare, *för det tredje* att byta olja mot andra bränslen och *för det fjärde* att se till att vi får en tryggad tillgång till den olja som vi behöver under överskådlig tid.

Låt mig i ett tiotal punkter nämna några av satsningarna.

1. Energisparplanen för befintlig bebyggelse, som egentligen saknar motstycke även internationellt i omfattning och resurssatsning.

Jag tycker det är bra att vi har uppnått så pass stor enighet som vi har gjort på det området, men det är tråkigt att vissa åtgärder har vidtagits som i varje fall kan tolkas som urholkningar av ambitionsnivån. Dessutom har man inte löst finansieringsproblemet på ett mera långsiktigt sätt. – Men detta har diskuterats tidigare i riksdagen, och jag går inte närmare in på det nu.

2. De energibesparande åtgärderna inom industrin.

Där krävs det åtskilligt mer av resurser. Vi har varit ense om att öka stimulansnivåerna, också av konjunkturskäl. Jag utgår från som självklart – liksom utskottet har gjort – att detta kommer att innebära att regeringen ser till att det inte saknas pengar för att genomföra de energibesparande åtgärderna i näringslivet, när nu responsen från den sidan är så stor som den är. Här går det att spara åtskilliga hundratusental ton olja. Vi har också förutsatt att de utredningar som industriverket har gjort om möjligheterna till ytterligare besparingar snabbt kommer att leda till resultat. Det gäller att ta till vara möjligheterna att spara ytterligare 1 miljon ton olja genom satsning av 1 miljard kronor på energibesparande åtgärder i näringslivet. Det bör kunna ske under en treårsperiod.

3. Vi måste naturligtvis se till att öka närförsörjningen med olja. Därför var det beklagligt att så litet av aktivitet kunde skönjas från den svenska regeringens sida när det gällde de förhandlingar med Norge som i oktober

1978 hade lett fram till i stort sett klara avtal. Vi har allt att vinna i det här landet på ett nordiskt samarbete, där det finns sådana förutsättningar som föreligger i detta fall. Jag utgår ifrån som självklart att regeringen nu försöker reparera den här skadan. Men jag vill samtidigt säga att jag tycker att regeringen visade en klar passivitet. En större aktivitet hade kanske inte räddat avtalet, eftersom det var Volvos aktieägare som hade sista ordet. Men regeringen borde ha gjort mera för att klargöra för de berörda beslutsfattarna förutsättningarna för bidrag till oljeprospektering och annat samt tillsammans med den norska regeringen ha utarbetat alternativ. Det var nämligen inte möjligt att bara återgå till läget före dessa förhandlingar. Det har vi sett i Norge, där i stället franska företag har gått in och tagit den plats som Sverige borde ha haft.

4. Fjärrvärmeutbyggnaden har underlättats genom ordentliga kapitalsatsningar. Här pågår ett omfattande arbete i en lång rad kommuner. Detta är ett av de bästa sätten att få en grund för en effektivare användning av de bränslen vi använder, främst oljan genom användning av kraftvärme.

5. Satsning på inhemska bränslen. Det var inte särskilt mycket gjort på detta område när trepartiregeringen tillträdde. Den delegation som Carl Tham sedermera tillsatte förbereddes av trepartiregeringen. Utredningsarbetet angående satsning på torv i hetvattencentraler eller kraftvärmeverk har nu lett till att Vattenfall kommit med ett förslag. Jag utgår från att regeringen snabbt agerar så att dessa projekt i övre Norrland – i Östersund, Umeå, Gällivare och Boden – kommer till stånd.

6. Mottryckskraften. Det finns åtskilligt att vinna genom att bättre utnyttja spillvärmerna från vår processindustri. Här har det inte rått någon större oenighet. Detta måste vara ett prioriterat område.

7. Oljelagringsprogrammet är en självklarhet. Men låt mig här flika in – även om detta varit föremål för en särskild debatt i riksdagen – att det för mig är näst intill obegripligt att regeringen kan förorda ett prisstopp på olja utan att *samtidigt* göra någonting åt försörjningstryggheten. Man kommer inte ifrån den delen av problemet genom ett prisstopp. Det kan vara riktigt att ha ett prisstopp på en viss nivå under viss tid. Jag håller med om att hela prishöjningen på spotmarknaden i Västeuropa inte får tillåtas att slå igenom på den svenska marknaden. Men det kräver av regeringen att den samtidigt vidtar åtgärder för att trygga försörjningen. De ekonomiska skadeverkningarna av att vi framöver står utan olja är nämligen så enorma att de är oacceptabla.

Så har vi de omedelbara alternativen till kärnkraften.

8. Mottrycksproducerad el, som jag tidigare har nämnt, är naturligtvis ett sådant alternativ.

9. När det gäller kraftvärmeutbyggnaden, beträffande vilken mycket stora utredningsinsatser gjordes tidigt under trepartiregeringens tid, borde vi nu ha gått vidare. Där har i stället folkpartiregeringen stoppat programmet i t. ex. Botkyrka och vidtagit en del andra åtgärder som inte har främjat snabbheten i utbyggnaden. Vi vet att det i många kommuner i Sverige finns intresse för att i framtiden satsa på en kraftvärmeutbyggnad.

10. Samtidigt måste vi gå in för att ställa om våra eldningsanläggningar, så att de kan bli flerbränsleeldade. Det finns ingen motsättning mellan dessa saker, utan det gäller att så snabbt som möjligt agera på alla dessa områden.

11. Vi måste börja omställningen också av oljekondensverken, så att även de kan bli flerbränsleutnyttjade.

Jag tror att denna summering blir ännu tydligare när jag fullföljer med att tala om naturgasen. Från början var regeringens proposition uppenbarligen helt utan förslag när det gäller naturgas. Man sade t. o. m. att Swedegas AB, som har skött utrednings- och utvecklingsarbetet på detta område, skulle avvecklas. Tack vare de förhandlingar som pågick med övriga partier kom ändå Swedegas att räddas till livet – och det var bra.

Jag förstår inte att Carl Tham, efter den argumentation som han här förde om t. ex. det oacceptabla oljeberoendet, inte är beredd att satsa på naturgas. Ett utnyttjande av naturgas är ett av de snabbaste, effektivaste och miljövänligaste sätten att reducera oljeförbrukningen. Det ger dessutom en möjlighet till nordiskt samarbete. Jag kan hålla med om att det blir något dyrare, vi får nämligen betala för god miljö. Men det är ganska löjligt att tala om 3,5-procentiga realprisstegringar på olja, som kalkylerna bygger på när det gäller naturgasprojektet för att från samhällsekonomisk synpunkt skapa balans inom en tioårsperiod, när vi vet att oljepriserna i år har gått upp med ca 40 %. Vad är det vi väntar på egentligen? Vad är det för sorts konstiga ekonomiska kalkyler som kan leda till slutsatsen att vi inte kan satsa på naturgas? Däremot kan vi på kärnkraftsprogrammet slänga ut motsvarande antal miljarder utan att veta om vi får användning för kärnkraften. Jag vill gärna veta mer om de bakomliggande resonemangen i detta fall.

Vi har genom en kompromiss i utskottet lyckats att i varje fall hålla ett av avtalen öppet. Vi skall satsa på att komma överens med Danmark och gemensamt med danskarna skapa en förutsättning för anknötning till det centraleuropeiska naturgassystemet genom Nordgatledningen från Väst-tyskland. Jag utgår från att regeringen på denna punkt gör allt som står i dess makt för att vi skall få konkreta lösningar – annars kommer regeringen framöver att "jagas med blåslampa" med gas i.

Ett utnyttjande av naturgas är ett av de sätt på vilket vi snabbt verkligen kan göra något av det som Carl Tham här har stått och talat om – ersätta olja och göra det fram till mitten av 1980-talet. Dessutom skulle det innebära att vi lyckas ersätta oljan i just de områden i vårt land som är mest pinade av svavelutsläpp.

Herr talman! Jag har inte hunnit gå igenom hela detta enorma område. Jag kan summera genom att konstatera att vi har lyckats få enighet kring en folkomröstning. Vi, liksom andra, hoppas naturligtvis att svenska folket vad beträffar informationen skall få ett ordentligt utgångsläge för att ta ställning. Vi vet att även experterna är oense i dessa frågor. Vi vet också att det måste vara oerhört mycket av värderingar som till sist måste avgöra den framtida energiutvecklingen, som uppfattas som en viktig fråga. Dessutom är den som sagt tvärpolitiskt splittrande. Alla dessa skäl talar för en folkomröstning. Vi

tycker bara att det är synd att vi inte kunde komma fram till detta beslut på ett tidigare stadium. Därigenom hade vi vunnit tid, och eftersom det från kanslihuset alltid bollas med en massa kostnadssiffror vill jag påpeka att det hade varit ett bra sätt att spara de pengar som rådrumslag och annat nu kostar.

Vi har ingen anledning att nu mera i detalj gå in på hur folkomröstningskampanjen skall gå till, men naturligtvis är det en nackdel – och det har vi uttalat i våra reservationer – att vi inte kan ha någorlunda jämbördiga resurser, förrän ja-sidan – eller vad man vill kalla sig – har bestämt sig för att formulera sitt alternativ.

Vad är det f. ö. som säger – jag har i varje fall inga sådana informationer – att ni exakt från den 1 november i år vet vilka slutsatser ni skall dra av Harrisburghändelserna? Har Carl Tham några medgivanden från USA:s sida att det är just då som man kan gå och titta i reaktortanken och fullständigt utvärdera händelserna där borta?

Mot denna bakgrund anser vi att folkomröstningen borde ha skett i anslutning till valet eller under hösten. Det finns en majoritet mot detta, och därför finns inte mycket att tillägga på den punkten. Men, som sagt, med de ersättningsgrunder som regeringen tydligen tänker sig ökar ersättningskraven, och den kostnaden är ni ansvariga för i hög grad.

En fråga som är berättigad med anledning av rådrumslagen, som nu också behandlas, är följande: Varför räcker inte tillgänglig lagstiftning? Atomenergilagerna har ju alltid åberopats tidigare som den lag man skulle använda när viktiga säkerhetskärfall inträffade. Vi har dessutom villkorlagen. Vilket är det egentliga syftet med rådrumslagen? Den frågan har man rätt att ställa sig när man läst lagförslaget och inte hittat svaret där. Vilket är syftet, när det ju redan finns tillgänglig lagstiftning som tillgodoser säkerheten på kärnkraftsområdet?

Avslutningsvis vill jag säga att det är bra att vi får en folkomröstning. Det är bra att vi får en möjlighet att göra ett långsiktigt vägval. Låt oss hoppas att det kan ske i en saklig anda, där vi ger och tar argument, även om det finns bestående motsättningar på energiområdet. Jag hoppas att de som vill fortsätta att bygga ut kärnkraften också klarar ut för svenska folket vad det innebär, om man binder sig så hårt till den energikällan att man inte kan klara det här samhället utan att det blir kaos, om man skulle tvingas stänga av alla reaktorer på en enda gång. Ju mer beroende man blir av kärnkraften, desto svårare är det naturligtvis att hävda att kärnkraftssatsningen har någonting med försörjningstrygghet att göra.

Jag tror också att det är viktigt att man inte tar för stora siffror i munnen när man talar om kostnader, för är det någonting som man inte vet tillräckligt mycket om så är det just kostnadsutvecklingen i framtiden för kärnkraftssatsningen.

Det är också viktigt att vi noterar vilka enorma sysselsättningsmöjligheter som finns i vårt eget land, om vi ersätter importerade bränslen med inhemska. Det gäller naturligtvis, som jag redan varit inne på, främst att ersätta olja. Det är viktigt att notera vilka enorma sysselsättningstillskott vi

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

kan skapa inom landet via en hård satsning på hushållning. Också detta att ersätta en energikälla som kärnkraft med andra energikällor och att göra det successivt innebär ett sysselsättningsstillskott inom vårt eget lands gränser.

Jag noterar att den energiproposition som vi nu behandlar innebär en i förhållande till centeralternativet större oljesatsning, ett större oljeberoende och ett större kärnkraftsberoende. Även om vi inte formellt i dag behandlar förbrukningsnivåer o. d. tror jag att det är viktigt att ha detta som bakgrund. Vi inom centern är övertygade om – och verkligheten har gett oss rätt sedan det förra energipolitiska beslutet – att det går att hålla en lägre ökningstakt i förbrukningen av energi än den vi hade under 1960-talet och början av 1970-talet genom de hushållningsinsatser som vi är beredda att göra och genom effektiviseringar på olika områden.

Mot bakgrund av den argumentation som folkpartiregeringen fört hittills är det anmärkningsvärt, tycker jag, att man är beredd att gå så långt i fortsatt oljeberoende som man har visat i propositionen. Jag hade på den punkten väntat mig att man skulle vidta konkreta åtgärder så snabbt som möjligt, och möjligheter till sådana finns – jag har nämnt en del av dem.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till centerreservationerna i näringsutskottets betänkanden nr 60 och 62 och i övrigt till utskottets hemställan.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Många av de åtgärder som Olof Johansson gick igenom har jag ingen erinran emot; de stämmer väl såväl med det som har gjorts av den här regeringen som med vad som redovisats i propositionen. Möjligen känner jag inte alltid riktigt igen mig i skildringen av de strålande segrar som vanns under den tid som Olof Johansson var energiminister.

Det i stort sett färdiga Norgeavtal som enligt Olof Johansson skulle ha legat i kanslihuset i början av oktober kunde i varje fall inte vi hitta och inte heller den norska regeringen. I själva verket kvarstod många stora och viktiga frågor; det gällde bl. a. timmerfrågorna, där man från svensk sida tidigare ställt ut en del väl oförsiktiga växlar. Resultatet av detta blev en uppgörelse som de svenska och norska regeringarna stod för och som – det underströks många gånger av den svenska regeringen – skulle ha varit till stor fördel för Sverige, ja, för båda länderna.

Då kritiserades bl. a. oljeavtalet med motiveringen att det var olyckligt för Sverige att binda sig för ett fast, administrativt satt pris när man skulle kunna ha fördelar av att köpa på den internationella marknaden. Man sade att det skulle bli dyrare för Sverige på längre sikt. Bara några månader senare visade det sig vilka risker det innebär för svensk del att vara beroende av den internationella dagsmarknaden.

Oljeavtal av det här slaget är nödvändiga för Sverige. Regeringen går vidare i intensiva diskussioner med den norska regeringen liksom med andra länder. Vi har sannerligen inte givit upp tanken att utveckla det nordiska samarbetet på det här området. Jag vet att också den norska regeringen har en likartad inställning.

Det svenska oljeberoendet är, som vi båda underströk, stort. I propositionen anges metoder för att pressa ned oljeberoendet till ungefär en tredjedel av den totala mängd som vi nu importerar. Jag blev en aning förvånad över vad Olof Johansson sade om förbrukningstakten. Han sade att centern anser att förbrukningstakten för framtiden kan hållas väsentligt lägre än på 1960- och 1970-talen. Ja, tacka för det! I själva verket innebär den ökningstakt som regeringen räknar med en synnerligen obetydlig årlig ökning – mellan 0,4 och 1 %. Inget annat industrialiserat land har så låg ökningstakt.

Centern har inte heller i sin motion kunnat föreslå några åtgärder som väsentligt skulle kunna reducera den ökningstakten. Man talar luftigt om önskemålet om nolltillväxt. Vem har inte det önskemålet, förutsatt att nolltillväxt kan förenas med en ekonomisk och social utveckling i landet? Men här gäller det ju inte bara att önska sig saker utan också att se till att de kan genomföras.

Då kan vi konstatera att vi på många punkter är överens om vad som skall göras – Olof Johansson berörde det. Vi är exempelvis överens om satsningen på de förnybara energikällorna, och det är en viktig del av detta.

Även med den stora satsning som nu görs på solvärmesidan – och den är verkligen betydande – måste vi konstatera att solvärmens omkring år 1990, under förutsättning att den här satsningen lyckas, ändå bara kommer att stå för några få procent av den totala uppvärmningen. Men senare under 1990-talet och fram på andra sidan om sekelskiftet, dvs. om ca 20 år, kan dessa energikällor verkligen ge betydande tillskott till den svenska energiförsörjningen. Här bör man väl följa den princip som Olof Johansson själv alldeles riktigt, tycker jag, angav i sitt inledande anförande, nämligen att vi skall satsa på många olika energikällor och inte planera på basis av alltför osäkra kunskaper och satsa på grundval av dem. Det är precis vad jag vill säga. Vi skall alltså satsa på olika nya energikällor, men vi skall inte i vår planering utgå från att de finns där.

Självfallet måste vi också utnyttja andra alternativ. Dit hör kol och kolteknik. Men det gäller naturligtvis att satsa på en kolteknik som kan bli mer miljövänlig än dagens. Ett sådant projekt har regeringen aviserat i sin proposition.

Under de närmaste 20 åren måste vi utnyttja tillgängliga alternativ till oljan, och kolet är ett tillgängligt alternativ. Takten i den introduktion av kolet som vi måste göra bestäms bl. a. av om vi kan utnyttja kärnkraften eller inte.

I sin redovisning av de oljebesparande insatserna, som Olof Johansson förordade, glömde han bort att säga att vi, om kärnkraften avvecklas under 1980-talet, måste utnyttja mer såväl olja som kol. Den oljemängd som vi måste utnyttja i stället för kärnkraften blir beroende av hur snabbt vi lyckas introducera kol i stället. Under alla omständigheter rör det sig om avsevärda mängder. De beräkningar som gjorts av energikommissionen, och som såvitt jag vet inte har bestritts av någon, innebär att vi omkring år 1990, även med en mycket optimistisk bedömning av de förnyelsebara energikällorna, utan kärnkraft skulle tvingas förbruka 5 à 6 miljoner ton olja mer årligen, och det är

självfallet mycket. Det skulle i förhållande till den förbrukningsnivå som regeringen nu räknar med innebära ett tillägg på ca en fjärdedel.

När det så gäller den akuta försörjningssituationen på oljeområdet så medger Olof Johansson, och det är också i och för sig innebörden i utskottets betänkande, att det inte går att som botemedel mot dagens försörjningsproblem bara acceptera en ökning av priserna. Självfallet måste det också kompletteras med åtgärder som stärker försörjningen.

I praktiskt taget alla västeuropeiska länder har man i dag energiförsörjningskriser av ett eller annat slag. Även i England, som ändå producerar en stor del av sin olja från egna fält, har man en akut krissituation.

Vilka åtgärder kan då vidtas i ett land som Sverige som är så beroende av spotmarknaden, ett beroende som f. ö. har ökat under de senaste åren? Jo, vi kan få till stånd långsiktiga avtal. Statens eget bolag på området, Svenska Petroleum, arbetar för att uppnå detta. Jag hoppas att det skall ge goda resultat, och det finns en del som tyder på det.

Vi måste också göra uppköp, och därför har överstyrelsen för ekonomiskt försvar fått medel för att göra råoljeuppköp, också genom Svenska Petroleum. Vi måste vidare diskutera med oljebolagen för att uppnå en ökad leverans av olja till Sverige, som av olika omständigheter, som ingen regering kan råda över, har en särskilt utsatt position. Sådana förhandlingar har även tagits upp och kommer att fullföljas. Vi måste självfallet också hushålla med oljan under det kommande året. Men situationen understryker ju det som också står angivet i propositionen, nämligen hur allvarligt det är för Sverige att vara inte bara oljeberoende i största allmänhet utan också beroende av en internationell spotmarknad.

Till sist vill jag helt kort säga några ord om naturgasen. Regeringen har självfallet ingenting emot en import av naturgas, förutsatt att den kan ske på rimliga ekonomiska villkor och bidra till vår försörjningstrygghet. Men vi skall ha klart för oss att naturgasen inte är någon energikälla, som nödvändigtvis ger oss denna ökade försörjningstrygghet. Den är mindre uthållig än oljan. Naturgasreserverna är mindre än oljereserverna. Naturgasen produceras väsentligen i samma regioner som oljan, och Europa kommer att kraftigt öka sin import av naturgas under 1980-talet.

Prismässigt finns det all anledning att räkna med att gaspriserna kommer att stiga mer än oljepriserna under 1980-talet. Det kommer att bli särskilt ekonomiskt betungande för de länder som i likhet med Sverige nu skall satsa på de dyrbara rörintesteringarna och bygga upp hela systemet. Praktiskt taget inte något land har byggt upp ett naturgassystem enbart på grundval av import.

Men, som sagt, om man kan uppfylla dessa krav, ökad försörjningstrygghet och rimliga ekonomiska villkor, är regeringen självfallet beredd att satsa på naturgas. Detta har vi givit uttryck för i propositionen, och det har utskottet nu ställt sig bakom.

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag beröra Norgeavtalet. Carl Tham försökte halvt skämta bort att han inte hittade några papper på det området. Sanningen är ju att förhandlingarna var i det närmaste klara, men den sista hopknytningen av paketet återstod. På energiområdet har jag även efter regeringsupplösningen haft kontakter med norrmännen. Utan att nämna några namn vill jag framhålla att det också därifrån riktas en viss kritik mot vad de uppfattar såsom en passivare hållning till detta avtal än under trepartiregeringens tid.

Jag blev förvånad över att ingenting sades på detta område och jag vill därför fråga: Varför klargjordes inte bidragssituationen när det gäller oljeprospektering för Volvo och Volvo Petroleum, innan beslut fattades på bolagsstämman? Eller fördes de diskussionerna bara i slutna rum så att de aldrig kom till offentligheten? Varför hade inte den svenska regeringen något intresse av att tillsammans med den norska regeringen ta fram ett alternativ, om stämman skulle gå emot avtalet? Jag har en stark känsla av att den norska regeringen var intresserad av ett sådant alternativ.

Beträffande önskemålet om nolltillväxt och påståendet om ett allmänt tal om lägre energiförbrukning vill jag svara: Nej, det är inte fråga om allmänt tal. Vi begär nu ett åtgärdsprogram, medan propositionen bara hänvisar till utredning inom DFE, dvs. delegationen för energiforskning.

Carl Tham talade om den stora satsningen på solvärme. Ungefär 1 % av investeringskostnaden för en reaktor går till solvärmesystemen. Jag tycker att det är bra att det görs, men man skall inte försöka sig på att glamourisera denna satsning. Så stor är den inte resursmässigt sett. Viktigare är däremot att man inte spärrar ut solvärmesystemen för framtiden utan satsar på de flexibla uppvärmningssystemen. Där borde åtgärder ha vidtagits för att ge solvärmesystemen en chans för framtiden.

Carl Tham förordade en kolsatsning. Ja, också vi kan tänka oss kol, men vi förutsätter då att man har möjlighet att reglera den tidpunkt vid vilken man kan göra denna större satsning på kol, dvs. den tidpunkt då man kan bemästra miljöproblemen. Därför kommer naturgasprojektet in i bilden. Med hjälp av detta kan man klara försörjningssituationen under 1980-talet och skjuta kolanvändningen längre fram.

Med detta har jag i realiteten också bemött kalkylerna som energikommissionen räknade fram om hur mycket oljekondens – och därmed hur mycket olja – som skulle behövas vid en avveckling av kärnkraften under 1980-talet.

Det som är förvånande när det gäller försörjningskrisen är att åtgärderna har vidtagits så sent. ÖEF har ju först de senaste veckorna fått de nämnda uppdragen.

Jag noterar att det har skett en omvändelse i kanslihuset i fråga om naturgasen, men tyvärr har den kommit efter påtryckningar. Jag hoppas att den har en reell innebörd, för från början ville ni ju helt avskaffa Swedegas och den möjlighet som det bolaget erbjuder för framtiden.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Det är naturligtvis något sent att vid det här laget diskutera Norgeavtalet. Låt mig bara helt kort klargöra tre saker.

1. Alla väsentliga frågor var fortfarande öppna för diskussion mellan den svenska och den norska regeringen när folkpartiregeringen tillträdde.

2. Vi noterade snabbt att den norska regeringen hade fått uppfattningen att Sverige kunde gå mycket långt när det gällde att garantera timmerleveranser till Norge. Det klargjorde vi att vi inte kunde göra.

3. Den norska regeringen hade inget intresse av att vid det tillfället diskutera alternativ, och det har jag full förståelse för, eftersom det gällde ett konkret projekt som man ville genomföra.

Vi lyckades efter mycket intensiva förhandlingar knyta ihop den här säcken. När det gäller avtal mellan nationer finns alltid fördelar och nackdelar, och jag tror att det avtal som förelåg var bra för Sveriges del. Det var synd att det inte kunde genomföras, men vi ger inte tappt. Vi kommer att fortsätta för att få långsiktiga avtal som kan gynna utvecklingen såväl i Sverige som i Norge.

Vi vet sedan gammalt att man i centerpartiet, beroende på att man är så oerhört angelägen om att bli kvitt kärnkraften, inte vill låtsas om att en avveckling av kärnkraften i själva verket innebär väsentliga nackdelar för Sverige från försörjningssynpunkt, att en avveckling ofrånkomligen medför att man måste ersätta kärnkraften med olja eller kol eller båda dessa saker i förening.

Inte ens centerpartiet vill denna gång göra gällande att de gasprojekt som är aktuella nu skulle kunna vara någon ersättning för kärnkraften. Swedegas ordförande, förre statssekreteraren Örtendahl, har också påpekat att frågorna kring naturgasen inte har något samband med kärnkraften. Jag håller med om det. Här gäller det en praktisk avvägningsfråga av ekonomisk och försörjningsmässig natur.

Om man inte utnyttjar kärnkraften, tvingas vi alltså att öka vår oljeförbrukning. Man kan vara för eller mot kärnkraft, man kan göra olika bedömningar av riskerna, men man skall inte ge ett intryck av att en avveckling kan ske utan uppoffringar för det svenska försörjningsläget. Det är bara den saken som jag i det här sammanhanget vill ha sagt.

När det så till sist gäller kol så är det klart att det bör vara ett önskemål att vi skall kunna introducera kol först vid en tidpunkt då vi verkligen har en god och säker miljöteknik. Jag är ganska optimistisk på den punkten. Jag tror att vi skall kunna komma ganska långt när det gäller att bemästra kolets miljöproblem.

Men vår energiförsörjning styrs inte bara av våra önskemål. Vi är också i hög grad styrda av omvärlden. I dag förbrukar vi, för att ta ett enda exempel, för bostadsuppvärmning ungefär 140 TWh. Av dessa 140 TWh står oljan för ungefär 125. Detta är ju en oerhörd svaghet, en oerhörd sårbarhet, i hela vår energiförsörjning. Och jag tror att det kan bli nödvändigt, alldeles oavsett hur vi gör med kärnkraften, att introducera kol – eller också naturligtvis, om det går, andra fasta bränslen – som ersättning för oljan i uppvärmningssystemen.

Vi får då använda den miljöteknik som finns till hands för att så långt möjligt begränsa miljöriskerna.

Men vi kan inte acceptera att bygga nya kraftvärmeverk som är baserade enbart på olja och där den framtida övergången till fasta bränslen eller kol är ställd i utsikt men inte faktisk. Det går inte att acceptera. Det skulle helt strida mot våra strävanden att minska vårt oljeberoende.

Som sagt: Jag delar Olof Johanssons uppfattning att på många av de punkter vi diskuterar här i dag är enigheten mellan våra partier ganska betydande. Centerns reservationer gäller ju i flertalet fall mer marginella ting. Och i några andra sammanhang gäller de mer luftiga krav på planer och liknande, som man gärna för fram när man inte har någonting konkret att komma med. Det gäller exempelvis just på förbrukningsområdet.

Därför tror jag att det är värdefullt för den kommande folkomröstningsdebatten om kärnkraften att vi är ense om en rad ting, bl. a. just att vi skall hushålla med energi, satsa på förnybara energikällor samt också, under den tid som vi kan överblicka, de närmaste 20 åren, utnyttja tillgängliga alternativ som är ekonomiskt och försörjningsmässigt försvarbara.

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Först det här med naturgasen: Jag tycker att Carl Tham förde ett något besynnerligt resonemang kring detta. Dessutom har det gjorts en del uttalanden som irriterat vår omvärld. Ett av de mer fantastiska hörde jag härommorgonen när det plötsligt rapporterades ifrån Trinidad eller Tobago att vi möjligen skulle få naturgas därifrån. Samtidigt avvisar man kontrakt på mycket närmare håll och talar om att köpa olja från Angola. Det kan man naturligtvis göra om man får direktavtal på hyggliga villkor. Men det är någonting som inte stämmer. Man har tydligen inte på det här området hunnit sortera ut tankarna riktigt i regeringskansliet eller i varje fall inte i regeringen.

Naturligtvis kan naturgasens uthållighet diskuteras. Men naturgasen är betydligt mindre prospekterad och letad efter än oljan. Därför räknar de flesta experter med att det finns betydligt större resurser på det här området än vad man hittills upptäckt. De sovjetiska fynden är ju enorma och likaså de i Mexico.

Det här är viktigt för att veta när man kan satsa på kolet. Kolet är ju en så stor och uthållig energikälla att vi måste komma fram till den. Men varför då inte med naturgasens hjälp brygga över den här osäkra perioden innan man vet om man kan klara detta? Detta borde inte vara svårt att bestämma sig för i dag, och det är bråttom att bestämma sig om vi vill ha ett nordiskt samarbete. Vi förutsätter att den delkompromiss om naturgasen som vi kommit fram till i utskottet också leder till aktiviteter från regeringens sida så att man genomför förhandlingar med Danmark och når fram till positiva resultat om samarbete. Det gäller t. ex. dimensioneringen av rörgasledningar och anknypningar till kontinenten. Vi förutsätter också att man samtidigt inte gör bort sig i förhållande till tänkbara leverantörer, t. ex. Ruhrgas i Västtyskland.

Ytterligare beträffande kolet förvånade mig några formuleringar i propo-

sitionen. Av dem föreföll det som om man skulle kunna godta kolet även om det hade samma miljöeffekter som tjockoljan har i dag. Men i så fall har man ju inte vunnit någonting. Det står faktiskt på ett ställe i propositionen – även om det motsägs på andra – att man skulle kunna tänka sig denna låga ambitionsnivå när det gäller kolet. Men jag förstår inte hur man kan vara så säker att man vågar satsa på 600 MW-anläggningar i det läget och räkna med detta i en kraftbalans.

Låt oss sedan vara överens i de här övningarna med statistik om hur mycket olja som går åt för att ersätta kärnkraft och annat. När man räknar med sämsta möjliga utnyttjande, dvs. oljekondens, som ersättningsmöjlighet så är man ju inte fullständig, för att uttrycka sig försiktigt, i den faktaredovisning man gör. Det är viktigt att vi klargör att här finns det också andra möjligheter. Ingen från vår sida har talat om att vi skulle bygga kraftvärmeverk som bara satsade på olja. Flerbränsleeldade anläggningar måste vi ha för framtiden.

Statsrådet CARL THAM:

Det är riktigt att nya fynd kan göras när det gäller naturgasen, det är t. o. m. sannolikt. Detta gäller också olja och andra energitillgångar. Kanske man inte kan veta så mycket därom, men vad man säkert vet är att Europa måste öka sin gasimport under 1980-talet, att man där redan har byggt ut sina system på grundval av inhemska nationella tillgångar och att man måste öka importen för att kunna tillgodose de marginella tillskott man behöver för att kunna klara försörjningen. Det är dessa importmängder som i hög grad kommer att bestämma priset på naturgasen i det europeiska systemet under 1980-talet och framför allt under 1990-talet. När man diskuterar huruvida man skall gå in för naturgas eller inte, är det viktigt att man tar hänsyn till dessa faktorer. För svenskt vidkommande ligger det ju så till att vi inte i likhet med vad som gäller för kärnkraften har byggt någonting, vars användande eller inte vi nu diskuterar. I fråga om naturgasen måste vi bestämma oss för om vi skall göra stora investeringar eller inte. I så fall måste vi veta om dessa investeringar kommer att ge oss ökad försörjningstrygghet till rimliga priser. Inte minst dagens situation på oljemarknaden visar att det inte räcker med att det finns tillgång på en viss energiråvara; ett land måste också ha råd att köpa den. Om det blir så att gasen går upp i pris på det sätt som många tror, då kan det bli fråga om en mycket dyrbar satsning för Sveriges del, alltför dyrbar jämförd med andra energikällor – även med hänsyn tagen till miljöåtgärderna.

Det behöver inte nödvändigtvis vara på det sättet. Jag talar bara om de aktuella projekt som föreligger och som regeringen i likhet med utskottet finner inte tillgodoser föreliggande krav. Därmed inte sagt – det har heller aldrig varit vår tanke – att vi inte skulle kunna utveckla andra möjligheter på det området. Jag ställer mig skeptisk till LNG-import i stor skala, eftersom detta bl. a. innebär en försörjningsmässigt mycket osäker transport. Den är heller inte helt riskfri försörjningsmässigt och ekonomiskt, även om riskerna för mycket stora olyckor naturligtvis är ganska små.

Det är alltid svårt att exakt bestämma de mängder olja och kol som behövs

för att ersätta kärnkraften. Att det rör sig om ansevära mängder är dock helt klart. När jag nämner siffran 5–6 miljoner ton olja omkring 1990, bygger detta antagande på ett intensivt utnyttjande av såväl kraftvärme som förnybara energikällor, i det senare fallet orealistiskt utnyttjat enligt många bedömningar.

Till sist vill jag säga, herr talman, att jag tror att det är viktigt att vi när vi diskuterar dessa frågor också ser dem i ett internationellt sammanhang. Vad Sverige gör eller inte gör på energiområdet påverkar naturligtvis omvärlden bara marginellt, men trots allt vill vi handla så som vi tycker att också andra nationer skall handla. Om andra länder skulle följa det exempel som många vill att Sverige skall bli, det land som helt avvecklar kärnkraften under 1980-talet, skulle det för JEA-ländernas del omkring 1990 innebära ökad oljeförbrukning på minst 12 miljoner fat olja per dag, dvs. en ökning med ungefär 25 % i förhållande till vad man eljest skulle förbruka. För dessa länder gäller att det måste förbrukas i oljekondens, för där finns praktiskt taget ingen kraftvärme. Det innebär naturligtvis en enorm påfrestning på den internationella oljemarknaden, även om siffran skulle kunna reduceras med utnyttjande av kol.

Vi kan naturligtvis säga att det här är saker som inte den svenska utvecklingen påverkar. Men jag tror ändå att det är viktigt att vi har perspektivet klart för oss. Om vi nämligen menar allvar med att vi skall föra en energipolitik som ligger i linje med vad vi anser att världen i övrigt skall följa, så måste vi också bedöma den här saken.

Jag upprepar att om vi finner, vid en förnyad prövning, att kärnkraften kan medföra sådana risker att den är oacceptabel, då får vi ta dessa konsekvenser, och då får vi hoppas att världen i övrigt gör detsamma. Men vi skall vara medvetna om att det faktiskt får konsekvenser. Det är bara det jag tror är viktigt att vi på detta stadium i debatten är överens om.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Alla nu tillgängliga energislag är förenade med risker – miljö- och hälsorisker. I olika studier har man vägt oljans och kolets risker gentemot kärnkraftens, men osäkerhetsmarginalerna blir stora då vi rör oss med så många svåruppskattade faktorer. Säkert är emellertid att i den allmänna debatten har kärnkraftens risker kommit att ensidigt uppmärksammas. Detta är egentligen anmärkningsvärt, då det i dag framför allt är oljeberoendet som hotar vår miljö: svavlet och blyet i luften, försurningen av våra sjöar, oljehotet mot våra kuster. Den i stor kvantitet tillgängliga energikälla som alla tycks vara överens om måste komma att ersätta oljan, nämligen kolet, är med nu känd teknik förenad med stora miljöproblem.

Sveriges allvarligaste problem på energiområdet är vårt även vid internationell jämförelse enorma beroende av importerad olja. Våra möjligheter att fortsätta att leva gott på billig importerad Mellanösternolja är nu slut. Sötebrödsdagarna är över. Oljan blir allt dyrare, knappheten blir alltmera påtaglig, vårt försörjningsläge inför vintern är som alla vet vanskligt. Och som jag tidigare varit inne på – vi kan inte längre blunda för oljeanvändningens

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

skadeverkningar på människor och djur. Vägen ur detta dilemma skisseras av energikommissionens majoritet som en satsning på många olika energikällor, som ett sökande efter olika vägar och därmed också en riskspridning. Det andra benet vi har att stå på är en minskning av energianvändningen. Vi slösar med energi i Sverige – visst gör vi det. Den vilja till hushållning med resurser som jag tror i hög grad finns hos svenska folket måste vi med omedelbar verkan göra gällande på energiområdet. Det tar emellertid tid innan sparinsatserna får effekt. Vi får vara glada om vi kan hålla igen *ökningen* av energiförbrukningen, i varje fall om vi vill upprätthålla vår levnadsstandard, vilket jag tror de flesta svenskar vill.

Enligt moderat uppfattning innehåller den energiproposition som vi till dels behandlar här i dag i huvudsak bra riktlinjer för den framtida energipolitiken. Vi tycker att det vore ett ofantligt slöseri med samhällets resurser att inte använda de kärnkraftverk som i dag är färdiga eller nästan färdiga.

Vi tillstyrker satsningen på forskning och utveckling av alternativa energikällor, och vi vill ha ett kraftfullt energisparprogram. Det jag tycker saknas är en avvecklingsplan för oljan, men den kanske tvingar sig fram av sig själv. I utskottet har vi intagit en positivare attityd till naturgasen än man gör i propositionen. Det tycker jag är väl motiverat dels med tanke på naturgasens miljövänlighet, dels med tanke på att utvecklingen vid de danska fyndigheterna kan ge oss möjlighet till en nordisk lösning på naturgasområdet.

I fråga om Svenska Petroleum's verksamhet har vi moderater velat understryka att bolagets roll på distributionssidan bör inskränkas samt att det inte kan vara motiverat att Svenska Petroleum skall ha monopol när det gäller leveranser av olja för den statliga beredskapslagringen. Monopol ger så gott som alltid högre priser än fri konkurrens, och de överpriserna får skattebetalarna stå för.

Vid behandlingen av den industripolitiska propositionen tillskapade socialdemokrater och center i förening en lång rad nya statliga utvecklingsbolag. Ett av dem – utvecklingsbolaget för energiteknik – återkommer i dagens betänkande. Då vi inte tror att utvecklingsansträngningarna främjas genom tillskapande av nya statliga organ på områden där flera statliga organ redan är verksamma, har vi avlämnat reservationerna 7 och 9 till näringsutskottets betänkande. Eftersom ärendet emellertid redan är avgjort av kammaren vid behandlingen av näringsutskottets betänkande nr 59 avstår vi från att yrka bifall till reservationerna.

Utvecklingsbolaget för energi återkommer emellertid vid behandlingen av statens vattenfallsverks verksamhetsområde. Socialdemokraterna har hamnat i den sitsen att de med hänvisning till det nya utvecklingsbolaget näst intill tillstyrker en centermotion som vill inskränka vattenfallsverkets möjligheter att använda sina kunskaper och sin tekniska kompetens på olika energiområden, t. ex. vid utvecklandet av förnybara energikällor. Detta reserverar vi oss mot. Det måste vara i högsta grad angeläget att vattenfallsverket driver nuvarande utvecklingsprojekt vidare och dessutom överväger om det finns nya verksamheter på energiområdet inom vilka verket kan göra

betydelsefulla insatser.

En väsentlig faktor i svensk välfärdsutveckling har varit tillgången på billig energi. Faktum är att tillgången på billig energi har spelat en avgörande roll för Sveriges industriella utveckling. Skogen och vattenfallen som energi till malmbrytning och till järn- och ståltillverkning gav Sverige näst intill en monopolställning avseende kvalitetsjärn från 1600-talet fram till sent 1800-tal. När skogen blev för värdefull för att eldas upp och i ökande utsträckning gick till sågverk och massafabriker, byggdes vattenkraften ut. Vid sekelskiftet drevs hälften av alla maskiner med elektricitet. Under efterkrigstiden har vi kunnat täcka vårt ökande energibehov genom import av billig olja utifrån.

De som i dag med ensidig envetenhet förordar redan byggda kärnkraftverks avveckling måste inse att deras linje vid sidan av en gigantisk kapitalförstörelse också äventyrar de sociala målen för vår samhällsutveckling, en utveckling i välfärd och ekonomisk trygghet.

Avvecklas kärnkraften stiger elpriset snabbt. De branscher inom industrin som drabbas hårdast av elprishöjningar är gruvindustrin, massa- och pappersindustrin, kemikalieindustrin, cementindustrin och järn- och stålindustrin. Undantas kemikalieindustrin är gemensamt för alla dessa branscher att de är dominerande industrigrenar inom sådana regioner som redan kämpar med besvärande omställningsproblem och som behöver fler och inte färre arbetstillfällen. En avveckling av kärnkraften, som leder till en kraftig elprishöjning, får således allvarliga konsekvenser för flera av de regioner som redan i dag befinner sig i en svår sysselsättningssituation.

Herr talman! Förutsättningarna för näringsutskottets behandling av energipropositionen ändrades radikalt när socialdemokraterna gjorde sin helomvändning i energifrågan. Den socialdemokratiska omsvängningen efter Harrisburg kom snabbt – alltför snabbt för att väcka förtroende. Först ägnar sig socialdemokraterna åt att i regeringsställning under många år driva på utbyggnaden av kärnkraften. I oppositionsställning gisslar man sedan den borgerliga regeringen för att den inte tillräckligt snabbt bygger färdigt alla reaktorerna utan ägnar sig åt kärnkraftens säkerhetsfrågor. Sedan på grund av ett katastroftillbud, som inte blev någon katastrof, kastar man om 180° och ifrågasätter hela kärnkraftsprogrammet.

Den socialdemokratiska kovändningen kostar samhällsekonomin stora pengar. Räkningen kan inte skrivas ut på förhand. Någonstans mellan 1,5 och 4 miljarder kronor kommer notan till de svenska skattebetalarna säkert att gå på.

Socialdemokraternas taktiska vankelmod understryks ytterligare av att man inte ville vara med om att formulera frågorna i folkomröstningen före valet, vilket hade varit det naturliga. Nej, något besked om var socialdemokraterna står i en av 1980-talets viktigaste frågor – energifrågan – skall väljarna inte besväras med.

Det som skedde i Harrisburg var en stor och oroande händelse, som nog måste utredas. Men allting tyder redan i dag på att de lärdomar som är att dra av händelserna i Harrisburg kommer att kunna hjälpa oss att göra kärnkraften säkrare; säkrare än den varit tidigare. Harrisburgshändelsen var ett skräm-

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

mande tillbud, men ett tillbud som till slut gick att kontrollera. Det finns all anledning att tro att vi i Sverige, med en av de högsta teknologiska nivåerna i världen, skall kunna klara kärnkraftens säkerhetsproblem.

Ibland sägs det: Antingen är kärnkraften farlig, och då skall vi omedelbart stänga av den, eller så är den ofarlig, och då kan vi försätta att bygga ut den. Så enkel är inte verkligheten. Skulle vi stänga av kärnkraften, så ökar vårt oljeberoende ytterligare, vilket i sin tur medför stora risker. Skulle allt farligt förbjudas, borde vi stoppa alla kommunikationer; flyg, bilar, motorcyklar, tåg och båtar – alla är de farliga, liksom mycket annat i vår värld. Vi måste söka minska riskerna, men hela vår samhällsutveckling kräver en avvägning av risker gentemot fördelar och gentemot andra alternativ.

Herr talman! Vi har från moderat håll vid flera tillfällen uttalat oss principiellt positivt till tanken på en folkomröstning i energifrågan. Vi har då talat om en folkomröstning som skulle gälla för energipolitiken efter den nuvarande planeringsperioden – efter 1990. Vi har då sagt att man vid den tidpunkt då man har bättre kunskap om förnyelsebara energikällor, energisparande och energikonsumtionens utveckling skulle kunna underställa svenska folket prövningen av olika alternativ för svensk energiförsörjning. Den folkomröstningen är naturligtvis något helt annat än en omröstning om avveckling av kärnkraften mitt under den löpande planeringsperioden.

När väl riksdagens majoritet nu har beslutat om en folkomröstning kan vi inte annat än finna oss i detta som ett fullbordat faktum. Vi får då försöka att hjälpa till att reda ut den situation som har uppkommit. Moderaterna har följaktligen deltagit i överläggningarna om omröstningens uppläggning tillsammans med de andra partierna. Vi har också godtagit rådrumslagen. Det skulle i och för sig även i detta läge kunna hävdas att man skulle kunna starta Ringhals 3 och Forsmark 1 utan att detta i avgörande utsträckning skulle medföra oacceptabla kostnadsökningar för en eventuell avveckling av kärnkraften. Även om vi alltså skulle vilja vänta med all kursändring till efter ett eventuellt nytt ställningstagande till kärnkraftens risker, godtar vi nu ett rådrum. Under nuvarande omständigheter skulle igångsättandet av nya reaktorer före folkomröstningen mer än något annat kunna ha setts som ett försök att föregripa och manipulera folkomröstningen.

Detta är en allvarlig fråga för oss. Arrangerar man väl folkomröstningar, måste man med stort nit eftersträva att dessa folkomröstningar inte görs till taktikspel och att regeringsmakten eller ett partis ställning i riksdagen inte utnyttjas till att styra resultatet. Ordnar vi väl en folkomröstning måste vi också ge denna omröstning en rimlig chans att få ge ett utslag. Ärligt och rakt skall vi formulera frågor. Alternativen skall vara överblickbara, konsistenta och fylla kraven på att vara fullgoda alternativ sinsemellan. Vi skall också undvika att hamna i situationer där folkomröstningsresultatet kan ge underlag för skilda tolkningar. Detta innebär bl. a. att en folkomröstning skall innehålla två alternativ. Förekomsten av tre eller flera alternativ kan ofta förutsättas vara resultatet av medvetna försök att ludda till frågeställningen eller att på förhand försäkra sig om att bilden av resultatet skall vara så

mångtydig att fortfarande regering och riksdag ges handlingsfrihet att besluta vad folkomröstningen egentligen säger.

Jag vill understryka att moderata samlingspartiet finner det vara av stor betydelse att alla parter ges goda möjligheter att förbereda folkomröstningen. Bl. a. mot denna bakgrund finner vi det djupt beklagligt att socialdemokraterna med folkpartiets stöd har fördröjt fastställandet av frågor i folkomröstningen. Därför saknas nu möjlighet att ge olika meningsriktningar samman slutna i var sin kommitté de ekonomiska resurser som erfordras för informationsverksamheten.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4 och 27 vid näringsutskottets betänkande nr 60 samt bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande nr 62. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Vi fick som inledning till denna debatt uppleva en 1 timme och 20 minuter lång lektion av Carl Tham och Olof Johansson i praktisk mittensamverkan. Det var en både intressant och lärorik stund.

Energifrågan har på kort tid fällt två regeringar. Genom sin "lätthet" klarade den tredje regeringen den senaste krisen, men snubblade i alla fall. Detta belyser kanske bättre än något annat hur svår energifrågan är.

Varför har just energipolitiken blivit ett så explosivt område? Orsakerna är flera:

1. Energipolitiken har en avgörande betydelse för välståndsutvecklingen. För den ökade boendestandarden, kommunikationernas utveckling och vår industriella konkurrenskraft var en tryggad försörjning med relativt billig energi en nödvändig förutsättning.

2. Energipolitiken kräver långsiktiga beslut. Att bygga ett kärnkraftverk, ett kolkraftverk eller att bygga ut en större älv tar från beslut till leverans av elkraft ca 10 år. En framgångsrik energipolitik kräver alltså att man kan bedöma behov och möjligheter långt in i framtiden. En underskattning av behoven kan leda till att energin blir en flaskhals för hela samhällsutvecklingen.

3. Sverige är för huvuddelen av sin energiförbrukning beroende av import. I fråga om såväl priser som försörjningstrygghet skapar detta en tilltagande osäkerhet. Läget är f. n. ytterst bekymmersamt.

4. Alla nu utnyttjade energislag medför miljömässiga problem. Flera utredningar har försökt kartlägga och jämföra riskerna. Ett sådant arbete försvåras dock av att riskerna är av olika karaktär.

5. Kärnkraften har i praktiken blivit inte bara en fråga om energimässiga bedömningar. Den har blivit både en symbol- och en känslifråga. Den skär också rätt igenom många familjer genom att män och kvinnor kraftigt skiljer sig åt i inställningen till kärnkraft.

Det går givetvis inte heller i dagens debatt att komma förbi betydelsen av reaktorhaveriet i Harrisburg. I socialdemokraternas energipolitiska deklara tion i samband med 1975 års beslut samt i valrörelsen 1976 lovade vi att fästa

stort avseende vid ny kunskap som kunde påverka bedömningen av kärnkraftens risker. Så sent som vid vår partikongress hösten 1978 uttalade jag vid föredragningen av det energipolitiska programmet: "För den tidsperiod vi nu har att fatta beslut behövs ingen förändring av 1975 års beslut om lättvattenreaktorer. Vi anser alltså att det tidigare beslutade programmet bör fullföljas men med sikte på 1990 i stället för 1985. Att under denna period avstå från kärnkraften skulle leda till mycket svåra konsekvenser för hela folkhushållet. Om ett sådant beslut skall fattas, måste motivet vara att nya, sakligt grundade skäl framkommit som väsentligt ändrar riskbedömningen. Sådana fakta skulle socialdemokraterna ta allvarligt på."

Att efter Harrisburg gå vidare som om ingenting inträffat hade varit omöjligt för varje regering. Att veckorna efteråt ge starttillstånd och ladda reaktorerna 7 och 8 hade varit en omöjlig utmaning.

Som ansvariga politiker vill vi ju veta vad som orsakade haveriet i Harrisburg. Hur nära var man en härdsmäla? Vilka likheter och olikheter finns med de svenska kärnkraftsföretagen? Påverkas vår riskbedömning?

Vi hoppas att den kommission som nu arbetar under universitetskanslern Hans Löwbeers ledning skall ge oss svar på dessa frågor. Men detta arbete kommer med nödvändighet att ta viss tid. Någon chans att kommissionen skulle bli klar före valet fanns inte. Därför blev kravet på folkomröstning en logisk följd av de övriga besluten.

Inför en folkomröstning är det givetvis nödvändigt att människorna har klart för sig följderna av om det ena eller det andra alternativet vinner. Riskerna med kärnkraft har ju debatterats åtskilligt och kommer ytterligare att belysas av Kommission I. Men vad man än säger om kärnkraften, så ger den oss i dag 25 % av vår elektricitet.

Kommission II:s uppgift blir att klarlägga bl. a. effekterna för energiförsörjning, sysselsättning och ekonomi, om kärnkraften stoppas.

På två punkter har partierna nu delade meningar. För det första i fråga om tidpunkten för folkomröstningen, där vpk och centern vill att den skall äga rum i höst. Jag vill därför rikta en enkel fråga till dessa båda partier: Vad är det för mening med att tillsätta de båda kommissionerna, om resultatet redovisas först efter folkomröstningen?

För det andra är meningarna delade om när frågorna skall formuleras. Den debatten började med att vpk och centern i förväg försökte göra sig till martyrer genom att förutspå att de inte skulle få formulera sin egen fråga, som man uttryckte det. Luften gick ur den argumentationen när övriga partier förklarade att de inte hade något emot ett alternativ efter centerns och vpk:s riktlinjer.

Då inträffade i stället motsatsen, att vpk och centern med moderaternas hjälp ville bestämma när och hur socialdemokraterna skulle formulera frågor. Vi sade på denna punkt på ungefär följande sätt: Antingen är kärnkraften så farlig att den inte kan accepteras. Då måste den stoppas så snabbt som möjligt. Vi kan då inte låta kärnkraftverken köra vidare i tio år som centern och vpk föreslår. Eller också är kärnkraftens risker i jämförelse med andra energikällor sådana att vi i princip kan använda de investeringar som är gjorda. Inga nya

aggregat skulle emellertid byggas.

Men vi menar allvar med Harrisburg. Vi menar allvar med kommissionerna. Därför vill vi få fram dessa nya kunskaper och nya fakta *innan* vi ger vår rekommendation till hur frågorna bör formuleras.

Döm om vår förvåning när de partier som kräver att frågorna formuleras i vår då säger att de också skall ha rätt att formulera om sig efter Harrisburg. Man får väl ändå på denna punkt bestämma sig. *Antingen* betyder händelsen i Harrisburg inte ett dyft för ens inställning till kärnkraften. Då kan man naturligtvis formulera frågorna i vår. *Eller* vill man veta mera om vad som orsakade denna reaktorolycka. Då väntar man med formuleringen av frågorna.

Varför har ni i moderata samlingspartiet, vänsterpartiet kommunisterna och centerpartiet så svårt att bestämma er för vilken stol ni skall sätta er på?

Särskilt förundrad blir man trots allt över moderaternas agerande när det gäller kärnkraften.

1975 ville Gösta Bohman helst ha 14 aggregat men kunde till nöds nöja sig med 13.

1976 uttalade Gösta Bohman i valrörelsen: "För det första så skall man inte vara så våldsam anhängare av kärnkraft som socialdemokraterna är, utan måste nyansera det."

1978 kritiserade Gösta Bohman i en riksdagsdebatt socialdemokraterna för att nonchalera kärnkraftens säkerhetsfrågor.

1979 anser Gösta Bohman att Olof Palme personligen bör betala för att reaktorerna 7 och 8 av just säkerhetsskäl inte tilläts starta som planerat.

Bilden blir ännu mer förvirrande när man försöker följa Gösta Bohmans turer kring folkomröstningen.

Gösta Bohman var med om att skriva in folkomröstning om kärnkraften i regeringsdeklarationen. Motivet var till yttermera visso inte att ge svenska folket en möjlighet att säga sin mening. Folkomröstning skulle tillgripas för att rädda trepartiregeringen.

Gösta Bohman kunde också tänka sig en folkomröstning när den borgerliga regeringen egentligen redan kapsejsat. Hans tanke gick ut på att frågan skulle formuleras så att socialdemokraterna skulle isoleras och framstå som extra kärnkraftsvänliga.

Vid båda dessa tillfällen var Gösta Bohman beredd att ställa upp för en folkomröstning med supertaktiska motiv. Men mot socialdemokratin fräser Gösta Bohman ut sitt förakt för att vi efter Harrisburg anser det nödvändigt med tid för eftertanke och ett folkligt stöd, om kärnkraften skall fortsätta att utnyttjas som energikälla. Kostnaden för trepartiregeringens vanvård av energipolitiken när han själv var ekonomiminister glömmer han. Men notan för Harrisburg och folkomröstningen skall Olof Palme själv betala, tycker Gösta Bohman. Sanningen är den att moderatledaren struntar i energipolitiken som sakfråga. Gösta Bohman har bara varit intresserad av en enda sak: att utnyttja energifrågans känslomässiga laddning för att skada socialdemokraterna. I sin iver glömde Gösta Bohman bort att man skall

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

handskas varligt med explosiva ämnen. Annars kan man spränga sig själv i luften. Det var precis vad som skedde med den första borgerliga trepartiregeringen på 44 år.

Jag skulle i anslutning till detta gärna vilja ställa en direkt fråga om folkomröstningen till Margaretha af Ugglas med anledning av hennes inlägg nyss. Är det så att moderaterna, som man gav uttryck för direkt efter vårt beslut om folkomröstning, också vill ha folkomröstning? Eller är det så, som man i anförande efter anförande låter påskina, att man egentligen är emot folkomröstningen? Det skulle vara bra om vi fick ett absolut klarläggande: Är moderaterna i realiteten nu för eller emot den folkomröstning som vi diskuterar? Är man för den, har man förvisso ett ansvar för de kostnader som är förenade med folkomröstningen.

Under den besvärliga tid som vi nu upplevt på energiområdet har det trots allt varit en del ljusglimtar. Jag har lärt mig uppskatta Carl Tham som en ordhållig och ärlig företrädare för sitt parti. I utskottsarbetet har jag upplevt Olof Johansson som en konstruktiv ledamot, på ett sätt som jag kanske inte riktigt hade väntat mig. Vi har ju kunnat träffa ett par värdefulla överenskommelser, som inte var planerade. Jag tänker på gasen och utvecklingsbolagen.

På en punkt tycker jag dock att centern liksom vpk söker gräl i onödan. Jag tänker på pengarna till Forsmark 3. För de människor som hyser oro för kärnkraften är det viktigt att inga nya aggregat laddas i avvaktan på utredningarna och folkomröstningen. Jag delar Margaretha af Ugglas uppfattning på den punkten. Därför kommer ju en särskild lag, som möjliggör ett sådant uppskov.

Däremot kan vi inte se något rimligt skäl att avbryta arbetena på Forsmark 3, där ju redan ungefär halva kostnaden är nedlagd. Detta aggregat fanns vid trepartiregeringens tillträde, med Thorbjörn Fälldins egna ord, "på ritbordet". Hade aggregatet fått stanna på ritbordet, skulle naturligtvis inga arbeten ha dragits i gång nu. Det tillhör ju centerns obestridliga taktiska skicklighet att framställa sig som avvecklare av kärnkraft samtidigt som man i regeringsställning laddade aggregat 6, byggde vidare och nästan färdigt aggregaten 7-10, samt lät aggregaten 11 och 12 lämna ritbordet för produktion.

Vad det nu kostar att i avvaktan på folkomröstningen hålla i gång bygget av Forsmark 3 är en ringa summa jämfört med vad centern ansåg sig kunna offra på kärnkraften för, förmodar jag, trepartiregeringens skull. I den situation vi nu är talar praktiska skäl för att bygget får fortsätta. Man kan ju inte, som en del gör, utesluta att det blir ett ja till 12 aggregat i folkomröstningen.

Jag skulle till sist, herr talman, vilja säga några ord om det allvarliga läge vi befinner oss i på energiområdet. På oljeområdet befinner vi oss i den allvarligaste krisen sedan 1973-1974. Att en ny kris skulle komma kan inte vara en överraskning för någon, möjligen med undantag för Birgitta Hambræus. Vid ett möte på Dramaten yttrade Birgitta Hambræus enligt DN: "Kärnkraftsetablissemangnet håller just nu på och planerar så att det skall bli oljebrist i vinter, lagom till folkomröstningen om kärnkraften."

Det är en intressant tanke att det är de svenska kärnkraftsanhängarna som

planerat revolutionen i Iran och avsättningen av schahen. Jag tror dock att Nils Åsling, Birgitta Hambræus partivän, hade mer rätt i sin uppläggning i interpellationsdebatten för en tid sedan här i kammaren.

På oljeområdet lever vi fortfarande i något av dårarnas paradis. Vi når aldrig ända fram till en ordentlig diskussion om vilka risker det för med sig att som Sverige klara 70 % av sin energiförsörjning med hjälp av importerad olja. En sådan diskussion har alltför ofta utmålats som ett försök att fly från kärnkraftsdebatten. Kanske blir det något lättare efter beslutet om folkomröstningen.

Men jag blev något fundersam när jag tog del av vad Karin Söder, som är känd som en ansvarsfull politiker, sade vid Dramatens antikärnkraftsdag om olja och kärnkraft:

”Oljan kan kontrolleras. Se på Stockholms skärgård där händer, grepar och spadar rensar stränderna. Där hjälper händer verk. Men vad hjälper händer mot radioaktiv strålning?”

Vilken tröst ger händer, grepar och spadar alla de människor som har fått och kommer att få cancer på grund av olje- och kolförbränning? Vilken hjälp ger händer, grepar och spadar mot utsläppen av koldioxid, som förändrar vårt klimat på lång sikt? Vilken hjälp ger händer, grepar och spadar för människor som ser sina sjöar dö av försurning? I dag är 8 000 sjöar döda, och ytterligare 5 000 håller på att dö. Och vad hjälper händer, grepar och spadar om en riktigt stortankerolycka inträffar i Östersjön? Man behöver inte vara marinbiolog för att bäva för vad oljan kan ställa till med i Östersjön.

Vi bör kunna diskutera kärnkraftens risker utan att för den skull nedvärdera riskerna med andra energislag. Det är ju ändå vår hälsa och vår miljö det gäller. Även om vi är överens om att vi måste fortsätta att använda stora kvantiteter olja ger ju detta oss ingen rätt att förringa de risker som vi därmed tar.

Tyvärr handlar emellertid olje problemen inte bara om miljö utan också om försörjningstrygghet. Jag kan inte med bästa vilja i världen säga att folkpartiregeringen och handelsminister Cars gett intryck av någon större handlingskraft på oljeområdet, trots att orosmolnen varit synliga en längre tid. Så länge vårt oljeberoende består – och så blir fallet lång tid framöver – måste vi göra stora ansträngningar för att garantera tillförseln. På den punkten hyser uppenbarligen alla oppositionspartier oro för bristande aktivitet från regeringens sida. Den passiviteten kan bli mycket kännbar för folkhushållet nästa vinter.

Vi är överens om att hushålla bättre med energi. Vi är överens om att Sverige skall försöka utveckla alternativa energikällor. Men vi vet att dessa två åtgärder, framför allt på kort sikt, inte kan lösa vårt energipolitiska problem. Därför tvingas vi att säga ja också till andra alternativ.

Det kan inte bli ja till mer olja, säger alla. Absolut nej till kärnkraften, säger många. Älvarna får inte röras, säger en stor grupp. Kolet är sämre än oljan ur miljösynpunkt, hävdar andra.

Vi får se upp så att vi inte genom att säga nej till det ena energislaget efter det andra försätter Sverige och därmed medborgarna i en helt omöjlig

Onsdagen den .
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

situation. Missgrepp av detta slag är relativt lätta att göra. Att sedan rätta till dem kan ta årtionden.

Därför har vi ett gemensamt ansvar för att svenska folket inför omröstningen nästa vår ges så mycket av kunskap och fakta som över huvud taget är möjligt. Jag delar Olof Johanssons förhoppning om att vi skall få en lugn och saklig debatt. Det är för Sveriges framtid oerhört betydelsefulla beslut vi står inför. Jag önskar att vi kunde följa Tage Erlanders maning att göra hela Sverige till en energipolitisk studiecirkel det närmaste året.

Med detta yrkar jag bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkanden nr 60 och 62, samtidigt som jag vill uttala ett särskilt tack till utskottets kansli, som jämsides med stora industripolitiska utlåtanden, dessutom på minimum av tid, haft att utarbeta de energipolitiska utlåtanden som vi här har att behandla.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Ingvar Carlssons våldsamma frontalangrepp på Gösta Bohman får Gösta Bohman säkert tillfälle att återkomma till senare här i kammaren, men Ingvar Carlssons vantolkningar av moderat energipolitik tycker jag inte skall stå oemotsagda.

Om vi håller oss till en del av energipolitiken tycker jag nog att moderat politik är ganska konsistent. Vi har visserligen här i riksdagen röstat för 13 aggregat tillsammans med socialdemokraterna. Vi står fast vid den energiproposition där antalet aggregat ligger vid 12. Socialdemokraterna har i regeringsställning arbetat för en utbyggnad av kärnkraften i tio femton år. Sedan har man på ett våldsamt och ohemult sätt angripit trepartiregeringen för dess satsning på kärnkraftens säkerhetsproblem. Var står socialdemokratin i dag när det gäller utnyttjandet av kärnkraften och när det gäller utnyttjandet av de kärnkraftverk som redan är byggda?

Till frågan om folkomröstningen. Vi moderater är principiellt för en folkomröstning om energipolitikens inriktning när vi har klara alternativ att välja mellan. Frågan är om vi har det i dag. Befinner vi oss inte i själva verket i en tvångssituation i allra högsta grad när det gäller att klara vår energiförsörjning? Det vi är tveksamma till är den socialdemokratiska folkomröstningmodell Harrisburg som håller på att växa fram. Och det, Ingvar Carlsson, är vi faktiskt inte ensamma om. T. o. m. kärnkraftsmotståndare är tveksamma till den folkomröstningen. Tror verkligen Ingvar Carlsson själv att utvärderingen av Harrisburgolyckan kommer att ge oss totalt nya, hittills okända fakta? Kommer inte utvärderingen att ge oss många synpunkter på hur vi skall förbättra kärnkraftens säkerhet? Om utvärderingen av Harrisburg skulle visa att kärnkraften är så farlig att den inte kan användas – behövs då folkomröstningen? Måste vi då inte alla ta en helt ny ställning till kärnkraften här i landet? Vad är det för fråga som Ingvar Carlsson har i rockärmen och inte kan visa svenska folket i dag?

Vi tyckte att det var viktigt att försöka formulera frågorna nu i vår för att ge de olika kommittéerna en chans att nå ut med god information till

allmänheten i tid inför folkomröstningen. Detta demokratiska argument är vårt huvudargument.

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Ingvar Carlsson nämnde mitt tal på Dramaten för några veckor sedan, då jag undrade över etablissemangets egendomliga inställning till oljan och över regeringens passivitet. Trots att det hela tiden har funnits olja att köpa har regeringen direkt hindrat oljeimporten genom att sätta ett sådant pris på oljan här i landet att det inte varit möjligt för en del av oljebolagen att importera.

*Energipolitiken,
m. m.*

Denna passivitet gjorde mig orolig. Nu gör också Ingvar Carlsson mig förvånad och något orolig. Ingvar Carlssons partikamrat Carl Lidbom diskuterade tillsammans med mig och andra här i kammaren för någon vecka sedan den här frågan med regeringen. Vi var överens om att regeringens passivitet här är mycket förvånande.

Genom det prisstopp som nu råder och genom att regeringen inte har vidtagit andra åtgärder för att trygga oljeförsörjningen hotas oljeförsörjningen i landet under vintern. En abrupt brist på olja, en priscock, skulle verkligen kunna skada vårt näringsliv. Regeringens passivitet här är helt obegriplig.

Man säger att det skulle skada näringslivet om oljepriset blev för högt. I själva verket har Sveriges oljepris varit betydligt lägre än alla andra motsvarande industriländers under en lång tid. Först nu börjar det komma upp i nivå med andra länders.

Självfallet bör man undvika att de stora, rika oljebolagen gör oskäliga vinster. Men det finns system att göra det, och det borde Ingvar Carlsson känna till. Han satt själv i en regering som, tycker jag, klarade den förra oljekrisen mycket bra genom att införa ett clearingsystem: När man höjde oljepriset tog man ut en särskild avgift av de stora bolagen som gick till de små bolagen, som är fattiga och inte hade råd att köpa oljan till det högre priset. Man åstadkom på det sättet en utjämning, så att de stora bolagen inte fick några stora vinster men de små bolagen, som står för en stor del av vår försörjning med villaolja, kunde fortsätta att importera.

Det var detta jag talade om på Dramaten. Kan det rent av hos etablissemanget finnas ett slags önskan att det skall bli litet svårt med oljan, att det skall bli en kall och mörk vinter då vi får frysa? Det kan ju hända att det då är lättare att argumentera känslomässigt och osakligt för kärnkraften.

KARIN SÖDER (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar Ingvar Carlssons uppfattning att vi skall diskutera kärnkraftens risker utan att för den skull nedvärdera riskerna med andra energislag. Det är därför som centern också har lagt stor vikt vid att minska beroendet av olja, ett oljeberoende som har byggts upp under en lång följd av år, då socialdemokraterna var i regeringsställning.

Vad jag diskuterade på Dramaten var vad som händer i en katastrofsituation som den i Harrisburg och som den vi samtidigt hade i Stockholms skärgård. När jag gjorde liknelsen med händerna, greparna och spadarna var

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

det adekvat i den situationen. Det gick att temporärt och på detta handgripliga sätt klara av problemet i Stockholms skärgård, men vad skulle man ta sig till mot radioaktiviteten i Harrisburg när den strömmade ut?

Därmed har jag inte på något sätt förringat de risker som är förknippade med denna stora oljeanvändning. Det är ett allvarligt hot att vi får våra sjöar försurade. Det är ett allvarligt hot mot människorna som påverkas av den olja och av alla de petroleumprodukter som vi tvingas använda i vårt moderna samhälle och som framkallar sjukdomar av olika slag, inte minst cancer. Därför måste vi minska vårt oljeberoende. Det är också därför som centern i sin energiförsörjningsplan förordar mindre olja och en avveckling av kärnkraften med alla dess risker. Centerns energiförsörjningsplan bygger på trygghet i alla dessa avseenden. Det tar tid att nå dithän, men det är mot det målet vi strävar: en större säkerhet för alla människor med ett tryggt energislag.

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig inledningsvis säga att jag uppskattar den ton som Ingvar Carlsson hade i sitt anförande. Jag gillar den betydligt bättre än den han har haft i andra debatter i energifrågan här i kammaren. Men det är klart att det finns anledning att tillrättalägga Ingvar Carlssons historieskrivning.

Alla vet att ett så kapitalintensivt system som kärnkraften innebär långsiktiga bindningar. Hösten 1976 innebar det också att det fanns hårda bindningar från den tidigare regeringens tid. Från de tio reaktorer som då var under utbyggnad var det inte möjligt att rädda något kapital, i varje fall inte ur statskassans synpunkt. När Ingvar Carlsson försökte göra gällande att vi med glädje skulle ha kastat oss över det investeringsprogrammet har han alltså i grunden fel.

Beträffande den kommande folkomröstningen gör vi ingen stor affär av detta med tidpunkten. Vi är intresserade av sakfrågan. Jag hoppas att vi är överens om att den är det viktiga. Men just i själva sakfrågan tycker jag att socialdemokratin skall bestämma sig så snabbt som möjligt. Det är klart att vi inte kan hålla den utanför den valrörelse som väntar. Ni kommer att avkrävas besked om ert energiprogram för framtiden.

Det finns heller ingen garanti för att vi vet så mycket mer om Harrisburg någon gång efter den 1 november i år än vi vet i dag. På den punkten ställde jag en fråga till Carl Tham på grundval av amerikanska utredningar och rapporter. Vi har alltså inga garantier på den punkten, utan kan befinna oss i samma oklara läge som i dag. Det är klart att vi skall försöka få fram mesta möjliga information, och sådan kommer successivt från Harrisburg och från olika internationella utvärderingar. Det materialet skall vi lägga till grund för debatten. Jag beklagar att vi inte kunde besluta om en tidigareläggning av folkomröstningen, men den majoritet mot vår linje som finns måste vi respektera.

Det är svårbegripligt, om man nu kritiserar oss för att ha låst ytterligare pengar i kärnkraftsprogrammet, att man med berättat mod går vidare och

investerar i den elfte och kanske t. o. m. tolfte reaktorn. Det är ändå så att det finns en genuin osäkerhet på detta område som borde leda till att alla partier är aktsamma. Ingvar Carlsson gör ju inte annat än argumenterar för denna osäkerhet. Varför då binda ytterligare resurser?

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag vill gärna uppriktigt kvittera den vänlighet som Ingvar Carlsson sade om vårt arbete. Det har i många avseenden fungerat utmärkt, vilket naturligtvis bl. a. beror på att vi ser mycket likartat på dessa frågor. Det gäller även principerna för oljepolitiken. Därför har jag blivit en aning förvånad, när jag under de senaste veckorna kunnat lyssna på en något falsk körsång av socialdemokrater och centerpartister om dagens oljesituation. För centerpartiets del är det särskilt riskabelt att ge sig ut på denna is, eftersom deras politik ju ofrånkomligen innebär ett kraftigt ökat oljeberoende.

Det förvånar mig också att höra ledande företrädare för socialdemokratin säga att den nuvarande regeringen skjuter problemen framför sig. I så fall gjorde ju den gamla socialdemokratiska regeringen ingenting annat i decennier. Sveriges oljeberoende är inget nytt påhitt och inte heller vårt starka spotmarknadsberoende. Det uppmärksammades i själva verket i diskussionerna 1973 och 1974. För att klara den omedelbara situationen tillgreps man då ett clearingsystem, som emellertid visade sig vara en Döbelnsmedicin och som vi därför vill undvika i detta läge. En del initiativ togs också, men i praktiken ökade det svenska spotmarknadsberoendet mycket kraftigt under de därpå följande åren.

Vi har problem nu, och självfallet kommer vi att ha problem under det kommande året. Det har alla industriländer. I England, i hela Västeuropa och i USA köar folk framför bensinmackarna. Varför skulle Sverige, som är mer beroende av importerad olja och mer beroende av den internationella dagsmarknaden, vara förskonat från detta problem?

Ganska omedelbart efter folkpartiregeringens tillkomst tillkallade jag en särskild förhandlingsman, som fick i uppgift att samråda och förhandla med oljebolagen i syfte att åstadkomma uppgörelser om samverkan, bl. a. om råolja-försörjningen. Svenska Petroleum reorganiserades med inriktning på att just bidra till råolja-försörjningen, likaså Swedish Petroleum. Samarbetsavtal slöts också. Allt detta redovisas i propositionen liksom grunden för den prispolitik som förs: att vi inte kan acceptera ett totalt genomslag av spotpriserna men att vi skall och måste på sikt sträva efter en långsiktig anpassning. Det handlar inte om några småsummor. Redan en höjning av priset på olja med 100 kr. per ton innebär en ökad belastning på Sveriges bytesbalans med omkring 2,5 miljarder kronor.

Man säger att regeringen är passiv. Jag frågar då: Vilka åtgärder skulle ha vidtagits och vilka har föreslagits från annat håll? Inga. Det enda som anvisats är att vi skulle ha höjt priserna snabbare. Jag tror att det skulle vara ett utomordentligt farligt sätt att försöka lösa de svenska oljeproblemen på. Vi kräver i stället – och det är även utskottets mening – en samverkan med oljeföretagen. Det försöker vi uppnå genom aktiva förhandlingar.

Jag vill avslutningsvis erinra om vad en socialdemokratisk tidning skrev för någon tid sedan. Örebro-Kuriren konstaterade alldeles riktigt att de multinationella företagen med det läge som i dag råder på oljemarknaden pressar upp priserna och utnyttjar den nuvarande situationen. Det är helt klart. Att en ansvarig regering i Sverige skulle spela med i detta spel är otänkbart, förklarar Örebro-Kuriren och tillägger att den utgår från att en socialdemokratisk regering skulle ha handlat likadant som fp-regeringen, dvs. ha försökt hålla tillbaka prisutvecklingen.

Ja, det får man verkligen hoppas. Det går ju inte att lösa strukturproblemen på oljeområdet bara genom att betala mera, utan vi måste kombinera en kontrollerad prispolitik med försörjningsavtal och med besparingsåtgärder. De besparingsåtgärderna måste – och det har jag tidigare redovisat – skärpas.

INGVAR CARLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan på min korta tid, tre minuter, inte bemöta alla de fem repliker och inlägg som har gjorts. Det energiministern har sagt om oljepolitiken föreställer jag mig får tas upp i partiledardebatten.

Jag skulle först vilja säga några ord till Olof Johansson, som sade att centern kommer att avkräva socialdemokraternas deras energipolitiska program i valrörelsen. Vår partikongress har enhälligt antagit ett energipolitiskt program. Men vi har sagt att efter Harrisburg anser vi att en förnyad utvärdering av kärnkraftens risker bör göras.

Det kommer vi inte att vara klara med före valet, och därför anser vi att en folkomröstning skall äga rum. Vi har faktiskt tänkt att folkomröstningen skulle ha en politisk mening, och det har den ju inte om frågan ändå skall avgöras i valrörelsen. Jag är därför ganska förvånad över Olof Johanssons inlägg.

Karin Söders klarläggande gladdde mig så mycket mer. Så som Karin Söder har återgivit har man fått intrycket att hon ägnat sig åt en väldig nedvärdering av de miljömässiga riskerna med olja. Karin Söder har nu sagt sig icke ha en sådan uppfattning, och jag uppskattar den dementin.

Däremot kan jag inte påstå att jag blev gladare över Birgitta Hambræus inlägg. Birgitta Hambræus har faktiskt sagt att kärnkraftsetablissemangen just nu håller på och planerar så att det skall bli oljebrist i vinter. Det är, skulle jag vilja säga, praktiskt taget en brottslig verksamhet som dessa människor i så fall skulle ägna sig åt. Jag undrar vad Birgitta Hambræus som riksdagsledamot har för underlag för att göra ett sådant uttalande. Det underlaget bör redovisas, så att dessa människor, om de är tjänstemän eller politiker, kan ställas till ansvar. En riksdagsledamot får inte röra sig med så svepande formuleringar utan att ha faktiskt underlag för sina uttalanden. Jag ber därför Birgitta Hambræus att redovisa sitt material.

Till Margaretha af Ugglas vill jag säga att socialdemokraterna redovisade sin energipolitik i god tid före valet 1976, i 1975 års energipolitiska program. Vi stod för det i valrörelsen, och vi har stått för det efter valet.

När så olyckan i Harrisburg inträffar, uppfyller vi ett konkret löfte som vi

vid alla dessa tillfällen har givit, nämligen att om något händer som kan påverka riskbedömningen, då skall vi ta allvarligt på detta.

Men vad har moderaterna gjort? Ni ville egentligen ha mer än 13 aggregat, men när vi kom till valrörelsen hukade sig moderaterna tillsammans med industrins företrädare i buskarna och medverkade till att socialdemokraterna skulle framställas som de stora kärnkraftsförespråkarna. Energipolitiken blev ett medel att åstadkomma ett regeringskifte.

Det är på detta jag grundar min anklagelse mot moderaterna och deras partiledare att energipolitiken som sakfråga har varit en underordnad fråga för moderaterna. Det har varit ett spel i kampen om regeringsmakten, och det har kostat de svenska skattebetalarna och konsumenterna stora pengar.

Jag vill sluta detta inlägg med att ställa den konkreta frågan: Är moderaterna för eller emot en folkomröstning efter Harrisburg? Ett klart besked kan vi väl få på den punkten.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Centerns ledamöter i näringsutskottet uppvaktades den 22 mars i år av företrädare för de mindre oljebolagen. De berättade för oss att trots att de upprepade gånger hade diskuterat oljepriset med regeringen och bett att få höja det så att de kunde klara importen, så hade regeringen hårdnackat vägrat dem detta. De var vid det laget tvingade – priserna har stigit ännu mer sedan dess – att köpa för drygt 900 kr. per ton på världsmarknaden och fick sälja för bara drygt 600 kr. per ton.

Dessa bolag svarar alltså för en fjärdedel av vår oljeförsörjning och för en stor del av just villaoljan. En del kommuner får två tredjedelar av den olja de behöver för uppvärmning från dessa mindre bolag.

Jag blev misstänksam och tillät mig kasta ut en brandfackla här, för det är på så sätt man väcker debatt. Finns det kanske en medveten planering för att se till att det skall bli ont om olja? Det skulle ju nämligen vara ett väldigt bra argument som kändes när man talar för kärnkraft att säga: Se där! Politiker pratar, men i praktiken har vi inget annat alternativ än kärnkraften. Hela tiden har det emellertid gått att köpa olja, och därför säger jag att om vi får en oljebrist i höst och vinter så är det regeringens fel. Regeringen har kunnat tillåta oljebolagen att köpa olja. Och det finns metoder för att se till att inte oskäligen vinster tas ut, som bl. a. Ingvar Carlsson mycket väl känner till. Man har alltså möjligheter genom ett clearingsystem, som naturligtvis inte i längden kan verka men som under en krisperiod under socialdemokraternas tid kunde verka och även nu borde kunna göra det.

Alltså: Blir det en oljebrist i vinter skall vi veta att det är regeringen som har ställt till med denna, och ett syfte kanske har varit att det kan sitta bra med en oljekris just nu inför en folkomröstning.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Herr talman! Först till Ingvar Carlssons fråga. Moderaterna har varit och är för en folkomröstning i energifrågan när vi har klara energialternativ att välja mellan. Folkomröstning av modell Ingvar Carlsson, modell Harrisburg.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

känner vi oss mera tveksamma till. Men vi ställer självfallet upp i det läge som nu är.

Jag måste fråga Ingvar Carlsson angående utvärderingen av Harrisburg: Vad väntar sig Ingvar Carlsson av denna? Vad är det för sensationella resultat vi kommer att få? Ingenting tyder i dag på att resultatet kommer att bli att kärnkraften är så farlig att vi inte längre kan använda den. Ingenting tyder i dag på att det är det vi får ut. Det mest sannolika är att vi kommer att få olika förslag till förbättringar av metoderna för hur vi skall klara riskerna som är förknippade med kärnkraften. Vi kommer att dra olika lärdomar av Harrisburg. Men om det skulle vara så att Harrisburg ger oss sådana besked att vi inte längre anser oss kunna ha kärnkraft, behövs då folkomröstningen över huvud taget? Måste vi inte då alla dra samma slutsats, Ingvar Carlsson?

Därför måste jag återigen fråga Ingvar Carlsson: Vilket ytterligare alternativ i folkomröstningen är det som Ingvar Carlsson och socialdemokraterna vill ha kvar uppe i rockärmen? Finns det något förutom centeralternativet för den direkta avvecklingen – och då behövs ingen folkomröstning – eller propositionen? Vad är det för något annat alternativ som socialdemokratin inte vill tala om? Eller är det så att man över huvud taget inte vill bekänna färg före valet, och hur är det då med att huka i busken, Ingvar Carlsson?

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Naturligtvis finns det en rad oklarheter i den socialdemokratiska ståndpunkten, bl. a. motiven för att man vill vänta, som Margaretha af Ugglas var inne på. Jag väntar också med spänning på Ingvar Carlssons svar i det avseendet.

Sedan tycks det vara så att socialdemokratin i dag talar mera om att folkomröstningen bara gäller kärnkraften. Kärnkraften är så viktig i den svenska energiförsörjningen redan nu att det egentligen blir energipolitikens framtida inriktning som folkomröstningen kommer att gälla. Ingen kommer naturligtvis ifrån alternativfrågorna och allra minst den som räknar med ett nollalternativ, som Ingvar Carlsson förefaller kunna tänka sig som en möjlighet. Det var också därför som vi i utskottet på allvar diskuterade vilka beredskaphöjande åtgärder som vi kunde vidta för att snabbt få i gång ett kraftvärmeprogram. Vi anser att vi behöver det i vilket fall som helst, men det fanns då ett visst intresse från socialdemokratiskt håll att också satsa på kraftvärme. Jag noterade det då med tillfredsställelse. Sedan lyckades vi inte skriva ihop någonting, men jag har ändå noterat detta som en förskjutning i den tidigare politiken.

Den ytterligare fråga som finns att upprepa är: Vad är det för tidpunktsgarantier som säger att vi vet exakt, att vi har fått slutrapporten från Harrisburg just omkring den 1 november eller på förvintern här i Sverige?

Ingvar Carlsson hade en liten felaktighet i sitt anförande tidigare. Nej-alternativet i folkomröstningen så som vi har varit med om att formulera det innebär en plan för avveckling av all kärnkraft inom *högst tio år*, och det rymmer alltså möjlighet till omedelbar avveckling. Det trodde jag hade

framgått helt klart av debatten. Därför kan man inte säga så som Ingvar Carlsson gjorde i sitt huvudanförande.

Låt mig rätta till ytterligare en felaktighet som återkommer i diskussionen. Det är att vi i vårt energialternativ skulle ha mera olja än regeringen, socialdemokraterna eller moderaterna. Så är ju inte fallet. Det räcker med att läsa vår motion för att få reda på det, och den finns tillgänglig också i regeringskansliet.

INGVAR CARLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Till Olof Johansson vill jag bara kort säga att det är viktigt att de som skall delta i folkomröstningen får klart för sig före omröstningen om man menar att vi skall ha kvar kärnkraften i tio år eller om avvecklingen skall gå någorlunda snabbt, på två tre år. Det har en väldig betydelse för hela den omställning som samhället skall genomgå. Det är bra med flexibilitet, men det får vara inom måttliga gränser.

Jag vill återkomma till Birgitta Hambraeus. Det är en sak om regeringen gör sig skyldig till felbedömningar och missgrepp – det har vi anklagat regeringen för. Men det Birgitta Hambraeus inte frågade utan påstod i debatten på Dramaten, det var att kärnkraftsanhängaretablissemanget, dit man måste räkna kärnkraftsföretag och anställda, tjänstemän med tjänstemannaansvar, avsiktligt planerar för en oljekris. Jag tycker fortfarande att en riksdagsledamot som kastar ut en sådan anklagelse måste ha något annat på fötterna än att de små oljebolagen säger att de priser de får ut f. n. ligger för lågt. Det kan rimligen inte vara allt som Birgitta Hambraeus har som bevis för sitt oerhörda påstående. Anledningen till att jag har tagit upp detta är att denna typ av inlägg, gjorda inför en publik som naturligtvis känslomässigt var på Birgitta Hambraeus sida, förgiftar hela den energipolitiska debatten och är väldigt farlig om vi, som Olof Johansson uttryckte det, vill ha en saklig debatt.

Om nu Margaretha af Ugglas säger att man från moderaternas sida känner sig tveksam, men man ställer upp på folkomröstningen. Varför skall då Olof Palme betala kostnaderna? Om moderaterna ställer upp på folkomröstningen skall ni väl också vara med och stå för kostnaderna. Det går litet dåligt ihop för moderaterna på denna punkt. Det beror helt enkelt på att ni hela tiden låter taktiken vara i högsätet i denna oerhörd svåra sakfråga.

Vad är det för viktigt som kan komma ut av Harrisburg? Man kan i stället fråga: Varför ges inte amerikanska kärnkraftsreaktorer licenser för att starta efter Harrisburg? Varför har president Carter och kongressen tillsatt en lång rad kommissioner och kommittéer för att undersöka omständigheterna kring Harrisburgolyckan? Jo, därför att nya intressanta fakta kan komma fram. Optimisterna talar om att vi efter detta kan göra kärnkraften säkrare. Pessimisterna säger att kärnkraften är död. Mot den bakgrunden är det väl rimligt med eftertanke? Och varför skulle vi alla dra samma slutsatser av vad som kommer fram vid Harrisburgundersökningarna? Jag kan mycket väl tänka mig att moderaterna kommer att inta en helt annan ståndpunkt i den här frågan och dra helt andra slutsatser av vad som kommer fram vid undersökningarna än vad socialdemokraterna till slut gör.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Till sist: Här har talats om att vi när det gäller energifrågan skulle ha hukat i buskarna i samband med valrörelsen 1976 och att vi gör det också i valrörelsen 1979. Men det är ju en helt avgörande skillnad mellan 1976 års valrörelse, då trepartiregeringen erövrade regeringsmakten bl. a. med hjälp av energifrågan, och de förhållanden som råder 1979, när människorna får ta ställning till energifrågan vid en folkomröstning efter valet. Det är en oerhört stor skillnad.

Talmannen anmälde att Birgitta Hambraeus och Margaretha af Ugglas anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att ytterligare förlänga den här delen av debatten, men eftersom Birgitta Hambraeus visserligen svarade på Ingvar Carlssons frågor men oavbrutet angrep regeringen, så måste jag ta några minuter i anspråk.

Över hela världen pågår en oljekris som har sina orsaker i att oljeproduktionen i OPEC-länderna har sjunkit samtidigt som den internationella efterfrågan har stigit. Runt omkring i världen har industriländerna försörjningsproblem – det gäller både USA och Västeuropa – och de små oljeimporterande länderna, såsom Irland, Grekland, Sverige och Danmark, har drabbats hårdast. Den galopperande prisutvecklingen när det gäller olja är ett huvudproblem för världsekonomin i dag. Alla de stora ländernas regeringar är sysselsatta med detta problem och diskuterar hur man skall möta svårigheterna.

I detta läge säger Birgitta Hambraeus i Sveriges riksdag att Sveriges oljeproblem är ett påhitt av regeringen för att den genom stöd av en folkomröstning skall vinna nästa val!

Jag måste säga att dessa anklagelser är inte bara fantastiska utan också på något sätt karakteristiska för Birgitta Hambraeus betraktelsesätt när det gäller de här frågorna. Enligt Birgitta Hambraeus uppfattning handlar det tydligen om att skaffa sig argument. Men hela tiden handlar det ju om den verklighet som Sverige befinner sig i.

Det handlar alltså inte om att skaffa sig argument genom diverse fiffigheter. Då är det ju alldeles poänglöst att föra fram att det finns olja att köpa. Visst finns det olja att köpa! Vem bestrider det? Men frågan är ju: Hur mycket har vi råd att köpa med den prisutveckling som råder? Det går inte att bara hänvisa till att de små bolagen har problem. Självfallet har de problem. I propositionen har det också redovisats varför de har problem, och även centerpartiet har i utskottet skrivit under på vad som bör göras för att lösa dessa problem, nämligen att vi bör skapa långsiktiga avtal.

Det går inte att bara säga att vi skall höja oljepriset. Om vi tillåter spotmarknadspriserna att slå in över den svenska ekonomin, skulle ju denna helt och hållet slås omkull. Det är därför vi måste ha en stegvis anpassning. Vi har ändå tvingats att höja priset på lätt eldningsolja med 50 % sedan i

höstas.

Vi måste också hushålla med energin. Men hur skall Birgitta Hambræus vinna trovärdighet för talet om att hushålla med energi, när hon samtidigt påstår att olje problemen för Sveriges del är ett påhitt av regeringen för att skaffa sig argument vid folkomröstningen?

Jag skulle vilja föreslå att vi drar ett streck över Birgitta Hambræus argument här. De är inte rimliga att diskutera med tanke på den allvariga situation som Sverige befinner sig i. Vi har en oljekris nu. Vi har problem framför oss. De problemen kommer att förvärras om Birgitta Hambræus får som hon vill, dvs. att vi avvecklar kärnkraften. Den diskussionen får vi ta senare, men dessa problem är fullständigt tillräckliga. Några beskyllningar om påhittade oljekriser behövs sannerligen inte.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Oljebolagen kunde ju få tag på olja, men de kunde inte köpa in någon, eftersom de inte fick sälja den till priser som gjorde att det gick jämnt ut för dem. Varför var regeringen då passiv i månad efter månad? Inte förrän i början av maj började regeringen diskutera att tillsätta en delegation för att kartlägga beredskapen i fråga om oljeförsörjningen. Det är denna passivitet som har gjort mig misstänksam, men det kanske i stället handlar om okunnighet eller oduglighet.

Vad som har hänt är ju att folkpartiet, det liberala partiet, har gått in och ändrat på marknaden. Genom ett konstlat lågt pris ger man inte konsumenterna den kunskap som de hade kunnat få med ett högre pris, nämligen kunskapen om att vi måste hushålla. I och med att priset hålls konstlat lågt i förhållande till priserna på världsmarknaden kommer inte hushållningsåtgärder till stånd som automatiskt skulle bli följderna om man tillämpade de högre världsmarknadspriserna.

Regeringen borde alltså ha följt världsmarknadspriserna, och för att de höjda priserna inte skulle drabba hushållen och näringslivet för hårt, borde naturligtvis regeringen ha gjort insatser för att möjliggöra hushållningsåtgärderna. Regeringen borde ha sagt till konsumenterna: Oljan kommer att betinga ett väldigt mycket högre pris. Höjningen kommer att införas successivt, men samtidigt får ni möjligheter till investeringar för besparingsåtgärder så att ni inte behöver köpa så mycket olja.

En sådan politik hade åstadkommit hushållning. Åtgärderna hade dessutom utgjort en ännu tydligare signal för alla landets producenter av alternativa, inhemska bränslen. Människor hade vågat satsa på alternativen på ett helt annat och kraftfullare sätt, om de hade vetat vilket det reella oljepriset på världsmarknaden var. Men den liberala folkpartistiska regeringen har i stället gått ut och skapat ett konstlat lågt pris utan att vidta några andra åtgärder. På det sättet har man hos människorna i landet skapat ett intryck av att oljan finns att köpa till ett lägre pris än vad som i själva verket är fallet. De vidtar inte i tid de åtgärder som skulle medföra att vi hushållar med energi och att vi skapar möjligheter till alternativ energi.

Detta förfarande tycker jag är oansvarigt. Det är ett tecken på passivitet från

regeringens sida. Det är möjligt att det inte ligger taktik bakom och att regeringen inte har haft tankar på kärnkraften i det här sammanhanget. Men det är inte detta som är det väsentliga, utan vad mina anklagelser gäller är regeringens passivitet.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag noterar nu att Birgitta Hambraeus tar tillbaka sin anklagelse. Det är bra.

I övrigt pratar Birgitta Hambraeus nu bara runt – jag är nästan frestad att kalla det för strunt. De hushållningsåtgärder som hon talar om har vidtagits. Det handlar om åtgärder som både på byggnadssidan och inom industrin bör få verkan på litet sikt.

Vad som återstår av Birgitta Hambraeus resonemang är i själva verket att man skulle ha höjt priserna tidigare. Naturligtvis kan man alltid diskutera avvägningar. Och här är det fråga om en svår avvägning som alla regeringar som vill ha en balanserad ekonomi måste göra. Regeringen har höjt priserna etappvis. Men det är inte möjligt att säga att bara marknadskrafterna skall få spela här. Det skulle skapa enorma problem för den svenska hushållningen, om vi på oljeområdet accepterade denna princip. I själva verket har regeringen följt den princip som är angiven i propositionen. Där står ju:

”Om dessa prishöjningar”, alltså på olja och på spotmarknaden. ”– som inte har sin grund i faktiska råoljekostnadsökningar – tilläts att snabbt och i full utsträckning slå igenom på den svenska marknaden skulle det kunna få oacceptabla följder för balansen i samhällsekonomin. I sådana fall kan det alltså vara nödvändigt att kortsiktigt dämpa genomslaget av prishöjningar genom olika former av prisreglering. Detta bör emellertid ske på ett sätt som tar hänsyn även till försörjningsintressena.” Dessutom understryks betydelsen av att vi långsiktigt anpassar oss till de internationella priserna.

Dessa principer har utskottet, inkl. centerpartisterna i utskottet, ställt sig bakom. Men det gäller ju inte bara att ställa sig bakom principer, utan man måste också förstå att de skall tillämpas.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är fullt korrekt. Jag har ingalunda talat för att priset snabbt och i full utsträckning skall slå igenom. Man måste planera och göra det successivt samt kombinera det med alla de finansieringsmöjligheter som behövs för att ta till vara energispill. Alla som har varit ute i det praktiska livet vet att det fortfarande finns väldigt mycket att göra från hushållningssynpunkt. Ofta kan man inte finansiera det. Man menar att det inte är viktigt nog. Det finns andra och ännu viktigare åtgärder att vidta.

När nu oljepriset har blivit så högt, skulle naturligtvis regeringen ha utnyttjat detta och visat att det här finns finansieringsmöjligheter att snabbt göra sig mer oberoende av olja. Det går att finansiera alla sådana investeringar. Det finns fortfarande företagsekonomiskt lönsamma investeringar som inte görs, därför att man i näringslivet helt begripligt prioriterar andra investeringar.

Regeringen har alltså valt att vara passiv, och därmed väcks misstanken att det här kanske inte är så angeläget. Man är kanske inte så mån om att klara problemet – av andra motiv.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på en diskussion om turerna kring folkomröstningen, även om det hade varit frestande efter att ha hört Ingvar Carlsson och övriga talare. Dessa problem kommer Lars Werner att ta upp senare. I stället skall jag uppehålla mig vid regeringens proposition och vpk:s motioner.

Det är sant som sägs i utskottsbetänkandet att vpk har riktat mycket skarp kritik mot regeringens energipolitiska förslag. I likhet med energikommissionens majoritetsutlåtande undviker regeringen sorgfälligt att tala om något längre tidsperspektiv. Hur skall vår energipolitik se ut efter år 2000? Vad skall prioriteras? Vilken samhällsutveckling skall vi ha? Skall vi fortsätta att ställa upp som leverantör av råvaror och halvfabrikat till de övriga industristaterna i Europa och samtidigt se hur allt större delar av vår verkstadsindustri och andra högförädlade branscher i snabb takt flyttas ut från Sverige med nedläggningar av företag, inskränkningar i driften och ökad arbetslöshet som följd?

Herr talman! Det är det som energifrågan innerst inne handlar om. De som bestämmer över pengarna och därmed har makten i det här landet är inte längre intresserade av en allsidig utveckling av den svenska industrin. Det blir mycket billigare för våra stora svenska företag att förlägga tillverkning som fordrar mycket arbetskraft, dvs. som ger fler arbeten, utanför Sverige. Därför flyttar de sin tillverkning till EG-staterna, Latinamerika, Hongkong, Singapore och Sydkorea. Men de är fortfarande intresserade av att ta hand om de svenska naturtillgångarna av malm, skog och billig energi. Därför har de drivit på utbyggnaden av vattenkraften, därför har de genomfört en strukturering av den svenska industrin som ständigt ökat råvaruuttaget och energiförbrukningen, därför har de, med statsmakternas goda minne, oavsett om det har varit socialdemokratiska eller borgerliga regeringar, drivit oss in i oljesamhället utan att någon ifrågasatt om det har varit vettigt eller inte. Och därför, slutligen, har dessa kapitalistiska intressen satsat på utbyggnad av atomkraft i Sverige, inte för att det har varit nationellt nödvändigt eller ens önskvärt, utan därför att det har ansetts vara en bra investering ur företagsekonomisk synvinkel. Och där är vi nu. Detta dilemma kommer man inte ur, om man som regeringen vill öka produktionen inom Sveriges traditionella exportindustri. Problemet kan bara lösas genom en långsiktig och planmässig förändring av produktionsinriktning och energianvändning här i landet. Och då måste man också ta itu med energiproblematiken på litet längre sikt och inte bara tala om 1990-talet. Det fordrar också att samhället på ett helt annat sätt än nu får kontroll över energisektorn när det gäller både produktion och konsumtion av energi.

Det är mot denna bakgrund man skall se vpk:s krav på ett förstalligande av energisektorn. Nu är regeringen, oavsett vilket parti eller vilka partier som

*Energipolitiken,
m. m.*

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

bildar den, hjälplös när det gäller att säkra vårt energibehov, därför att den inte har kontroll över tillförseln av våra viktigaste energiråvaror, framför allt oljan. Utskottet talar på s. 32 i betänkandet om att samhället, stat och kommun, minsann äger helt eller delvis stora delar av energisektorn och har ett dominerande inflytande över elproduktionen. Det skulle alltså inte vara motiverat att öka samhällets inflytande, som vpk har krävt i sin motion. Men vi i vpk avser inte något slappt ägande på marknadssystemets villkor. Det är den gamla vanliga missuppfattningen bland borgerliga tänkare att samhällsinflytandet beror av graden av statligt eller kommunalt ägande. Det är en förutsättning, men det är inte tillräckligt för att säkra ett reellt inflytande.

Om vi nu tar oljemarknaden som är den fråga som är verkligt aktuell i de här sammanhangen, medger ju utskottet självt litet längre fram i betänkandet att Sverige är helt eller nästan helt beroende av de stora internationella oljebolagen. Regeringen kan inte ens se till att våra beredskapslager av olja fylls på i den takt som statsmakterna har bestämt och som det finns lagar och förordningar om. De problemen belystes ju ingående i en interpellationsdebatt här i kammaren för någon vecka sedan. Det finns således alla skäl i världen att, som vpk har gjort, resa kravet på att samhället måste skaffa sig större inflytande över energisektorn och i första hand över oljeförsörjningen. Vi har hamnat i oljesamhället på grund av marknadskrafterna, och vi kommer inte att kunna ta oss ur det, även om det finns många som hyser sådana fromma förhoppningar, utan att minska marknadskrafternas inflytande.

Som det har sagts både här i dag och i interpellationsdebatten för två veckor sedan på lördag är det naivt att tro att man genom olika regleringar av priser och annat kan förmå de stora oljebolagen att uppfylla sina åtaganden, så att vi får de lagringsmöjligheter som vi i första hand behöver för vår beredskap. Bolagen struntar väl i Sveriges beredskap och oljeförsörjning, om det inte ger dem tillräcklig profit. Inget av de partier som har deltagit i den här debatten, i dag eller tidigare när det var aktuellt, har någonsin ifrågasatt det här. Man måste skaffa sig inflytande över dessa stora bolags handel ochandel på den svenska marknaden, innan man stiger upp och talar om att man har kontroll över tillförseln av olja.

Och som det är på oljeområdet är det också på övriga energiområden. Det behövs ett aktivt, kraftfullt engagemang av statliga och kommunala myndigheter, och det behövs en ny lagstiftning som ger dessa samhällets organ möjligheter att ingripa och förändra.

Det är också mot den bakgrunden man skall se ett annat krav i vpk:s motion om att en koncessionsnämnd, med uppgift att garantera en industriell utveckling som tillgodoser kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö, skall inrättas. Det är inte tillräckligt att, som utskottet gör, hänvisa till de bestämmelser som redan finns eller som aviseras i propositionen. Om vi verkligen vill styra den industriella utvecklingen i en riktning som hushållar med naturresurserna, är energisnål, ger meningsfull sysselsättning och är skonsam mot miljön så behövs det samhällsorgan med helt andra befogenheter än nu.

Herr talman! Innan jag lämnar frågan om den svenska energiförsörjningens beroende av marknadskrafterna, särskilt det internationella beroendet på oljeområdet, vill jag ta upp något om dessa förhållanden också när det gäller atomkraften.

Det är meningen att vi skall lämna atomkraften utanför den här debatten. Så är ju den fiffiga tanken med uppslutningen bakom kravet på folkomröstning från dem som för några veckor sedan predikade atomkraftens fördelar i alla tonarter. Men vi kan inte diskutera svensk energipolitik utan att också beröra vårt atomkraftsprogram.

Det har sagts av dem som står bakom regeringens energiproposition, dvs. förutom folkpartiet också socialdemokraterna och moderaterna, att vi behöver bygga ut tolv aggregat för att få handlingsfrihet för att pröva nya och alternativa energikällor. Det har också sagts att detta är nödvändigt för att minska vårt oljeberoende under den övergångstid som behövs när vi måste lämna oljan och ta till dessa andra energikällor. Hur stämmer då detta, och på vilket sätt minskar vårt beroende genom de här förslagen?

Först om handlingsfriheten: Om vi har tolv reaktorer i gång vid sekelskiftet – som då svarar för kanske 50–60 % av vår elförsörjning och i vilka det har investerats svindlande belopp, inte bara i själva reaktorerna utan också i följdprojekt, som hetvattenledningar och stora högspänningsanläggningar – kan ju ett sådant system inte avvecklas utan vidare. Vad ger det för handlingsfrihet? Vilken annan alternativ elproduktion har ni tänkt er, ni som pratar om handlingsfrihet? Skall vi övergå till koleldning vid kärnkraftverken, vilket framskymtar i propositionen? Vad skall f. ö. lättvattenreaktorerna drivas med när vi kommer in en bit i nästa sekel? Vi vet ju allesammans att den typ av uran som går att använda i dem kommer att vara slut då, att vi får en urankris lika fort som vi får en oljekris. Det lönar sig således inte att bygga nya lättvattenreaktorer i de gamlas ställe när dessa faller för åldersstrecket om 25–30 år.

Det som skymtar här som en hotfull konsekvens av en utbyggnad och igångsättning av tolv aggregat är en övergång till bidenteknik, som vi vet att industrins företrädare kallt räknar med. I stället för handlingsfrihet verkar det vara stor risk för att vi blir fastlåsta i en utveckling som inte ger oss några större valmöjligheter.

Sedan har vi beroendet – både av olja och av uran. Det är ju inte så som det sägs, att tolv reaktorer på något avgörande sätt minskar vårt oljeberoende. Vi kan inte ersätta olja med atomkraft. Och i stället får vi alltså ett uranberoende, som kanske är mer styrt av stora, internationella koncerner än beträffande oljan. Som det är i dag kan vi ju inte tillverka en enda bränslestav här i landet om vi inte får anrikad uran utifrån, i första hand från USA.

En utbyggnad till tolv reaktorer ger oss alltså varken handlingsfrihet eller oberoende. Däremot är risken stor att en sådan utbyggnad låser både vår handlingsfrihet och vårt oberoende på ett sätt som inte någon kan anse vara önskvärt.

Det är en av propositionens stora svagheter att dessa resonemang inte har tagits upp, och det är anledningen till att vpk anser att regeringen inte på ett

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

övertygande sätt angett hur våra framtida energiproblem skall lösas.

Herr talman! Fortsättningsvis skall jag kommentera några av de delkrav på olika områden som vpk tagit upp i sina motioner.

Vi har ställt oss bakom kravet på att Sverige bör satsa på ett införande av naturgas. Vi har pekat på de slutsatser som drogs i energikommissionens betänkande men som avvisades i propositionen. De har nu i utskottet fått en mer positiv behandling, och det anser vi vara riktigt.

Det är vår uppfattning att naturgasen är en energikälla som kan få betydelse – visserligen enbart under en övergångstid, men den är ändå så pass betydelsefull att vi inte får lämna den åt sidan när det nu finns möjligheter för oss till en inkoppling på det europeiska gasnätet. Vi hälsar alltså skrivningarna i utskottet med tillfredsställelse – de är betydligt mer positiva än de absoluta avstyrkandena i propositionen.

En annan fråga där vi ställt ganska långtgående krav är ett kraftigare utnyttjande och en större satsning på användandet av inhemska bränslen. Vi är lyckligt lottade i Europa. Jämfört med andra europeiska länder har vi stora skogar, där det finns råvara vilken nu till stor del inte tas till vara men som med stigande priser på olja och andra energiråvaror blir allt viktigare och alltmer ekonomiskt lönsamma att utnyttja. Det gäller också de stora torvförekomsterna i detta land. Sverige befinner sig tillsammans med Finland och Irland i en avundsvärd situation i det fallet. Vi är de tre länder i Europa som har stora tillgångar av denna energiråvara, och den bör utnyttjas.

Vi tycker att det är bra att man nu i utskottets skrivning tagit upp kraven på att det bör bildas bolag som kan tillvarata dessa energiråvaror inom landet så att de kan bli utnyttjade på ett vettigt sätt. Detta är inte minst viktigt om man tänker på att dessa råvaror, framför allt skogen och torven, är lokaliserade till sådana områden i landet som är mycket hårt drabbade när det gäller sysselsättningen. Vi har de stora torvförekomsterna i våra norrländska myrar, och även de stora skogsarealerna finns där uppe. Givetvis finns de även i andra glesbygder i landet och nere i södra Sverige. Det blir alltså dubbel effekt om vi sätter i gång en exploatering av dessa inhemska råvaror på ett planmässigt och genomtänkt sätt. I första hand sparar vi olja, därför att ved och torv ersätter denna direkt som uppvärmningskälla. I andra hand får vi den positiva effekten att det skapas massor av arbetstillfällen i de glesbygder jag nu talar om.

Vi har i en särskild motion om Norrbotten begärt att man skall satsa på Norrbotten som ett försökslän i detta sammanhang och där utföra regionala försök med exploatering av i första hand torv. Det skulle kunna ge goda erfarenheter för den fortsatta utvinningen i andra delar av landet, om man satsade snabbt på en sådan försöksverksamhet i Norrbotten.

Vi har i vår motion också påpekat att två andra viktiga alternativa energikällor, solvärme och vindkraft, fått en relativt sett styvmoderlig behandling i energipropositionen. Nu sägs det visserligen i propositionen att man har en satsning på solvärme, den s. k. SOL 85, som då är ganska långtgående, men även om det är en förbättring mot tidigare anser vi att en ytterligare satsning på detta område är önskvärd. Det är samma sak här:

solvärmens ersätter direkt oljeförbrukningen, därför att den kan användas i uppvärmningssektorn och det är där som vi har det stora oljeberoendet.

När det gäller vindkraften är såväl propositionens som utskottets skrivningar snåla, t. o. m. jämfört med vad energikommissionen föreslår. Det är en bantning av energikommissionens förslag när det gäller vindkraften som vi inte kan acceptera. Vi har krävt en kraftigare satsning just på utbyggnaden av i första hand försök och senare fullskaleprojekt med vindkraften. Med de anslag som nu satsats på vindkraften enligt propositionen och utskottsbe-
tänkandet föreligger stor risk för att detta program kommer att bli försenat och inte få den betydelse som det med en kraftigare satsning skulle ha kunnat få fram till 1990-talet. Vi kommer alltså inte ens upp till den energi-försörjningsgrad av vindkraft som energikommissionen hade föreslagit.

Vi har också i en annan motion krävt att industrin skall åläggas att installera mottryckskraft på alla ställen där det kan anses vara samhälls-ekonomiskt lönsamt. Utskottet hänvisar här också till att det redan finns lagar som reglerar dessa förhållanden, men det är alltså inte tillräckligt. Det satsas fortfarande för litet på att ta till vara den möjlighet som finns i stora industrier att utnyttja högtrycksånga och använda den till mottryckskraft, varvid man kan få elenergi mer eller mindre på köpet, samtidigt som man utnyttjar ångan till andra industriella processer. Där måste det till en ny lagstiftning enligt vår uppfattning, och det har vi också krävt i vår motion.

När det gäller forskningsområdet har vi ju där fått en något större satsning än under tidigare perioder i och med den förra forskningspropositionen, och den följs nu upp i årets proposition. Det är naturligtvis tillfredsställande att man fått en satsning även på de alternativa energikällorna, men det finns vissa punkter i detta forskningsprogram som vi inom vpk inte är tillfredsställda med och där vi anser att det skulle satsas större resurser. Det finns en risk att de alternativa energikällorna halkar efter, att de tilldelas för litet forskningspengar för att få den betydelse som behövs inom den närmaste framtiden.

Vi har åtgärder inom transportområdet, där vi också kan stödja oss på energikommissionens majoritetsutlåtande eller rättare sagt på energikommissionens gemensamma yttrande. Det var en av de få punkter där det rådde enighet – att vi måste begränsa bilismen i storstäderna. Det behövs naturligtvis då att det satsas pengar, och vi har krävt en kraftig ökning under det forskningsanslaget, alltså åtgärder inom transportsystemet, som i första hand skall rikta sig mot de problem bilismen i våra storstäder för med sig.

Det finns också i forskningsprogrammet när det gäller energiproduktionen en passus om att vissa medel skall användas till försöksbrytning av skiffer. Det är en förberedelse till uranbrytning i Sverige. Vi kan inte acceptera att några forskningspengar satsas på brytning av skiffer, och vi säger därför nej till alla pengar för sådana forskningsuppgifter.

Samma sak gäller forskningen på kärnkraftsområdet. Det finns fortfarande forskningspengar som förs över till forskning kring lättvattenreaktorer och andra sådana reaktorsystem. Vi anser självfallet att man måste ha pengar för

att klara av de problem som uppstått genom de reaktorer vi har i drift. Det behövs naturligtvis fortfarande mycket forskning kring säkerhetsproblem, avfallshantering och annat. Men vi säger nej till fortsatt utveckling av reaktorsystemen, och det skall alltså inte enligt vår uppfattning satsas några pengar på sådana forskningsuppgifter utan endast på säkerhet och avfallshantering.

Av samma anledning säger vi nej till att det satsas pengar på forskning kring briderreaktorer. Skall vi frigöra oss från atomkraften måste vi absolut säga nej till bridertekniken, och all forskning kring sådana program bör alltså stoppas.

När det gäller vår anslutning till Euratom, den stora västeuropeiska sammanslutningen på atomområdet, anser vi också att forskningsanslagen skall skäras ned. Vi bör satsa vissa pengar på att följa upp den internationella utvecklingen när det gäller fusionskraften – dvs. vätekraften – men den stora satsning som föreslås i propositionen och som även utskottet tar upp kan vi inte biträda, utan vi anser att förslaget skall bantas betydligt och bara omfatta så pass mycket att vi kan följa med den internationella utvecklingen. Däremot bör vi inte engagera oss i några av Euratoms projekt eller vara med i de forskningsprojekt som finns där.

Vi har vidare krävt en utredning när det gäller effektivisering av befintliga vattenkraftverk. Det finns mycket energi att hämta i de vattenkraftverk som redan är i drift i våra älvar, och det finns inget samordnande grepp när det gäller möjligheterna att effektivisera dem genom utbyggnader. Det är alltså väl motiverat enligt vår uppfattning att det tillsätts en utredning, som tar itu med den här problematiken, undersöker befintliga vattenkraftverk och ser till att de effektivitetshöjningar som kan göras kommer till stånd så snabbt som möjligt. Om man gör det kan man undvika utbyggnad av hittills orörda älvsträckor; det finns flera som nu är i farozonen och som man vill bygga ut i stället för att kanske ta ut samma effekt genom att effektivisera redan befintliga vattenkraftverk.

När det gäller övriga betänkanden i den här debatten konstaterar vi i vpk med tillfredsställelse att vårt krav, att det inte skall göras någon höjning av skatten på oljan, har biträtts i skatteutskottets betänkande.

Däremot har vi ett annat krav, som också har berörts tidigare i debatten, men som inte har vunnit bifall, nämligen vårt krav gällande svavelhalten i eldningsolja. Vi har där krävt en mer långtgående skärpning av bestämmelserna för svavel i eldningsolja än propositionen föreslagit och utskottet velat gå med på i betänkandet. Det har sagts att man skall ha nått fram till en enprocentig svavelhalt år 1984. Vi anser att svavelhalten bör kunna sänkas betydligt mer – till 0,3–0,4 %. Men det kravet tillgodoses inte i propositionen, och jordbruksutskottet har inte heller velat gå med på det. Det är dock en av de viktigaste miljöfrågorna här i landet att vi får en minskning av svavelutsläppen. Och trots att man naturligtvis kan hänvisa till att vi får mycket föroreningar utifrån – från kontinenten och från de stora industrierna framför allt nere i Västtyskland och Mellaneuropa – kan vi ändå påverka förhållandena ganska mycket själva genom att skärpa bestämmelserna för

våra egna eldningsoljor.

Herr talman! Jag vill alltså yrka bifall till motionerna 211, 288, 1521, 1662 och 2414 samt till motionen 2422 med undantag för yrkandena 2, 9, 18 och 23.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Det har gjorts uttalanden här angående utskottsarbetet. Även jag vill ge min åsikt till känna även i det hänseendet och säga att jag har uppfattat det som väldigt positivt. Vi har haft mycket tunga frågor att arbeta med när det gäller energipolitiken och meningarna har brutits mot varandra i utskottet, men vi har i utskottsarbetet aldrig ifrågasatt varandras goda vilja och vi har respekterat varandras åsikter. Det har varit mycket värdefullt.

Den debatt som förts hittills i dag har berört de viktigaste delarna av energiproblematiken. Man kan naturligtvis diskutera hur mycket som kommer fram av en sådan här debatt, men jag tycker att den har haft det goda med sig att den debatt som förs ute i buskarna också kan kommenteras inför öppen ridå – och inte då bara framför Dramatens. Jag lyssnade med intresse till Karin Söders och Birgitta Hambraeus förklaringar till sina yttranden på Dramaten, som citerats. Jag respekterar de synpunkter som Karin Söder lade på de här frågorna i dag. Till Birgitta Hambraeus måste jag återkomma litet senare i mitt anförande.

Oljeberoendet har stått i fokus och står i fokus för den svenska energidebatten. F. n. importerar vi ungefär 80 % av vår energi, huvudsakligen i form av olja. Inhemska tillgångar – ved, lutar, avfall och vattenkraft – står bara för ca en femtedel av vår energitillförsel. Vi vet att detta oljeberoende innebär allvarliga risker för samhällsutvecklingen och att en riklig tillgång till relativt billig energi har varit en av drivkrafterna bakom välståndsutvecklingen i Sverige. Två tredjedelar av industrins energianvändning återfinns inom basnäringarna järn, metall och träförädling, motsvarande något under hälften av industrins totala produktionsvärde.

En bristsituation för energitillförseln skulle få mycket allvarliga effekter för sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen i vårt land. Det är därför mycket angeläget att planera och bygga ut energitillförseln med tillräckliga marginaler och att krympa oljeberoendet både genom ett målmedvetet energisparande som pressar ned den totala energiförbrukningen och genom utnyttjande av alla de alternativ till olja som i dag står till vårt förfogande.

Det är viktigt när man i dag diskuterar energifrågor att ha tidsperspektiven klara för sig. Utskottet och riksdagen har att behandla riktlinjer för energipolitiken för 1980-talet. Under denna period kommer vi i huvudsak att vara tvungna att förlita oss till de energikällor som finns i bruk redan i dag. Det tar nämligen lång tid att utveckla och introducera nya energikällor så långt att de kan ge ett betydande bidrag till vår energibalans. På samma sätt

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

som Carl Tham tidigare har betonat i debatten vill jag understryka att talet om sol, vind, energiskog m. fl. möjligheter som alternativ under den kommande tioårsperioden är vilseledande. Det är något av ett illusionsnummer i den högre magikens tecken. De hinner inte fram under en tioårsperiod så att de kan bli realistiska alternativ.

Att jag säger detta betyder inte att jag vill vara återhållsam eller tvacksam när det gäller satsningarna på att få fram nya energikällor för framtiden. Tvärtom – vi bör satsa alla de resurser i form av pengar, personal och utrustning som vi har på att utveckla och ta i bruk de energitillgångar som vi har inom landet, i första hand naturligtvis de förnybara. De förslag som förs fram i regeringens energiproposition och som utskottsmajoriteten ställt sig bakom innebär mycket högt ställda mål i det här avseendet. På sikt bör vi i huvudsak basera vår energiförsörjning på uthålliga, helst förnybara och inhemska energikällor.

Jag sade att vi hade haft en positiv anda i utskottsarbetet. Jag vill också betona att man från centerhåll i utskottet varit med om att hitta konstruktiva lösningar. Det var bara beklagligt att det positiva inte räckte ända fram, utan centerpartiet har i slutändan av utskottsarbetet velat plussa på anslagen litet här och litet där. Det måste mera ses som ett utslag av en önskan att göra markeringar och att vara avvikande i energifrågorna. Några väsentliga politiska skillnader har i varje fall inte jag kunnat upptäcka. Ett flertal av överbuden saknar dessutom verklighetsförankring i den meningen att totala resurser för forskning och utveckling inte kan mobiliseras i den takt och utsträckning som centerns representanter förutsätter. I flertalet fall är det inte brist på statliga forskningsanslag som är den trånga sektorn vid utvecklandet av ny energiteknik.

Jag skall nu gå in på de viktigaste av de frågor som behandlas i utskottets betänkande och varom det rått delade meningar. Händelserna i Harrisburg har givit alla partier anledning att fundera över riskerna i vår energiförsörjning. Regeringen tillsatte snabbt flera kommittéer, som bl. a. skall utreda om det finns anledning att ompröva hittills gjorda bedömningar av kärnkraftens säkerhet och konsekvenserna av en snabb avveckling av kärnkraften. Sedan dessa har lagt fram sina resultat skall en folkomröstning om kärnkraften genomföras under våren 1980. I väntan på utfallet av denna har riksdagens behandling av en rad frågor i anslutning till kärnkraften och elförsörjningen skjutits upp.

Margaretha af Ugglas har här angripit folkpartiet och socialdemokraterna för att vi inte redan nu ville formulera frågorna inför folkomröstningen. Vi tycker det är självklart att utvärderingen av olyckan i Harrisburg måste vara klar innan vi formulerar frågorna. Det är viktigt för oss politiker men det är också viktigt för de människor som sedan skall fatta beslutet i folkomröstningen, den stora allmänheten, att få veta vad som egentligen hände i Harrisburg. Det är av den anledningen som vi anser att det är riktigt, jag vill säga självklart, att formuleringen skall skjutas upp till dess utvärderingarna är klara.

Från centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna har i motioner

framförts att folkomröstningen bör äga rum redan i anslutning till det allmänna valet i höst. Jag kan inte finna några hållbara argument för ett sådant krav.

Låt mig först konstatera att det ännu är för tidigt att fälla några tvärsäkra omdömen om händelserna i Harrisburg. Vi vet att endast mycket begränsade mängder radioaktivt stoff har läckt ut i omgivningen. Men hur nära man var en olycka med mycket omfattande konsekvenser för omgivningarna kan endast de pågående undersökningarna ge besked om. I dagsläget måste man därför akta sig för både att förringa olyckan och att använda den som grund för skräckpropaganda mot kärnkraften.

Det är också angeläget att folkomröstningen föregås av en ingående debatt och en bred studieverksamhet. Därför framstår kravet på folkomröstning i september i år som en ren orimlighet. Från trafikomläggningen, som det var folkomröstning om, har vi erfarenheter av en intensiv informationskampanj under fyra månader. Den tidsperioden framstod då såsom varande i kortaste laget. Nu skulle man få ännu mindre tid – en period som dessutom till betydande del upptas av semestrar – för att genomföra samma sak. Bildande av kampanjkommittéer, framställning av informationsmaterial m. m. kräver tid om resultatet inte skall bli ett hastverk. Dessutom tillkommer att allmänhetens och massmedias uppmärksamhet under perioden fram till valet i hög grad kommer att upptas av andra aktuella valfrågor.

Jag antar att också centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna vill medverka till att omröstningen föregås av en bred och allsidig debatt om alternativen. Varför vill man då inte avdela den tid detta kräver? Därför menar jag att utskottets majoritet har gjort en riktig bedömning när man konstaterar att folkomröstningen bör äga rum våren 1980.

När det gäller energisparandet är det glädjande att konstatera att det råder bred enighet om hushållningens betydelse och om de uppsatta målen.

Att under 1980-talet pressa ned ökningstakten i energiförbrukningen till 0,4–1 %, en målsättning som finns i propositionen, innebär ett kraftigt avbrott i de trender som man räknat med i andra industriländer och som hittills också varit förhärskande i Sverige. Här har dock centerpartiet velat tillägga att nolltillväxt inom energianvändningen måste uppnås under 1990-talet. Det uppfattar jag som ytterligare en innehållslös markering. Det är viktigt att fastslå att samhällsutvecklingen bör utformas med medborgarnas bästa som mål, inte enbart efter tillgången på energi. Vi får inte bli energibristens fångar.

Vi behöver ekonomiska resurser för att fullfölja reformarbetet. Det går inte att i detalj förutse teknikutveckling och andra förändringar i Sverige och i omvärlden. Ändå är det dessa faktorer som i hög grad avgör i vilken utsträckning vi kan hålla nere energikonsumtionen. Stolta paroller i riksdags-skrivelser måste här anses ha en ytterst liten betydelse. Jag kan därför inte inse vad det skulle tjäna till att nu göra långsiktiga utfästelser, som vi varken har faktaunderlag för eller vet hur vi skall kunna uppfylla genom konkreta åtgärder.

Under överskådlig tid kommer oljan att stå för en betydande andel av

energitillförseln. För att minska riskerna med energiförsörjningen är det därför viktigt att åtgärder för att minska oljeberoendet kombineras med insatser för att säkra tillförseln av olja.

Birgitta Hambræus har i debatten här i dag – och även på andra håll i landet, senast i ett uppmärksammat uttalande på Dramaten – anklagat regeringen för passivitet. Birgitta Hambræus har använt ordet etablissemanget – enligt vanligt språkbruk menas väl med det en sammanslutning eller någonting liknande – och sagt att etablissemanget skulle konspirera för att dra ner oljetillförseln till landet för att därigenom bädda för ett för regeringen gynnsammare val i folkomröstningen. Detta har diskuterats här tidigare, och Birgitta Hambræus har då fått väldigt stark kritik för sitt yttrande. Jag tycker det vore bra om Birgitta Hambræus än en gång fick chansen att gå upp här och säga att hon inte menade vad hon sade på Dramaten i det här fallet.

Vi kan ha olika åsikter, Birgitta Hambræus, men jag har lärt mig att andras åsikter skall respekteras. Jag har också den uppfattningen att man skall tro på människornas goda vilja, och då tycker jag att Birgitta Hambræus budskap är grymt. Det vittnar om en både cynisk och pessimistisk människosyn när hon påstår att vi, i ett så allvarligt läge som det vi nu har då det gäller vår energiförsörjning, skulle göra upp en sådan skumraskplanering.

Det fanns också ett annat påstående som jag reagerade mycket starkt emot: Birgitta Hambræus sade att vi skall lära konsumenterna att betala. Det är också ett väldigt cyniskt yttrande, och det är dessutom rätt fantastiskt ur politisk synpunkt. Konsumenterna skall lära sig att betala – men förstår inte Birgitta Hambræus vad det betyder för familjerna i ökade påfrestningar för ekonomin att hyran stiger och att övriga omkostnader som hör ihop med energiförbrukningen stiger i den kolossalt snabba takt som de redan nu har gjort? Om Birgitta Hambræus budskap hade följts skulle hyran ha legat skyhögt över vad den är i dagens läge. Här tycker jag att det tarvas en förklaring av Birgitta Hambræus om hon verkligen menade vad hon sade om att konsumenterna skall lära sig att betala.

Problemen med oljetillförseln berör, som jag sagt tidigare, inte bara tillgången på olja utan även priset. Kraftiga prishöjningar på den internationella oljemarknaden medför mycket stora belastningar på den svenska samhällsekonomin. Det är med beklagande vi i Sverige tvingas konstatera vilken makt som finns, inte bara hos OPEC utan också hos ett litet antal multinationella oljebolag, när det gäller att kontrollera oljans flöde och pris. Detta hör också ihop med den här problematiken. Det finns betydande risker för att de stora oljebolagen kan tilltvinga sig oskäligen vinster på de mindre företagens och konsumenternas bekostnad. Samtidigt är vi emellertid tvungna att erkänna att de internationella oljeföretagens närvaro på den svenska marknaden utgör en trygghetsfaktor genom deras möjligheter att utjämna risker och bortfall i produktionsledet.

I energipropositionen diskuteras utförligt hur vårt beroende av spotmarknaden skall kunna minskas genom en strukturomvandling av den svenska oljebranschen och hur säkerheten i den svenska oljeförsörjningen kan ökas i

samverkan mellan staten, oljeföretagen och andra parter på marknaden.

Ytterligare åtgärder för att trygga fortsatt stabila priser har föreslagits av en av regeringen tillsatt särskild kommission. Flera åtgärder för att justera priserna har redan genomförts.

De mindre oljeföretagen har f. n. en pressad ekonomisk situation, orsakad av deras stora beroende av den internationella spotmarknaden. Det här måste särskilt beaktas vid regeringens handläggning av dessa frågor. Det är uppenbart att regeringen har att gå en svår balansgång, där det gäller å ena sidan att medge en tillräcklig lönsamhet för att trygga oljetillförseln och å andra sidan att hålla prisutvecklingen i landet inom rimliga gränser. Det är en problematik som det inte finns någon anledning att skymma undan.

Några fasta regler för dessa strävanden kan inte ges och föreslås inte heller i reservationerna till utskottsbetänkandet – även här nöjer sig reservanterna med mera allmänna deklamationer utan någon egentlig konkret innebörd.

I den moderata reservationen beträffande Svenska Petroleums verksamhet varnar man för en alltför stark monopolställning. Till det har jag att säga att det finns anledning att understryka principen att den statliga verksamheten främst bör inriktas på att skapa sådana allmänna villkor för oljeindustrin att den kan uppfylla rimliga krav på trygghet i försörjningen. Det bör naturligtvis även gälla inriktningen av Svenska Petroleums verksamhet. Utskottet är dock av den meningen att ett statligt engagemang även på företagsplanet är ett nödvändigt inslag för att öka försörjningstryggheten. Svenska Petroleum har en särställning vad avser beredskapslagring av råolja. Jag kan, i likhet med utskottets majoritet, inte inse att det är några speciella risker förenade med just den här särställningen.

Så har vi problemet med naturgasen. Här föreligger en väsentlig åsiktskillnad mellan å ena sidan utskottet och å andra sidan de centerpartistiska reservanterna och även vpk, vars uppfattning Oswald Söderqvist här gett uttryck för. Skillnaden gäller inte så mycket den principiella inställningen till introduktion av naturgas, utan mera hur man skall hantera föreliggande konkreta gasprojekt.

Naturgasen har så påtagliga miljö fördelar att den definitivt har en roll att spela för den svenska energiförsörjningen. Samtidigt bör man komma ihåg att ekonomiska uppoffringar för en introduktion av naturgas måste vägas mot andra angelägna reformer, inte minst inom naturvården. Dessutom måste säkerheten i tillförseln vara tillräcklig och under alla omständigheter avgjort större än för den oljeimport gasen är tänkt att ersätta.

För de två konkreta projekt som nu föreligger är inget av dessa två villkor – ekonomin och försörjningstryggheten – uppfyllt. Dessa avtal bör därför enligt utskottets mening inte undertecknas i nuvarande form. Detta bör dock inte, som utskottet ser det, förhindra att regeringen gör fortsatta ansträngningar för att få tillstånd till en import av naturgas – det bör vara inriktningen. Speciellt ter sig leveranser från våra grannländer lockande. Sydgas bör ges möjligheter att fortsätta verksamheten med förprojektering av ledningsnät och med marknadsförberedelser.

I vilken mån kraven på försörjningstrygghet och en rimlig ekonomi går att

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

uppfylla är det för tidigt att uttala sig om nu. Här, lika litet som på något annat fält inom energipolitiken, kan man ta ut några segrar i förskott.

I centerns partimotion räknar man in naturgasen i energibalansen för år 1990, motsvarande avsevärt mer än dubbla den energimängd som Syd- och Västgasprojekten beräknas ge tillsammans. Var överskottet skall hämtas och till vilka kostnader för samhället undviker man däremot noggrant att tala om. Det kan finnas anledning att inför kammaren tala om hur denna fråga skall hanteras.

Olof Johansson sade att han skall jaga regeringen med en blåslampa fylld med naturgas, om inte regeringen vidtar de åtgärder som han tycker är berättigade i detta fall. Jag tror att Olof Johansson skall handskas ganska varsamt med den blåslampan, allra helst om man har i minnet den händelse som förra sommaren inträffade på en parkeringsplats utanför Barcelona, där närmare 400 människor sveddes till döds av en blåslampa laddad med naturgas.

En ökad mångfald är ett viktigt mål för energipolitiken. Vi har av energidebatten lärt oss att det inte finns några enkla lösningar på problemen eller några enstaka energikällor som förmår tillgodose vårt energibehov. Därför är det angeläget att fortsätta satsningarna för att kunna utnyttja våra inhemska energitillgångar. Med torv och andra inhemska bränslen finns det goda möjligheter att bygga upp ett mer flexibelt energiförsörjningssystem och ersätta oljeanvändningen. I energipropositionen föreslås en rad åtgärder för detta, som utskottet också ansluter sig till. Man bör dock i detta sammanhang inte glömma bort att också dessa energikällor har betydande problem både vad avser effekter på miljön, t. ex. vid torvanvändning, och vad avser möjligheter till andra användningar, där man konkurrerar med industrin om skogsråvaran.

För mig är det särskilt glädjande att kunna konstatera att många av de projekt rörande inhemska bränslen som är aktuella kommer att uppföras inom de sysselsättningssvaga delarna av landet. Energipolitiken och regionalpolitiken kan här samverka för att uppnå fördelar med de satsade statliga medlen.

Centern står bakom en rad reservationer som berör detaljer i energipolitiken. De är avgivna för att ge intryck av stora meningsmotsättningar inom detta område, trots att det faktiskt föreligger en långt gående enighet mellan partierna.

I propositionen fastslås t. ex., vilket tillstyrks av utskottet, att de små kraftföretagens situation skall förstärkas. Ett införande av skyldighet för distributörer att ta emot elenergi från små kraftverk kommer att övervägas inom ramen för en kommande översyn av ellagen. Ändå reserverar sig centerns utskottsledamöter för att riksdagen nu skall föregripa resultatet av den översynen.

Kommunerna bör få rätt att förhandla med kraftföretagen angående råkraftspriset, menar centern i sin partimotion. En sådan rätt finns redan, och jag anser att det inte föreligger några problem. Ändå reserverar sig centerns utskottsledamöter på denna punkt. Kommunerna bör ha tillgång till

stamlinjenätet, kräver centern i sin energimotion. En sådan rätt finns sedan länge, och det är ingalunda ett orimligt förhållande att Vattenfall får förbehållet att ta ut självkostnadsersättning för den service man i detta hänseende lämnar. Ändå vidhåller utskottets centerpartistiska ledamöter motionskravet i en reservation. Den typen av demonstrerande politik för inte energipolitiken framåt.

När det gäller utnyttjandet av 800-kV-kraftledningar menar utskottets reservanter att det kommer att medföra hälsorisker och en ökad bindning till kärnkraften i Sverige. Jag har inte kunnat finna att centern presenterat några hållbara argument för dessa påståenden. Dessa kraftledningar är nödvändiga oavsett om vi satsar på kärnkraft eller på annan energiförsörjning. Och de utgör en del av de nödvändiga åtgärderna för att trygga leveranserna av elenergi inom landet. F. n. är den första 800-kV-ledningen aktuell för att trygga Stockholms elförsörjning. Väljer man att inte bygga en sådan ledning till Forsmark måste man i dess ställe bygga en annan med en ny sträckning. Naturligtvis kan man då välja lägre spänning än 800 kV, men då blir förlusterna vid överföringen större och antalet nödvändiga ledningar större för samma överförda energimängd.

Jag vill peka på den miljöfaktor som kraftledningarna rent allmänt är i vårt land, när de breda kraftledningsgatorna ofta går genom de bästa skogsområdena. Om man skall halvera dessa ledningar blir följden en fördubbling av kraftledningsgatorna, och det har dels miljöeffekter, dels stora ekonomiska konsekvenser för skogsnäringen.

Det är klart att kraftledningar måste konstrueras så att det inte uppstår negativa effekter för människor och djur. De nu aktuella 800-kV-ledningarna är utformade så att fältstyrkan på marken inte är större än för de 400-kV-ledningar vi nu har. Vi har ca 8 000 km av dessa i drift, och erfarenheterna har inte gett belägg för påståenden om att det föreligger risk för människor och djur. En undersökning har emellertid startats i dagarna för att ytterligare studera detta problem.

Energikommissionen föreslog att kraftvärmeverk skall byggas när värmeunderlaget är tillräckligt stort för att åtgärden skall bli samhällsekonomiskt lönsam. Större nya anläggningar bör kunna eldas med fasta bränslen. Energipropositionen ansluter sig till detta förslag med tillägget att nya kraftvärmeverk för enbart oljeeldning endast skall få byggas om det har visats att godtagbara alternativ till oljan saknas. Därför har regeringen sagt nej till en planerad oljeeldad anläggning i Botkyrka, trots att man i princip är för en utbyggnad av fjärr- och kraftvärme. En utredning om Stockholmsregionens värmeförsörjning pågår, och den väntas snart vara klar. Då kan man göra ett nytt ställningstagande i den här frågan.

Mot denna bakgrund framstår det som underligt att centern i utskottet ändå uttalar sig för att projektet i Botkyrka skall fullföljas, trots att några planer för eldning med fasta bränslen ännu inte har kunnat presenteras. Är det så att man accepterar att södra Stockholmsregionen under en överskådlig framtid skall värmas med olja?

Slutligen, herr talman, vill jag bara kort kommentera en motion av Hugo

Bergdahl. Det är motionen 1474, i vilken han har begärt en utredning om inrättandet av ett statens energiverk, lokaliserat till Västerås. I propositionen säger statsrådet Tham att han skall låta en utredare se över myndighetsorganisationen. I samband därmed kommer också detta motionsyrkande att tas upp. Detta understryks vidare i utskottsbetänkandet, och motionären bör alltså vara nöjd med motionens behandling.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Rune Ångström bad mig att ännu en gång beskriva min inställning till kärnkraftsetablissemang och dess eventuella planer. Det gör jag gärna. De konspirationsbeskrivningar som Rune Ångström här gav oss får han stå för helt själv. Jag har absolut inte tänkt mig att något sådant pågår – varken i regeringskansliet eller i några andra rum. Men att det finns ett etablissemang och även ett kärnkraftsetablissemang är väl ingen hemlighet. Med etablissemang menar jag helt enkelt dem som har stort inflytande, dem som har makten i olika former. Det är väl inte heller någon överraskning att det finns intressen som kämpar för sina gjorda investeringar – att man har olika planer och att man kämpar för dem. Erfarenheterna i energikommissionen har visat mig att det finns en mycket målmedveten och engagerad kamp för kärnkraften i det här landet. Det är väl ingen hemlighet och kanske inte heller någonting att skämmas för. I ett sådant läge är det viktigt vad regeringen gör. Det är t. ex. viktigt vilka rådgivare man har. Det är viktigt vilka initiativ man tar och vilka initiativ man inte tar. Det kan vara mer eller mindre angeläget att se till att oljeförsörjningen klaras t. ex.; man kan prioritera andra saker i stället.

Jag har velat skarpt fokusera uppmärksamheten på detta, så att vi om det blir en oljekris i höst och vinter vet att det inte beror på att det råder fysisk brist på olja utan på att regeringen varit passiv och inte i tid vidtagit åtgärder.

Rune Ångström säger att jag har sagt att man skall lära konsumenterna betala. Det är en missuppfattning.

I en marknadsekonomi är det priset som ger tecknet till människor att det här är någonting som vi inte skall ha i framtiden. Hur har Rune Ångström tänkt sig att vi skall bli av med oljan? Skall vi förbjuda den?

I själva verket blir det naturligtvis så att oljan blir dyrare och dyrare. Därmed kommer den att bli ointressant för framtiden – det är så det går till i en marknadsekonomi.

Centern och folkpartiet är överens om att vi skall ha en socialt acceptabel marknadsekonomi, en blandekonomi. Det innebär att vi skall ha en klok framförhållning och planering, att vi skall undvika chockhöjningar av priset och se till att det finns pengar att investera i hushållning. Man kan, som centern och socialdemokraterna nu gjort, ta initiativ till ett utvecklingsbolag som verkligen för produkter från prototyp till produktion. Det är så man skall göra: finansiera en hushållning och finansiera alternativen samtidigt som man låter priset gå upp. Det har folkpartiregeringen undvikit att göra.

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tänker inte ta upp tiden med att tala för de olika reservationer som Rune Ångström kritiserade. Våra talesmän, Birgitta Hambraeus och Bengt Sjönell, kommer senare i debatten att behandla dem.

Det finns en sak som jag tycker är anmärkningsvärd i Rune Ångströms taping, och det är behandlingen av naturgasen. Rune Ångström säger att naturgasen på grund av investeringskostnaderna måste vägas mot andra angelägna satsningar. Det är ju klart uttryckt. Det är fortsättningen på kärnkraftsprogrammet som är alternativet. De två projekt som diskuteras – Västgas- och Sydgasprojekten – skulle utbyggda dra en kostnad på ca tre och en halv miljard, alltså en halv kärnkraftreaktor. Det var alltså tydligen för dyrt. Men Rune Ångström har faktiskt varit med om att hålla Sydgasprojektet vid liv, och jag hoppas han menar allvar med det.

Sedan talade Rune Ångström om att man måste ha en avgjort större försörjningstrygghet när det gäller naturgasen än när det gäller den olja som den skall ersätta. Jag håller med om det. Det är därför vi skall ha det nordiska samarbetet i botten. Men det utesluter naturligtvis inte leveranser från annat håll. Oljan tar vi också långt bortifrån. Folkpartiregeringen har nyligen diskuterat oljeleveranser både från den karibiska delen av världen och från Angola, som inte ligger nästgårds precis.

Avtalen kan inte undertecknas i nuvarande form, säger Rune Ångström vidare. Det är faktiskt så att utskottet varit enigt om att rågasavtalet skall hållas öppet. Jag hoppas att Rune Ångström står kvar vid den uppfattningen.

Det är i och för sig underligt att folkpartiet är så negativt till Västgasprojektet, eftersom partikamraterna i Göteborg och representanter för andra partier också – en majoritet i fullmäktige där såvitt jag vet – begär en utredning om naturgas för uppvärmning av Göteborg, dvs. kraftvärmeverk. Vi får väl möjlighet att i valrörelsen diskutera vad ni planerar där i stället. Jag antar att det är kolet ni har i tankarna. Väljer ni inte naturgas är ni tvingade att ta kolet, oavsett om man har löst miljöproblemen eller ej. Där har nöden sannolikt ingen lag.

Sedan talar Rune Ångström om kostnaderna för naturgas. Men alla importerade bränslen, Rune Ångström, är föremål för prisfluktuationer som Sverige har utomordentligt svårt att påverka. Vad sägs t. ex. om den 40-procentiga oljeprisstegringen? Det är väl i varje fall en bra tankeställare också i det här fallet. Det är ingenting som säger att prisstegringen på naturgas blir snabbare, snarare tvärtom.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till Birgitta Hambraeus. Det har återgetts i tidningarna att Birgitta Hambraeus har beskyllt det s. k. kärnkraftsetablissemanget för att konspirera i syfte att uppnå en bristsituation på olja och därmed stärka sina positioner inför det kommande valet och folkomröstningen. Om denna återgivning av Birgitta Hambraeus yttrande på Dramaten är felaktig

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

eller riktig kanske hon kan tala om.

Enligt vanligt språkbruk används ordet etablissemang för sammanslutning, förening eller förbund. Birgitta Hambræus menar alltså att de som inte delar hennes uppfattning i kärnkraftsfrågan går samman i någon typ av förbund för att åstadkomma en brist i försörjningen av olja. Jag tycker det är ett fantastiskt påstående, vilket jag också gett uttryck för. Jag har sagt att Birgitta Hambræus därmed visar en förvånansvärd pessimism när det gäller att tolka medmänniskors goda vilja.

Inför kammaren sade också Birgitta Hambræus att konsumenterna skulle lära sig att betala det högre priset. Konsumenterna skulle inte få tillgodogöra sig den prissubvention som faktiskt har förekommit genom att regeringen har förhindrat höjningar av oljepriset. Är det påståendet också felaktigt, Birgitta Hambræus?

Så några ord om naturgasen till Olof Johansson. Jag vill än en gång upprepa – jag vet inte för vilken gång i ordningen – att kärnkraften inte går att byta mot naturgasen. Jag har också tidigare sagt att det avtal som vi har beträffande leverans av olja från Nordgasprojektet är ett ekonomiskt och säkerhetsmässigt dåligt avtal och att vi därför inte skall underteckna det i dess nuvarande form.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Rune Ångström och jag menar tydligen olika saker med ordet etablissemang. Jag menar, som jag sade förut, de som har makten och inflytandet i samhället. De behöver inte vara sammanslutna i ett stort förbund. Därmed har jag besvarat den frågan.

Som ni vet blir uttalanden alltid tillspetsat återgivna i tidningar. På Dramaten frågade jag om man håller på att se till att det blir en oljekris i höst för att därmed underlätta för kärnkraften. Jag är glad över att den här debatten har kommit till stånd. Om det blir en oljekris i höst så vet vi att ansvaret är regeringens, eftersom det finns olja att köpa.

OLOF JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Rune Ångström tar upp en fråga som jag över huvud taget inte har berört, nämligen om kärnkraften skall ersättas med naturgas. Naturgas är till för att ersätta olja, det trodde jag vi var överens om. Men från en del håll talas det om att kärnkraften skall ersätta oljan, så visst finns det ett indirekt samband.

Jag hoppas att Rune Ångström, folkpartiet och jag kan vara överens om att i positiv anda vara beredda att förhandla med danskarna. Det finns ett gemensamt intresse av att dimensionera det danska rörgasnätet så att det stämmer med den svenska introduktionen av naturgas. Det är väl alldeles klart.

Ansluter vi oss inte nu, går ju tåget. Danskarna har som bekant beslutat sig för att introducera naturgas. Naturligtvis är det en fördel om vi kan få leveranser från Västtyskland, alltså Nordsjögäs som via Emden slussas in i Danmark. Där har Danmark ett med Sverige gemensamt intresse. Det

kommer säkert att visa sig vid de kommande förhandlingarna.

Det går inte att smita ifrån detta. Det gäller konkreta och handfasta saker. Är man passiv från svensk sida, är man egentligen motståndare till ett nordiskt samarbete, för då kommer det inte att hända någonting.

Ett litet råd avslutningsvis. Innan man enligt rekommendationer från statssekreteraren i handelsdepartementet köper naturgas från Trinidad och Tobago, tycker jag att man skulle undersöka möjligheterna på närmare håll, dvs. Ruhrgas och Nordsjögas via Emdenledningen.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Även jag har sagt att naturgasen har påtagliga miljöfördelar och en roll att spela i den svenska energiförsörjningen. Vi har dock inte nu ett skäligt avtal att underteckna. Vi måste jobba för att få fram ett bättre avtal. I annat fall kan vi inte inom det närmaste tidsperspektivet genomföra dessa projekt.

Jag vill även konstatera att de två projekt som föreligger varken när det gäller ekonomin eller när det gäller försörjningstryggheten uppfyller de krav som man har rätt att ställa på avtalet.

Västgas är tänkt att drivas enbart med flytande naturgas. Den naturgasen kommer från de stora oljeproducerande länderna. I detta fall är närmast Algeriet aktuellt. Därigenom befinner vi oss i samma dilemma som när det gäller oljeimporten: vi får ett väldigt starkt beroende. Naturgasberoendet skiljer sig inte på något sätt från det oljeberoende som vi i dag befinner oss i.

Det kan vara intressant att studera hur danskarna ser på samarbetet med Sverige. Jag har läst en artikel i Politiken, där man registrerar det nya svenska intresset för dansk naturgas. Där sägs att det kan betyda att man slipper billigare undan i Danmark.

Vi måste vara vakna för att det här finns starka nationella intressen inte bara från svensk sida utar, även från dansk och tysk sida. Det finns anledning att inte försvaga sina förhandlingspositioner. Förhandlingarna måste drivas med kraft och utan alltför starka bindningar i förväg.

Andre vice talmannen anmälde att Olof Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

OLOF PALME (s):

Herr talman! Det är nu ett halvt decennium sedan världen upplevde en oljekris med allvarliga effekter på världsekonomin och plågsamma följder för många enskilda länder. Ännu har vi inte kommit till rätta med de problem som denna kris orsakade. Arbetslösheten är fortfarande alltför vanlig, och i många länder ökar fattigdom och svält.

Nu utsätts den globala energiförsörjningen återigen för hårda påfrestningar. Det internationella läget på oljeområdet ter sig ytterligt bekymmersamt. Under flera månader har en brist på råolja utlöst snabbt stigande priser på den internationella oljemarknaden. Skillnaden mellan efterfrågan och utbud är –

enligt beräkningar av bl. a. IEA – ca 2 miljoner fat per dag eller 3–5 %. Det hänger, som vi vet, samman framför allt med händelserna i Iran i vintras. Underskottet är lika stort som nedgången i Irans produktion, som uppskattas bli 3,5 miljoner fat per dag, jämfört med 5,5 miljoner fat före omvälvningen i landet. Det kan tyckas vara en liten brist, men den är tillräcklig för att snabba prisökningar skall kunna utlösas.

Bedömningen av den framtida tillgången på olja är osäker. Den politiska osäkerhet som f. n. råder i Mellanöstern och särskilt i Iran innebär att vi inte kan bortse från risken att ytterligare produktionsminskningar eller t. o. m. tillfälligt stopp av oljeexporten kan inträffa.

Härtill kommer den osäkerhet som råder beträffande Saudi-Arabians framtida oljepolitik. Hittills har Saudi-Arabien utövat ett stabiliserande inflytande på oljeprisutvecklingen genom att landet bedömts kunna öka sin oljeproduktion så mycket att eventuella produktionsbortfall i andra länder skulle kunna kompenseras.

Den bedömningen förefaller nu ha ändrats, beroende såväl på tekniska faktorer som på den inhemska regeringens inställning. Därmed synes den broms som tidigare i viss mån funnits på oljepriserna upphört att fungera. Flera länder har redan frångått OPEC-överenskommelserna. Det verkar nästan som en övrenskommelse om att frångå överenskommelsen.

Läget är utan tvivel allvarigare än vid den förra oljekrisen 1973–1974. En utveckling av världsekonomin liknande den som följde den förra krisen, karakteriserad av stagnerande produktion och ökande arbetslöshet, kan tyvärr inte uteslutas, något som vore utomordentligt tragiskt. Detta globala läge förbättras inte av att också Sovjetunionen upplever brist på olja, beroende på borrhningstekniska och andra problem.

Detta är det ena slaget mot världens energiförsörjning. Det andra är olyckan i Harrisburg i USA som inneburit att man på många håll ifrågasätter möjligheterna att utnyttja kärnkraften för att tillgodose en del av energi-behovet.

Händelseutvecklingen i Harrisburg följdes med spännt intresse inte bara i USA utan också i många andra länder. Senator Edward Kennedy sade nyligen att det säkert inte fanns en enda familj i USA som inte diskuterat olyckan i Harrisburg. Det kan kanske gälla också i Sverige.

Den katastrof som en total härdsmälta skulle ha inneburit inträffade lyckligtvis aldrig. Ändå är det en allmän bedömning bland såväl tekniker som politiker att Harrisburgolyckan kommer att ha en avgörande betydelse för kärnkraftens framtid.

Den skiljer sig på två väsentliga punkter från de olycksfall som tidigare inträffat i kärnkraftverk. För det första därför att ett haveri faktiskt inträffade, även om det var begränsat. Det förelåg risk för en mycket allvarlig olycka, och den kan aldrig bagatelliseras eller diskuteras bort. Situationen har alltså förändrats på ett väsentligt sätt. För det andra spreds uppgifter som tydde på att de ansvariga teknikerna och myndighetsrepresentanterna inte hade situationen under kontroll. De protokoll från förhör som så småningom kommit fram är inte ägnade att stilla oron. De är ägnade att väcka mycket stor

tveksamhet.

Vad hände då egentligen i Harrisburg? Det kommer att dröja innan vi får full klarhet. I USA arbetar nu en uppsjö av olika kommittéer och grupper. Förutom president Carters kommission har senaten och representanthuset tillsatt kommittéer, och såväl kärnkraftsinspektionen som kraftföretagen har egna utredningar för att i detalj klarlägga det tekniska förloppet och orsakerna till det.

En del uppgifter har redan kommit fram som visar att den första bilden av olycksförloppet i flera avseenden kan ha varit felaktig.

I massmedias rapportering förmedlades intrycket att det allvarligaste skedet inträffade omkring ett par dagar efter det olyckan inleddes, dvs. på fredagen. Det var alltså på natten till onsdagen som det hela började. I själva verket tycks risken för en katastrof ha varit störst i början, redan på onsdagen. På fredagen syntes risken för härdsmälta i stort sett ha varit passerad. Viktiga värden på tryck och temperatur var då stabila.

Massmedia gav också stort utrymme åt den s. k. gasbubblan, som sades bestå av en blandning av vätgas och syrgas. Den bubblan sågs som ett allvarligt problem dels därför att den skulle kunna explodera vid en viss proportion mellan vätgas- och syrgashalterna, dels därför att den frilade en del av härden, som då skulle kunna överhettas.

I själva verket fanns det ingen syrgas i bubblan. Experterna är eniga om att det inte fanns betingelser för att syrgas skulle kunna utvecklas. Anledningen till att denna felaktiga uppgift spreds tycks vara att man från den amerikanska kärnkraftsinspektionen ställde fel fråga till forskare. Man frågade vad som skulle hända om det fanns syrgas, inte om syrgas skulle kunna bildas.

Samtidigt finns det emellertid uppgifter som tyder på att kylvattnet under en oroväckande lång tid befann sig i kokning, vilket kan ha lett till betydande skador på härden som ännu inte är undersökta och klarlagda.

Jag säger inte detta för att påstå att det i dag går att dra några definitiva slutsatser. Jag har nämnt de här omständigheterna mest för att visa hur bilden av en olycka kan skifta när säkrare informationer kommer fram. Det kommer att ta tid, flera månader, innan vi får någorlunda klarhet om olyckans förlopp och orsaker.

Men redan med den kunskap som nu finns står det klart att det är otänkbart att gå vidare som om ingenting hade hänt. Det är bedömning som delas av flertalet kärnkraftstekniker och politiker i västvärldens i-länder.

I Västtyskland sade Helmut Schmidt vid atomindustrins konferens i Hamburg: Min regering tar mycket allvarligt på olyckan i Pennsylvania. Händelserna där har gjort riskerna med kärnkraften levande och verkliga för miljoner människor. De fel och möjligen de otillräckliga konstruktioner som gjort denna olycka möjlig har stämt många av oss till eftertanke, också den som är övertygad om att vi omöjligen kan avstå från kärnkraften under de närmaste årtiondena.

I USA har man t. v. stoppat licensieringen av nya reaktorer. Jag tror att en sådan uppgift borde stämma dem till litet begrundan som försöker tänka bort Harrisburgolyckan från det svenska skeendet.

Vi socialdemokrater betraktar det som självklart att också vi i Sverige måste ta konsekvenserna av det som inträffat. Vi kan inte i dag binda oss för långsiktiga ställningstaganden i energipolitiken som innefattar kärnkraft. Vi måste invänta materialet från Harrisburg. Vi måste skalfa oss tid för eftertanke och begrundan.

En sådan linje innebär inte alls någon helomvändning i energifrågan. Det är i själva verket en direkt följd av det beslut om energipolitiken som vi tog 1975. Det finns anledning att påminna om huvudpunkterna i det beslutet.

Den första punkten var en kraftig satsning på energihushållning. Ambitionen att effektivisera energianvändningen och spara energi var internationellt sett mycket hög. Betydande resurser avsattes för lån och bidrag till energihushållande åtgärder inom bebyggelse och industri. Stora resurser avsattes också till forskning av nya energikällor.

Den andra huvudpunkten var en aktiv oljepolitik. Den innebar att vi på längre sikt skulle minska vårt stora beroende av importerad olja samtidigt som försörjningen måste tryggas under den närmaste tiden.

Den tredje gällde en tryggad kraftförsörjning. Ett ökat behov av elektrisk kraft kunde förutses fram till 1985. För att täcka detta skulle en viss utbyggnad av vattenkraft och mottryckskraft ske och dessutom en begränsad utbyggnad av kärnkraften med ett par aggregat utöver de elva som riksdagen tidigare beslutat om. Samtidigt betonades starkt att det inte var fråga om att definitivt binda sig för en stor och långsiktig utbyggnad av kärnkraften.

Så här står det i propositionen, och det vill jag läsa in till protokollet:

”Det finns emellertid skäl som manar till försiktighet och som talar mot att man nu binder sig för ett omfattande och långsiktigt utbyggnadsprogram för kärnkraften.

Hit hör de risker som är förbundna med kärnkraftreaktorernas säkerhet och omhändertagande av utbränt bränsle. Mycket grundliga undersökningar har gjorts, både utomlands och i Sverige, av kärnreaktorernas säkerhetsproblem. De pekar på att riskerna för reaktorhaverier med konsekvenser för omgivningen är mycket små och att, även om ett sådant haveri skulle inträffa, sannolikheten för större skador på människor och djur utanför reaktorn är liten. Även om detta är den förhärskande åsikten bland experterna, finns dock även sådana som ställer sig tveksamma härtill. Erfarenheterna från kärnkraftstationer i drift är hittills relativt begränsade. De framlagda beräkningarna är trots allt kalkyler, vilkas tillförlitlighet kan behöva prövas mot bakgrund av erfarenheter av praktisk drift. Under tiden fram till 1970-talets utgång kommer antalet driftår från reaktorer runt om i världen att mångdubblas. Därmed framkommer viktiga erfarenheter för kontroll av kalkylerna.

Ytterligare ett starkt skäl för att inte nu binda sig för en omfattande utbyggnad av kärnkraft är den tveksamhet som människor känner inför ett sådant steg. Den har kommit till uttryck både i den studie- och rådslagsverksamhet jag tidigare har talat om och i den allmänna debatten i massmedia. Ännu för många år sedan dominerade en övervägande positiv

inställning till kärnkraftens användning för fredliga ändamål. Den intensiva debatten om kärnkraftens risker och säkerhetsproblem har ändrat detta förhållande. En kritisk inställning till kärnkraften kommer nu till uttryck alltifrån dem som helt tar avstånd från användandet av kärnkraft till dem som redovisar en inställning präglad av tveksamhet och osäkerhet. Den första kraftiga motreaktionen mot den tidigare optimismen synes emellertid allt eftersom man satt sig in i problemen ha ersatts av en nyanserad inställning, där dock tveksamheten och försiktigheten alltjämt finns med som ett genomgående drag.

Mot den bakgrunden är det rimligt att Sverige intar en avvaktande hållning och för en försiktigare politik när det gäller den fortsatta utbyggnaden av kärnkraft än vad som f. n. gäller flertalet andra länder. Vi bör undvika långsiktiga bindningar och sträva efter en reell handlingsfrihet så att vi, allteftersom våra kunskaper blir större och säkrare, fortfarande har alternativa handlingslinjer att välja mellan för att säkerställa vår energiförsörjning.

Det finns ingen med teknikens hjälp framställd energiform som är helt riskfri eller som inte har nackdelar av olika slag. Det gäller såväl fossila bränslen som vattenkraft och kärnkraft. Utsikterna att komma till rätta med de risker som är förbundna med kärnkraften kan betecknas som relativt goda. Skulle det komma fram nya informationer som visar att dessa slutsatser är oriktiga måste vi självfallet vara beredda att ompröva vårt ställningstagande.”

Liknande utfästelser gavs under valrörelsen 1976. I en artikel i Dagens Nyheter i september 1976 skrev jag: ”Skulle det visa sig – mot vad det överväldigande flertalet av forskare och tekniker nu anser – att kärnkraften är farlig, då stoppar vi naturligtvis omedelbart denna energikälla. Det kommer att krävas stora uppoffringar av oss alla, men det är självklart att vi måste ta dem i sådant fall.” Detta sade vi då.

Så inträffade olyckan i Harrisburg. Den skapade en ny situation. Den gjorde det nödvändigt att infria de utfästelser som gjorts om en förnyad prövning av vår inställning till kärnkraften som energikälla.

Denna prövning måste innebära en noggrann undersökning av vad som hände och orsakerna till olyckan. Man måste gå igenom de förändringar i säkerhetsåtgärder som kan bli följden av undersökningen. Men det är inte nog. Det väsentliga är att avgöra om olyckan i Harrisburg förändrar den totala riskbedömningen i så hög grad att vi på ett avgörande sätt måste förändra vår inställning till kärnkraften som energikälla. Intill dess att denna prövning genomförts måste vår inställning till kärnkraften hållas öppen. Jag tog det här långa citatet från energipropositionen 1975 för att visa att med de utfästelser som där gjorts det inte fanns någon möjlighet, enligt min bedömning, för det parti som jag tillhör, att fortsätta som om ingenting har hänt. Den förnyade prövning som vi hade utlovat måste ske.

En konsekvens härav är att beslutet om den långsiktiga energipolitiken måste skjutas upp. Den amerikanska utredningen kan föreligga först i höst. Detsamma gäller våra egna utredningar. Det innebär att vår bedömning inte

kan göras före valet i september.

Under sådana förhållanden blir en folkomröstning en logisk konsekvens för att medborgarna skall kunna beredas tillfälle att direkt påverka energipolitiken.

Det har fällt många hårda ord i en del tidningar och av en del politiker om denna handlingslinje, som först aktualiserades av socialdemokraterna. Det är så mycket mera märkligt som de politiska partierna i sak är i stort sett överens om handlingslinjen. Jag skall inte närmare spekulera över vad denna motsättning mellan hårda ord och instämmande i sak kan bero på. Huvudskälet kanske helt enkelt är en insikt om att människorna har stor förståelse för den socialdemokratiska linjen. Det är nog väldigt många som inser och instämmer i att vi behöver tid för eftertanke och begrundan inför det svåra beslut som måste fattas.

Det finns en del som tror att det i verkligheten mest är fråga om ett formellt uppskov, att man efter det att man genomfört dessa undersökningar kan fortsätta ungefär som förut. Jag vill med kraft avvisa en sådan synpunkt. Den förnyade prövning vi skall genomföra måste präglas av det djupaste allvar. Harrisburg kommer att förbli en vattendelare – det är jag övertygad om. Den första uppståndelsen har lagt sig. Men de uppgifter om skeendet som därefter framkommit har egentligen inte varit ägnade att på ett avgörande sätt stilla oron. Visar det sig att denna energikälla är farlig för människors liv, då måste vi avstå från den. En sådan handlingslinje kommer i så fall att innebära mycket stora uppoffringar för samhället och för de enskilda människorna. Det finns ingen sagans goda fe som med sitt trollspö kan lösa våra energipolitiska bekymmer. Det finns inga enkla lösningar på svåra problem. Det finns bara svåra lösningar.

Det uppskov som vi i dag beslutar om kommer att innebära såväl ökade kostnader för ersättningskraft som fördyrade anläggningskostnader. Ingvar Carlsson har redan mer utförligt berört herr Gösta Bohmans agerande i detta sammanhang. Låt mig endast få uttrycka förvåning över herr Bohmans förslag att merkostnaderna för det av Harrisburgolyckan orsakade uppskovet borde betalas av mig personligen.

Man frågar sig då vem herr Bohman anser skall betala de mycket stora kostnader som blev följderna av den borgerliga regeringens handlingsförklaring i energifrågan. Och den orsakades som bekant inte av någon inträffad händelse av typ Harrisburg utan av en oförmåga att samla sig till beslut och av oenighet. Herr Bohman ansåg ju själv för inte länge sedan att laddningstillstånd borde ha givits för reaktorerna i Forsmark och Ringhals i fjol sommar, och han ansåg att säkerhetsproblemen till 99 % var lösta. Men ändå medverkade han till ett kostsamt uppskov, med borrhål och tidsutdräkt och sådant. Vem skulle i så fall betala kostnaderna för det?

Allvarligare ändå: Om herr Bohman och hans parti har en annan uppfattning i sak än riksdagsmajoriteten framför de den inte här i kammaren. Anser herr Bohman att laddningstillstånd i dag borde ges till Forsmark 1 och Ringhals 3, så skall han säga det. Annars faller ju hela hans kostnadsresonemang. Annars är han helt med om att ta dessa kostnader som ett uppskov

betyder. Men man kan inte bedriva en låtsaslek och säga: Jag är emot det här, men jag röstar helt för det.

Sällan har en ståndpunkt angripits med så hårda ord, till vilka man helt ansluter sig, som när det gäller det moderaterna presterat i dag.

Jag vill klart säga ifrån att jag anser inte att ett sådant här laddningstillstånd bör ges. Det är därlör vi stöder rådrumslagen. Efter Harrisburg skulle det uppfattas som en oerhörd utmaning, för att inte säga kränkning, av alla de människor som av övertygelse känner oro inför kärnkraften. Det skulle för lång tid framåt förgifta samhällsdebatten i vårt land. Och då får vi ta kostnaderna.

Låt mig i detta sammanhang också uttrycka någon förvåning över Ola Ullstens upprepade klagan, senast i en intervju häromdagen i en Stockholms-tidning, över att vi socialdemokrater inte skulle ha samrått med folkpartiet i samband med beslutet i april i år. Det är helt enkelt inte ett korrekt påstående. Det låg till så att sedan vi diskuterat frågan i vårt verkställande utskott beslöt vi att ta kontakt med folkpartiet innan debatten togs upp i den socialdemokratiska partistyrelsen och i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Vi betraktade det som en hederssak att ta den kontakten. Vid det samrådet visade det sig att folkpartiets ledning icke hade någon invändning i sak mot vår uppläggning vare sig när det gällde uppskov, folkomröstning eller de olika kommissionerna. Man ville skjuta ytterligare någon dag på offentliggörandet av vår ståndpunkt, och det var ett önskemål som vi inte hade möjlighet att tillgodose. Men när det visade sig att vi då hade samma uppfattning i sak tycker jag att alla rimliga krav var uppfyllda, och vi kunde gå vidare. På en presskonferens den 4 april fann sig också Ola Ullsten föranlåten att understryka att folkpartiet helt självständigt kommit till samma slutsatser som socialdemokraterna och beslutat i enlighet härmed.

I en intervju i Borås Tidning för några veckor sedan försökte Ola Ullsten än en gång krypa ur ansvaret. Nu är det inte tal om att man självständigt har kommit fram till detta beslut, utan nu sägs det att folkpartiet inte på egen hand skulle ha kommit fram till beslutet att skjuta på avgörandet. Det är inte så vackert, tycker jag. Beror det på att Ola Ullsten ändrat mening eller beror det på att följsamheten den 4 april betraktades som en förutsättning för att folkpartiet skulle kunna sitta kvar i regeringsställning? Var vi överens för att vi tyckte lika, eller var vi överens för att regeringen skulle slippa avgå? Det hela lämnar en litet olustig smak.

Herr talman! Vi kommer mer än väl att behöva den tid som återstår fram till folkomröstningen. Det gäller inte bara att utreda Harrisburgolyckan utan också att klarlägga vilka alternativ som står till buds och vilka konsekvenserna skulle bli om vi tvingas att snabbt avveckla kärnkraften. – Och de konsekvenserna är mycket stora och genomgripande uppoffringar för samhället.

Det är svåra ställningstaganden. Det är viktigt att vi inte förhastar oss och fattar beslut på otillräckligt kunskapsunderlag. Vi vet att flera av de alternativa energikällor som nu står till buds innebär mycket allvarliga miljörisker. Det gäller t. ex. kolct. Den amerikanska tidningen Washington

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Post varnade i sin ledare några dagar efter Harrisburgolyckan för en paniksatsning på just kol med den förgiftning av luft och vatten som kolförbränning med nu utvecklad teknik innebär.

Att vi behöver tid till eftertanke inför det viktiga långsiktiga beslut som förestår hindrar dock inte att det finns akuta problem som måste lösas. Jag tog inledningsvis upp den internationella oljeförsörjningskrisen. Sverige har ett större oljeberoende per invånare än något annat land. Vårt läge när det gäller försörjning med olja är mycket allvarligt. Man har inte fyllt på beredskapslagren. Man har tullat på det lager som vi enligt lag skall upprätthålla för att trygga vår försörjning. Vi har aldrig någonsin tidigare, såvitt jag förstår, underskridit de s. k. tvångslagren så mycket som nu. Det här kan ställa oss i en synnerligen besvärlig situation nästa vinter.

Vi har från socialdemokratisk sida varnat för oljeläget ända sedan i fjol höst. Regeringens passivitet under hela denna tid ter sig för oss fullständigt obegriplig, och därför blir min avslutande fråga: Vad gör regeringen i den nuvarande oljekrisen och inför det ytterligt allvarliga läge på oljeförsörjningsområdet som kan inträffa nästa vinter?

THORBJÖRN FÄLLDIN (c):

Herr talman! Det har ju varit tänkt att dagens beslut skulle ange riktlinjer för energipolitiken under hela 1980-talet. Men som så mycket annat denna politiska vår kommer beslutet att få en provisorisk karaktär. Socialdemokraternas behov av "eftertanke och begrundan" har lett till att det mera övergripande energipolitiska beslutet ytterligare förskjutits. Därför blir inte heller dagens beslut något särskilt övertygande mogenhetsprov för folkpartiregeringen. Att föra energibeslutet i hamn sades ju vara folkpartiregeringens huvuduppgift.

Från centerns sida fullföljer vi med dagens ställningstagande den energipolitiska linje som vi konsekvent har drivit sedan 1973. Kärnkraftens risker hade då blivit alltmer uppenbara, och någon lösning på säkerhetsfrågorna fanns inte i sikte. Det gäller i lika hög grad i dag. Samtidigt har kostnaderna fortsatt att springa i höjden, och kärnkraftssamhällets många negativa verkningar har blivit uppenbara för en bred allmänhet. Därför finns det också i dag ett brett stöd för den handlingslinje som vi förespråkar: ett nej till kärnkraften så länge säkerhetsfrågorna inte är lösta.

Vid 1975 års energibeslut målade den socialdemokratiska regeringen upp en bild av en våldsam ökning av elförbrukningen för att på så sätt motivera världens kraftigaste satsning på kärnkraft. I centralalternativet pekade vi på säkerhetsriskerna och på att det var ett orimligt antagande att elförbrukningen skulle fördubblas på tio år. Vi framhöll att effektivare hushållning och sparande var det säkraste och snabbaste sättet att minska oljeberoendet. Vi pekade också på det tillskott av sysselsättning som en alternativ energiförsörjning kunde ge.

Dessa handlingslinjer möttes inte minst i valrörelsen 1976 av en socialdemokratisk nubbild. Bortfallande arbetstillfällen sade man skulle följa i spåren av detta. Lamporna skulle slockna, och vi skulle få återgå till primitiva

levnadsformer. Man talade om backstugusittare och om att handmjölkning skulle återinföras. I dag uttrycker man sig dess bättre försiktigare också på socialdemokratiskt håll i de här avseendena.

Valet 1976 blev ändå en klar viljeyttring mot kärnkraften. När de tre icke-socialistiska partierna bildade regering kom detta också till klart uttryck i det gemensamma regeringsprogrammet. Åtskilligt kunde också omsättas i praktisk politik. Det bör räcka med att påminna om tillkomsten av villkorlagen, satsningen på energisparande åtgärder och omfördelningen av forskningsresurser från kärnkraft till nya och alternativa energikällor.

Men det fanns, som alla vet, betydande åsiktsskillnader mellan regeringspartierna och till betydande delar också inom de stora partierna. Det var också mot den bakgrunden som de tre icke-socialistiska partierna i regeringsprogrammet 1976 förklarade sig beredda att hänskjuta kärnkraftsfrågan till folkomröstning, om det inte gick att ena sig om en gemensam handlingslinje.

Jag skall, herr talman, inte gå närmare in på händelseförloppet fram till förra hösten utan bara konstatera, att framför allt folkpartiet utvecklades i alltmer kärnkraftsvänlig riktning. Samtidigt blev de inre spänningarna i det socialdemokratiska partiet allt påtagligare. Det räcker med att konstatera, att när oenigheten inom trepartiregeringen väl var ett faktum ville eller vågade varken folkpartiet eller moderaterna hänskjuta avgörandet direkt till folket genom folkomröstning. Folkpartiets ambition var i stället att självt bilda regering och stå fadder för en, som man trodde, bred kärnkraftslösning i riksdagen.

För oss i centern fanns det självfallet ingen anledning att ge upp folkomröstningstanken när trepartiregeringen hade upplösts. Alla tecken tydde fortfarande på att partiledningarna i de partier som här i riksdagen var för kärnkraft långt ifrån var representativa för hela sina resp. väljarkårer. Vi motionerade därför om folkomröstning så snart vi hade möjlighet till det – dvs. i januari i år. Omröstningen borde enligt vår uppfattning ordnas senast i anslutning till det ordinarie valet den 16 september.

En liknande motion förelåg då också från vänsterpartiet kommunisterna.

Folkpartiregeringen lade, som man hade förutskickat, fram sin proposition i mitten av mars. Folkpartiet hade där bl. a. frånfallit sitt elvareaktorsprogram – som hade lagts fast vid partiets landsmöte – och tydligt anpassat sig till den socialdemokratiska linjen med minst tolv reaktorer. Rent parlamentariskt verkade det därför finnas en majoritet för folkpartiförslaget.

Men så inträffade de sista dagarna i mars det som enligt kärnkraftens förespråkare praktiskt taget aldrig skulle kunna hända – den allvarliga reaktorolyckan i Harrisburg i USA.

I ett avseende ledde detta till en snabb omprövning av socialdemokraternas inställning. Socialdemokraterna slöt upp kring folkomröstningstanken – och jag vill gärna säga att jag tycker att det var bra. Omsvängningen inom socialdemokratin var, som jag ser det, inte särskilt förvånande med tanke på den splittring i själva sakfrågan som bevisligen rått inom socialdemokratin.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Mer förvånande var egentligen att både folkpartister och moderater så snabbt anslöt sig till socialdemokraternas nya ståndpunkt. Och den förvånningen har inte minskat utan ökat efter uttalanden som statsminister Ullsten har gjort i intervjuer kring denna fråga på senare tid.

Jag har också samma bild av situationen som Olof Palme nyligen gav uttryck åt, nämligen att det på presskonferensen den aktuella dagen framhölls att detta var ett beslut som folkpartiet självständigt hade kommit fram till och fann fog för. Men nu efteråt får vi ju veta att så alls icke var fallet. Det var ett politiskt faktum, och därför skulle folkpartiet inte motsätta sig det.

Herr talman! Tydligare kan det inte demonstreras att kärnkraften hösten 1978 fick gå före trepartiregeringens fortlevnad. Jag tror att många människor runt om i samhället kan göra detta konstaterande tillsammans med oss inom centern i dag.

Samtidigt är det viktigt att slå fast att den socialdemokratiska omsvängningen inte – ännu i varje fall – betytt någon omprövning i sakfrågan. Det gäller i ännu högre grad folkpartister och moderater. Folkomröstningsfrågan får därigenom inslag av taktiskt spel, som inte kan gagna vare sig saken eller allmänhetens tilltro till demokratins spelregler.

Vid de överläggningar som ägt rum mellan partierna under våren har vi i centern självfallet hållit fast vid att folkomröstningen borde äga rum i samband med det ordinarie valet i höst, den 16 september, eller omedelbart därefter. Det finns två viktiga argument för en sådan ordning – det rent praktiska att man skulle ha omröstningen på valdagen och önskan att få ett avgörande till stånd i energifrågan som helhet så fort som möjligt.

Något överraskande har man dock från kärnkraftsförespråkarnas sida föredragit en betydligt senare omröstningstidpunkt – mars 1980. Det har skett samtidigt som man på olika sätt försökt lyfta fram olika tillhöftade siffror om vilka kostnader ett ytterligare uppskov med bl. a. laddningen av Ringhals 3 och Forsmark 1 kommer att föra med sig. Vid något tillfälle har energiministern t. o. m. luftat tanken på en särskild folkomröstningsskatt. Om det vore något allvar bakom de siffrorna, skulle regeringen självfallet ha ansträngt sig för att få folkomröstningen vid en tidigare tidpunkt.

Det långa dröjsmål som vi nu kommer att få vidkännas har också tagits till intäkt för att föra fram förslaget om den nya rådrukslagen. Dess centrala uppgift är uppenbarligen att bana väg för ett laddningsbeslut enligt villkorslagen nu under sommaren för Ringhals 3 och Forsmark 1 samtidigt som man fördröjer idrifttagningen till efter ett eventuellt ja i folkomröstningen.

Herr talman! Jag menar att rådrukslagen är både onödig och utmanande mot opinionen i kärnkraftsfrågan. Den expertis som kärnkraftsinspektionen har anlitat vid sin prövning av möjligheterna till slutförvaring av det utbrända bränslet har inte kunnat visa på några möjligheter till en säker slutlig förvaring. Laddningsansökningar för Ringhals 3 och Forsmark 1 bör därmed självfallet avslås. Till detta kommer att atomenergilagerna ju alltid ger möjligheter att ingripa, om åtgärder behöver vidtas på grundval av exempelvis undersökningarna av olyckan i Harrisburg.

Det är också så att om vi skjuter folkomröstningen till långt fram under

våren, försvåras i praktiken möjligheterna för riksdagen att ta ställning i energipolitiken också nästa vår.

När det gäller frågorna i folkomröstningen har vi i centern enbart förbehållit oss rätt att påverka nejalternativet. I likhet med vänsterpartiet kommunisterna har vi i all huvudsak godtagit den formulering som föreslagits av Folkkampanjen mot atomkraft. Nejalternativet innebär att inga ytterligare resurser satsas i kärnkraften, att de sex reaktorer som är i bruk avvecklas under högst en tioårsperiod samt att i konsekvens därmed ingen svensk uranbrytning kommer till stånd.

De partier som förespråkar ett fortsatt utnyttjande av kärnkraften tycks i huvudsak vara överens om en linje som innebär ett fullföljande av den energipolitiska propositionen, dvs. tolv reaktorer.

Från socialdemokratiskt håll har också framförts tanken på ett s. k. tredje alternativ. Det skulle gå ut på en snabb eller omedelbar avveckling av de reaktorer som är i drift. Herr talman! Får jag påminna om att detta skärpta nejalternativ ryms i det alternativ som centern och vpk förespråkar. Vi har ju sagt ifrån att om pågående eller kommande säkerhetsanalyser så kräver, måste alla reaktorer i drift omedelbart stoppas. Nog borde vi kunna räkna med att alla – även de som fortfarande tror på kärnkraften som framtidens stora energikälla – är beredda att snabbt stänga alla reaktorer, om undersökningarna i anslutning till exempelvis Harrisburgolyckan tyder på att vi löper risk för sådana olyckor genom fortsatt drift. Och i så fall – om vi är eniga om det – vad finns det då kvar att folkomrösta om?

Ett villkor för att folkomröstningen skall bli meningsfull måste givetvis vara att inga ytterligare resurser satsas i kärnkraften fram till omröstningen. Därför är det ganska magstarkt att såväl folkpartister som moderater och socialdemokrater i dag uppenbarligen är beredda att anvisa ytterligare över 600 milj. kr. för kärnkraftsinvesteringar under nästa budgetår. Dessa pengar bör i stället ges en alternativ användning – för alternativa energikällor – men också för industriell utveckling i Forsmarksområdet.

När det gäller möjligheterna att avveckla kärnkraften och nedbringa oljeberoendet finns det anledning betona att det redan på några få års sikt finns goda möjligheter till en utväxling. Däremot finns det naturligtvis inga som helst möjligheter att påverka den rent akuta oljekrisen – nu inför nästa vinter – via kärnkraftsprogrammet. I det fallet får vi nu ta verkningarna av de försummelser som regeringen gjort.

För det första står det klart att möjligheterna att spara är större än vad regeringen vill vidgå. Tyvärr innebär ju dessutom både dagens beslut och det beslut som riksdagen fattade häromdagen om de fortsatta sparinsatserna i bostadsbeståndet en klar risk för uttunning av de åtgärder som sattes in under trepartiregeringens tid. Folkpartiregeringens energiprogram innebär också en mindre satsning på s. k. mottryckskraft genom kraftvärme – också det en form av sparande eller dubbelutnyttjande av tillförd energi. Men det är klart – skall man få avsättning för elkraften från de kärnkraftsanläggningar man vill bygga och ta i drift, finns det inte plats för el från kraftvärmeanläggningar.

För det andra erbjuder naturgasen – som vi utvecklat i vår motion – stora möjligheter även på ganska kort sikt. Den kan ju både användas som ersättning för olja och producera elkraft i kraftvärmeanläggningar. Dessutom är naturgasen miljömässigt överlägsen.

Herr talman! Att låta omsorgen om kärnkraftens fortbestånd gå ut över möjligheterna att utnyttja naturgas i vår energiförsörjning – det kommer mycket snart att framstå som ett kortsynt och olyckligt beslut.

Det finns för det tredje också mycket goda möjligheter att utnyttja ved, flis och torv. Genom en medveten satsning på dessa inhemska bränslen minskar vi vårt utlandsberoende i energiförsörjningen, vi minskar importkostnaderna för olja, och vi ökar sysselsättningen här hemma i Sverige.

För det fjärde gör nu tekniken framsteg även när det gäller möjligheterna att utnyttja solenergi, jordvärme och vindkraft.

Herr talman! Ett sådant energiprogram kan alltså på ganska kort sikt avlösa kärnkraften och en del olja. Det alternativ som man så ofta efterlyst från kärnkraftanhängarna finns redan. Därför skall vi politiker inte fortsätta att binda resurser i kärnkraft och därmed minska möjligheterna att snabbt och effektivt genomföra en utväxling.

När det gäller den akuta bristen på bensin och olja kan man inte komma ifrån att regeringen allvarligt missbedömt situationen. Samtidigt har påfrestringarna ökat på grund av den kalla vintern. Det är nödvändigt att öka försörjningsstryggheten genom långsiktsavtal – om detta råder enighet. Men i avvaktan på sådana avtal måste försörjningen tryggas, och det går naturligtvis inte att under någon längre tid sätta prismekanismerna ur spel. Visst får den internationella prisuppgången på olja negativa genomslag på den svenska ekonomin. Men det är en uppenbar risk att vi får betala ännu högre pris för den olja vi måste ha, om vi skjuter upp den nödvändiga påfyllningen av våra oljelager.

Att göra den avvägningen är en svår uppgift – det är fullt klart. Men det är och förblir regeringens uppgift att klara den frågan och ta ansvaret för resultatet.

GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Det är först under 1970-talet som energifrågan alltmer kommit att stå i centrum för den politiska debatten i vårt land liksom i andra länder. De skärpta motsättningarna har främst rört kärnkraftens roll i vår energiförsörjning. De har stundtals varit hårda, för att inte säga oförsonliga. Tvärsäkerhet på den ena sidan har ställts mot trovissitet på den andra. Det har därför varit väldigt svårt att finna de lösningar i enighet som det borde ha legat i vårt lands intresse att uppnå.

I så måtto är och förblir energipolitiken en politisk fråga, som den ytterst gäller vårt lands möjligheter att bevara och utveckla vårt välstånd. Om Sverige skall kunna hävda sig på världsmarknaden och upprätthålla den tillväxttakt som är en förutsättning för bevarad levnadsstandard, då krävs – även om vi skulle göra högst betydande besparingar – en på sikt nära nog automatiskt ökande tillgång på energi.

Men energipolitiken och främst kärnkraftsfrågan har samtidigt blivit ett partipolitiskt problem. Ena stunden kan det vara fråga om hur kärnkraftsfrågan skall utnyttjas för att slå in kilar i en borgerlig regering. Andra stunden kan det vara fråga om att överleva en valrörelse och att dölja tidigare deklarerade ståndpunkter.

Energipolitiken i sin helhet har inte sällan framstått som ett taktiskt betingat spel om just själva kärnkraften. Dribblingarna och de snabba fotbytena har fått de vanliga människorna att fråga sig: Vad är det för spel som politikerna egentligen sysslar med?

Det är trots detta ett faktum att kärnkraften möts av misstro, skepsis och ibland t. o. m. skräck inom så breda grupper i vårt samhälle att detta helt enkelt måste påverka vår energipolitiks utformning. I ett demokratiskt och öppet samhälle som vårt kan man helt enkelt inte bara gå vidare och låtsas som ingenting i en utveckling som möts med så stora farhågor av betydande delar av vårt folk. Det är därför som kärnenergin kommit att spela den nära nog dominerande roll den haft i vårt politiska liv under det senaste halva decenniet.

Som jag redan strukit under är energifrågan ett långsiktigt, betydelsefullt samhällsekonomiskt problem. Men Sverige befinner sig i dag i en energiförsörjningssituation som även på kort sikt inger stora bekymmer. Om den inte hanteras rätt, kan den snabbt komma att hämma hela vår välståndsutveckling. Jag tvekar därför inte att utnämna energiförsörjningsproblemet till ett av de allra allvarligaste som vårt land har att lösa under de närmaste åren.

Oljekrisen 1973–1974 gav den internationella ekonomin en chock som den ännu inte helt kommit över. Till stor del utgör den orsaken till den höga arbetslöshet, de snabba prisstegringar och den svaga produktionsutveckling som Västeuropa haft under en stor del av 1970-talet. Först nu – efter åtskilliga år – finns det tecken som tyder på att såväl vår egen som andra europeiska ekonomier håller på att återhämta sig.

Men i dag står vi åter mitt uppe i en oljekris, en annorlunda oljekris vars effekter kan befaras bli mer djupgående och långsiktiga.

Sedan förra året har oljepriserna allmänt stigit med över 25 %. Vi kan inte vara säkra på att vi nått den nivå där priserna börjar stabiliseras. På vissa marknader – framför allt den s. k. spotmarknaden, marknaden för tillfällighetsköp, som är mer betydelsefull för Sverige än för flertalet andra länder – har priserna stigit avsevärt mer. Svårigheter föreligger också då det gäller oljeprodukternas tillgänglighet på de platser där de efterfrågas. Prishöjningarna och avsaknaden av balans mellan utbud och efterfrågan har lett till bristproblem, köer och ransoneringsåtgärder är på det ena och än på det andra stället runt om i världen. Inte minst Sveriges läge är utomordentligt utsatt.

Och de felbedömningar som jag menar att regeringen gjorde sig skyldig till i sin oljepolitik i slutet av förra året har medfört att det bara är en tidsfråga innan en besvärlig brist- och ransoneringsituation uppstår även i vårt land.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

För att få ett grepp över läget har industriländerna gemensamt kommit överens om åtgärder för att minska sin efterfrågan på olja. Ansträngningar i det syftet har gjorts i olika länder. Men i det land som förefaller att ha de kanske allra besvärligaste oljeförsörjningsproblemen – nämligen Sverige – har hittills knappast någonting alls av betydelse vidtagits.

Om industriländerna inte lyckas spara den olja som måste sparas kommer de ekonomiska följderna att bli svåra. Redan nu vet vi att oljeprishöjningarna kommer att spä på inflationen. Om vi inte kan begränsa vår oljekonsumtion är risken överhängande för att den ekonomiska uppgångsfas som Sverige befinner sig i kommer att avsevärt dämpas eller t. o. m. förhindras. Vi skulle därmed åter vara tillbaka i den besvärliga situation som vi upplevde under ett antal år. Och vi skulle tvingas möta problemen med en energipolitik som inte existerar, med en företagsamhet vars lönsamhet är helt otillräcklig och med en statsfinansiell situation som utan tvivel ter sig mycket bekymmersam på sikt. Vi kan då bli ställda inför ett ekonomiskt krisläge värre än det som trepartiregeringen hade att hantera efter 1976 års regeringsskifte och som den regeringen lyckades vända till den uppgång som vi hoppas att vi nu skall börja skörda frukterna av.

Hur oroande vårt oljeförsörjningsläge är på kort sikt har demonstrerats av att Sverige som första land krävt att viss del av den s. k. oljeklubbens krisfördelningsmekanism skall sättas i kraft. Vi har ännu inte fått ett jakande svar på vårt krav. Mot den bakgrunden är det bristande handlag som framför allt handelsministern har visat när det har gällt att hantera den uppkomna situationen mycket beklagligt.

Jag syftar bl. a. på prispolitiken, som många talare tidigare varit inne på. Att vi inte kan reglera bort kostnadsökningar som ofrånkomligen *måste* komma att drabba vår ekonomi förr eller senare, borde vara en självklarhet. När regeringen trots detta har gjort försök härtill, har den tagit på sig en uppgift som är dömd att misslyckas.

Jag är emellertid, herr talman, för den skull inte beredd att säga att det viktigaste är att nu omedelbart höja alla priser. Vår inhemska prisstabilitet är viktig. Det finns därför all anledning att utforma energipolitiken så att stabiliteten störs så litet som möjligt. Men av helt avgörande betydelse är att det skapas klarhet om vad slags prispolitik som skall gälla på oljeprodukternas område. Vi är som bekant i Sverige utlämnade till den internationella marknadens villkor. Ett valhänt och tafatt handlande från svensk sida kan i hög grad skada våra intressen på både kort och lång sikt.

Det är troligen mindre just dagens prisnivå än osäkerhet om hur regeringen tänker hantera prissituationen längre fram som har skapat den tvacksamhet från oljeleverantörernas sida som vi i dag kan iakttä. En fast prispolitik som klargör vilka regler som skall gälla under åtminstone det närmaste året och som därigenom möjliggör en smidig anpassning till utvecklingen av världsmarknadspriserna borde kunna bidra till att förbättra vårt kortsiktiga försörjningsläge och stärka förtroendet även på sikt. Om det här räcker för att avvärja en hotande ransonering skall jag gärna medge att jag saknar möjlighet att bedöma – i dagsläget i varje fall.

Jag är kanske mer än många andra, herr talman, medveten om de geopolitiska problem som stigande oljepriser kommer att medföra för den ekonomiska politiken nu och för de närmaste åren. De kostnadshöjningar som sådana medför får såväl direkta och omedelbara som indirekta och mer långsiktiga konsekvenser. Indexanknutna förmåner påverkas, och kompensationskrav kommer att resas i samband med löneförhandlingar, från kommunerna och även i andra sammanhang. Det kan, menar jag, mot den bakgrunden ifrågasättas om inte konsumentprisindex borde kunna rensas från effekten av dylika prisstegringar och att de redovisades separat. Prisförändringar som härrör från dessa alldeles speciella internationella förhållanden, som vi inte har någon möjlighet att råda över, är ju av den naturen att de måste bäras av alla landets medborgare. Ytterst är det fråga om solidaritet i en situation som Sverige saknar möjlighet att påverka. Vi måste betala de högre oljeräkningarna förr eller senare. Att kräva att oljeräkningen skall kompenseras är att försöka lyfta sig själv i håret. All tillgänglig erfarenhet visar att det inte är möjligt.

I det längre perspektivet är utsikterna knappast mer gynnsamma. Krissituationen på oljemarknaden kommer att bli bestående resten av detta och större delen av nästa år. Allt talar dessutom för att vi bara befinner oss i inledningsskedet till en period av ökande knapphet på olja på världsmarknaden.

När OECD senare i år kommer att publicera sina reviderade prognoser för världens energisituation under de närmaste årtiondena kan vi med största säkerhet räkna med att få ta del av en väldigt dyster läsning. Sanningen är den att vi måste ta krafttag för att minska vårt oljeberoende, om vi skall kunna klara vår välfärd under kommande årtionden. Våra ansträngningar i det syftet måste ge märkbara resultat redan i början av 1980-talet.

Sanningen är också den att alternativen till olja i det längre tidsperspektivet är mycket begränsade och därtill förenade med stora nackdelar, som vi – hur gärna vi än vill – inte kan komma undan.

Vårt svenska *kärnkraftsprogram* utgör ett led i Sveriges strävanden att reducera oljeberoendet på längre sikt. Förvisso kan elektricitet från kärnkraftverk inte överallt ersätta olja. Men en satsning på kärnkraft skulle få mycket betydelsefulla resultat då det gäller att begränsa Sveriges oljeberoende.

Våra *inhemska vattenkrafttillgångar* ger oss också möjlighet att minska beroendet av importerad energi. Av miljöskäl är vi emellertid här i riksdagen överens om att begränsa den utbyggnad av vattenkraften som skulle vara försörjningsmässigt önskvärd, tekniskt möjlig och ekonomiskt lönsam. Detta skärper naturligtvis kraven på energipolitiken i övrigt.

Naturgas spelar en viktig roll i vissa länders energiförsörjning men har inte kommit till användning i Sverige helt enkelt därför att vi inte har några egna fyndigheter. Dessutom tvingas vi konstatera att försörjningstryggheten vad gäller naturgas i ledningar från fält i fjärran länder är minst sagt bristfällig. De kostnader vi skulle få ta på oss vid en naturgasintroduktion i stor skala skulle bli oförsvarligt stora redan i sig men framför allt med tanke på den osäkerhet

som är förenad med naturgasen. Skulle möjligheter öppna sig för att ta emot naturgas från t. ex. Nordsjön på goda ekonomiska villkor kan emellertid gasen bli ett, om än mycket begränsat, inslag i våra ansträngningar att bringa ner oljeberoendet.

I det tidsperspektiv som är aktuellt i dagens diskussion – 1980-talet – utgör olika s. k. *alternativa och förnybara energikällor* knappast något verkligt alternativ. Vi kunde alla önska att så vore fallet, men vi tvingas konstatera att det inte förhåller sig så. Det krävs åtskilliga år av forskning och utveckling innan vi med säkerhet kan avgöra vilka bidrag till vår energiförsörjning på längre sikt som vi kan få från t. ex. vindkraft, solvärme eller olika former av s. k. biomassa. Vi är emellertid överens om att bedriva sådan forskning på en bredare bas och med större insatser än vad de flesta andra länder ännu funnit anledning att göra.

Går man igenom listan på energikällor på detta sätt, finner man att alternativet för oss under 1980-talet blir *kol*, om vi inte vill acceptera kärnkraft. Vi tvingas då till starka satsningar på import av kol, som i stora kolkraftverk kan omvandlas till den elektricitet som vi behöver för att klara jobben och välfärden och för att värma våra bostäder.

Världens koltillgångar är stora. De kolkvantiteter som exporteras är dock inte stora. Det kan bli besvärligt för oss att finna länder som på godtagbara villkor är beredda att bryta och förse oss med de stora kolmängder som Sverige skulle komma att behöva.

Den största nackdelen med kolanvändning är de faror för miljö och människors hälsa som kolanvändning i stor skala för med sig. Jag tror inte att jag behöver gå in på dessa risker i detalj. Kanske går det att med ny teknik och till betydande kostnader klara av dessa problem i dag på ett bättre sätt än vad som var möjligt i går. Men vi får för den skull inte underskatta de miljö- och hälsoproblem som vi kommer att dra på oss, om vi skall tvingas ersätta kärnkraft med importerat kol.

Herr talman! Det är dessa alternativ som vi står inför: att fullfölja det kärnkraftsprogram vi har i dag, med de oljebesparingseffekter, ekonomiska vinster och fördelar för Sveriges bytesbalans som detta för med sig, eller att snabbt försöka uppnå motsvarande effekt med hjälp av kol i stor skala. Vi kunde önska andra alternativ. Men verkligheten kan vi inte springa ifrån.

”Ingen älskar kärnkraft”, brukar det heta. Jag kan helt instämma. Kärnkraften bygger på en utomordentligt komplicerad och kvalificerad teknik, svår att få ett grepp om för oss vanliga människor. Den är, som vi nyligen fått bekräftat, inte riskfri. Det är svårt att få ett begrepp om i vad mån följderna av de risker som vi vet föreligger kan bemästras. Men ingen borde heller älska olja eller kol. Självt skall jag gärna erkänna att jag inte är speciellt förälskad i tanken på att vi skall förstöra våra kuster med jättelika vindsnurror i tusental.

Nu innebär praktisk politik sällan att välja mellan alternativ som man tycker om. Ofta innebär politik att välja mellan alternativ som alla innebär problem och utmaningar, lika väl som möjligheter. Till politikernas ansvar hör just att träffa det val som kan antas erbjuda de bästa förutsättningarna att i

verkligheten också visa sig vara det bästa.

Kärnkraftsolyckan i Harrisburg har fått, vågar jag påstå, nära nog drastiska konsekvenser för oss alla. Det var den första stora kärnkraftsolyckan i västvärlden. Även om den bild av förloppet som först återgavs i massmedia av allt att döma var mindre korrekt i många hänsenden, var olyckan allvarlig. Visserligen räknade energikommissionen i sin rapport med att olyckor kan komma att inträffa, men vi har ändå all anledning att stanna upp och noggrant analysera vad som hänt.

Nu hoppas vi alla att den kommission som har tillsatts skall göra ett grundligt, samvetsgrant och förutsättningslöst arbete och att den sedan öppet, rakt och ärligt skall tala om för oss vilka slutsatser för vårt eget kärnkraftsprogram som måste dras. Skulle slutsatserna bli att kärnkraften är förenad med oacceptabla risker som vi tidigare inte har förutsett, då är jag övertygad om att politisk enighet omedelbart kommer att föreligga om att Sverige måste ta på sig de enorma kostnader och uppoffringar som en snabb kärnkraftsavveckling och en påskyndad övergång till kol kommer att innebära.

Vi moderater hade hoppats att det skulle ha varit möjligt att redan före höstens val uppnå samstämmighet mellan partierna om hur den folkomröstning som nu kommer att äga rum skulle utformas. Vi är övertygade om att detta hade varit till fördel för att lugna dem som anar nya taktiska turer, nya lappkast och nya helomvändningar i den politiska situation som kommer att råda när valdagen väl ligger bakom oss.

Nu blev det inte så. Socialdemokraterna och folkpartiet ville skjuta på frågeformuleringen till efter valet. Som det nu ser ut kommer vi knappast att kunna fatta beslut i frågan förrän någon gång i höst, kanske först i december. Det är en alltför sen tidpunkt för en folkomröstning som skall äga rum bara tre månader därefter. Det hade varit renhårigare och ingett större förtroende om socialdemokraterna, vilkas omvändelse skapade den nya politiska situationen, hade varit beredda att tala om hur de anser att folkomröstningen skall se ut. Tidigare har ju socialdemokraterna sannerligen inte svävat på målet. Taktikspel bör kanske inte drivas för långt. Till sist reagerar människorna.

I sitt anförande för en stund sedan anklagade Olof Palme mig för att ha satt regeringen före kärnkraften. Några minuter därefter gick Thorbjörn Fälldin upp i talarstolen och anklagade mig för att ha satt kärnkraften före regeringen. Den konflikten får väl herrarna klara ut sinsemellan, så att jag får reda på vilken av dessa två sanningar som är den sanna.

Sedan kom Olof Palme i sitt anförande också tillbaka till den borgerliga regeringens förmenta s. k. handlingsförklaring, trepartiregeringens oförmåga att samla sig till nödvändiga beslut. Och den förmenta handlingsförklaringen har ju Olof Palme inte haft nog hårda ord att fördöma under de gångna åren ända fram till sin egen omvändelse för någon månad sedan.

Men vad var det egentligen fråga om i trepartiregeringen? Jo, vad trepartiregeringen gjorde var att ställa större krav på kärnenergis säkerhet än man hade gjort tidigare. Det hade ju ändå sedan 1975 pågått en alltmer intensiv debatt, där inte minst avfallshanteringen, förvarings- och säkerhets-

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

problemen hade ventilerats och debatterats i allt större utsträckning och med allt större hetta runt om i världen. Visst fanns det i trepartiregeringen olika åsikter om hur man skulle bedöma dessa frågor. Men vi var ense på en mycket bestämd punkt, nämligen att vi måste lägga större vikt vid säkerheten i samband med avfallshanteringen och förvaringen. Det var mot den bakgrunden som regeringen lade fram sitt förslag om en villkorslag, vilken riksdagen ställde sig bakom. I avvaktan på att reaktorerna skulle prövas enligt villkorslagen och i avvaktan på att den energikommission som regeringen tillsatte skulle bli färdig med sitt arbete och göra en fullständig analys av alla dessa problem gick man fram med försiktighet. Det var det som från socialdemokratiskt håll vid upprepade tillfällen, gång efter gång, kallades för handlingsförlamning och brist på förmåga att samla sig till beslut. En "skandalös och skamlig" politik, hette det t. o. m.

Jag tror säkert att Olof Palme minns debatten med mig i mars 1978 och alla de överord som då fölls. Olof Palme hotade ju själv med misstroendevotum för att regeringen inte kunde samla sig till beslut och ta i drift de 13 reaktorer som socialdemokraterna sade sig vara förvissade om att en majoritet av svenska folket stod bakom.

Olof Palme ställde nu i sitt anförande en direkt fråga till mig: Anser Gösta Bohman att laddning nu borde ha skett av Forsmarks- och Ringhalsreaktorerna? Mitt svar till Olof Palme är att jag anser att riksdagen borde ha fattat sitt energibeslut nu i vår på basis av den proposition som folkpartiregeringen lade fram efter samråd och samarbete även med socialdemokraterna. Om analysen av Harrisburgolyckan skulle visa att riskerna är större än man tidigare trott och så allvarliga att de inte kan bemästras, då hade detta fått till konsekvens att de arbeten som satts i gång på grund av ett beslut här i vår fått stoppas och avvecklas.

Vi skall emellertid ha klart för oss att alldeles oberoende av det beslut som fattas i riksdagen drivs i dag ett antal reaktorer. De kör fortfarande för fullt. De är ändå förknippade med samma säkerhetsproblem och samma säkerhetsrisker som de reaktorer som inte har tagits i bruk. Om laddning – jag tar detta ord såsom ett mer tekniskt begrepp – skall ske är det inte riksdagens sak att ta ställning till. Det är regeringens sak att pröva om villkoren enligt villkorslagen är uppfyllda.

Nu blev emellertid läget helt förändrat genom socialdemokraternas och folkpartiets ändrade ställningstagande. Därmed fanns ingen möjlighet att fatta det beslut som vi menar borde ha fattats i vår. Vi ställdes inför ett fullbordat faktum, nämligen att det inte gick att fatta ett beslut i vår. En folkomröstning skall ske nästa år, och då kräver den logiska konsekvensen i den situation som har uppkommit att man skjuter även på laddningsfrågan – och då menar jag inte laddning enligt villkorslagen utan laddning enligt den nya rådrumslag som kommer att genomföras. Detta är mitt svar på Olof Palmes fråga.

Det råder, herr talman, delade meningar om hur mycket en total avveckling av kärnkraften egentligen skulle kosta i pengar räknat. Det är pengar som vi *alla* i sista hand måste betala – ingen anonym stat utan vanliga

skattebetalande människor, aktiva såväl som pensionärer. Belopp mellan 100 och 130 miljarder kronor fram till år 2000 förekommer i debatten. Jag kan inte avgöra vilket av dessa belopp som är det riktiga. Under alla förhållanden kommer en kärnkraftsavveckling fram till 1990 att innebära så betydande ekonomiska uppoffringar att så gott som allt utrymme för reallönestegringar under ett årtionde tas i anspråk och betydligt mer därtill. Att en sådan standardsänkning skulle medföra en lång rad långt ifrån lättlösta problem för vårt samhälle är egentligen alltför självklart för att behöva påpekas.

Det är möjligt att vi kommer att tvingas att göra dessa uppoffringar. Skulle folkomröstningen ge sådant resultat, måste vi självfallet vara beredda att respektera det och att ta vårt ansvar för att vi på det sätt som är bäst för oss alla och hela nationen löser de svåra problem som då möter.

Jag hoppas till sist, herr talman, att vi om ett år och efter folkomröstningen skall kunna ena riksdagen om en energipolitik, som utnyttjar Sveriges nästan enastående teknologiska kunnande för att snabbt reducera vårt farliga och allt dyrbarare oljeberoende och som också förmår komma till rätta med de risker samt miljö- och hälsoproblem som all energiproduktion och nästan all industriell verksamhet är förenad med.

Statsministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! De mål som regeringen har satt upp för energipolitiken kommer riksdagen av allt att döma att ställa sig bakom. Vi måste förbättra försörjningstryggheten genom ett minskat importberoende, främst på oljeområdet. Det är vi överens om. Vi måste stärka driftsäkerheten och så långt som möjligt begränsa energiomvandlingens skadeeffekter på miljön. Också det är vi överens om. Vi måste utnyttja i dag tillgängliga alternativ till oljan. Vi måste satsa på forskning, utveckling och introduktion av inhemska, helst förnybara, energikällor med minsta möjliga miljöeffekter. Här tycks, precis som Thorbjörn Fälldin var inne på, solenergin vara det mest löftrika. Därför sätter vi in stora resurser just på att försöka exploatera solenergin i kommersiell skala.

För att uppnå målsättningarna för energipolitiken krävs det också ett radikalt sparprogram. Vi måste hushålla med energin i våra bostäder, inom industrin, inom jordbruket och inom transportväsendet. De mål vi föresatt oss att nå är en ökad årsförbrukning på mellan + 0,4 och + 1,0 %. Eftersom ökningen hittills legat på 3 à 4 % årligen, handlar det om en mycket ambitiös målsättning, inte minst om man ser den i en internationell jämförelse.

I dagens energipolitiska debatt har framför allt två frågor stått i förgrunden: kärnkraften och oljan. I fråga om kärnkraften var tanken, som flera har påmint om, att den här debatten skulle avslutas med ett beslut om kärnkraftens roll i vår framtida energiförsörjning. Efter åtskilliga år av oklarhet skulle äntligen kommuner, företag, myndigheter och allmänhet få ett välbehövligt besked av riksdagen som gav en fast grund att planera för framtiden på. Nu blir det inte så. Den viktiga del av energipolitiken som har med kärnkraftsprogrammet storlek att göra kommer att skjutas upp i avvaktan på en rådgivande folkomröstning.

Låt mig mot den här bakgrunden säga någonting om hur den nuvarande regeringen sett på sin uppgift i kärnkraftsfrågan.

När folkpartiregeringen tillträdde i oktober 1978, hade Sverige under några år upplevt mycket hårda motsättningar kring kärnkraften. Vi såg det därför som en av våra främsta uppgifter att åstadkomma en bred samling kring utformningen av en energipolitik för 1980-talet. Det var också ett naturligt åtagande i förhållande till riksdagen i och med att vi efterträdde en regering som fallit på just energifrågan.

I det syftet utarbetade vi en energiproposition som i allt väsentligt efter förhandlingar kunde godtas av partier som representerar mer än två tredjedelar av riksdagen och därmed av väljarna.

För att skapa den här breda majoriteten också i fråga om kärnkraftens roll i energiförsörjningen enade vi oss om att kärnkraftsprogrammet skulle omfatta – förutsatt att villkorlagens krav beträffande avfallshanteringen kunde uppfyllas – 12 aggregat. Det innebär, precis som Thorbjörn Fälldin påminde mig om, att folkpartiet fick ge efter en bit för att enighet skulle kunna nås och den uppgift fullföljas som regeringen hade åtagit sig, nämligen att utforma en energipolitik som kunde samla en majoritet i riksdagen.

Vi nådde emellertid också enighet om att sätta stopp för kärnkraften efter detta program. På så vis skulle alltså kärnkraften stegvis tas ur vårt energisystem, i takt med att vi använt färdigt de aggregat som vi redan satsat resurser i. Det bortre parentestecknet, som det har talats så mycket om i debatten, blev alltså ett faktum, inte efter de tio som *då* var centerns ståndpunkt, men väl efter tolv.

I energipropositionen gav vi också starkt ökad uppmärksamhet åt åtgärder för att öka kärnkraftens säkerhet. Debatten hade dittills ganska ensidigt, av olika skäl som det i och för sig inte finns anledning att kritisera, upptagits av frågan om avfallshanteringen och vilka risker som där kan finnas om tusentals år men ganska litet sysslat med frågan om driftsäkerheten i dag.

Här höjde vi nu kraftigt ambitionerna genom energipropositionen, där det står bl. a. så här: "Arbetet med att öka säkerheten mot olyckor vid drift av kärnkraftverk bör fortsättningsvis ges ökad prioritet. Detta gäller såväl åtgärder för den tekniska säkerheten vid kärnkraftverk under uppförande och i drift som planering av åtgärder som skall vidtas vid en eventuell olycka."

Denna viktiga ståndpunkt, som regeringen angav i energipropositionen i början av mars, åtföljdes i förslaget av konkreta riktlinjer för att höja säkerheten.

Eftersom de äldsta enheterna i det svenska kärnkraftsprogrammet är närmare tio år gamla, bör kärnkraftinspektionen enligt regeringens mening ges ökade resurser för att intensifiera sina insatser att höja säkerheten hos de kärnkraftverk som redan är i drift. Som mål angav regeringen att alla de svenska kärnkraftverken så långt det är möjligt uppfyller samma säkerhets- och strålskydds krav som ställs på nybyggda anläggningar. Vi konstaterade också i propositionen att det innebär att modifieringar kan bli nödvändiga i de äldre kärnkraftverken. Vi slog fast: "Trots att dessa modifieringar kan

innebära inte obetydliga kostnader för anläggningsinnehavarna bör de enligt regeringens mening genomföras, bl. a. mot bakgrund av de krav som bör ställas på fortsatt hög säkerhet hos kärnkraftverken.”

Vi uttalade oss också för att kärnkraftinspektionen i större utsträckning bör studera även möjligheterna att vidta åtgärder som lindrar konsekvenserna av en olycka, även i befintliga anläggningar. En viktig uppgift är att studera och utvärdera alternativa utformningar av reaktorinneslutningen.

Vi visade också på vikten av att intensifiera arbetet med att hålla beredskapsplaner för större olyckor effektiva och aktuella.

I den utredning regeringen tillsatt om ny lagstiftning på atomenergiområdet ingår också att se över lagen om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.

I avvaktan på översynen av lagstiftningen har regeringen gett i uppdrag åt statens strålskyddsinstitut att i samråd med berörda länsstyrelser se över och till regeringen redovisa de beredskapsplaner som har upprättats samt vilket arbete som pågår för att förbättra olycksberedskapen.

Även på avfallssidan aviserade vi åtgärder för högre säkerhet. Och vi angav som naturligt att om 3–4 år pröva avfallshanteringen för alla aggregat, inte bara för de nya som tagits i drift, och att göra det med hjälp av en utvidgad lagstiftning.

Sammanfattningsvis innebär alltså regeringens energiproposition i detta avseende starkt skärpta krav på kärnkraftens säkerhet och ett intensifierat säkerhetsarbete. Vi riktade uppmärksamhet på driften och beredskapsplaneringen, inte bara på avfallshanteringen. Vi ökade insatserna för säkerhet också i de äldre aggregaten, inte bara i de nya och säkrare.

Detta var alltså före Harrisburg. Självfallet innebar olyckan i Harrisburg att vi inom regeringen noga övervägde vad som nu ytterligare måste göras. Det stod klart att vi måste noga ta reda på vad som hänt. På regeringens uppdrag följde kärnkraftinspektionen hela tiden mycket nära händelseförloppet och bedömde vilka omedelbara åtgärder som kunde komma att behövas.

Vi var också på det klara med att viktiga delar av besluten om kärnkraftens roll i vår energiförsörjning måste anstå i avvaktan på slutsatser av Harrisburg. Vi insåg att vi måste ta oss tid att på nytt gå igenom riskbedömningar och säkerhetsanalyser. Lika litet som vi tidigare från folkpartiets sida kunnat acceptera den socialdemokratiska kritiken för att hårda krav på avfallshanteringen genom villkorslagen orsakade kostnader kunde vi nu avstå från att mycket allvarligt pröva säkerhetsbedömningen för driften, även om följden blev kostnader för att vänta med att ta färdiga aggregat i drift.

Jag tycker alltså varken att Olof Palme skall behöva betala kostnaderna för det dröjsmål som Harrisburgolyckan har orsakat eller att Olof Palme skall kräva av trepartiregeringens representanter att vi skall betala kostnader för exakt samma slags säkerhetsbedömning, för det är nämligen precis vad det handlar om. Det var inte mindre angeläget, Olof Palme, att se till att man fick säkra metoder för att klara avfallshanteringen än att man nu ser till och tar kostnader för att vi får en säkrare drift av de reaktorer som är i gång.

Vi hade föredragit att få några dagars eftertanke och överläggningar mellan

Energipolitiken,
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

partierna – vilket Olof Palme påminde mig om att jag har sagt – om vilka exakta slutsatser som borde dras för den fortsatta handläggningen. Nu blev det alltså inte så, eftersom socialdemokraterna redan hade bestämt vilken linje man avsåg att driva.

Får jag här säga som svar på det Olof Palme hade att anföra mot intervjuuttalanden som jag har gjort i denna sak, att jag har på inget sätt förnekat att vi har haft ett utmärkt samarbete under den tid vi har utarbetat propositionen. Vi har också accepterat de politiska bedömningar som socialdemokraterna gjorde och som innebar att man på egen hand ville gå ut med beslutet om att sedan skjuta på hela kärnkraftsavsnittet i propositionen. Det var bara på denna enda punkt som jag hade en invändning att göra. Vi tyckte att vi hade behövt litet tid på oss för överläggningar, och kanske hade det varit till fördel för båda våra partier om dessa överläggningar ägt rum i ett mindre uppskruvat skede än det som rådde när Harrisburgolyckan var som mest aktuell.

När det så blev klart att det var en majoritet i riksdagen för en folkomröstning i kärnkraftsfrågan, inbjöd regeringen de andra partierna till överläggningar om utformningen av en folkomröstning. Regeringens främsta strävan var hela tiden att samla partierna till en enighet om formerna för en omröstning. Det var enligt vår mening viktigt att man så snart som möjligt kunde komma in på en diskussion i sakfrågan, så att man slapp öda tid på och irritera väljarna med en lång och utdragen diskussion om procedurfrågor.

En annan utgångspunkt för regeringen har varit att vi ansett det naturligt att minoriteten i riksdagen i kärnkraftsfrågan – centern och kommunisterna – skulle få ett avgörande inflytande på särskilt innehållet i det alternativ de företräder. Lika rimligt har vi ansett det vara att tillgodose kravet från riksdagens största parti att vänta med den slutliga utformningen av frågorna till dess att man hade inhämtat mera kunskap om effekterna av Harrisburgincidenten.

I och för sig hade det kanske funnits skäl för att fastställa frågorna redan i vår, som man har velat från centerns och kommunisternas sida. Man skall dock som jag ser det inte överdriva betydelsen av det. Det står ju ändå klart att ett alternativ är det förslag om en snabb avveckling av all kärnkraft som centern och kommunisterna står för och att ett annat alternativ bygger på regeringens energiproposition, i den här delen utarbetad i nära samråd med socialdemokraterna och moderata samlingspartiet. Detta är det viktiga. Att vi sedan väntar med att slutgiltigt fastställa frågornas exakta formulering kan jag inte se betyder så väldigt mycket.

Jag vill tillfoga att valet mellan de här två alternativen självfallet inte är en fråga om ja eller nej till kärnkraften. Vi har kärnkraft i Sverige i dag. Centern och vpk vill att vi skall använda de aggregat som är i drift, men att de skall avvecklas inom tio år. Vi andra tycker att det är rimligt att vi använder de investeringar som har gjorts och som nu görs och att vi sedan sätter stopp för kärnkraften.

För oljeberoende, försörjningstrygghet och svavelföreningar, för prisutvecklingen och för balansen i vår ekonomi är det här en mycket viktig

skillnad. Men den är inte så enkel som ja eller nej till kärnkraft.

Vi har satsat flera miljarder kronor styck för varje kärnkraftverk som nu är praktiskt taget färdigt men ännu inte tagits i drift. När de kärnkraftverken väl byggts kan de ge oss elenergi till ett mycket måttligt pris. Avstår vi från att använda dem, måste vi i stället importera olja till mycket dryga kostnader. Det är därför självklart att det kostar pengar även att vänta ett enda år med att ta färdiga reaktorer i drift.

Vi är överens om att ta den kostnaden, därför att vi ställer mycket stora krav på säkerheten. Desto viktigare är det då att vi utnyttjar den här tiden fram till folkomröstningen för att verkligen skaffa oss bästa möjliga underlag för ett ställningstagande till kärnkraftens roll i vår energiförsörjning.

Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder inför folkomröstningen och riksdagens ställningstagande nästa år.

En första nödvändig åtgärd har varit att utarbeta en särskild rådrumslag, som hindrar att nya reaktorer tas i drift i avvaktan på resultatet av folkomröstningen. Den här lagen behövs, bl. a. för att regeringen skall kunna ta ställning till inkomna ansökningar enligt villkorslagen. Det handlar alltså om ett sätt att slå vakt om villkorslagen snarare än om ett sätt att sätta sig över den – detta sagt med anledning av den argumentation som använts av vissa talare under den här debatten.

En andra åtgärd från regeringens sida har varit att tillsätta en särskild kommitté för att på nytt pröva kärnkraftens säkerhetsproblem i nära kontakt med det utredningsarbete som nu bedrivs i USA. De frågor man därvid skall arbeta med är bl. a. följande:

Är kärnkraftens säkerhetsrisker väsentligt större än vad de flesta hittills ansett?

Vilka åtgärder av teknisk natur kan vidtas för att minska risker för olyckor, också i befintliga reaktorer?

Vilka lärdomar kan dras av händelserna i USA t. ex. vad gäller skötsel och drift av kärnkraftverk, organisatoriska frågor, m. m.?

Vilka åtgärder kan vidtas för att, om tekniska haverier ändå uppträder, minska konsekvenserna av dessa?

Centrala frågor som de här skall kommittén belysa och förhoppningsvis kunna ge oss ett viktigt material om.

Regeringen tillsätter nu också en utredning om vilka verkningar en snabb avveckling av kärnkraften skulle föra med sig för Sverige.

För folkomröstningen i kärnkraftsfrågan gäller att vi alla, oberoende av vilken värdering vi gör av olika för- och nackdelar, måste anstränga oss för att uppriktigt och konkret redovisa konsekvenserna av de alternativ omröstningen kan komma att gälla.

Det är nödvändigt att väljarna, den dag de går till folkomröstning i mars nästa år, har klart för sig vilka följderna blir beträffande sysselsättningen, den ekonomiska balansen mot utlandet, oljeförbrukningen, möjligheterna att bygga ut industrin, ökningen av svavelföreningar och cancer som följd av förbränning av mer olja och kol, utrymme för löneökningar och sociala reformer m. m. och kan ställa dessa verkningar mot sin bedömning av

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

riskerna med att något längre än annars använda de kärnkraftverk vi redan har byggt eller är på väg att bygga.

Det vore fel att dölja kärnkraftens risker. Så har, enligt min mening, inte heller skett. I själva verket har vi i detta land kanske haft en mer omfattande debatt om kärnkraftens risker och mer omfattande material tillgängligt än man haft på många andra håll. Det är alltid angeläget att kritiskt pröva en teknologi i stället för att okritiskt utgå ifrån vad experterna säger. I det avseendet menar jag att kärnkraftsdebatten har varit till nytta, inte bara på energiområdet utan i största allmänhet, eftersom det kanske är första gången som vi på allvar har haft en bred debatt, där man har ifrågasatt om det teknologiskt möjliga också är det socialt och politiskt önskvärda. Och det tycker jag är bra.

Det vore emellertid lika fel att försöka dölja de uppoffringar som skulle bli följderna av en snabb avveckling av kärnkraften. De som vill ha en sådan avveckling har, enligt min mening, samma skyldighet som några andra att informera om vad dessa uppoffringar innebär.

Kärnkraftens risker står alltså för den ena av hotbilderna i den energipolitiska debatten, vårt starka oljeberoende för den andra.

Sverige är extremt sårbart för vad som händer med tillgång och priset på olja. Vi är det av åtminstone tre tunga skäl:

För det första behöver Sverige mycket energi. Vi har ett kallt klimat. Vi har långa avstånd för transporter. Vi har en stor andel av den typ av industri som slukar mycket energi, t. ex. stål- och skogsindustri. Och det finns mycket starka skäl för att ytterligare förädla våra tillgångar av malm och skog. För det behövs ännu mer energi.

För det andra har Sverige i farligt hög grad byggt sin energiförsörjning på ett rikt inflöde av billig olja. Fortfarande står oljan för 70 % av vår totala energiförbrukning. Vi importerar den som bekant från första till sista droppen, och vi gör det dessutom i mycket stor utsträckning från den känsliga s. k. spotmarknaden i Rotterdam. Varje dag förbrukar vi i Sverige ungefär 600 000 fat olja. Den oljan kostar 40–50 milj. kr. om dagen i import. Det gör 15–20 miljarder kronor om året.

För det tredje är Sverige mer beroende än nästan något annat land av att världshandeln fungerar och utvecklas väl. Hälften av vad vår industri producerar säljer den utomlands. Vår ekonomiska återhämtning tål alltså inga nya stora bakslag i världsekonomin av den typ som den förra oljekrisen försakade.

Ibland, herr talman, diskuterar man oljekrisen som om den mest gällde vid vilken tidpunkt oljan kan väntas börja ta slut. Somliga gissar på 30 år, andra gissar på något längre tid. Men vad vi inte behöver gissa om utan vet – vilket också har belysts ganska utförligt i den här debatten – är ju att de ekonomiska verkningarna redan av begränsade bortfall eller obalanser på marknaden, och de uppträder redan i dag, kan få förödande verkningar. Det räcker ju inte med – även om det antytts av talarna i debatten här för en stund sedan – att det finns olja tillgänglig i fysisk mening. Vi måste faktiskt också ha råd att köpa den. Och Sverige har, trots att vi är ett rikt land, fru Hambræus, inte

obegränsade möjligheter att göra det.

Den oljekris vi upplever just nu startade med händelserna i Iran. Iran stod för en femtedel av västländernas totala oljeimport och var världens näst största oljeexportör. I ett slag stoppades de här väldiga oljeleveranserna.

Men också när produktionen i Iran har återupptagits kvarstår en svår obalans på marknaden. Underskottet globalt beräknas motsvara bara 3–5 % av efterfrågan. Men det räcker alltså för att priserna skall rusa i höjden.

Det s. k. spotmarknadspriset på Rotterdammarknaden är ett slags spekulationspris om man så vill. Regeringens politik är därför att så långt som möjligt ersätta beroendet av denna nyckfulla marknad med långsiktiga oljeavtal.

Ett annat inslag i vår politik är att anpassa priset på den svenska marknaden till den internationellt långsiktiga prisnivån. Däremot är vi inte beredda att låta spotmarknadspriserna omedelbart slå igenom på de svenska priserna. Vi har fått kritik för den här politiken både här i dag och tidigare. Vi borde ha medgivit större prishöjningar, har man sagt eller antytt – i varje fall har det varit den enda slutsats man kunnat dra av kritiken som sådan. Vi tycker ändå att vi har ganska goda skäl att följa den linje vi valt.

Ett exempel kan måhända vara ganska belysande. I höstas kostade villaoljan på Rotterdammarknaden omkring 475 kr./m³. I dag kostar samma villaolja på samma Rotterdammarknad 1 420 kr./m³. Det är alltså nära en tredubbling. Hade vi låtit de här priserna slå igenom här hemma hade det betytt mer än 1 % i ökning av konsumentpriserna.

Jag skall inte dölja att vi här har en svår avvägning att göra. Å ena sidan måste vi vidta åtgärder så att vi får in tillräckligt med oljeprodukter i landet. Å andra sidan anser vi det viktigt att ta prisstegringarna i rimlig takt. Vi får inte glömma att varje hundralapp i höjt pris per ton olja är detsamma som 2,5 miljarder i extra belastning på vår bytesbalans.

Här vill jag, herr talman, eftersom det ställts direkta frågor till mig om vad regeringen gör för att klara oljeförsörjningen i detta läge, redovisa några av de åtgärder vi vidtagit – utöver de allmänna principer som jag nyss angivit.

För det första har vi höjt priset gradvis. Priset på den lätta eldningsoljan – det är uppenbart den som är den väsentliga – har stigit med nära 50 % sedan i höstas. Bensinpriset har höjts i några omgångar.

För det andra har vi förklarat för oljebolagen – och detta kan vara ett svar till det Gösta Bohman hade att säga om att det måste bli större klarhet gentemot oljebolagen om vilken prispolitik som skall föras – att vi långsiktigt avser att uppnå en anpassning till ett mer stabilt världsmarknadspris för att skapa större trygghet för den svenska marknaden.

Vi har vidare genom överstyrelsen för ekonomiskt försvar köpt råolja på marknaden för att trygga försörjningen.

Vi har tagit upp diskussioner om råoljeavtal med ett stort antal länder genom Svenska Petroleum.

Vi har diskuterat Sveriges utsatta läge med oljeklubben, och de diskussionerna fortsätter i syfte att öka oljeleveranserna till Sverige. I morgon påbörjas t. ex. förhandlingar mellan svenska myndigheter och de stora oljebolagen om

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

ökade leveranser av olja till Sverige på rekommendation av den internationella organisationen IAE.

Vi har också höjt den s. k. oljeavgiften, som är en sorts press på bolagen att klara av sin lagringskyldighet.

Och inte minst har vi i mars startat ett mycket ambitiöst besparingsprogram.

Det här är precis den prispolitik som vi redovisat i energipropositionen och som riksdagens näringsutskott enhälligt, såvitt jag kan förstå, har ställt sig bakom. Det står nämligen så här i den av utskottet tillstyrkta propositionen:

”I bristlägen ger spotmarknaden kraftiga utslag i form av minskat utbud och höga priser eftersom prissättningen på denna marknad sker efter marginella kvantiteter. Om dessa prishöjningar, som inte har sin grund i faktiska råoljekostnadsökningar, tilläts att snabbt och i full utsträckning slå igenom på den svenska marknaden skulle det kunna få oacceptabla följder för balansen i samhällsekonomin. I sådana fall kan det alltså vara nödvändigt att kortsiktigt dämpa genomslaget av prishöjningarna genom olika former av prisregleringar. Detta bör emellertid ske på ett sätt som tar hänsyn även till försörjningsintressena.”

Det är precis den politik regeringen har fört, men uppenbarligen är man från de andra partiernas sida inte riktigt nöjd med den. Då är det ganska rimligt att jag ställer frågan till Thorbjörn Fälldin, Olof Palme och Gösta Bohman: Anser ni att de oljeprishöjningar som har skett och som inneburit en femtioprocentig ökning av priset på villaoljan på ett år – ja, på mindre tid, sedan september förra året – varit för små? Det måste rimligen vara det som ni klagat på, om ni menar att vi inte har vidtagit de åtgärder som behövs. Eller har ni möjligen några andra alternativ som ni ännu inte har redovisat och som ni menar att vi borde ha följt?

Jag skulle också gärna till dem som riktat denna kritik mot regeringen och som måste vara medvetna om att det är det stora beroende vi har av Rotterdammarknaden som skapar problemen vilja ställa en fråga. Det gäller såväl Olof Palme som dem som satt med i trepartiregeringen: Varför gick man inte från den socialdemokratiska regeringen och från trepartiregeringen in för att teckna flera långsiktiga oljeavtal, eftersom det på sikt är enda möjligheten att komma ifrån det starka beroendet av den mycket kraftigt fluktuerande Rotterdammarknaden? Förmodligen därför att alla erfor att det inte var så helt lätt att åstadkomma sådana avtal. Nu har vi satt i gång med det arbetet, och det ser ut som om vi skulle kunna nå ganska goda resultat.

Tillsammans med alla andra industriländer befinner vi oss i en besvärlig försörjningssituation på oljeområdet, och jag har litet svårt att förstå hur man från oppositionens sida så där rätt upp och ned kan stå här och mena att egentligen borde Sverige till skillnad från alla andra länder ha kunnat klara detta galant och utan några som helst svårigheter. Ni påstår det dessutom utan att ha ett enda konkret förslag om vad vi i stället borde ha gjort. Det är måhända klassisk oppositionspolitik, men den är inte särskilt upplysande för väljarna.

Regeringen kommer inom kort att redovisa vilka ytterligare åtgärder utöver dem som jag redan redogjort för som vi anser nödvändiga för att klara försörjningen och begränsa förbrukningen.

Den utveckling vi sett under de senaste månaderna inskärper verkligen hur viktigt – här tycks alla vara överens – det är att Sverige målmedvetet minskar sitt oljeberoende. Det är också ett centralt mål i regeringens energiproposition, ett mål som riksdagen i dag alltså ställer sig bakom.

Det talas ofta om risker när vi diskuterar energipolitik, och sådana finns det förvisso, och av många slag. Vi har risken för en olycka med kärnkraften. Den har diskuterats och bör diskuteras. Vi har den verklighet som består i att förbränningen av olja och kol tar död på sjöar, leder till cancer i stor omfattning och förändrar vårt klimat på lång sikt. Vi har risken att vi inte klarar vår försörjning med energin med arbetslöshet och andra svåra verkningar som följd. Vi har risken att vår ekonomis återhämtning slås sönder därför att oljan kostar för mycket att importera. Vi har risken av svåra motsättningar, minskad välfärd och social otrygghet, om vi tar på oss sådana kostnader på energiområdet att vi måste minska alla andra anspråk. Hur vi klarar vår energiförsörjning är en viktig fråga – med långsiktiga verkningar på tillväxt, sysselsättning, miljö, löner och reformutrymme. Som politiker måste vi ta ett långsiktigt ansvar och också informera allmänheten om den verklighet vi faktiskt står inför. I den här frågan finns det, herr talman, inga bekväma val. Men det befriar oss inte från skyldigheten att göra en avvägning och ta ställning.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Tre ting vill jag ta upp. Först vill jag rätta till ett missförstånd. Det var Gösta Bohman som plötsligt i TV förklarade att jag personligen borde betala kostnaderna för ett uppskov med laddning av kärnkraftverk. Jag har frågat honom om det, men han har inte svarat. Jag har aldrig, herr Ullsten, påstått att trepartiregeringens ledamöter skulle personligen svara för de kostnader som uppskov under dess tid ledde till – aldrig, det skulle jag inte drömma om. Jag har bara sagt att de åtgärder som man av säkerhetsskäl vidtar måste betalas förr eller senare av folkhushållet. Man kan öka budgetunderskottet eller göra på annat sätt, men kostnaderna måste betalas. Och jag tyckte att den här moderatvarianten föreföll något originell, förutom att mina möjligheter att efterkomma den glada uppmaningen naturligtvis är begränsade.

Det andra jag vill säga är följande:

Jag noterar med tillfredsställelse den reträtt som Ola Ullsten gjorde från påståendena om brist på samråd eller antydningarna om att folkpartiet skulle ha haft en annan mening i sak. Man kan nu konstatera att Ola Ullsten har samma mening i sak som vi och att han understryker att samråd ägt rum men att han möjligen skulle ha tyckt att detta samråd kunde ha pågått ytterligare 24 timmar.

Det är bra. Men då hoppas jag vi slipper sådana här stort uppslagna intervjuer med beskyllningar mot socialdemokratin för att ha brustit i

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

samråd. Det var för oss i detta fall en hederssak att ha samråd, och antydningar om att man kanske egentligen stod för någonting annat än det man i sak stod för hoppas jag vi slipper.

Det tredje jag skall ta upp är däremot allvarligt, för det mest slående i debatten i dag har ju varit att här har representanter för fyra partier – först herr Oswald Söderqvist och sedan Gösta Bohman, Thorbjörn Fälldin och jag – som representerar ungefär 90 % av här närvarande riksdagsmän enstämmigt sagt att folkpartiregeringen enligt vår mening har gjort felbedömningar och missgrepp när det gäller oljepolitiken och att dessa felbedömningar och missgrepp kan komma att kosta oss mycket under nästa vinter.

Jag tror, med förlov sagt, att det var litet oklokt av Ola Ullsten att bemöta detta en smula stöddigt med att säga att det här är traditionell oppositionspolitik, så det bryr vi oss inte om. Enligt gammal parlamentarisk tradition är det litet oklokt av en regering att inte bry sig om vad 90 % av riksdagens ledamöter anser. Det brukar anses vara oklokt.

Nu säger Ola Ullsten: Jaså – hur mycket mer skulle vi ha höjt priset på oljan? För min del skulle jag vilja säga att det är mycket möjligt att ni höjt priset på olja för mycket. – Man behöver ju inte stöna så förtvivlat som herr Cars nu gör. Även om man är handelsminister.

Om man tidigare hade gått upp i pris och köpt olja, så hade man inte ställt oss i denna ganska förtvivalde försörjningssituation, där beredskapslagren är tömda och där man har tullat på tvångslagren. Frågan är alltså felställd. Den anklagelse vi har mot regeringen gäller passiviteten, oförmågan att ta itu med detta.

Då säger man: Har oppositionen inget alternativ? Ja, men detta är ju någonting som exklusivt tillhör regeringens ansvarsområde. Här bygger man på hemliga uppgifter som inte vi känner till. Det vi kan kolla är resultaten, och vi har det goda samvetet att vi från socialdemokratisk sida redan i höstas och sedan i utrikesdebatten var ute och varnade för att vi skulle komma i en allvarlig kris när det gäller oljan om inte regeringen handlade. Jag tror att handelsministern skulle ha stönat litet mindre och köpt litet mer olja – då hade Sveriges läge vad avser oljeförsörjningen varit litet bättre i dag.

Min tid är ute nu, och jag får återkomma, men jag vill framhålla att jag finner de felbedömningar som regeringen gjort på oljecområdet mycket allvarliga, därför att de kommer sannolikt att få betalas mycket dyrt av svenska konsumenterna i vinter.

THORBJÖRN FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Företrädare för alla partier som deltagit i debatten säger att vi skall ha folkförslagen, och Olof Palme uttalade ganska tydligt att man därför inte skall göra nya åtaganden eller bindningar utan avvakta folkförslagsutslaget. Mot den bakgrunden vill jag återigen upprepa frågan – som jag helst också vill ha ett svar på – varför man är beredd att binda ytterligare 600 miljoner i en utbyggnad av kärnkraft om man verkligen vill hålla möjligheterna öppna för folk att ta ställning och ge vägledning.

Jag lade märke till att Gösta Bohman sade att det återstår år av forskning

innan vi kan utnyttja olika former av biomassa. Det var väl ändå att ta till, Gösta Bohman. Det behövs ingen forskning för att utnyttja ved eller för att utnyttja torv. Det är kända tekniker sedan årtusenden. Det är också en numera ganska känd teknik hur man utnyttjar dessa bränslen i stora anläggningar. Vi kan lära direkt i Finland hur man utnyttjar torv. Det förekommer alltför ofta att man svartmålar möjligheterna att utnyttja dessa bränslen!

Sedan till det konstaterande som Gösta Bohman gjorde, att det är Olof Palme och jag som skall försöka klara ut vad det var som gjorde att det som moderater och folkpartister hade varit med om att skriva in i 1976 års regeringsdeklaration inte hade något värde i höstas utan att omtanken om kärnkraften fick gå före. Eftersom Gösta Bohman inte sade emot mig på den punkten och Ola Ullsten inte heller har bemött mig vill jag alltså konstatera att min slutsats var riktig. Det var viktigare att slå vakt om kärnkraften än om trepartiregeringens fortbestånd. Det var så viktigt att slå vakt om kärnkraften att man sade nej till en folkomröstning fastän den var inskriven i ett gemensamt regeringsprogram. Men det var inte lika viktigt att slå vakt om kärnkraften längre när socialdemokraterna hade sagt: Jo, det finns skäl till folkomröstning. Det tycker jag är ett ganska väsentligt politiskt konstaterande, och det är närmast bekräftat genom att herrarna här inte säger emot mig i min slutsats på denna punkt.

Ola Ullsten ifrågasatte om vi anser att prishöjningarna varit för små. Men det är väl ingen som anser att de internationella prishöjningarna är för små. Problemet är att de är för stora. Det är också mycket svårt att ta ställning till dagens svenska prisnivå. Vad som är problemet, vilket jag har försökt säga i mitt inledningsanförande, är att om man skjuter upp för länge att låta den internationella prisutvecklingen vara till viss ledning, då kan det faktiskt leda till att samhällets kostnader för den olja vi måste ha blir högre än om man hade dragit rätt slutsats tidigare. Jag har också sagt att detta är en svår bedömning. Det är också fullkomligt självklart att det ankommer på regeringen att göra den här bedömningen – det är nämligen ni och ingen annan som har regleringsinstrumentet i er hand.

Vidare frågar Ola Ullsten: Varför gjordes ingenting i trepartiregeringen för att få fram långsiktiga avtal? Men, Ola Ullsten, det som refereras i propositionen är ju i hög grad en beskrivning av åtgärder i det avseendet som vidtogs av trepartiregeringen. Hur var det t. ex. med de åtgärder vi vidtog för att köpa in oss i Valhallfälten för att på den vägen skaffa oss en egen försörjningstrygghet? Nu blev det tyvärr ingenting av Volvoavtalet, men dess oljedel var ju en mycket viktig komponent i hela detta planerade avtal med normmännen. Även kontakterna med Irak togs under trepartiregeringens tid, och det arbetades mycket på dessa. Jag behöver bara hänvisa Ola Ullsten till hans egen proposition, där det ges en bättre och klarare historisk redovisning.

Vidare vill jag avliva den myt som Ola Ullsten försökte sprida om att centern skulle ha accepterat att tio reaktorer skulle tas i drift. Aldrig – villkorslagen innebar ju att vi, även om fler reaktorer var klara, skulle

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

använda de nya reaktorerna endast under förutsättning att de uppfyllde de i denna lag uppställda villkoren. Vi var eniga om att säga till sökandena i höstas att villkoren icke var uppfyllda och att de nya reaktorerna icke skulle få laddas.

Visst kommer en avveckling av kärnkraften att medföra problem i form av omställningskostnader osv. – det har vi aldrig försökt förneka. Men det viktiga nu är – om ni över huvud taget ägnar en tanke åt avvecklingen som en möjlighet efter det att folket givit sitt utslag – att inte binda ytterligare resurser. Det måste vara den självklara linjen just nu.

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! När jag lyssnade på Olof Palme nyss blev jag allvarligt bekymrad. Jag kunde nämligen hålla med honom i åtskilligt då det gällde prissättningen på oljeprodukter. Det är inte ofta som Olof Palme och jag är överens, och det tyder på att vi verkligen har rätt när vi kritiserar regeringen för dess bristande handlag när det gäller prissättningen.

Det finns en av regeringen tillsatt delegation för oljeförsörjningsberedskapen. Om man läser innantill i dess rapport finner man att den konstaterar, att "regeringens prispolitik har bidragit till kraftigt minskade lager av oljeprodukter". Det är just dessa kraftigt minskade lager som gör att vi nu tvingas föra en debatt om ransoneringar och begränsningar, som kommer att göra läget i höst och i vinter mycket besvärligt för oss. Det går inte att komma ifrån det faktum att det förhåller sig på det sättet.

Det kan väl inte vara alldeles obekant för regeringen att talesmän för oljebolagen i höstas öppret och uttryckligen förklarade, att de naturligtvis inte kan köpa olja i utlandet och sälja den i Sverige till lägre priser än vad de köper den för. Det är ett slags Ebberöds bank-verksamhet som de inte kan syssla med. Denna situation kan inte ha kommit som en överraskning för regeringen eller den inom regeringen närmast ansvarige.

Jag tycker att regeringen skulle överväga det slags system som införts i vissa länder och som man funderar på att införa på andra håll, nämligen att löpande långsiktigt justera den inhemska prisnivån på olika produkter, efter en rimlig bedömning av hur den internationella prissituationen utvecklas. Då skapar man den leveranstrygghet som annars inte kan uppkomma.

Jag har inte här sagt, som statsministern gav ett intryck av, att man plötsligt skulle rusa upp och lägga spotmarknadens priser till grund för vår prissättning. Jag talar om den långsiktiga prissättningsmetodiken.

Får jag sedan, när vi talar om kärnkraften, påminna Olof Palme om att i den skuggbudget som socialdemokraterna framlade i vintras var det, om jag inte minns fel – jag måste ibland göra sådana här reservationer – upptaget ett belopp på 800 milj. kr. för påstådda merkostnader för den försening av kärnkraften som man menade att trepartiregeringen hade att svara för. Sedan tog Olof Palme väldigt illa upp att jag hade sagt att eftersom det uppkommer en mängd kostnader till följd av att socialdemokraterna sedan plötsligt har vänt på hälen, kräver logiken att Olof Palme och socialdemokraterna borde betala dem. Nu tror jag inte att Olof Palme är fullt så förmögen att han kan

betala en sådan räkning. Han får väl ta detta som ett mera skämtsamt påpekande av vad logiken egentligen kräver. Och den logiska slutsatsen drog jag bl. a. därför att regeringen då hade aviserat en särskild skatt för hela svenska folket, som skulle finansiera de merkostnader som skulle uppkomma till följd av den plötsliga helomvändning – den må vara motiverad eller omotiverad – som socialdemokraterna gjorde för några månader sedan.

Slutligen vill jag till Thorbjörn Fälldin säga att *om* man gör gällande, som Thorbjörn Fälldin gjorde, att det var viktigare för folkpartiet och moderaterna att stå väl med kärnkraften än att hålla ihop regeringen, kan man ju vända på det och säga att det i så fall måste ha varit viktigare för Thorbjörn Fälldin och centerpartiet att säga nej till kärnkraften än att hålla ihop regeringen.

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var rätt intressant att höra statsministern tala. Hans försök att uppvisa en handlingskraftig och medveten regeringsmakt misslyckades dock.

Ola Ullsten var länge motståndare till en folkomröstning. Han tävlade med socialdemokraterna om att vara mest konsekvent i detta avseende. Statsministern har försökt – och fortsätter att försöka – ge sken av att självständigt ha kommit fram till beslutet att gå med på folkomröstning. Men alla vet ju att i själva verket hade regeringen bara att haka på de nya förhållandena eller att avgå – och vi vet också vad regeringen valde.

Herr Ullsten och socialdemokraterna ville inte genomföra folkomröstningen i år. De har inte ens varit beredda att formulera frågorna i folkomröstningen. Innan ens ett andra alternativ utformats började man i stället att tala om ett tredje alternativ och gick raskt ifrån den olösta uppgiften att formulera sitt eget alternativ i dag.

Ändock lär ju statsministern i utländsk press frankt ha påstått att han och folkpartiet hårt skall driva kravet på en fortsatt kärnkraftsutbyggnad. Statsministern har möjligen en inställning när han är utomlands och en annan, mera försiktig, här hemma, då han föredrar att dölja sin verkliga inställning.

Statsministern tycks i stället för en konsekvent energipolitik ha en stark strävan att sitta kvar i regeringsställning till vad pris det än må vara. Ola Ullsten sade i Paris att han hårt skulle arbeta för ja-alternativet. En avveckling skulle vara alltför dyr och tvinga fram en social nedrustning utan motstycke i historien. Det sade han efter Harrisburgolyckan och innan några rapporter föreligger från den olyckan.

Vad väntar han sig då av Harrisburgrapporten? Väntar han sig ingenting, eller väntar han bara på vad socialdemokraterna skall besluta sig för? Jag menar att folkpartiet och socialdemokraterna i dag försöker dölja sin i grunden kärnkraftsvänliga inställning. Det är därför vi ännu inte har sett slutet på det taktiska spel som har bedrivits de senaste veckorna.

När socialdemokraterna i april meddelade att de tänkt om och var beredda att genomföra en folkomröstning, hälsade vi från vpk detta som ett positivt beslut. Men vi sade också att socialdemokraterna borde gå vidare och i

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

grunden ompröva sin kärnkraftsinställning. Hittills har dock socialdemokraterna förblivit samma kärnkraftsanhängare som tidigare; det visar inte minst agerandet under de senaste veckornas överläggningar om folkomröstningen. De har vägrat att formulera frågorna före valet, och de försöker i stället utnyttja det nya läget till en taktisk förflyttning, som de hoppas få en politisk utdelning på. Till den ändan har man upfunnit idén att – efter valet förstås – formulera ett s. k. tredje alternativ.

Men om nu Harrisburgolyckan redovisar uppgifter som föranleder en snabbare avveckling eller om över huvud taget inga definitiva uppgifter om Harrisburgolyckan finns när frågorna ovillkorligen måste formuleras fram på höstkanten, vad gör socialdemokraterna då? Innebär inte också uppbyggnaden och slutförvaringen av avfallet viktiga problem att klara ut? Eller är frågan om socialdemokraternas inställning till kärnkraften enbart en fråga om reaktorsäkerheten? Det är ju *den* frågan som kommer att utvärderas i samband med Harrisburgolyckan.

Litet grand påminner Olof Palmes uppträdande om mannen från den skånska slättbygden som besökte fjällområdena i norr, där han visserligen uppskattade fjällen men ideligen tråkades för sitt eget platta landskap, där det inte fanns några fjäll. Han meddelade slutligen, något irriterad: Nej, vi har inga berg i Skåne, men *om* vi hade haft några, skulle de ha varit mycket högre än era! – Det är egentligen precis vad Olof Palme försöker säga: Vi fortsätter att bygga ut kärnkraften. Vi vill inte avveckla den, men om vi vill avveckla den, så vill vi avveckla den mycket snabbare än vad ni vill.

I själva verket är det ju så att varje avvecklings snabbhet ryms i det nej-alternativ som vi har formulerat. Skulle vi av något skäl komma fram till, och bli eniga om, ett beslut om omedelbar nödavstängning, ja, då är ju det ingenting som vi behöver folkomrösta om.

Till sist en kort uppmaning till statsministern och energiministern, som i olika anföranden har talat mycket om och beredvilligt redogjort för kostnaderna för en avveckling av kärnkraften: Redovisa i stället vad den verkliga slutkostnaden för kärnkraftsutbyggnaden är! Jag tror att det är en fråga som svenska folket i det här sammanhanget gärna skulle vilja ha ett klart besked i.

(Andre vice talmannen framhöll att Lars Werners genmäle skulle avse statsministerns anförande.)

Statsministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag skall inte med mer än några meningar förlänga debatten mellan Olof Palme och mig genom att tala om kostnader för säkerhet.

Vad jag ville påpeka var bara att jag tyckte att Olof Palme hade fel när han på sin tid jagade trepartiregeringens ledamöter med sådana uppgifter som: Så här mycket kostar det per dag – och det var åtskilliga miljoner – därför att ni avstår från att fatta de beslut som behövs på kärnkraftsområdet. Jag tycker detta var fel, just därför att anledningen till att vi väntade med att fatta beslutet var att vi först ville ha garantier för kärnkraftens säkerhet. Vi ansåg

att den saken var värd sitt pris – ett ganska högt pris.

Nu har Olof Palme själv kommit på att kärnkraftens säkerhet – som visserligen nu har mer med reaktordriften att göra än med avfallshanteringen – är värd ganska stora kostnader. Det hälsar jag med tillfredsställelse. Vi har alltså numera samma mening om den saken, och det skall vi väl vara glada över att vi har.

Olof Palme menar att det var högst anmärkningsvärt att jag struntade i vad representanter för 90 % – eller 89, för att ta det exakta procenttalet – av riksdagens ledamöter tycker om regeringens oljepolitik. Nej, jag struntade inte alls i vad Olof Palme, Lars Werner och de andra två partiledarna sade. Jag ville inte heller ett enda ögonblick hävda att detta inte är regeringens ansvarsområde eller att vi inte, om någonting inträffar som skapar problem, skulle ta ansvaret för det. Vad jag sade var bara, att när ni nu är så ampra i er kritik av den oljepolitik som förts, bör ni väl ha någon liten idé om vad som borde ha gjorts i stället.

Problemet här är väsentligen en prisfråga. Sverige är starkt beroende av spekulationsmarknaden i Rotterdam, eftersom vi har mycket få oljeavtal. Priserna där har gått upp mycket kraftigt.

Det har försatt oss i en besvärlig situation. Skulle vi ha följt med i den prisuppgången – det hade varit det enda säkra sättet att försäkra oss om leveranser – hade det, som vi anser, fått förödande konsekvenser för den svenska ekonomin, för de svenska löntagarna, för hyresgästerna och för dem som bor i egna hem. Därför har vi gjort en försiktig anpassning. Vi har höjt priset med 47 % sedan förra hösten. Tydligen anser Gösta Bohman att vi borde ha höjt priset mera. Om jag fattade Olof Palme rätt, utesluter han inte att vi borde ha varit ännu försiktigare och höjt priset mindre. Det är då möjligt att den höjning som regeringen faktiskt beslutat i själva verket är ganska väl avvägd.

Sedan tycker jag att Olof Palme bara skall vara precis så dramatisk i den här frågan som det behövs. Det är inte så att beredskapslagren av olja och oljeprodukter är tömda. 80–90 % av beredskapslagren är kvar. När det gäller bensin och tunga eldningsolja är de helt intakta. Det som fattas för att de skall vara helt intakta över hela linjen kommer man nu att fylla på genom de uppköp som regeringen bett överstyrelsen för ekonomiskt försvar att göra.

Det är alltså en felaktig sakuppgift som Olof Palme har som utgångspunkt för sin argumentation. Det är kanske det som är förklaringen till att argumentationen blir som den blir.

Det här är kanske i och för sig ingenting som lämpar sig särskilt väl för en stor partipolitisk träta. Sverige befinner sig i precis samma situation som alla andra industriländer. Det är inte den svenska regeringens fel att vi har fått en besvärlig situation på oljemarknaden med den politiska bakgrund som den situationen har. Jag kan försäkra riksdagen att regeringen är beredd att vidta precis alla de åtgärder som över huvud taget står till buds för att se till att vi klarar oljeförsörjningen både på kort sikt och på lång sikt. Jag kan också försäkra att det inte kommer att passera obemärkt för det svenska folkushållet. Vi kan komma att tvingas till restriktioner och prishöjningar, som

säkerligen ingen i och för sig egentligen önskar men som kan bli nödvändiga. Regeringen är givetvis beredd att vidta sådana åtgärder om det visar sig absolut nödvändigt. Men vi har alltså hittills fört den politiken att vi försökt begränsa prishöjningar på olja och oljeprodukter så mycket som möjligt. Jag tror att om vi skulle ha valt den andra vägen och accepterat de stora oljebolagens prissättning på olja och oljeprodukter och vi hade fått de konsekvenser som det fört med sig på hyror, matpriser och annat, så hade säkerligen kritiken från dem som nu kritiserar oss för att vi gjort för litet i den andra riktningen blivit minst lika förödande. – Ja, förödande tycker jag inte att kritiken har varit, men den skulle ha varit minst lika kraftig.

Till Thorbjörn Fälldin vill jag säga att när jag nämnde de långsiktiga oljeavtalen så var det inte alls för att förringa de insatser som trepartiregeringen gjorde. Jag nämnde dessa avtal för att visa att detta inte är så alldeles lätt att åstadkomma. Det här är den andra åtgärden som man kan vidta, nämligen att göra sig mindre beroende av denna marknad, som fluktuerar så kraftigt, genom att se till att man har flera långsiktiga oljeavtal. Eftersom Thorbjörn Fälldin, efter att ha varit regeringschef i den regeringen, vet vilka svårigheter som här föreligger, hade jag hoppats att han skulle ha viss förståelse för att det inte heller är så lätt för denna regering att på några månader ordna dessa långsiktiga oljeavtal. Men vi är på väg att lösa även det problemet.

När det gäller de tio aggregaten och centern har jag aldrig, Thorbjörn Fälldin, påstått att centern skulle ha varit beredd att satsa på tio aggregat. Jag har bara sagt att centern var beredd att acceptera en villkorlagsprövning för upp till tio reaktorer, dvs. för fyra stycken utöver de som är i bruk. Skillnaden mellan den linjen och den linje som nu återfinns i propositionen är alltså att centern på den tiden accepterade tio aggregat, förutsatt att de klarade villkorlagens krav, medan regeringens proposition nu innebär att vi skall ha tolv aggregat, fortfarande under förutsättning att de klarar de stränga säkerhetskrav på avfallshantering som uppställs i villkorlagen.

I vad gäller om Forsmarkreaktorn skall byggas färdig eller inte har vi gjort den bedömningen att man bör fortsätta en försiktig utbyggnad. Vi måste göra det om vi inför folkomröstningen skall ha den handlingsfrihet som vi menar är rimlig – kunna bygga vidare eller stoppa reaktorn.

Thorbjörn Fälldin har flera gånger tagit upp frågan om vi kände större trohet mot kärnkraften än mot trepartiregeringen. Det var faktiskt så – Gösta Bohman har redogjort för detta, så jag behöver inte vara särskilt utförlig – att vi mellan de tre partierna blev överens om hur vi i regeringen skulle hantera kärnkraften. Sedan den överenskommelsen väl var träffad kom centern att ställa ytterligare krav för fortsatt regeringssamverkan som vi inte kunde leva upp till. Därför enades vi om att upplösa regeringen. Det finns inte mycket mer att säga om den saken.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Gösta Bohman meddelade nu att han behagade skämta om kostnaderna. Jag såg honom le i TV, men jag uppfattade det inte som den

fryntliga och hjärtevarma varianten. Det var, om jag får uttrycka mig så, en ganska argsint upplaga – men det må vara.

Enligt Ola Ullsten får man inte tala om kostnader. Han sade att det var fel att vi sist talade om att det kostade ett par miljoner om dagen att skjuta upp laddningen. Detta måste vara ett dråpslag för den arme energiministern, som verkligen har varit ute och talat om att uppskovet medför kostnader som folkhushållet skall få betala. Det är samma resonemang i båda fallen, och det är lika gott att ärligt erkänna det.

Men det viktigaste, herr talman, är debatten om oljan, för den börjar bli litet allvarsam. Det är möjligt att jag har gjort mig skyldig till någon felsägning – det kommer jag inte ihåg – men kärnan i vad jag har sagt är följande: På grund av regeringens felbedömningar har vi nära nog tömt de s. k. fredslagren och mer än någonsin tidigare tullat på de s. k. beredskapslagren, om man får tro de uppgifter som har lämnats – detta är ju hemliga ting.

Redan den 8 november varnade Ingvar Carlsson på ett möte i Uppsala för att försörjningsläget var hotat. Men regeringen gjorde då – när oljepriserna var mycket lägre – ingenting. Tänk hur mycket pengar det svenska folkhushållet hade tjänat, om regeringen då hade bekvämat sig till att köpa olja, om man då hade försökt få i gång ett clearingsystem eller någonting annat, om man över huvud taget hade gjort något för att trygga vår försörjning! Först nu, då oljan är dyr och riskerar att bli ännu mycket dyrare, är regeringen ute och skall köpa. Detta får de svenska konsumenterna betala.

Dramatisera inte, säger Ola Ullsten. Jag tror att det kan bli ganska dramatiskt nästa vinter för de vanliga hushållen i Sverige. Det är det som är det väsentliga.

Vår kritik är mycket hård mot regeringen, för detta är ett ämne som man inte kan behandla i ett riksdagsutskott. Det kräver en handlingskraftig regering. Det är t. o. m. bättre med en expeditonsregering som expedierar någonting än en politisk regering som inte gör någonting.

Omödet står fast att regeringen i alltför hög grad har varit inriktad på att försöka hanka sig fram till den 16 september. Detta kommer de svenska konsumenterna och de svenska hushållen att dyrt få betala under kommande vinter. Det är med rätta som 89 % av riksdagens ledamöter med kraft kritiserar regeringen för dessa felbedömningar och denna misskötsel av ett viktigt område av Sveriges försörjning.

THORBJÖRN FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jo, herr statsminister, jag har fullt klart för mig att det inte är så alldeles enkelt att teckna långtidsavtal på oljeområdet. Jag sade också i mitt huvudanförande att i avvaktan på att sådana här avtal kan tecknas måste man ordna försörjningen. Får jag påminna om att vi på trepartiregeringens tid faktiskt hade tecknat långtidsavtal som gav oss möjligheter på gasområdet. Men ni är ju t. o. m. beredda att spola dem och därmed öka beroendet av spotmarknaden. Det hade faktiskt varit klokare att ta vara på de möjligheter som redan fanns etablerade.

Sedan måste vi återkomma till det som regeringen har att svara för: Var det

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

egentligen inte oklokt att i början av de internationella oljeprishöjningarna hålla tillbaka den svenska prisstegringstakten? Det blir ju mer och mer tydligt att vi kommer att få betala den olja, som vi under alla omständigheter måste ha, dyrare genom att ni försummade att inse vad situationen krävde.

Nog om detta. Vi måste utgå från att ni är beredda att se till att vi möter nästa vinter med ett sådant oljeläge att inte ransoneringar tvingas fram.

Får jag sedan både till Gösta Bohman, som försökte omformulera min slutsats, och till Ola Ullsten säga följande: Vi blev överens i trepartiregeringen om att vi enligt villkorslagen skulle säga nej till laddning. Det enda logiska beslut som då hade varit möjligt var att inte fortsätta att bygga vidare utan sätta stopp vid tio aggregat när det gäller byggandet. Vi hade ju enligt villkorslagen sagt nej till laddning. Varför skulle vi då bygga fler aggregat? Det beslutet blev vi emellertid inte överens om, och nu kommer poängen: Vi krävde inte att få diktera trepartiregeringens beslut i det avseendet. Vi tvingade inte er att gå till riksdagen och säga nej till fortsatt utbyggnad, utan vi sade att eftersom vi inte kan enas på den punkten, så låt oss använda folkomröstning såsom det står inskrivet i trepartiregeringens regeringsdeklaration. Det var då ni inte ställde upp. Men nu ställer ni upp, när socialdemokraterna kommit på detta med folkomröstning.

Vi skall inte träta mer om detta. Det är klarlagt att politiskt gick det så till. Från centerns sida kommer vi att fortsätta att intensivt arbeta, att politiskt arbeta med de möjligheter som ges oss, för att åt dagens och kommande generationer ge en energiförsörjning som bygger på trygghet och säkerhet.

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Oavsett om mitt leende i TV var hjärtevarmt eller motsatsen trodde jag faktiskt att Olof Palme förstod att jag förstod att Olof Palme inte var så omåttligt rik att han hade råd att betala de mer än 6 000 milj. kr. som det av honom föranledda uppskovet kommer att kosta den svenska nationen. Det trodde jag, men jag kan ha fel då det gäller Olof Palmes förmåga att förstå vad jag menar.

Jag har inte tagit upp debatten om prisfrågan, herr statsminister Ola Ullsten, för att få en stor partipolitisk debatt. Jag har tagit upp den för att i all vänlighet påvisa att regeringen här gjort en felbedömning som kommer att kosta oss pengar och som dessutom kommer att skapa en bristsituation som blir väldigt besvärande för oss. Det går nämligen inte – det trodde jag vi kunde vara överens om – att reglera bort internationella prisstegringar, om man vill ha de varor det är fråga om. När man försöker sig på det, blir situationen den att man så småningom får *både* brist och ofrånkomliga prishöjningar. Och ingen skall inbilla mig att man kan köpa billigare när man befinner sig i en bristsituation. Men felbedömningar kan man göra, och det var det jag ville påvisa i all vänlighet.

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag fick en anmärkning av talmannen förra gången för att min replikrätt gällde statsministern och inte Olof Palme. Jag måste erkänna att det

ligger något i den anmärkningen. Men jag måste samtidigt säga att jag inte känner mig som någon särskilt stor syndare, eftersom det egentligen, som vanligt, är statsminister Ullsten som är den huvudansvarige för att vi får en sådan debattordning som vi har i dag. Men eftersom jag är en laglydig medborgare lovar jag att inte göra om det.

Jag ställde några frågor till statsministern om slutkostnaderna för kärnkraftsutbyggnaden. Ola Ullsten har inte velat eller kunnat redogöra för de verkliga kostnaderna, dvs. slutkostnaden för kärnkraften från det att anläggningarna projekteras, byggs, är i drift och till dess de rivs och läggs i malpåse. Men ändå kan samma statsminister av och till i olika sammanhang påstå att avvecklingen av kärnkraften skulle innebära den kanske största sociala nedrustningen någonsin. Det är rätt anmärkningsvärt.

Vad motsäger att kärnkraften i stället är så dyr och dessutom så farlig att den kanske på sikt kommer att innebära den största sociala nedrustningen någonsin? Ingenting. Statsministern vet ju ingenting om kärnkraftens verkliga kostnader, och kan inte heller ge ett ordentligt svar på den frågan.

Det finns tyvärr all anledning att befara mycket stora slutkostnader för kärnkraften. Vi vet att kostnaderna på ett okontrollerbart sätt har stigit. Det har varit svårigheter, och framför allt har det varit svårt att få fram ärliga redovisningar av kärnkraftens kostnader. Vi som är motståndare till kärnkraftsutbyggnaden har aldrig stuckit under stol med att avvecklingen av kärnkraften kostar pengar, även om jag menar att en avveckling av kärnkraften sammantaget innebär en samhällsekonomisk vinst på sikt. Det kommer att dra ungefär 30 miljarder i merkostnad att avveckla kärnkraften och satsa på de kända energialternativen. Men då slipper vi ifrån den nästan eviga radioaktiva strålningen, kraven på bevakning av avfallet och de nedskrotade kärnkraftsanläggningarna. Vi slipper ifrån osäkerheten om en eventuell cancerkatastrof som många forskare varnar för. Vi slipper ifrån de kanske ständigt ökade kostnaderna för kärnkraften.

Jag skulle sätta stort värde på om statsministern i den här debatten och i fortsättningen upphörde med de falska beräkningarna av kostnaderna för att avveckla kärnkraften, i varje fall till dess han redovisar de verkliga kostnaderna för kärnkraftsutbyggnaden. Det tycker jag är ett ganska rimligt krav att ställa.

Andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Statsministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Som jag minns Olof Palme från den tid då han gjorde ett jättenummer av att det kostade pengar för trepartiregeringen att vänta med vissa beslut i avvaktan på att vi hade utrett säkerhetsproblemen, så var det inte precis med någon fryntlig vänskapsmin han gjorde det, utan det var i mycket argsinta ordalag. Det var bl. a., enligt Olof Palme, en av anledningarna till att vi skulle ha åstadkommit den ruin i statsfinanserna som han anser

Energipolitiken.
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

att vi har på vårt samvete. Nu noterar jag åter att Olof Palme i detta avseende har ändrat mening helt och hållet, och det tycker jag är alldeles utmärkt.

Beträffande oljepolitiken och regeringens ansvar tycker jag faktiskt fortfarande att när olika partiers företrädare här använder så drastiska formuleringar som de gör, de talar om felbedömningar osv., så bör de väl på något sätt försöka förklara dels vari felbedömningarna ligger, dels vilken bedömning som vi i stället borde ha gjort.

Får jag bara upplysningsvis tala om hur det ligger till med dessa lager som det sagts så mycket om. De kommersiella lagren av olja och oljeprodukter inkl. bensin är f. n. inte så stora i Sverige. Det är de inte i de andra industriländerna heller. Det är ont om dessa produkter. Det är alltså inte unikt för Sverige att det förhåller sig på det viset.

Beträffande de beredskapslager som vi talade om nyss är det riktigt att de har utnyttjats under en kort period. Men de fylls på nu. De krislager som så att säga utgör den nedersta gränsen har över huvud taget inte rörts. Man undrar från vilken utgångspunkt denna väldiga kritik mot regeringens oljepolitik egentligen förs.

Det är sant att det finns länder som har högre priser på dessa produkter än Sverige, men vi ligger ingalunda särskilt långt ner i tabellen. Om jag är rätt underrättad ligger vi på femte plats i fråga om bensin och på sjätte plats i fråga om olja. Våra priser ligger ungefär 20 % under de länders som har de allra högsta noteringarna. Det är med dessa 20 % vi har ansett att vi skall ligga under deras noteringar för att klara andra målsättningar här hemma, bl. a. en stabil prisutveckling. Därför finns det såvitt jag kan förstå ingen grund för påståendena om att regeringen skulle ha gjort en felbedömning. Den svenska regeringen har lika väl som den västtyska, den engelska, den franska och många andra regeringar hamnat i ett besvärligt läge av omständigheter som dessa regeringar på inget sätt råder över. Vi är fullt beredda att ta vårt ansvar för att se till att Sverige kommer ur problemen.

Till saken hör också – jag upprepar det – att Sverige i extremt hög grad är beroende just av Rotterdammarknaden. Även om jag vet att trepartiregeringen gjorde stora ansträngningar, som nu delvis håller på att krönas med framgång, för att minska detta beroende, så skulle jag gärna vilja veta vad den socialdemokratiska regeringen gjorde. Vad gjorde på sin tid den socialdemokratiska energiministern för att minska det svenska Rotterdammarknadsberoendet? Såvitt jag vet gjorde han ingenting. Det är konsckvenserna av bl. a. detta som vi nu lider av och som vi hade att ta itu med under trepartiregeringens tid.

Lars Werner vill veta om vi har någon aning om vad det kostar att bygga, driva och avveckla kärnkraftsanläggningar. Jag kan bara hänvisa till vad som ganska utförligt står om den saken i regeringens proposition.

Beträffande kostnaden för avveckling av kärnkraften har jag försiktigtvis inte använt någon siffra alls. Jag har inte heller – vilket Lars Werner tycks påstå – sagt i någon utländsk intervju att Sverige skulle drabbas av undergång om vi avvecklar kärnkraften. Jag har bara påpekat det som jag tycker är så nödvändigt att påpeka därför att så få andra gör det, nämligen att om vi har

baserat den svenska energiförsörjningen delvis på kärnkraft – alltså har sex aggregat i drift och ytterligare fyra som är i stort sett färdiga att tas i drift – och vi av någon anledning, det må vara vilken som helst, säger att dessa anläggningar inte skall användas, innebär det en kapitalförstöring. Om någon föreslog att vi skulle stänga av de svenska vattenkraftverken, skulle ingen förneka att det var ett sätt att förlösa det nedlagda kapitalet – eller om vi skulle stänga av de svenska stålverken av någon liknande anledning.

Det är inte något mer mystiskt med ett kärnkraftverk när det gäller kostnaderna för gjorda investeringar. Om man tar dessa anläggningar ur drift innan investeringarna är avskrivna och medan anläggningarna fortfarande kan producera det de är byggda för att producera, innebär det en kapitalförstöring. Dessutom måste man på något sätt ersätta den produkt som dessa anläggningar skulle förse oss med. Även detta kostar pengar, enkanterligen en större oljenota. Detta, Lars Werner, är inte att måla hin på väggen. Det är bara att försöka klargöra för Lars Werner och andra som driver den linje de gör att om de skall ge väljarna en korrekt upplysning om vad denna debatt handlar om, är det nödvändigt att tala om vad en avveckling av kärnkraften innebär i fråga om uppostringar. Det räcker inte med att bara tala om de positiva effekterna av ett sådant beslut.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Låt mig först konstatera att statsministern i dag gjorde betydligt försiktigare uttalanden än i olika tidningar tidigare. Man kanske skall uppfatta vad som sagts i dag såsom en dementi på de tidigare uppgifterna.

Jag ställde frågan om kostnaderna därför att statsministern så i detalj har reda på kostnaderna för att avveckla kärnkraften – f. ö. alldeles för högt ihopräknade. Då får man väl förutsätta att han har lika goda kunskaper om kärnkraftens verkliga kostnader. De framgår sannerligen inte av propositionen, herr Ullsten.

Herr talman! Energi är inget självändamål. Energi kan användas till goda och mindre goda ändamål. Energi frågan är därför, som Metalls tidning skrev för en tid sedan, en ideologisk fråga som hänger samman med partiernas olika syn på det framtida samhället. Huvudfrågan är därför vad slags samhälle man eftersträvar, vilken produktion och industri man vill ha och vilken miljöpolitik man vill bedriva. All diskussion om energi måste börja med att besvara de frågorna. Svaren avgör sedan vad slags energipolitik som behövs för att uppnå de sociala målen.

Detta synsätt försöker dock kärnkraftsanhängarna och kärnkraftsindustrin att kringgå. De påstår i stället att utan kärnkraft produceras mindre energi och att utan energi måste maskinerna och industrierna stängas. Kärnkraftsanhängarna har framgångsrikt bedrivit denna propaganda och skrämt med massarbetslöshet om kärnkraften stoppas. Allt fler inser dock det bedrägliga i

detta resonemang. Allt fler inser att detta endast är kärnkraftsindustrins propaganda. Ständigt mer energi och fler kärnkraftverk innebär alls inte trygga och säkra jobb. Det har de senaste årens kriser bevisat.

Länge var energifrågorna uteslutande ett ämne för s. k. experter, tekniker och företagsledare. Svenska företag utvecklade kärnkraftsteknologin och började att producera reaktorer. De gjorde det därför att den svenska industrins ägare bestämmer över industrin och därmed också över energiförbrukningen. Därför har Sverige också i dag det största kärnkraftsprogrammet per capita i hela världen, trots att vi i botten har en stor energiproduktion genom våra vattendrag och våra vattenfall.

Vpk har ett energipolitiskt program. Där slår vi fast att tillgång till energi är ett villkor för mänsklig överlevnad. Men därav följer också att lika viktigt måste vara hur och till vad energin används. Därav följer också att hushållning med energi är ett villkor för mänsklig överlevnad. Rovdrift och misshushållning med energi är därför ett direkt hot mot den mänskliga överlevnaden.

Vpk är motståndare till den uranbaserade kärnkraften av följande skäl:

1. Kärnkraften innebär ett hot mot hela mänskligheten. Den radioaktiva strålningen innebär ett hot på både kort och lång sikt.
2. Reaktorsäkerheten vid kärnkraftverken. Harrisburgolyckan är bara ett exempel på vad som kan komma att inträffa.
3. Riskerna med hanteringen av avfallet från kärnkraftverken.
4. Det direkta sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen.
5. Faran för demokratin med ökade polisiära och militära styrkor för att bevaka kärnkraftsanläggningarna och avfallet.
6. Den rovdraft och misshushållning med energin som en kärnkraftsutbyggnad kommer att innebära.

Vår kritik av den uranbaserade kärnkraften riktar sig mot dess egenskaper som kraftkälla men lika mycket mot hela det ekonomiska och energipolitiska synsätt som kärnkraften är sammankopplad med. Kärnkraftsutbyggnaden är kopplad till en sådan typ av resurskrävande tillväxtekonomi att den oundvikligen leder också till en ökad förbrukning av andra energislag, däribland olja.

Sverige har i dag det största kärnkraftsprogrammet per capita i världen. Det beror i huvudsak på att den svenska industrin i dag är mycket energikrävande. Industrin har utvecklat energikrävande processer, automatiserat, rationaliserat och på så vis ökat energiförbrukningen. Denna utveckling har medfört en kraftig minskning av antalet industriarbetstillfällen. Den har inneburit att många tunga och slitsamma jobb har försvunnit. Dominerande är dock den allmänna minskningen av antalet jobb i hela industrin.

Grunden för denna utveckling består helt och hållet i företagens strävan att maximera sina vinster och öka kapitalägarnas förmögenheter. Därför går naturligtvis storföretagen och storfinsansen emot kraven på avveckling av kärnkraften.

Storföretagen har planerat för en fortsatt sådan utveckling för den svenska industrin. Produktionen skulle förbli vid en process-, råvaru- och halvfabri-

katproduktion och komma att kräva ständigt mer energi och innebära ständigt färre anställda. Därför har också den svenska storfinsans och de stora företagen krävt en utbyggnad av kärnkraften i Sverige. På så sätt skulle deras industriplaner förverkligas, på så sätt skulle fortsatta vinster åstadkommas och på så sätt skulle man få den billigaste energiförsörjningen, därför att avsevärda kostnader läggs på staten.

En fortsatt kärnkraftsutbyggnad innebär således en låsning till dagens industristruktur och en fortsatt minskning av arbetstillfällena. Detta innebär också att storfinsans maktställning ytterligare stärks och att stora delar av den svenska industrin slås ut, att stora delar av landet avfolkas genom industrinedläggningar och koncentration till ett fåtal regioner i Sverige.

En avveckling av kärnkraften skulle ödelägga stora delar av den svenska industrin och innebära massarbetslöshet, brukar kärnkraftsanhängarna säga. De vill göra gällande att mer energi också automatiskt skulle innebära fler jobb. Mindre energi skulle då omvänt innebära färre jobb. Detta är dock ett påstående som aldrig har bevisats.

Vi har i vårt energipolitiska program visat andra vägar för industrins utveckling, en utveckling som medför en planerad energiförbrukning och som skaffar fler jobb. Vi har bl. a. pekat på att en ökad förädling av de svenska råvarorna skulle innebära en avsevärt lägre energiförbrukning jämfört med industrins utbyggnadsplaner, som ju består i fortsatt råvaru- och halvfabrikatproduktion.

Avgörande för sysselsättningen är inte mängden energi, utan hur den tillgängliga energin används. Den kan användas som i dag, dvs. missbrukas i energikrävande industrier med få anställda. Men den kan också användas i en energisnålare förädlingsindustri med åtskilligt fler anställda.

Det är därför vi hävdar att det är ett falskt påstående att en avveckling av kärnkraften automatiskt måste innebära arbetslöshet och industrinedläggning. Däremot är det helt visst sant att det behövs en annan inriktning för industrin och att det behövs demokratisk planering och hushållning med energin. Detta innebär samtidigt också att samhället måste överta hela energisektorn för att därigenom kunna kontrollera och styra energiproduktionen och konsumtionen.

Detta innebär alltså en i grunden helt annan politik än den som bedrivs i dag och som bedrivits tidigare.

Det är en politik som innebär att samhället demokratiskt skall ha kontrollen över landets energi- och industriproduktion – i stället för storfinsans och storföretag. Den innebär också att företagets frihet att misshushålla med och missbruka energi i överflöd och miljöskadlig produktion försvinner. Vi menar att en grundläggande fråga är att produktionen alltmer måste styras av samhällets behov och underordnas andra villkor än kapitalägarnas krav på ständigt ökade vinster.

Herr talman! Redan 1975 krävde vpk folkomröstning om kärnkraften. Länge mötte vi ett rätt oförsonligt motstånd. Men nästa år genomförs nu den folkomröstning som vi har krävt under flera år. Och vi ser naturligtvis med tillfredsställelse på det. Det är bra att de andra partierna i riksdagen äntligen

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

inser det riktiga och nödvändiga i en folkomröstning. Men jag kan bara beklaga att det var tvunget att en allvarlig olycka skulle ske för att väcka en del andra partier.

Vpk varnade redan i energikommissionen för en olycka liknande den i Harrisburg. Energikommissionens ordförande har också förklarat att olyckan i Harrisburg inte kom som en fullkomlig överraskning, som några hävdar. Energikommissionen var medveten om riskerna för ett kärnkraftshaveri. Vpk:s representant tog konsekvenserna av denna risk och anförde dessa frågor om reaktorsäkerheten som ett ytterligare skäl för att avstå från kärnkraften. Vi hälsar därför i dag med tillfredsställelse de andra partiernas uppslutning bakom kravet på en folkomröstning och att man nu är beredd att låta genomföra en omröstning nästa år, även om vi hellre hade sett att den genomförts redan i år.

Det finns ändå anledning att beklaga det taktikspel som har förekommit inför folkomröstningen och inför det här beslutet. Efter fempartiöverläggningarna om folkomröstningen kunde man i en rad tidningar få läsa att "partierna har enats om att man tidigast i november kan formulera frågorna". Det är minst sagt felaktigt. Det finns nämligen ingen enighet mellan partierna i denna fråga. Vpk och centern ville formulera frågorna omedelbart och genomföra folkomröstningen redan till hösten, rätt nära efter valet. Och det hade naturligtvis varit fullt möjligt. Men majoriteten, i det här fallet bestående av socialdemokraterna och folkpartiet, ville inte vara med om det. De beslöt, med socialdemokraterna som den ledande parten, att frågorna skulle formuleras slutgiltigt först i höst, naturligtvis på betryggande avstånd från valdagen.

Man kan naturligtvis förstå att kärnkraftspartierna fick det extra besvärligt efter Harrisburg. Men ett taktiskt spel kan också drivas för långt. Många socialdemokrater har svårt att hänga med i alla turer, därför att det under våren drevs en våldsamt kampanj mot tanken på folkomröstning. Det var ingen hejd på hur omöjligt och felaktigt, ja, direkt odemokratiskt, det skulle vara att rösta ja eller nej till kärnkraft i vår energiförsörjning. Man kan inte rösta om halvfärdiga aggregat, sade en partiledare, och ännu i slutet av mars hette det från samma håll att omröstningen inte kan gälla huruvida vi skall ha kärnkraft eller inte. Men på morgonen den 5 april vaknade alla socialdemokrater och fann sig vara anhängare av folkomröstning. Visserligen långt fram och visserligen efter en ytterligare utbyggnad av kärnkraften, men i alla fall.

De kände sig säkert konsternerade. För min egen del vill jag hälsa denna omvändelse med glädje. Jag är säker på att den stora framgången för namninsamlingen kring kravet på en folkomröstning har spelat en avgörande roll. Det visar att det lönar sig att driva kampanj.

Tyvärr är jag inte lika säker på att den socialdemokratiska ledningen ändrar sig i sak. Socialdemokratiska partiet är ur den synvinkeln fortfarande ett kärnkraftsparti, fortfarande ett parti som i snabb takt vill bygga in oss i ett ökat beroende av kärnkraften, faktiskt i en omfattning som kraftigt överträffar varje annat land i världen. Antingen vill vi ha kärnkraft i vår energiförsörj-

ning eller också vill vi det inte. Vi som är motståndare till den uranbaserade kärnkraften har ju redan formulerat vårt nej-alternativ. Det innebär att vi stoppar varje vidare utbyggnad av kärnkraften, att vi utarbetar en plan för att avveckla den kärnkraft vi redan har, och då behöver vi inte heller bryta uran. Vi har sagt att avvecklingen får ta högst tio år. Den skall således vara helt genomförd under 1980-talet. Samtidigt skall vi naturligtvis satsa ordentligt både på hushållning med energi och på att utveckla andra energikällor. Det får vi bättre möjligheter att göra, då inte kärnkraften längre tar alla resurser i anspråk.

Kärnkraftsvännerna har sagt att de tänker bygga sitt alternativ på regeringens proposition, som ju både moderater och socialdemokrater har förklarat sin anslutning till. Det betyder i första hand fortsatt utbyggnad till 12 kärnkraftverk, och logiskt till ytterligare utbyggnad. Det betyder att ytterligare miljarder satsas i hetvattenledningar från kärnkraftverken, och det betyder med största sannolikhet uranbrytning på Billingen. Det betyder i praktiken en ännu fastare bindning till kärnkraften, och det blir ännu svårare att komma ur greppet. Vid sidan om detta pågår något slags låtsaslek att det egentligen kan finnas också något sakligt annorlunda alternativ. Det är inte helt utsagt, men det har under partiledaröverläggningarna antytts från socialdemokraternas sida att man kanske kommer att finna kärnkraften så farlig att den omedelbart måste avvecklas. Eftersom man ännu inte är klar över detta, fortsätter man dock för säkerhets skull att bygga ut kärnkraften, men särskilt logiskt verkar inte det här resonemanget.

Jag sade i direkt anslutning till meddelandet om den socialdemokratiska omsvängningen i fråga om folkomröstning att det var bra att socialdemokraterna nu går med på det kravet. Men jag sade samtidigt att det vore ännu bättre om man gick vidare och i grunden helt omprövade sin kärnkraftsvänliga politik. Endast på det sättet kan man vinna full trovärdighet och visa att omsvängningen inte bara är taktiskt betingad för att stilla kärnkraftsmotståndet inom det egna partiet.

Om socialdemokraterna i grunden skulle ompröva sin kärnkraftsvänliga politik, skulle detta innebära en helt ny öppning i svensk politik. Då skulle arbetarrörelsen kunna utforma ett eget energialternativ, börja avveckla kärnkraften och bygga ett samhälle utan kärnkraft.

Jag tror att det vore bra om man från socialdemokratiskt håll så snart som möjligt gav ett klart besked, om man i grunden är beredd att ompröva sin kärnkraftspolitik. Bespara oss detta att tvingas se socialdemokratin tillsammans med kärnkraftsindustrin, högljutt propagerande för kärnkraft! Överlåt i stället åt kärnkraftsetablissemang, Nicolin och hans Ja-kommitté, att bedriva sin skrämselfpropaganda!

Herr talman! Världens oljeförsörjning har länge säkrats genom de stora oljebolagens imperialistiska politik gentemot de oljeproducerande länderna.

USA-imperialismen har understött reaktionära och folkfientliga regimer för att hålla ett grepp och kontroll över världens oljeförsörjning.

Folkresningen i Iran och den efterföljande nationella och demokratiska

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

kontrollen över oljetillgångarna har inneburit att rovdriften av Irans oljetillgångar upphört. Iran har förklarat att man avser att oljeproduktionen skall ske under planerade förhållanden och tjäna nationens och folkets intressen. Därmed kommer den ohämmade rovdriften av Irans oljeproduktion att upphöra, vilket får automatiska följder för hela världens oljetillförsel.

Också andra oljeproducerande länder har börjat resa sig mot USA-imperialismens odemokratiska stormaktspolitik gentemot dessa länder. Vi kan därför utgå från – och det har redan diskuterats här rätt länge i dag – att oljetillförseln inom mycket kort tid kommer att minska drastiskt. Vi har redan kunnat märka det här i landet, och vi vet att våra oljereserver är hårt åtgångna och att knappast någonting har gjorts åt det.

Vi har från vår sida sagt att man bör vidta följande åtgärder för att minska oljeberoendet:

Sanering av privatbilismen och utbyggnad av kollektivtrafiken.

Snabb igångsättning av metanolproduktion för att ersätta en del av bensinen. Dagens motorer tål en iblandning av 20–25 % metanol.

Energibesparande åtgärder.

Torvtäkter och energiskogar.

Satsning på ett omfattande solprogram.

Dessa förslag och ett samhälleligt övertagande av hela energisektorn, däribland också oljebolagen, skulle på ett drastiskt sätt förändra situationen och samhällets möjligheter att ytterligare förändra och styra oljekonsumtionen i Sverige.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga följande.

Energipolitiken är en mycket stor fråga, därför att den hänger intimt samman med frågan om vad slags framtida samhälle Sverige skall bli.

Vänsterpartiet kommunisternas förslag när det gäller de energipolitiska besluten tar sikte på en socialistisk omvandling av Sverige, samtidigt som det innebär att de kortsiktiga problemen angrips.

För att i grunden klara landets energiförsörjning och produktion krävs det en helt annorlunda politik – det krävs en radikal arbetarpolitik. Det behövs en demokratisk planering av produktionen och hushållning med energi, och det kan endast klaras fullt ut under socialismen. Då äger samhället landets produktionsmedel, produktionen är inriktad på sociala behov och nytta, de arbetande har ett avgörande inflytande över arbetsplatserna och produktionen.

Men energipolitiken under kapitalismen kan också vara bra eller dålig – i vart fall mindre bra eller dålig. Energipolitiken kan under nuvarande förhållanden sikta till att stoppa rovdrift, stoppa misshushållning, och i stället verka för demokratisk planering och hushållning. Vi har från vårt partis sida redovisat förslag för att ge energipolitiken den inriktningen i dag. Däri ingår avveckling av den nuvarande kärnkraften, satsning på en annan industri med ökad förädling och produktion för social nytta, kraftiga satsningar på energialternativen, energibesparande åtgärder, överförande av hela energisektorn i samhällets ägo.

De förslagen angriper dagens misshushållning och rovdrift – de anger en

annan utveckling än den som pågår i dag.

Våra förslag är insatta i ett socialistiskt perspektiv och påskyndar en socialistisk samhällsomvandling. Därför är naturligtvis motståndet från de andra partierna förståeligt. Våra förslag innebär att tillgången på energi tryggas och att användningen av energi underordnas samhällets demokratiska planering. Endast därigenom möjliggörs en industri- och energipolitik i det arbetande folkflertalets intresse, och därigenom förbättras också människornas livsvillkor.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till de föreliggande vpk-motionerna i tillämpliga avsnitt.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket. Jag vill bara ta upp en enda sak av det som Lars Werner sade inledningsvis, nämligen att det i energipropositionen inte skulle finnas någon redovisning av kärnkraftens kostnader. Han påstod att det absolut förhåller sig på det sättet. Det visar, vilket möjligen också det övriga som Lars Werner sade kunde ge intryck av, att Lars Werner över huvud taget inte närmare har studerat energipropositionen. Dels redovisas nämligen dessa kostnader i själva propositionen, dels finns det en tjock bilaga till propositionen, där vi redovisar en särskild undersökning av just kärnkraftens kostnader, som gjorts på regeringens initiativ. Dessutom finns energikommissionens beräkningar redovisade i propositionen.

De här redovisningarna visar att den kärnkraft vi har byggt här i landet är ett mycket konkurrenskraftigt alternativ vad gäller elförsörjningen. Kostnaderna är förhållandevis låga jämfört med andra kraftkällor – även om man inkluderar mycket generöst beräknade kostnader för avfallshantering liksom för den slutliga rivningen av kärnkraftsaggregaten. Dessutom hör till bilden att vi nu egentligen inte står i den situationen att vi diskuterar de framtida kostnaderna för kärnkraften – dvs. i ett läge där man har att välja på att investera antingen i kärnkraft eller i kol. Utgångsläget är att vi redan har gjort större delen av investeringarna i kärnkraften, och den fråga som svenska folket skall ta ställning till är om vi skall utnyttja dessa investeringar eller inte.

Det behövs sannerligen bara litet sunt förnuft för att förstå att om man har gjort investeringar – dyrbara investeringar – och inte utnyttjar dem, utan måste ersätta dem med något annat, då har man gjort en förlust dels genom det kapital man har lagt ned i investeringarna, dels genom de kostnader som blir följderna av den ersättning man måste få fram. Detta kan man lätt förstå bara med sunt förnuft, och det krävs varken ekonomiska eller marxistiska teorier för att förstå innebörden av detta. Sedan kan man alltid diskutera hur stora dessa merkostnader blir, och därvidlag finns olika bedömningar. Jag har tidigare redovisat de bedömningar som energikommissionen gjorde på sin tid och som talade om totala avvecklingskostnader upp mot 100 miljarder kronor fram mot år 2000. Där innefattades då även de kostnader som låg i att näringslivet genom en avveckling i många avseenden fick en sämre

utveckling. Men detta kommer naturligtvis att belysas mycket mer grundligt än hittills i den särskilda kommitté som skall tillsättas just för att bedöma bl. a. den här frågan.

Vi kan bara se på kostnaden om vi antar att vi skall ersätta kärnkraft helt eller delvis med kol. Kostnaden för att bygga ett kolkondensverk kan i dag uppskattas till ungefär 4 000 kr./kW – och då har man ändå räknat med traditionell miljöteknik. Om man skall gå vidare med en mer utvecklad miljöteknik blir det självfallet dyrare.

Att då ersätta närmare 10 000 MW kärnkraftbaserad el med elkraft från kol kommer att dra en investeringskostnad på nära 40 miljarder i dagens penningvärde framemot 1990. Till det kommer att merkostnaden för koldrift kan uppskattas till åtminstone 5–10 öre över driftkostnaden i kärnkraftverken. Då får vi en sammanlagd kostnad per år som kan pendla någonstans mellan 4 och drygt 5 miljarder.

Då har vi ändå inte räknat med de kostnader som uppstår genom påverkan på företagen. Många företag, särskilt inom den exportinriktade industrin, har ett stort elberoende, och om elpriserna stiger får det konsekvenser för deras möjligheter att konkurrera, vilket medför samhällsekonomiska kostnader.

Det är mycket värdefullt om vi nu får en fördjupad och saklig debatt om dessa frågor på grundval också av det nya material som kan tas fram. Men det är inte så att dessa frågor hittills över huvud taget inte har belysts. De har belysts av energikommissionen och av remissinstanserna till den, och den belyses också i den proposition som nu har förelagts riksdagen.

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag hävdar ändå, Carl Tham, att uppställningarna i propositionen, hur vackra de än är, är baserade på erfarenheter från USA som inte utan vidare är tillämpliga på svenska förhållanden. Man kan säga att det som ni har presenterat och tagit in i propositionen i bästa fall är prognoser.

Erfarenheterna är inte tillämpliga på svenska förhållanden. Hur länge skall t. ex. en reaktor stå innan den kan rivas? Det kan ingen ge svar på i dag. Vad Carl Tham talar om i propositionen är egentligen kvalificerade gissningar. Ingenting är klart utsagt om vad det kostar att avveckla kärnkraftverk. De kärnkraftverk som avvecklats i USA är små anläggningar, som byggdes på 1950-talet och som ingen har kunnat komma in i. Ingen vet hur länge en reaktor måste stå sedan den har avvecklats. Det är därför som det bara blir gissningar och prognoser som ni presenterar och ingen slutgiltig konkret siffra för vad hela kärnkraftsutbyggnaden kostar.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Lars Werner har fel, och det är mycket lätt att kontrollera den saken. Scanpowers undersökning, som jag hänvisade till, grundar sig inte alls på något amerikanskt material. Den grundar sig på en genomgång av hela det svenska reaktorprogrammet, reaktor för reaktor, och de kostnader som är förenade med kärnkraften i Sverige – inte på några lösa jämförelser med USA. Jag håller helt med om att man inte kan dra några slutsatser av den

amerikanska situationen för svenskt vidkommande, utan man måste grunda dem på det material som föreligger här.

Vidare redovisas också en bedömning av de fysiska avvecklingskostnaderna för kärnkraften. Man räknar med att de skulle kunna uppgå till ungefär 5 % av anläggningskostnaden, om den definitiva rivningen sker 50 år efter det att driften har avslutats. De kan bli något större, om man vill riva anläggningen omedelbart. Det betyder att även om dessa kostnader skulle vara kraftigt underskattade – vilket jag inte tror att de är – har det mycket liten betydelse för de totala kostnaderna för kärnkraften och för priset på den elström som kärnkraften skall generera.

Herr talman! Jag ville bara göra dessa påpekanden, eftersom man annars lätt kunde få den föreställningen av det som Lars Werner sade, att denna fråga inte är tillräckligt utredd och beredd i propositionen.

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om Carl Tham på allvar hävdar, att han kan presentera en fullständig slutnota för kärnkraftsutbyggnaden är han att gratulera, för då är han en av de första i världen som kan göra det.

Vi har ännu inte ställt av några reaktorer i Sverige. Då säger Carl Tham: Ja, men om vi kommer in i dem efter 50 år? Bara det enkla förhållandet att varken Carl Tham eller jag eller någon annan vet om vi kan komma in i dem efter 50 år visar ju hur orimligt Carl Thams hela resonemang är. Det går därför inte att beräkna den här kostnaden på ett sådant sätt att man kan få ett konkret besked.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det inte alls är detta som det handlar om. Det är inga svårigheter med att riva en reaktor ganska snart efter det att driften blivit nedlagd, men det kostar onödigt mycket pengar. Det finns ingen anledning att genomföra någonting sådant om man inte har ett särskilt behov av den mark på vilken reaktorn står. Därför bör man ha en väntetid, som ingalunda innebär att man inte under den tiden kan komma in i reaktorn. Man kan ju komma in i reaktorn även under den tid då den är i drift.

Men det är inte heller detta som är min poäng i sammanhanget. Min poäng är att här har gjorts bedömningar av de totala kostnaderna för ett program som redan är genomfört till större delen. Vi skulle kunna föra långa diskussioner om alternativa kostnader om det var så att vi nu började från noll. Men det gör vi ju inte, utan vi börjar från en situation där vi redan har gjort investeringar. Det är i detta läge som det är intressant att diskutera vad en avveckling av kärnkraften innebär för kostnader för det svenska samhället. Det är den frågan som nu kommer att ges en vidare belysning.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Efter en sju timmar lång debatt om energipropositionens huvuddelar har jag begärt ordet för att yrka bifall till en reservation som vi

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

folkpartister har fogat till skatteutskottets betänkande 1978/79:44.

I den bilaga till energipropositionen som hänvisats till skatteutskottet föreslår regeringen bl. a. en skattechöjning på oljeprodukter med 40 kr. per m³. Att det varit för lindrig beskattning av oljan – med hänsyn till dess energiinnehåll – jämfört med elkraften är ett motiv till förslaget. Vissa energispareffekter kan också väntas. Men skatteökningen motiveras kanske främst av statsfinansiella skäl – som ett bidrag till finansieringen av de ökade statsbidragen för skatteutjämningen till kommunerna, som vi tidigare fattat beslut om här i kammaren. Den majoritet som svarar för skatteutskottets betänkande nr 44 säger också att man i princip skulle kunna godta propositionens förslag.

Men sedan den här propositionen lades fram har det inträffat betydande oljeprisstegringar beroende på en knapphet på olja som f. n. råder på världsmarknaden. Prisstegringarna slår igenom överallt där oljan svarat för energiförsörjningen, och därför yrkar man avslag på regeringens förslag.

I folkpartiet kan vi mot den bakgrunden i och för sig ha förståelse för utskottsmajoritetens ställningstagande – att inte nu gå med på den föreslagna skattechöjningen. Men då borde man enligt vår mening i stället ha föreslagit andra inkomstkällor. Åtminstone en del av den majoritet som svarar för utskottets ställningstagande har krävt att insatserna för kommunal skatteutjämning och andra förslag om skattesänkningar skall åtföljas av inkomstförstärkningar som motsvarar utgifterna för de skattesänkande åtgärderna. Eftersom några nya inkomstkällor inte har anvisats menar vi att regeringens förslag bör bifallas.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen I och i övrigt bifall till skatteutskottets förslag.

TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 44 innehåller budgetdepartementets del av det energipolitiska paket som vi nu behandlar.

Det är helt naturligt att när vi i skatteutskottet har behandlat den här frågan har det gjorts inte enbart från strikt energipolitiska utgångspunkter; tvärtom har vår behandling i kanske lika stor utsträckning tagit sikte på ekonomisk politik.

Men givetvis uppstår det också energipolitiska konsekvenser av de beslut som vi i skatteutskottet är beredda att förorda. Som ett exempel på detta kan nämnas att skatteutskottet i en av de mer utmärkande energipolitiska frågorna föreslår bifall till två motioner, en centermotion, upptagande Arne Fransson som första namn, och moderaternas partimotion, som gäller skattelättnader för mottryckskraftanläggningar. I utskottet föreslår vi i enighet att den skattefriheten skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1979 för mottryckskraft som förbrukas i den egna industriella verksamheten.

Däremot kan man säga att de båda reservationer som är fogade till skatteutskottets betänkande mera har en finanspolitisk än en energipolitisk karaktär.

Den första reservationen, som Wilhelm Gustafsson redan har redogjort

för, motiverar klart och tydligt att det är av statsfinansiella skäl som man vill höja oljebeskattningen. Det redovisas att man den vägen vill få in medel för att täcka statens utgifter för omläggning och förstärkning av den kommunala skatteutjämningen. Det är naturligtvis i och för sig tacknämligt att vilja se till att man kan täppa till de hål som kan uppstå här. Utskottsmajoriteten har dock ansett detta förslag olämpligt just av de orsaker som Wilhelm Gustafsson redovisat. Under våren har vi – av skäl som vi i riksdagen inte får på – redan fått mycket kraftiga prishöjningar på olja, och just därför finns det inte någon anledning att nu också höja skatten.

I den debatt som alldeles nyss har förts mellan partiledarna ställde statsministern frågan, om de övriga partiledarna tyckte att oljepriset var för lågt och att det borde höjas ytterligare. Om han hade läst de betänkanden som riksdagen nu har att ta ställning till, hade han inte behövt ställa den frågan – det är bara folkpartisterna i skatteutskottet som vill höja oljeskatten ytterligare.

I reservationen 2, som står för centerpartiets räkning, föreslår vi att staten skall få ett inkomstillskott motsvarande vad en höjning av oljeskatten skulle ha gett. Vi föreslår att man i stället skall höja skatten på elenergi med ett halvt öre per kilowattimme för industriell förbrukning och med ett öre per kilowattimme för övrig förbrukning. Den höjningen ger ungefär 600 milj. kr. i tillskott per år. Vi menar att detta behövs för genomförandet av de skatteomläggningar som är aktuella under året. – En av dem har vi tidigare talat om här, nämligen kommunalskatteutjämningen. Vi vet också att det kommer en ny skatteomläggning till hösten, då vi har att ta ställning till den direkta skatten; en skatteomläggning som också kommer att kräva att vi på något sätt ger staten ökade inkomster.

De här skatteomläggningarna har diskuterats mycket i olika utredningar, och vi har då i stort sett varit eniga om att göra de omläggningarna. Men vi har också varit eniga om att dessa inte skulle få försämra statens inkomster, utan att de skulle vara neutrala därvidlag. Vi har ansett oss kunna föreslå en höjning av elskatten mot bakgrunden av att priset på olja har stigit så kraftigt utan att skatten på olja har höjts. Genom en höjning av elskatten uppnår man neutralitet mellan dessa båda alternativa energikällor.

Naturligtvis får en höjning av skatten på elenergi politiska verkningar – det är alldeles givet. En höjning kommer naturligtvis att påverka sparandet. Jag vill nog påstå att det ännu finns åtskilligt att göra på den punkten.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 till skatteutskottets betänkande nr 44 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

BO FORSLUND (s):

Herr talman! Den höjning av oljeskatten med 40 kr. per m³ som regeringen föreslår i propositionen kan, som det tidigare har sagts, utskottets majoritet inte ställa sig bakom. De folkpartistiska ledamöterna i skatteutskottet har därför fogat en reservation till betänkandet. Utskottet finner att man på sakliga grunder inte kan tillmötesgå reservanternas förslag.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Vi har drabbats av mycket kraftigt höjda oljepriser under den senaste tiden. Sedan september 1978 har priset på eldningsolja stigit med nära 50 %. Enbart sedan januari i år har priset på råolja stigit med ca 30 %.

Vi är dessutom medvetna om att ytterligare prishöjningar kommer att ske under det närmaste halvåret. Skall man dessutom lägga på ytterligare en pålaga genom att höja oljeskatten med 40 kr. per m³ kommer situationen att bli än mer besvärande, inte minst för bostadskonsumenter. Enbart de ökade värmekostnaderna per kvadratmeter lägenhetsyta har medfört att höjningar med 25 %, inte varit så ovanliga i flerfamiljshus. Det beräknas att man för en normalvilla på ett halvår har fått en kostnadsökning på bortåt 800 kr. Det är en kostnadsökning med ungefär 130 kr. i månaden. Det är, herr talman, siffror som talar sitt tydliga språk.

När det gäller förslaget om höjd energiskatt, som framförs i centerreservationen, finner utskottet det vara skäl att avvakta förslag från den utredning om beskattning av energi som regeringen tillsatt.

Den föreslagna ökningen av skatten per kilowattimme kommer att få konsekvenser, inte minst för industrin och kanske främst för den tunga processindustrin, som haft svårigheter under de senaste åren.

Motivet för en skärpt beskattning – det gäller både folkparti- och centerreservationerna – är att man vill uppnå större besparingseffekter. Vi tror att dessa effekter blir marginella, eftersom de energikrävande industrierna knappast kan spara mer energi – de har redan under de senaste åren tvingats till ett kraftigt energisparande. Dagens konjunkturuppgång gör inte precis bilden ljusare.

Jag nämner här i första hand metallindustrin samt pappers- och massaindustrin. Skall energiskatten dessutom belasta aluminiumtillverkningen kommer det att få påtagliga konsekvenser dels på sysselsättningen, dels i form av risk för minskade investeringar. Och investeringarna är redan i dag för låga.

Herr talman! Energin och energikostnaderna kommer i fortsättningen att ha en framträdande roll i samhällsdebatten. Det finns därför skäl för att, när man bedömer beskattning på energi, även anlägga ett mer vidgat perspektiv på vår skattelagstiftning. Det gäller både fysisk och annan planering. Bl. a. måste skattesystem och andra styrmedel utformas så, att de främjar en allmän samhällsutveckling mot resurshållning. Dagens avdragsregler för låneräntor och arbetsresor är exempel på styrmedel som verkar i rakt motsatt riktning.

En ökad beskattning på olja och elektricitet kommer att belasta inte minst bostadskonsumenter hårt. Och de har redan i dag fått vidkännas kraftigt ökade kostnader, samtidigt som reallönen minskat för flertalet människor. Jag vill därför ställa en fråga till centerns reserver: Har centern räknat med vilka sysselsättningskonsekvenser som kan bli följden av en ökad energiskatt för industrin?

Med detta yrkar jag, herr talman, bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 44 och yrkar således avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

TAGE SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Om vi börjar med att se litet grand på prishöjningens effekter på oljan, kan vi redan nu konstatera att de inhemska alternativa energikällor som vi från centern under flera år har förespråkade nu har blivit lönsamma. Jag tänker på ved och torv. Vi har under årens lopp fått utstå åtskillig smälek för att vi har förespråkade dessa energikällor. Man har kallat det för ett slags blåögd fanatism att tro att vi skulle kunna använda dem. I dag, med nuvarande oljepriser, har vi hamnat i den situationen att just de alternativen är ekonomiskt lönsamma. Det finns alltså all anledning att ganska snabbt satsa på just den sidan när det gäller energiproduktion.

Låt mig, som svar på Bo Forslunds fråga till mig beträffande en ökning av skatten på el, säga följande: Vi har sagt att vi skall ta in ytterligare 600 milj. kr. i elenergiskatt. Vi skall göra det genom en höjning med 0,5 öre för industriell energi och 1 öre för övrig energi. Eftersom industrin använder knappt hälften av elförbrukningen betyder detta att industrin kommer att belastas med en skatt på ungefär 150 milj. kr. per år. Om man ställer dessa 150 milj. kr. mot det förslag som socialdemokraterna i andra sammanhang har lagt fram när det gäller skatterna, nämligen en produktionsfaktorsskatt, där man har talat om att ta in summor på 6–7 miljarder kronor, tror jag att industrin rycker på axlarna åt vårt förslag. Det är ungefär så jag ser det.

BO FORSLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Utan tvivel slår en eventuell höjning av energiskatten mycket hårt och direkt. Vi som kommer från skogslänen och är helt beroende av en tung processindustri vet hur energikrävande de industrierna är. Jag tänker närmast på pappers-, massa-, metall- och aluminiumindustrierna. Det är industrier som i dag har stora problem och som skulle behöva göra ytterligare investeringar för att hålla sysselsättningen uppe. Man kan också fråga sig om centern genom en ökad energibeskattningsräknar med att kunna klara ytterligare sysselsättningstillfällen.

Vad som givetvis ligger mig varmt om hjärtat är en av de industrier som finns på den ort varifrån jag kommer. Det är en aluminiumindustri. Om man ökar energiskatten för det företaget, alltså enbart för den industrienheten, med ett halvt öre per kWh får det mycket hårda konsekvenser. Det skulle innebära en ökad belastning för den industrin på den orten med 8 milj. kr.

Man kan också ställa frågan: Vad får en höjd energiskatt för konsekvenser för NCB, Södra Skogsägarna, SCA och NJA? Vi vet att det rör sig om många miljoner kronor. Någon energisparande effekt uppnår man knappast genom en ökad beskattning. Men säkert kommer man att uppnå många och svåra sysselsättningsproblem.

TAGE SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Bo Forslund har i två anföranden återkommit till aluminiumtillverkningen i Sundsvall. Enligt de upplysningar som vi har fått i skatteutskottet är just den industrin befriad från energiskatt. Därför behöver

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

den industrin inte lida särskilt mycket av vare sig den skatt som nu utgår eller den skatt som centern har föreslagit i det här fallet.

Jag är den förste att erkänna att alla kostnader som vi lägger på näringslivet på ett eller annat sätt är belastande för näringslivet och besvärande ur den synpunkten att det blir svårare att klara konkurrensen med utlandet. Det är tyvärr på det sättet. Jag håller gärna med om det. Ju svårare vårt näringsliv får att klara konkurrensen med utlandet, desto svårare får det att hålla sysselsättningen uppe. Jag vill ändå konstatera att det vi nu föreslår att belasta näringslivet med skattevägen är en struntsumma, rena fickpengarna, i förhållande till vad socialdemokraterna i annat sammanhang har föreslagit.

BO FORSLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Som reservationen är utformad har jag utgått ifrån att man skall ta ut en generell energiskatt för all industri. Då måste även aluminiumindustrin inräknas.

Får jag bara till sist, herr talman, säga att när Tage Sundkvist tar upp produktionsfaktorsskatten skall han inte glömma bort att den skall avräknas vid löneförhandlingarna.

WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har en reservation fogad till jordbruksutskottets betänkande nr 34, där vi trycker på vikten av fortsatta åtgärder på det internationella planet vad gäller begränsningen av svavelutsläpp i luften. Ungefär hälften av svavelnedfallet över Sverige kommer ju från andra länder. Det gjordes en del på det här området på den socialdemokratiska regeringens tid, men tyvärr har det inte följts upp av de borgerliga regeringarna, trots att riksdagen gjorde ett uttalande under 1976/77 års riksmöte, där riksdagen gav regeringen till känna "det angämpliga i att regeringen med kraft fullföljde de inledda strävandena att i sådana sammanhang, med tyngdpunkten på fortsatta bilaterala kontakter, uppnå överenskommelser om begränsning av svavelutsläppen och att komma till rätta med de negativa effekterna av dessa".

Regeringen har dock hittills varit helt passiv i det här sammanhanget. Det beklagar vi mycket, då svavelföroreningar är ett av våra största miljöproblem här i landet, med bl. a. försurade sjöar och oersättliga miljövärden, som går till spillo, som följd.

I den socialdemokratiska motionen 1978/79:1990 återkommer vi därför med vårt krav om fortsatta åtgärder på det internationella planet. Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen under punkten 3 b och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Det är felaktigt att påstå att de borgerliga regeringarna har varit helt passiva på det här området. Det finns en rad exempel på aktiviteter i detta sammanhang. Bl. a. har det inrättats en diplomatisk heltidstjänst under

ECE som svarar för de här frågorna. Jag kan medge att de borgerliga regeringarna inte precis har följt upp den socialdemokratiska regeringens politik. Men det behöver inte betyda att det arbete som nu pågår är sämre eller mindre framgångsrikt.

Det här har vi diskuterat några gånger tidigare i riksdagen. Jordbruksutskottet har inte funnit att några nya omständigheter har framkommit som kan berättiga till ett nytt ställningstagande. Jag yrkar därför, herr talman, med hänvisning till utskottets utförliga motivering, bifall till dess hemställan.

WIVI-ANNE RADESJÖ (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi kan bara konstatera att det faktiskt inte har hänt någonting under de senaste åren.

I majoritetens skrivning i betänkandet står det att det kommer att inledas diskussioner i FN:s ekonomiska kommission årsskiftet 1979–1980. Utskottet utgår ifrån att motionens syfte kommer att tillgodoses utan att riksdagen tar några initiativ. Jag ifrågasätter det. Det har ju inte hänt något trots att riksdagen gjorde ett uttalande 1976/77. Därför tycker vi att riksdagen återigen bör göra ett uttalande på det här området.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag får än en gång understryka att det är felaktigt att påstå att det inte har hänt någonting. Det händer alltjämt saker. Vårt särskilda ombud i detta sammanhang har ständiga aktiviteter på gång. Jag kan anföra som exempel – det har jag nämnt tidigare i kammaren – att det även inom Europarådet förekommer särskilda aktiviteter. På svenskt initiativ har Europarådet antagit särskilda resolutioner som nu är underlag för rekommendationer till Europas regeringar.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Arbetarpartiet kommunisterna har i en serie riksdagsmotioner anvisat de konkreta mått och steg som utan dröjsmål måste tas för att förebygga en utomordentligt allvarlig energikris.

Vårt parti ger uttryck åt uppfattningar som är djupt förankrade inom hela arbetarklassen och en stor del av tjänstemannarörelsen i Sverige. Eftersom vi är marxister kan vi inte och vill vi inte anpassa vår politik till ovetenskapliga opinionsrörelser.

Det är vår skyldighet – även när övriga partier fladdrar hit och dit – att driva en politik som överensstämmer med vetenskapliga, tekniska och ekonomiska fakta, en politik som håller för kritisk granskning inte bara i nuet utan också i framtiden, en politik grundad på en känsla av ansvar för det arbetande folket och därmed också för nationen.

Lösningen på energiproblemen ligger inte i en återgång till väderkvarnar, muskelkraft och bysamhällen eller i att avstå från julgransljusen.

Den vetenskaplig-tekniska revolutionen är här för att stanna. Det är utsiktslöst och reaktionärt att söka stoppa denna utveckling och romantisera om en återgång till det lågenergisamhälle vi hade i Sverige för bara några

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

decennier sedan och som stora delar av mänskligheten fortfarande har.

Den vetenskaplig-tekniska revolutionen kan och bör styras så att den tjänar det stora flertalet av människorna. Den möjliggör sex timmars arbetsdag och en hög levnadsstandard för alla. Detta skulle redan ha varit en realitet i vårt land om folket, inte monopolkapitalet, haft den ekonomiska makten.

Att en rationell energipolitik är grundläggande för den ekonomiska utvecklingen är så självklart att det inte krävs andra argument än de som dagens verklighet tillhandahåller. Mycket finns att säga om bakgrunden till oljekrisen 1973–1974 och den oljekris vi säkerligen får uppleva den kommande vintern.

Jag nöjer mig med att upprepa vad vi kommunister har sagt sedan många decennier: det är ett orimligt, dyrbart och farligt förhållande att Sverige skall vara totalt utlämnat åt sju multinationella oljeföretags marknadsmonopol, prispolitik och skatteflyktspolitik. Deras svenska dotterföretag bör förstatligas utan ytterligare dröjsmål.

Som det nu är har värmekostnadernas del av boendekostnaderna i oljevärmda fastigheter stigit från något mer än 5 % till 20 % på mindre än tio år. Detta är ändå bara början på en utveckling som snart blir katastrofal, om vi inte snabbt frigör oss från behovet av importerad olja. Det gap mellan tillgång och efterfrågan som nu – åtminstone till stor del – är en följd av den internationella oljetrustens profitjakt kommer inom några få år att bli en verklig, permanent och ständigt allvarligare oljekris i hela den kapitalistiska världen. Man kan inte förlänga oljeparentesen med en folkomröstning.

När vi svenska kommunister har studerat energifrågorna, och jag kan utan överord påstå att vi gjort det grundligt och allvarligt sedan många år, har vi utgått från några fundamentala fakta. De kan i korthet sammanfattas i följande punkter:

För det första finns före år 2000 inga andra stora energikällor i sikte än de fyra vi nu har erfarenhet av – olja, kol, vattenkraft och kärnkraft. Naturgasen förekommer vanligen tillsammans med oljan och beräknas inte räcka längre än denna.

För det andra är Sverige mer än de flesta industriländer beroende av importerad olja. Av den tillförda energin år 1977, helt omräknad till terawattimmar, dvs. miljarder kilowattimmar, utgjorde oljan 331 TWh, alltså 72 % av totalt 460 TWh.

För det tredje blir det arbetare och tjänstemän, pensionärer och barnfamiljer som först och hårdast drabbas av en energikris med ransoneringar, höjda eltaxor, höjda skatter, ökad inflationstakt etc.

För det fjärde, och detta är det positiva, har vårt land alla de resurser – naturtillgångar, industriell potential och högt kvalificerade kadrer av vetenskapsmän, tekniker och arbetare – som krävs för att bli helt oberoende på energiförsörjningens område och dessutom utveckla viktiga framtidsorienterade exportindustrier på detta område.

Om vi ser på den nuvarande förbrukningen av energi går i runt tal 40 % till industrin, 20 % till samfärdseln, framför allt personbilar, lastbilar och bussar,

och 40 % till bostäder och övriga lokaler. Av den totalt nyttiggjorda energin – 160 TWh – inom bostads- och lokalsektorn år 1977 utgjorde elenergin 37 TWh.

I Sverige var det till för några år sedan självklart att vi skulle ha billig energi och tillräckligt med billig energi. Nu är det, inte minst för vissa grupperingar här i riksdagen, något man skall skämmas över. Den starkt ökade förbrukningen av energi de allra senaste decennierna görs av åtminstone två av riksdagens partier till en djävulskt omoralisk historia. Och som professionella moralister har gjort i alla tider hetsar nu dessa energimoralister upp sig och sina trogna till ett korståg mot energiförbrukningen över huvud taget och elförbrukningen i synnerhet.

Låt oss titta ett ögonblick på detta omoraliska fenomen. Varför har den energiförbrukning som gäller bostäderna ökat? En sammanställning av officiell statistik för åren 1963–1972 visar att under denna tioårsperiod tillkom mer än 2 miljoner rum i nybyggda bostäder. Vi fick närmare 1 miljon nya TV-licenser, 1,7 miljoner fler telefoner och 1,2 miljoner nya kylskåp. 1 miljon lägenheter fick bad eller dusch, 1 miljon lägenheter fick centralvärme och 1 miljon lägenheter fick el- eller gasspis.

Vi vet att den moderna svenska varianten av gamla tiders indiska fakirer vill förbjuda elvärmen, men det är viktigt att de i den förestående valkampanjen också talar om att de vill ha bort frysboxar, tvättmaskiner och diskmaskiner och allt annat som drar energi.

Det är klart att det finns många möjligheter att spara energi, men den sparkampanj som med miljarder i statliga bidrag satts in för att minska luftomsättningen i bostäderna står i flagrant strid mot strålskyddsinstitutets varningar sedan många år. F. n. rapporteras 2 000 nya lungcancerfall om året i Sverige, ett alarmerande högt antal som f. ö. stadigt stiger. Strålskyddsinstitutet beräknar att mellan 90 och 450 av dessa 2 000 står i samband med radonkoncentrationen i bostäderna.

Radon kommer från radium i byggnadsmaterialet och berggrunden. Vid normal självdragsventilation hålls koncentrationen av radon och radondötrar nere på en låg nivå även i hus som är byggda av skifferbaserad gasbetong. Vid dålig luftomsättning blir radonkoncentrationen hög, även om byggnadsmaterialet och grunden har låg radiumhalt.

Den fanatiska energisparkampanj som utvecklats de senaste åren kommer i sinom tid att leda till ett ytterligare ökat antal fall av lungcancer. Strålskyddsinstitutet har beräknat hur många nya cancerfall man kan vänta sig för varje sparad terawattimme.

I kampanjen mot kärnkraften har det gjorts stor affär av att man enligt gällande bestämmelser tillåter en stråldos för befolkningen närmast utanför skyddsområdet kring kärnkraftverken på högst 10 millirem om året. I verkligheten blir dosökningen bara en bråkdel av den tillåtna dosen. Samtidigt har vi det i och för sig otillfredsställande förhållandet att det i Sverige – till skillnad från Sovjetunionen och andra länder – inte finns några gränsvärden för radium, torium och kalium-40 i byggnadsmaterial. Radon kan man bli av med genom en god ventilation. Men strålningen från väggarna

Energipolitiken,
m. m.

kan inte vädras ut. I många hus ger denna strålning 200 à 300 millirem om året, alltså 20–30 gånger kraftigare strålning än utanför ett kärnkraftverk.

Vi använder inte dessa uppgifter för att skrämma folk. Vi vet att den bakgrundsstrålning varje person får i vissa delar av världen, t. ex. i Kerala i Indien, är betydligt högre än 1 000 millirem om året, utan att man med säkerhet kunnat påvisa några skadeeffekter.

Men om våra upphetsade kampanjmakare mot kärnkraften skulle driva en kampanj mot all strålning med samma fanatism som de nu angriper kärnkraftverken i Barsebäck, Ringhals, Oskarshamn och Forsmark, skulle sannolikt mer än halva Sveriges befolkning få utrymma sina bostäder. I ett mycket stort antal bostäder i Sverige får de boende från väggarnas radium, torium och kalium-40 en stråldos, som är 20–30 gånger större än den högsta tillåtna från de svenska kärnkraftverken till befolkningen i den allra närmaste omgivningen. Och dessutom skall de boende nu också få den ökning av radonkoncentrationen som blir resultatet av detta energisparprogram. Vi kommer inte från vår sida att acceptera ett sådant energisparande, om det skall förbli lika panikartat och fullständigt onyanserat som det varit hittills.

Oavsett allt sparande – och det finns förvisso en hel del som kan göras utan att folk får illa och får sin hälsa förstörd – kommer energibehovet att öka. Om Sverige skall vara ett industriland i utveckling, inte i avveckling som det varit de senaste åren, kommer det att krävas väsentligt mer energi än nu.

Också bostadssektorn kommer att kräva mer energi. Långt ifrån alla vårt lands 3,6 miljoner bostäder är utrustade med bra uppvärmning och de hushållsmaskiner som behövs för ett rationellt liv. Den feministiska lyxopinion som hånfullt talar om att svenska folket "frossar i elenergi" tycks inte ha en aning om att de arbetande kvinnornas frigörelse från hemmets slaveri har möjliggjorts genom en hög teknisk standard också i bostäderna och att denna standard kan och måste förbättras ytterligare.

Men låt oss anta att den tillförda energin i Sverige år 1990 stannar vid 510 TWh, som energiministern optimistiskt beräknade i den nu snart dödförklarade propositionen om riktlinjer för energipolitiken. I förhållande till nuläget är 510 TWh nästan liktydigt med nolltillväxt fram till 1990.

Från vattenkraften är inte mycket mer att hämta om Kalixälven och de övriga orörda älvarna sparas, vilket vi anser vara den enda förnuftiga politiken. Man räknar i så fall med att vattenkraften, som ett normalår ger 60 TWh, kan byggas ut till 65 TWh.

Energiministern räknar realistiskt med att de s. k. flödande energikällorna inte blir mycket mer flödande än de varit hittills i Sverige. Solvärmens beräknas 1990 ge 1 à 3 TWh och vindkraften högst 1 TWh.

När propositionen lades fram i början av mars i år fanns det en riksdagsmajoritet för 12 reaktorer, som skulle ge 55 TWh i 1990 års energibalans. Jag skall inte detaljgranska den energitillförsel i övrigt som regeringen då räknade med. Det allvarligaste i propositionen var det nästan oförändrade behovet av importerad olja – en beräknad oljeimport 1990 motsvarande 238 à 279 TWh mot 307 TWh för 1978.

Jag har svårt att hitta parlamentariska uttryck för att karakterisera en sådan politik. Det mildaste man kan säga är att den är fruktansvärt äventyrlig.

Kommer det år 1990 att finnas lika mycket olja att importera som nu? Vad kommer den i så fall att kosta? Och vad händer om 1990 års energiminister bara kan skrapa ihop olja motsvarande 50 eller 75 TWh i stället för nödvändiga 275 eller 300? Om han eller hon är oskyldig till den situation som då uppstår, kommer han eller hon utan tvivel att peka på de eventuellt kvarvarande riksdagsledamöter som bär ansvaret för en galen politik i dag och därmed för en katastrof om tio eller femton år.

Världens kända exploatervärda oljetillgångar räcker i ytterligare ungefär 30 år med nuvarande förbrukning. Men oljan behövs också och framför allt för den petrokemiska industrin. Det är från alla synpunkter galet att *elda* upp denna ovärderliga naturtillgång, och den tid är f. ö. mycket nära när den blir för dyr att använda som bränsle.

Efter reaktorhaveriet i Harrisburg i USA den 28 mars och den hysteri av nästan medeltida dimensioner det utlöste i stora svenska massmedia och därmed också i riksdagen har det svenska energiprogrammet paralyserats under ytterligare ett år.

De två reaktorer, Ringhals 3 och Forsmark 1, som är färdiga sedan länge, skall stå oanvända till efter den eventuella folkomröstningen i mars 1980. Ytterligare två reaktorer, Ringhals 4, som blir färdig i höst, och Forsmark 2, som blir färdig våren 1980, skall också stå stilla, om propositionen 218 om förbud mot att ladda dessa reaktorer får en majoritet i riksdagen.

De direkta kostnaderna för detta reaktorstopp har av energiministern tidigare beräknats till 1,5 à 2 miljarder kronor. Den olja som krävs för att kompensera bortfallet av elkraft från de stillastående reaktorerna beräknas till 5 miljoner ton, och energiministern tror att man skall kunna köpa den för 3 miljarder kronor, som naturligtvis kommer att märkas på småhusägarnas oljeräkningar och ytterligare höjningar av redan tidigare orimligt höga hyror. Men vi har sedan reaktorstoppspröpositionen lades fram sett tidningsuppgifter från vattenfallsverket, och jag tror att de beräkningarna är mer realistiska.

Enligt en sådan uppgift har Vattenfall beräknat att uppskovet kommer att kosta 6,7 miljarder kronor, därav i fasta kostnader 3,7 miljarder – den uppgiften finns f. ö. också i föreliggande betänkande – och för utebliven kraftförsörjning 3 miljarder.

Det betyder alltså att det kommer att bli en nota på 6 à 8 miljarder kronor enbart för att dessa fyra reaktorer skall stå stilla i väntan på en folkomröstning. Därtill kommer kraftigt höjda taxor för konsumenterna.

Ännu allvarligare än dessa miljardkostnader är att hela det svenska energiprogrammet är i ett tillstånd av kaos och ovisshet sedan valet 1976. Samtliga tre borgerliga partier bär ansvaret för detta. Den energikris vi tydligen får redan under den kommande vintern hade gått att förebygga om inte den centerledda koalitionsregeringen låtit skräck och utopier i stället för vetenskapligt tänkande och nykter realism diktera energipolitiken i detta land.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Det har sedan åtskilliga år stått fullständigt klart att oljeparentesen snart är slut och att marschen ut ur oljesamhället är den absolut mest trängande uppgiften för svensk energipolitik. Varje års uppskov med nödvändiga energipolitiska beslut, varje år av taktiskt rävspel betyder att den verkliga och definitiva energikrisen kommer betydligt mer än ett år närmare i tiden.

Den svenska energisektorn, särskilt på kärnkraftens område, representerar en erfarenhet, ett yrkeskunnande och en teknisk och industriell tillgång av högsta internationella klass. De politiker som med sin opportunistiska aktivitet eller sin rädsla för att stå för en riktig uppfattning äventyrar och spelar bort de här tillgångarna kommer att dömas mycket hårt av den allmänna opinionen när den nära förestående energikrisen blir en smärtsam realitet i varje medborgares dagliga liv.

Arbetarpartiet kommunisterna säger nu – och vi kommer verkligen inte att underlåta att säga det i fortsättningen: Energikrisen kan förebyggas med en realistisk energipolitik, en politik som är grundad på vetenskapliga, tekniska och ekonomiska fakta, en politik som utnyttjar det här landets enorma naturtillgångar och väldiga fonder av erfarenheter och yrkeskunskap, en politik i arbetarklassens och därmed hela det arbetande folkets intresse.

Vi har i motion 1014 krävt att LKAB får medel att omedelbart exploatera uranfyndigheterna i Arjeplog-Arvidsjauområdet. Vi har i samma motion utförligt redogjort för de väldiga tillgångarna av alunskiffer i Sverige och krävt att LKAB eller ett särskilt för detta ändamål bildat statligt bolag inleder totalutvinning av skiffers många värdefulla beståndsdelar: olja, uran, aluminium, vanadin, molybden, nickel, kobolt och andra metaller, som nu utan undantag och till mycket höga priser måste importeras. Därtill kommer fosfor, kväve och kalium, som också importeras och som används för konstgödselproduktion. Vi har krävt att en anrikningsanläggning för uran planeras och uppförs.

Vi har i motion 542 utförligt redogjort för vätet, som utan tvivel blir framtidens motorbränsle. Vi har i vår motion krävt att riksdagen uttalar sig för ett skyndsamt statligt utvecklingsprogram för vätgasframställning, metoder för effektiv vätgaslagring och produktion av en vätgasdriven bil.

Vi ansluter oss till energikommissionens synpunkter och förslag beträffande fjärrvärmeförsörjning av Uppsala-Stockholmsområdet från Forsmark, Göteborgsområdet från Ringhals och fyrstadsområdet från Barsebäck. En sådan användning av kylvatten, som nu efter upphettningen går ut till ingen nytta, skulle enligt energikommissionens beräkningar spara 2,5 miljoner ton olja om året, dvs. nästan 10 % av den nuvarande totalförbrukningen av olja i Sverige.

Vi anser i likhet med energikommissionen men till skillnad från energiministern att kärnvärmeverk, s. k. minireaktorer, för fjärrvärmeförsörjning av städer som Västerås, Örebro, Karlstad, Östersund osv. bör komma till användning för att ytterligare kraftigt minska oljeförbrukningen.

När vi yrkar avslag på förslaget om stopp för de fyra reaktorer som är färdiga eller snart blir färdiga och när vi går emot förslaget i propositionen 115 att

stoppa utbyggnaden av den svenska kärnkraften efter det tolfte aggregatet, så är det med de fyra motiveringar jag angav i inledningen. Men det finns också ett femte och mycket tungt vägande skäl – säkerheten, miljöskyddet och arbetarskyddet.

Arbetarrörelsen har alltid av egna bittra erfarenheter varit medveten om de enorma offer i dödade, invalidiserade och kroniskt sjuka, som kolet, oljan och andra konventionella bränslen har krävt och ständigt kräver även i dag. På senare tid har flera svenska utredningar givit summariska översikter, främst energi- och miljökommitténs Energi, hälsa, miljö samt energikommissionens Hälso-, miljö- och säkerhetsrisker.

Om kärnkraften under första decenniet hade krävt en tiondel av de offer som kolbrytningen varje år krävde hade troligen kärnkraftens genombrott blivit fördröjt under några år. Karl Marx, som med vetenskaplig lidelse och noggrannhet refererade sin tids ofta mycket grundliga och samvetsgranna rapporter om avsaknaden av arbetarskydd och miljöskydd, skrev i Kapitalets tredje del att enligt rapporten över kolgruveolyckor, som publicerades den 6 februari 1862, dödades på de tio åren 1852–1861 tillsammans 8 466 engelska kolgruvearbetare. Det var som rapportören påpekade en mycket ofullständig statistik, men även denna ofullständiga statistik visade att på 1860-talet i genomsnitt 15 man varje vecka omkom i de engelska kolgruvorna. Från alla kolproducerande länder finns samma frukansvärt dystra statistik under mer än 100 år. Kol- och oljeindustrins utveckling har kostat miljoner arbetares liv och kräver ytterligare liv varje dag som går.

Det har också länge stått klart att förbränningen av olja, kol och andra konventionella bränslen åstadkommer en allvarlig och mycket stor miljöförstörelse. Vi behöver bara peka på de tusentals sjöar, som i vårt land har dödats genom svavelnedfall eller svartlistats för sin kvicksilverhalt. Om svaveldioxiden nu kommer att avskiljas, något som till stor del f. n. är möjligt, får man i gengäld stora avfallsmängder. Om man använder kol med en svavelhalt på 3 % i ett kolkraftverk på 1 000 MW. dvs. samma effekt som en modern kärnreaktor, får man vid avsvavlingen en slammängd på 500 000 ton om året.

Till de allvarligaste luftföroreningarna vid kolförbränningen hör kadmium och kvicksilver, men i rökgaserna vid all förbränning av kol, olja och andra konventionella bränslen, inkl. flis, bark, torv och s. k. biomassa, finns en lång rad ämnen, många typer av kolväten, nitrosföreningar, organiska klorföreningar osv. – som man vet är cancerframkallande.

Man räknar med att flertalet cancerfall, troligen 80 à 90 %, av samtliga, är orsakade av miljöfaktorer. Vissa cancerfall har ett uppenbart samband med cigarettökning, radondöttrar i dåligt ventilerade bostäder eller asbest, vinylklorid, dioxin och andra ämnen i yrkesmiljön. Men den alarmerande ökningen av det totala antalet nyupptäckta cancerfall i Sverige sedan cancerregistret upprättades i slutet av 1950-talet måste ha ett samband med ämnen som hela befolkningen eller stora delar av befolkningen har varit och är utsatta för genom födan, dricksvattnet och luften.

Genom den kemiska industrins utveckling har "miljoner nya och främ-

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

mande substanser, vilkas biologiska verkningar är okända eller antingen inte undersökta eller endast ofullständigt undersökta" släppts ut i den mänskliga miljön "i utomordentligt stora mängder", heter det i en rapport som publicerades från ett av Vetenskapsakademien anordnat internationellt symposium i Skokloster den 11–15 mars 1972.

Med moderna filter avlägsnas sot och andra fasta ämnen ur rökgaserna från kraft- och värmeverk, eldade med olja, kol och andra konventionella bränslen. Men många cancerframkallande, osynliga ämnen går obehindrat ut och bidrar utan tvivel till cancerregistrets ständigt stigande kurva.

Till skillnad från alla dessa ämnen från den traditionella energi-produktionen har de radioaktiva ämnena varit utsatta för en intensiv uppmärksamhet i vårt land sedan över ett halvsekel. Vi vet var de finns, och det finns noggranna och stränga föreskrifter för all verksamhet som har med joniserande strålning att göra, inkl. kärnkraften. Ett undantag är att det ännu inte finns några gränsvärden för byggnadsmaterial som ger varje genomsnittsperson i Sverige 50 millirem av de 100 millirem om året som vi får av den s. k. bakgrundsstrålningen.

Radioaktiviteten i marken varierar mycket kraftigt från plats till plats. I vissa områden i Brasilien och Indien kan den vara tio gånger högre än medeltalet i världen. Den naturliga bakgrundsstrålningen kan alltså, beroende på var i världen man bor och i vilken typ av bostad man bor, variera mellan 100 och 1 500 millirem om året.

Jag nämner detta för att ge ett jämförelsetal till de normer som gäller enligt internationella strålskyddskommissionens rekommendationer och som tillämpas i vårt land. Personer som arbetar med strålning, t. ex. vid sjukhusens röntgenavdelningar, får utsättas för en stråldos på högst 5 000 millirem om året. Personer som inte arbetar yrkesmässigt med strålning får utsättas för högst 500 millirem om året utöver vad man får genom röntgenundersökningar och naturlig bakgrundsstrålning. Enligt de föreskrifter vi har i Sverige får personer som bor vid gränsen till säkerhetsområdet kring ett kärnkraftverk inte utsättas för en högre stråldos än 10 millirem per år. I verkligheten blir stråldosen kring de svenska kärnkraftverken bara en bråkdel av den tillåtna. Tillskottet blir i själva verket så obetydligt att det blir många gånger mindre än det man kan få om man flyttar från ett rum till ett annat i samma bostad.

Givetvis finns det risker med kärnkraften som med all annan industriell verksamhet. Men inte ens reaktorhaveriet i Harrisburg den 28 mars 1979 ledde till någon personskada bland personalen eller något anmärkningsvärt radioaktivt utsläpp till befolkningen i omgivningen. Detta var dock den värsta olyckan i den civila kärnenergins historia, och mycket tyder på att det fanns allvarliga brister både i reaktorns konstruktion och i driften av reaktorn.

Fortfarande efter 25 års erfarenheter av kärnkraften för industriell civil drift, sammanlagt över 1 700 reaktorår, gäller att inte en enda människa dödats i olyckor som har med strålning att göra.

Att ett ännu allvarligare haveri än det i Harrisburg kan inträffa är

naturligtvis inte uteslutet. Men om lärdomarna från Harrisburg blir allmänt tillämpade och alla profitintressen bortkopplas kan kärnkraften *förbli* den i särklass och från alla synpunkter säkraste moderna energikällan. Den är dessutom den ojämförligt billigaste i dagens situation och kommer att bli det ännu mer i takt med att oljan sinar.

Vi kommunister står därför efter en mångårig, noggrann och seriös bedömning fast vid vår tidigare slutsats, nämligen att kärnkraften inte bara är acceptabel. Den är att föredra framför varje annat realistiskt alternativ.

Vi vill därför inte ha något idiotiskt bortre parentestecken kring kärnkraftens utbyggnad i Sverige. Och vi yrkar avslag på regeringens förslag om att låta de två reaktorer som är färdiga och de två som snart blir färdiga stå oanvända till efter en eventuell folkomröstning nästa år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till apk-motionerna 542, 2317, 2224 och 2710 i tillämpliga delar.

Jag vill också avge en röstförklaring beträffande reservationen 1. Vi tvingas tydligen rösta för denna centerreservation. Centern har skrivit reservationen från utgångspunkter som är diametralt motsatta våra. Centerns värderingar rörande nuläget är också diametralt motsatta våra, men ändå sammanfaller slutklämmen med vår uppfattning.

Mot den bakgrunden finner jag anledning att göra denna röstförklaring, att vi trots allt kommer att stödja reservationen 1. Låt mig sedan också till centern ställa en fråga. Flera företrädare för centerpartiet har i dag talat mycket varmt för gasens användning, och man har hela tiden diskuterat utifrån förutsättningen att den skulle gå via Danmark och Västtyskland. Jag trodde att centerpolitik innebar att sträva efter en bevarad neutralitet. Men om det blir som centern här förordar skulle det innebära att den svenska energipolitiken knöts mycket hårt till två NATO-länder. Jag har svårt att se att det är förenligt med centerpartiets politik. Är det det?

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Energipolitiken, enkannerligen kärnkraftsfrågan, har alltsedan regeringsskiftet efter valet 1976 dominerat den politiska debatten i vårt land. Oenigheten inom den borgerliga trepartiregeringen i dessa frågor skapade förvirring och stor ovisshet. Bristen på klara besked från regeringens sida skapade en nästan outhärdlig situation för de ansvariga för kraftstationen i Forsmark – Vattenfall och Forsmarks Kraftgrupp AB. Regeringen måste utnyttja hela sin uppfinningsrikedom för att ge trovärdighet åt alla underliga turer med att förhålla frågan. Arbetsledningen visste knappt från den ena veckan till den andra om man skulle erhålla medel för att kunna fortsätta byggenskapen. Att under sådana förhållanden kunna åstadkomma en vettig och ekonomiskt riktig planering var hart när omöjligt.

För de anställda samt för entreprenörer och deras arbetare var det likadant. Många hade med sina familjer flyttat till Östhammars kommun och skaffat sig egna hem. Andra hade planerat att göra detsamma. I det nyuppkomna läget visste man inte hur man skulle göra.

För de kommunalt ansvariga har problemen inte varit mindre. Man har på

Energipolitiken,
m. m.

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

olika sätt sört för att de som arbetar vid Forsmark skulle trivas och att de som önskade skulle få bygga egna hem, få tillgång till en god bostad, skolor, barndaghem, social service, fritidsaktiviteter osv.

Föreningen av utbyggnaden av kraftverket har i hög grad oroat kommunalmännen. Hur skulle man planera? Hur skulle man våga satsa på en fortsatt utveckling av den kommunala servicen?

Något annat beslut än 1975 års energipolitiska beslut fanns dock inte, och därför har planeringen hela tiden måst utgå från att tre aggregat skulle få byggas färdigt och tas i drift.

Jag har under dessa tre år på olika sätt ägnat en stor del av mitt politiska arbete åt Forsmarksproblematiken. Förgäves har jag genom frågor och interpellationer, i motioner och debattinlägg sökt få svar på alla frågor. Jag har lidit av den ovisshet som alla berörda fått arbeta under och på nära håll upplevt den oro som många känt. Som politiker har jag ansett det olyckligt med denna ryckiga planering. Det har inte varit bra för den politiska trovärdigheten och politikens anseende att ha en så oansvarig regering – en regering som för sin egen sammanhållnings skull skjutit avgörandet framför sig och i onödan utsatt myndigheter, företag och enskilda för stora problem.

Med folkpartiregeringens proposition 115 om riktlinjer för energipolitiken trodde jag att energifrågan äntligen skulle föras i hamn. Det verkade ju finnas en bred majoritet för dess förslag. I motionen 2220, som jag och mina partikamrater på Uppsalabänken väckte i anslutning till propositionen, uttalade vi också vår tillfredsställelse med att äntligen ett klart besked kommit om utbyggnaden i Forsmark och att Forsmark 3 skulle få byggas färdigt. Vi förmodade också att Forsmark 1 skulle få laddningstillstånd, så att den berörda driftspersonalen, som i nära ett år gått och väntat, kunde ges ett meningsfullt arbete och kapitalförstöringen kunde upphöra.

De ytterligare geologiska undersökningar som regeringen krävde för att laddning skulle få ske betraktade vi närmast som ett sista desperat försök att rädda trepartiregeringen.

Våra krav i motionen 2220 utgick från nödvändigheten av att i god tid planera för att ge de anställda i Forsmark en meningsfull sysselsättning när arbetena upphör. Liksom länsstyrelsen ansåg vi det självklart, att de som arbetar vid kraftverket och som bor i regionen skall beredas möjlighet att bo kvar och arbeta där även efter det att kraftverket i Forsmark byggs färdigt. Vi föreslog därför att statligt stöd skulle ges till ett planerat industriområde i Hargshamn och att det planerade bergrummet för olja, som regeringen stjäplte i sista stund, skulle omprövas. Vi ville vidare ha statligt stöd för uppförande av industrilokaler i kommunen och att frågan om fjärrvärme från Forsmark skulle utredas.

Motionen skrevs före Harrisburghändelsen och överenskommelsen om folkomröstning, men man kan säga att styrkan i våra krav framstår allt klarare efter det inträffade. Möjligen kan kanske invändas att frågan om utnyttjandet av överskottsvärmen från Forsmark för uppvärmningsändamål i Stockholms- och Uppsalaområdena i avvaktan på folkomröstningen för dagen

saknar aktualitet.

Näringsutskottet tycker också att det är viktiga problem vi och andra motionärer tagit upp och föreslår, att regeringen snarast tar initiativ för att utarbeta ett åtgärdsprogram för berörda kommuner. Det är riktigt, som utskottet säger, att regeringen beviljat statsbidrag för anläggning av ett industriområde i Hargshamn. Det är bara det att genom att regeringen så överraskande och oförklarligt sade nej till ett bergrum för ett beredskapslager av olja blir industriområdet dubbelt så dyrt för kommunen att bygga – trots statsbidraget. Man hade nämligen avsett att använda de överblivna bergmassorna från bergrummet för utfyllnad av industriområdet. När nu regeringen sagt nej till detta borde därför statsbidraget höjas, så att kommunen inte får högre utgifter än man från början hade anledning att räkna med. Att åberopa försvarsskäl som motiv för avslag till ett bergrum förefaller så mycket märkligare som man tidigare från försvarshåll tillstyrkt ett oljelager just i Hargshamn. Vi anser därför att regeringen borde ompröva sitt beslut.

Utskottet säger ingenting om vårt förslag om statligt stöd för uppförande av industrilokaler i Östhammars kommun. Den frågan kommer vi igen med när det gäller regionalpolitiken. Även om regeringen i propositionen om denna inte vill gå utanför stödområdena 4, 5 och 6 för sådant stöd förutsätter jag, att det i detta speciella fall kan få ingå i det åtgärdsprogram som regeringen skall utarbeta.

Jag är glad över att block 3 i Forsmark får byggas vidare och att sysselsättning garanteras för dem som nu har anställning vid anläggningsarbetena. Det är nödvändigt för att man skall kunna bevara handlingsfriheten, men jag skulle vilja rekommendera en viss rörelsefrihet i fråga om nyanställning för att inte äventyra de arbeten som pågår.

Det finns personer som tycks anse att enbart beslutet om folkomröstning innebär ett stopp för fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Det finns dock fortfarande en politisk majoritet för ett fullföljande av de 12 reaktorer som regeringen föreslår i sin proposition. Utredningen om Harrisburg får utvisa, om det finns anledning att ompröva detta beslut. Sedan beror det naturligtvis på hur folkomröstningen utfaller, men får medborgarna en objektiv redovisning och information, tror jag att resultatet av omröstningen går i samma riktning.

Vad jag tycker är underligt i folkomröstningsfrågan är att motståndarna till kärnkraften, som så energiskt förfäktar åsikten om dess stora farlighet, ändå accepterar sex reaktorer under tio års tid. Farligare än så är alltså enligt deras mening inte kärnkraften.

I anslutning till propositionen nr 62, om den s. k. rådrumslagen, har också vi socialdemokrater från Uppsala län väckt en motion. Då propositionen endast innehåller rätt till ersättning till kärnreaktorinnehavare för förluster genom fördröjningen, föreslår vi att även kommuner och enskilda personer skall få samma ekonomiska garantier. För att bevara handlingsfriheten är det viktigt att arbetsstyrkan, inberäknat driftspersonalen, vid Forsmark kan bibehållas. Man riskerar annars att de anställda i det ytterst osäkra läget tar första bästa chans att flytta, varvid förutsättningarna för att fullfölja projektet

efter folkomröstningen rubbas. Å andra sidan löper de en risk, om de stannar, att genom utslaget i folkomröstningen tvingas flytta från sina egna hem och då kanske ha försuttit chansen att få nya jobb.

Kommunen får också svårigheter genom uppskjutandet av beslutet i kärnkraftsfrågan, med sina gjorda investeringar och åtgärder för de sysselsatta i Forsmark. Skulle det nästa år bli ett definitivt stopp för fortsatt utbyggnad och drift, står kommunen där med sina satsade miljoner och med hotet om befolkningsutflyttning över sig. Utskottet finner det önskvärt att konsekvenserna för kommuner och enskilda särskilt utreds när det gäller förändringar i kärnkraftsprogrammet som har uppkommit eller kan uppkomma. Det är bra att det utreds, och det bör ske med största skyndsamhet dessutom, så att de berörda kan ges ekonomiska garantier för sina förluster. Det räcker dock inte med att bara utreda konsekvenserna. Staten måste också gå in som ekonomisk garant därvidlag. Jag förutsätter att så sker och att önskemål med anledning av uppkomna behov behandlas generöst.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! I våra högingustrialiserade samhällen – både i öst och i väst – är det naturligt att energipolitiken har kommit att inta en central roll. Detta gäller både på det ekonomiska och på det politiska området. Energipolitiken har också under den senaste tiden på grund av olika dramatiska händelser kommit att stå i världens massmediala brännpunkt. Världen har fått upp ögonen för att energipolitiken måste innebära någonting helt nytt, om mänskligheten skall kunna överleva på ett betryggande sätt. Det betyder med andra ord en helt ny inriktning av energipolitiken, och det gäller i synnerhet ett industriellt så högt utvecklat land som Sverige.

De energikällor vi hittills har levt högt på, nämligen oljan och uranet, kommer inom överskådlig tid att ta slut eller i varje fall att i oerhört hög grad bli bristvaror, vilket medför abnorma kostnader för deras utnyttjande. Dessutom vet vi att bägge dessa energiformer är förenade med mycket stora risker av olika slag. Lösningen måste ligga – och ligger – i en satsning på de förnyelsebara energikällorna, de energikällor som är eviga och som man alltså i en ekologiskt riktig balans kan utnyttja i all framtid.

Dessa förnyelsebara energikällor har många positiva värden och mycket få negativa. En satsning på dem innebär bl. a. en utomordentligt stor förbättring av sysselsättningsläget. De har också den positiva effekten att de förutsätter ett decentraliserat samhälle, där även småskalig produktion kan få komma till sin rätt, omväxlande med de stora seriernas produktion.

Det på förnyelsebara energikällor byggda decentraliserade samhället kommer att bli motsatsen till det statiska och alltmer robotstyrda samhället med stenhård polisövervakning av atomreaktorer och avfallsupplag etc. som ett fullt utvecklat atomkraftssamhälle innebär.

Herr talman! De förnyelsebara energikällorna utvecklas trots oerhörda svårigheter i fråga om forskningsresurser, i fråga om ekonomiska tillgångar. De utvecklas faktiskt glädjande snabbt trots dessa handikapp. På olika områden börjar det spira en marknad även för de förnyelsebara

energikällorna. Sol, vind, biomasseteknik, ännu mer effektiva värmepumpar ger redan nu energiförsörjningen i vårt land stora möjligheter, och kapaciteten när det gäller dessa energikällor växer f. n. mycket snabbt. Jag vågar förutsäga, herr talman, att redan om tio år kommer dessa förnyelsebara energikällor att svara för mer än hälften av vår energiproduktion. Jag förutser nämligen att oljepriserna inom ett eller annat år har blivit så höga att vad man i ekonomiska sammanhang kallar för brytpunkten beträffande lönsamheten kommer att ha inträtt. Det innebär – schemat upprepas ständigt när det gäller de här ekonomiskt avgörande punkterna – att även de stora industrigiganterna kommer att börja satsa på att utveckla de förnyelsebara energikällorna, just därför att de finner att lönsamheten bjuder dem att göra sådana satsningar. Då kommer också den marknad att skapas som är basen för en snabb utveckling av de förnyelsebara energikällorna. Det kommer att uppstå en knivskarp konkurrens på det här området, och redan innan 1980-talet är slut kommer vi – jag är helt övertygad om detta – att kunna utnyttja förnyelsebara energikällor i en takt och en omfattning som vi i dag bara kan ana.

Herr talman! Eftersom detta betänkande, nr 60, är ett av de mera digra betänkandena i år och har 32 reservationer, har centerrepresentanterna i näringsutskottet beslutat sig för att av naturliga och praktiska skäl dela upp behandlingen av de olika reservationerna. Jag kommer i första hand att här behandla reservationerna 3, 8, 18 och 28 samt någon till.

Men innan jag går in på behandlingen av dessa reservationer vill jag säga några ord om yrkanden från vår sida i ett speciellt hänseende, som inte har behövt bli föremål för reservation eftersom utskottet har intagit en mycket positiv hållning. Jag tänker på de utvecklingsbolag för energi där vi har fått igenom flera av våra krav, och jag tänker i sammanhanget då också på ett bestämt företag, som heter Studsvik Energiteknik AB. Jag är övertygad om att Studsvik Energiteknik med sina stora personella resurser och med sin utomordentliga kapacitet av teknik och kunskaper på energiområdet kommer att betyda mycket i fortsättningen just som ett sådant utvecklingsbolag som vi i utskottet har varit eniga om bör tillskapas. Bolaget har emellertid under ett antal år haft det ganska besvärligt. Det har haft påtagliga ekonomiska svårigheter, och man har där i år sagt att man måste få en bättre ekonomisk försörjning. Bl. a. är det stora problem för bolaget när det gäller kapitaltillskott. Bolaget vill disponera och generera eget riskkapital för att stärka en ny teknik, så att den snarast möjligt skall kunna föras fram till exploatering. Utskottet har sagt sig ha förståelse för de synpunkterna, och utskottet hänvisar till att det ju har uttalat sig för att utvecklingsbolag skall inrättas för bl. a. energi- och transportteknik. Utskottet förutsätter i det sammanhanget – det tycker jag bör särskilt understrykas, herr talman – att Studsviksbolaget kan och skall "tillförsäkras möjligheter till nära samarbete med det utvecklingsbolag som kan komma att inrättas för energiområdet". Studsvik Energiteknik är i själva verket ett uppbyggt och redan fungerande bolag, som har de största förutsättningar att verka just i den anda och riktning som utskottet har velat tillägna de här utvecklingsbolagen på energi-

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

området.

Herr talman! I det sammanhanget vill jag med tillfredsställelse notera att två väsentliga krav av de många som vi har framfört i vår partimotion nr 2406 har biträttts och understrukits av utskottet: dels att utvecklingsbolaget på energiområdet skall få sikta in verksamheten även på alternativa bränslen och sålunda syssla även med sol- och vindkraft, dels att försöks- och demonstrationsanläggningar för utveckling av metanol ur inhemska bränslen – jag understryker detta, eftersom det är oerhört väsentligt – skall komma till stånd mycket snart. Utskottet understryker också vikten av att ett sådant bolag kommer till stånd. Vi hade dessutom föreslagit vissa lokaliseringar, men av naturliga skäl har utskottet inte nu velat ta ställning härtill. Utskottet förordar alltså att ett bolag inrättas i samarbete med Svensk Metanolutveckling AB för att utveckla metanol ur inhemska bränslen. Detta är en mycket stor framgång för våra strävanden att bygga upp vår energiförsörjning på basis av alternativa förnyelsebara energikällor.

Herr talman! Jag går då in på reservationerna. Beträffande reservationen 3 rörande de mindre oljeföretagens situation vill jag framhålla följande. Dessa mindre oljeföretags situation har f. ö. varit uppe tidigare i dag – om jag minns rätt bl. a. i debatten mellan partiledarna.

Läget på oljemarknaden är ytterst oroande – det kan än en gång understrykas. Utvecklingen i Iran, där den USA-understödda schahen syntes ha läget i ett stabilt grepp för lång tid framåt, har skakat västvärlden. Den muslimska revolutionen har visserligen en religiös bakgrund men är ändå skrämmande militant. Utvecklingen kan komma att kasta flera av de oljeproducerande schejkdömena runt arabiska viken över ända.

Det är alltså här hemma en oavvislig skyldighet för regeringen att trygga oljeförsörjningen på villkor som kan vara rimliga. Olika storförbrukare, såsom kommuner och oljeföretag, måste få möjlighet att bygga upp rejäla beredskapslager och även öka försörjningstryggheten genom att långsiktiga avtal upprättas med olika oljeproducenter.

Det nuvarande beroendet av den s. k. spotmarknaden måste i viss utsträckning begränsas. Helt kan det inte elimineras – i varje fall inte omgående – eftersom man då kommer att slå ut de mindre oljeföretagen, som vi gärna vill slå vakt om.

De här företagen finns det anledning att lägga flera aspekter på. De har betytt och betyder fortfarande åtskilligt när det gäller den rena oljeförsörjningen, men de har på grund av beroendet av spotmarknaden kommit i dessa utomordentliga svårigheter. Det finns emellertid även ur andra synpunkter skäl att satsa på dem. Vid en minskad oljetillförsel med ett större beroende av andra bränslen – kol, ved, flis och liknande – är det helt nödvändigt i ett land som vårt att ha tillgång till företag som har kompetens och erfarenheter av exempelvis kolhantering och vedhantering av olika slag. De flesta av de här mindre oljeföretagen har just sådana erfarenheter. De gjorde stora insatser och betydde enormt mycket under andra världskriget just när det gäller kolhantering och insatser på vedhanterings område. Det finns anledning att ta till vara de kunskaper och erfarenheter som de här mindre företagen har.

Det är en aspekt som kanske är väsentligare och viktigare än att de bara skall garanteras möjligheter till oljehantering.

Herr talman! De krav på starkast möjliga satsningar på utvecklingen av förnyelsebara energikällor, som jag här inledningsvis talat om, får konkret uttryck i centerns reservation nr 8 beträffande alternativa energikällor vid uppvärmning av byggnader. Av den totala energiförbrukningen här i landet går ca 50 % åt för uppvärmningsändamål. Det är ganska naturligt med hänsyn till våra klimatförhållanden. Det är alltså oerhört väsentligt att vi kan få till stånd en minskning av vårt oljeberoende genom att uppvärmningen gradvis och snabbt överförs från olja till alternativa energikällor. Det måste vara en strävan och ambition att försöka åstadkomma detta just för att minska vårt stora oljeberoende. Detta är en akilleshäla – kanske den allvarligaste vi har i detta land i dag.

Ett viktigt alternativ är naturgasen. Om denna har min centerkollega i utskottet, Olof Johansson, talat närmare, så den saken går jag inte in på.

Ett annat intressant alternativ är fliseldning.

En utomordentligt viktig uppvärmningskälla är yttjordvärmen. Tekniken att utnyttja denna – vilken kan användas inte enbart för enstaka villor utan även för flerfamiljshus och hela bostadsområden – har just nu börjat sitt scgertåg genom landet. Detta är en suverän, helt ofarlig och giftfri uppvärmningsmetod, som snabbt måste utvecklas ytterligare med alla tillgängliga resurser.

Det finns alltså redan nu alternativa energikällor som är utvecklade och som med rätta satsningar snabbt kan komma att spela en betydelsefull roll.

Herr talman! Med reservation nr 18 vill vi från centerns sida understryka vikten av att satsa på och utveckla kraftvärmen i så många sammanhang som möjligt. Det är ju så att det mest effektiva sättet att utnyttja energiinnehållet i tillfört bränsle vid energiproduktion är att utnyttja kraftvärmeverk. Det är anläggningar där elkraft och värme kan produceras samtidigt.

Regeringen har, för att uttrycka mig vänligt, visat ett ointresse för denna utomordentligt viktiga energiproduktions form. Namn som Botkyrka, Göteborg och Studsvik bär i detta sammanhang syn för saken. Jag skall senare gå in litet närmare på detta.

De förbättrade finansieringsregler som propositionen föreslår är dock ett steg i rätt riktning från ointresse till intresse – jag noterar det särskilt. Men ytterligare insatser i stimulerande riktning måste till.

För något halvår sedan beslöt riksdagen med anledning av proposition 1978/79:46 om ökat stöd till vissa energibesparande åtgärder inom näringslivet. Det beslutet innebar bl. a. att – utöver det 35-procentiga bidraget – ett särskilt bidrag om 15 % av godkända kostnader tillfälligt infördes som stöd vid uppförande av fastbränsleanläggning eller mottrycksanläggning.

I riksdagens beslut ingick även att huvuddelen av utrustningen för den energibesparande åtgärden skulle beställas före den 1 juli 1979 och regelmässigt levereras före den 1 juli 1980. I vår motion nr 2406 har vi föreslagit att det särskilda tillägget skall utgå även för beställningar av utrustning till

kraftvärmeverk som görs före den 1 juli 1980 med leverans av de viktigaste delarna före den 1 januari 1982. Det är ett krav som vi anser vara mycket väsentligt i sammanhanget och som vi har följt upp i reservation nr 18. Och jag vill än en gång understryka hur viktigt det är, bl. a. för att minska oljeberoendet, att utbyggnaden av kraftvärmeverken får ett starkt stöd från samhällets sida.

Herr talman! I reservation nr 28 behandlar vi vattenfallsverket ur en speciell synvinkel, nämligen verkets redovisningsprinciper. Vi centerreservanter anser att man bör stödja centermotionens krav på att vattenfallsverket i sin driftstat måste dela upp intäkter och rörelsekostnader på olika slag av kraftproduktion, dels på atomkraft, dels på vattenkraft och dels på övrig energiproduktion. F. n. är driftstaten utomordentligt svåröverskådlig, och det är mycket svårt att över huvud taget få något grepp om vad de olika kostnaderna hänför sig till. Detta vore ett rationellt sätt att få en bättre överblick på. Jag yrkar därför bifall till denna reservation.

Beträffande vattenfallsverket är det ett namn inom dess verksamhetsområde som särskilt är i brännpunkten – Forsmark. Vi har behandlat bl. a. Forsmark i reservation nr 29. Vi har där konstaterat att riksdagen har föreslagits att uppskjuta behandlingen av samtliga frågor som rör fortsatt kärnkraftsutbyggnad i Sverige till dess att en folkomröstning om kärnkraftens roll har ägt rum. I avvaktan på denna folkomröstning anser vi reservanter att inga ytterligare medel bör få användas för fortsatt utbyggnad av reaktorerna 11 (Forsmark 3) och 12 (Oskarshamn 3). Idrifttagningen av de redan färdigställda reaktorerna är beroende av prövning enligt villkorlagen. Det är ett mycket väsentligt konstaterande i detta sammanhang. I sitt utlåtande till regeringen över kraftindustrins förslag beträffande slutförvaring av det högaktiva avfallet har statens kärnkraftinspektion inte besvarat regeringens fråga huruvida det är visat att villkorlagens krav i detta hänseende har uppfyllts.

Vid Forsmark 3, som är beroende av statliga investeringsmedel, måste verksamheten avvecklas. Alltså får inga ytterligare medel anslås för fortsatt byggande vid Forsmark 3. Ej heller får enligt reservanternas mening statsgarantier eller utlandslån medges för reaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3.

En fortsatt byggnadsverksamhet vid dessa anläggningar skulle enligt reservanternas mening innebära en allt kraftigare bindning till användning av kärnenergi och ianspråktagande av stora resurser. Riksdagens uttalande år 1975 om att handlingsfrihet för framtiden bör eftersträvas inom energiområdet skulle bli helt illusoriskt, om man fortsatte denna byggnadsverksamhet.

Vi förutsätter att vattenfallsverket fullföljer regeringens uppdrag att efter överenskommelse inom Forsmarks Kraftgrupp AB avbryta sådan komponenttillverkning som är specifik för Forsmark 3 och därmed saknar alternativ användning. De komponenter som tillverkats skall därför kunna avyttras. De eventuella kostnader en avveckling av verksamheten vid Forsmark 3 innebär bör regeringen redovisa i propositionen om tilläggsbudget.

Vårt ställningstagande i detta avseende innebär att i propositionen beräknade medel för kärnkraftsanläggningar och kärnbränsle måste reduceras med de belopp som beräknas för block 3 vid Forsmarks kraftstation. Detta innebär att anslaget måste minskas med 179 milj. kr. Vi förutsätter att borgen inte tecknas för blocket F 3. Vattenfallsverket har för detta ändamål beräknat ett belopp om 450 milj. kr. Borgensramen måste alltså minska med detta belopp.

De ekonomiska resurser som frigörs vid en avveckling av verksamheten vid Forsmark 3 bör överföras till alternativa projekt av betydelse för den framtida energiförsörjningen. Därigenom torde även sysselsättningstillfällen skapas för personal inom vattenfallsverket, vilket har varit ett problem i sammanhanget.

Herr talman! Jag har då kvar att behandla reservationen 31 beträffande ett energibolag i Norrbotten, som två centerpartister har motionerat om. Vi reserverar har yrkat bifall till motionärernas förslag. Det skulle innebära att Vattenfall avstår från sina anläggningar i Norrbotten till det här bolaget. Man skulle tillsammans med kommunerna bygga upp detta. Jag yrkar bifall till den reservationen och vill understryka vad vi i vårt särskilda yttrande har sagt beträffande utvidgningen av vattenfallsverkets verksamhet på olika områden. Vi motsätter oss en sådan utvidgning. Vi har inte reserverat oss på den punkten men har i vårt särskilda yttrande påpekat att t. ex. kommunerna måste få en ledande roll på eldistributionsområdet. Vi är alltså tveksamma till att ett särskilt förvaltningsbolag på distributionsområdet skall bildas inom vattenfallsverket. Vattenfallsverkets verksamhet måste koncentreras till områden där verket traditionellt har den bästa kompetensen, dvs. främst på elproduktionsområdet.

Sedan understryker jag en sista gång, herr talman, det som också framgår av vårt särskilda yttrande, nämligen det viktiga i att man i fortsättningen satsar på utbyggnad av kraftvärmeverk som ett ytterst viktigt alternativ när det gäller att minska oljeberoendet.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! I motionen 2414 har vi från värmländsk horisont aktualiserat frågan om ett effektivare utnyttjande av vattenkraften i Klarälvens vattensystem. Vi menar att betydande energitillskott kan tillgodogöras vid ett bättre utnyttjande av befintliga anläggningar. Dessa ingrepp är betydligt skonsammare än vad som traditionellt är fallet vid byggande av nya anläggningar. Som exempel har vi i vår motion gjort vissa jämförelser mellan en ökad effektivisering av redan befintliga vattenkraftsanläggningar i Klarälven och det mångomtalade Strängforsens kraftverk. Vi finner då att det går att tillskapa betydligt mer energi i Klarälvens vattensystem, om man väljer den senare modellen. Vi anser att frågan är ytterst intressant och att den i första hand bör utredas.

Herr talman! Varför har vi då aktualiserat frågan? Jo, vi menar att vi i motionen visar alternativa förslag till energiutvinning ur Klarälven. Ett förverkligande av våra krav och idéer skulle tillfredsställa såväl miljösträ-

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

vanden som sysselsättningspolitiska strävanden. Vi har under årens lopp följt kampen om projektet Strängsforsen i Klarälven och dess eventuella utbyggnad. Den tilltänkta utbyggnaden har vållat mycken debatt. Ortsbefolkningen är starkt kritisk till en framtida utbyggnad av Strängsforsen, och jag vill i allt väsentligt instämma i orsbefolkningens berättigade kritik.

Herr talman! Det kan inte vara vettigt att till sista droppen bygga ut återstående smärre vattendrag. Strängsforsprojektet är f. ö. den allra sydligaste aktuella kraftverksutbyggnaden, och vi anser att den aktuella älvsträckan bör sparas till kommande generationer.

Frågan om Strängsforsens utbyggnad är långtifrån ny och har under årtionden skapat oro i Nordvärmland. F. d. landshövding Rolf Edberg har lagt ner ett uppskattat jobb för att rädda Strängsforsen. Vattendomstolens majoritet har nyligen gett klartecken till en utbyggnad av Strängsforsen. Således har regeringen att fatta det avgörande beslutet om en utbyggnad får ske eller ej. Regeringen borde självfallet av respekt för orsbefolkningen säga nej till nämnda utbyggnad.

Strängsforsen har i den s. k. Schlstedtska utredningen placerats i klass 4, alltså givits högsta bevarandevärde. De naturvärden som här står på spel är oersättliga och bör utan tvivel sparas till kommande generationer. Jag vill med adress till regeringen hemställa att man dels beaktar nämnda klassificering, dels, och inte minst, att man lyssnar till den breda folkopinion som säger nej till en utbyggnad. Det kravet stöds av samtliga partier i Torsby kommun. Vidare har länsstyrelsen i Värmlands län med klar majoritet sagt nej till en eventuell utbyggnad.

I folkpartiets Sverige är man lyhörd för opinioner, brukar man säga. Här har regeringen Ullsten ett tillfälle att i konkret handling visa vad dessa ord innebär. Beslutet bör inte vara svårt att fatta. Lyssna med det rätta örat och lyssna ej till bolagens och storkapitalets intressen! Säg ett klart och entydigt nej till Uddeholmsbolagets propåer om en utbyggnad av Strängsforsen! Ett nej till utbyggnad av Klarälven är den värmländska arbetarrörelsens oeftergivliga krav. Detta nej är förankrat i både LO och SAP-distriktet i Värmland.

Vi säger definitivt nej till kraftverksutbyggnad i Strängsforsen. I 1979 års regionalpolitiska handlingsprogram finns detta klart och koncist nedtecknat.

Var står de borgerliga i den här frågan? I en radiodebatt i 1976 års val deklarerade talman Karl Erik Eriksson klart och entydigt på en direkt fråga från radioreportern följande: Folkpartiet säger nej till en utbyggnad av Strängsforsen. Vi förutsätter att det löftet har aktualitet även i dag och att den provisoriska regeringen inte medger en utbyggnad av Strängsforsen. Vattendomstolen är för övrigt inte heller enig i sitt domslut. Folkpartiets representant, Arne Brattén, har reserverat sig mot domslutet och anser att Strängsforsen inte bör offras för en framtida utbyggnad.

Jag förutsätter att dessa två folkpartisters klara ställningstagande väger tungt när och om regeringen fattar ett beslut.

Varför vill då arbetarrörelsen slå vakt om Strängsforsen och som alternativ i

första hand utreda frågan om effektivisering av redan befintliga vattenkraftsanläggningar? Vi menar att de miljövärden som här står på spel inte får offras för kortsiktiga vinstintressen. Uddeholmsbolaget har exploaterat och nyttjat råvarutillgångarna i Nordvärmland nästan intill bristningsgränsen. Vi säger nej till fortsatta exploateringar. Gränsen är nådd för vad naturen och miljön i våra nordvärmländska bygder över huvud taget tål. Satsa i stället på vägutbyggnad, turism, industriell utbyggnad och andra konkreta åtgärder för en mera långsiktig politik och spar våra återstående miljövärden!

Uddeholmsbolaget försöker nu i sista stund köpa sig fri med små insatser. Man försöker vända opinionen i dessa trakter för att få bygga ut Strängsforsen. Låt mig fastslå att så lätt går det inte att vända opinionen i dessa bygder. Det går helt enkelt inte längre att köpa arbetstillfällen mot oersättliga miljö- och naturvärden. Den kortsiktiga politiken vinner inte längre gehör.

Herr talman! I motion 2414 har vi pekat på de betydande energitillskott som kan utvinnas via effektiviseringsinsatser i redan uppförda kraftverksanläggningar. Totalt skulle det i Klarälvens vattensystem kunna utvinnas inte mindre än ca 0,4 TWh. Det är dubbelt så mycket som en utbyggnad av Strängsforsen skulle ge.

Vi förordar i första hand att en utredning tillsätts.

Vad säger då utskottet med anledning av vår motion? I princip avstyrker man yrkandet om utredning och anser att regeringen och vattenfallsverket bör följa frågans fortsatta utveckling. Detta är ett steg i rätt riktning och ett fall framåt. Men jag vill påpeka att Klarälven inte står under Vattenfalls ägarintressen, men väl under regeringens kontroll – om regeringen så anser och vill.

Utskottet säger vidare att det är synnerligen angeläget att man eftersträvar ett effektivare utnyttjande av vattenkraften i redan exploaterade älvar. Härom råder inga delade meningar.

Utskottet hänvisar till att departementschefen i lagförslaget skall ålägga vattenfallsverket att utreda och snarast lägga fram förslag. Ja, herr talman, utskottets vers låter smickrande och tilltalande. Men om man närmare studerar frågeställningen kan man inte undvika att ställa följande frågor:

På vilket sätt och med vilka konkreta åtgärder kan och bör regeringen följa frågan? Jag hoppas självfallet att utskottets önsketänkande vinner gehör och att regeringen vidtar åtgärder. Jag vill gärna att utskottets talesman gör ett förtydligande om vad utskottet menar med denna förutsättning. Vad händer om exempelvis Uddeholmsbolaget helt nonchalerar utskottets och riksdagens mening? Vilka konkreta åtgärder anser utskottet att regeringen skall vidta med anledning av utskottets förväntan? Är detta bara önsketänkande eller är utskottets skrivning bindande för regeringens handlande? Vilka garantier finns för att exempelvis Klarälvens vattensystem skall kunna effektiveras?

Samtliga befintliga vattenkraftsanläggningar i Klarälven är i privat regi och berörs på intet sätt av vattenfallsverket. Kan vi lita på regeringen och Uddeholmsbolaget, Vänerskog, RLF m. fl. privata intressenter, lierade i en helig eller ohelig allians?

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

Vilka initiativ är regeringen beredd att vidta med anledning av utskottets skrivning? Kommer man att uppta förhandlingar med Uddeholmsbolaget etc.?

Herr talman! Jag finner med besvikelse att regeringens talesman inte sitter i kammaren och kan ta till orda i den frågan, men jag förutsätter att någon från utskottet kan ge svar på de frågor jag här har ställt. Jag utgår också ifrån att regeringen är medveten om att den här frågan är aktuell i Värmland och på många andra håll i vårt land. Inom vilken tidrymd kan vi förvänta oss initiativ från den provisoriskt sittande regeringen?

Herr talman! Detta är ett krav som många värmlänningar står bakom. Självfallet vill vi få ett svar från regeringsbanken eller från utskottets talesman.

I detta anförande instämde Elvy Nilsson (s) och Sune Johansson (s).

PER UNCKEL (m):

Herr talman! Under debatten här i dag liksom under den energidebatt som har förts alltsedan kärnkraftsolyckan i Harrisburg har socialdemokratin lagt ned betydande möda på att genom hänvisningar till det ena eller det andra historiska citatet söka påvisa konsekvensen i den egna politiken. Jag har själv svårt att komma ifrån intrycket att intensiteten i bevisföringen antyder att man uppfattat sig ha svårigheter, svårigheter som man inte minst har mött i kammaren i dag. Den harm med vilken man har tillbakavisat alla antydningar om att också andra motiv än Harrisburgolyckan varit vägledande för det socialdemokratiska partiets nya ställningstagande har knappast hjälpt.

Herr talman! Debatten efter Harrisburgolyckan har på något sätt gett intryck av att den hittillsvarande kärnkraftspolitiken i vårt land skulle ha utgått från något slags föreställning om att kärnkraften är riskfri. Så förhåller det sig naturligtvis inte, snarare tvärtom. Det är medvetenheten om riskerna som har föranlett all den särskilda lagstiftning och alla de särskilda skyddsregler som kärnkraften är omgärdad med. I själva verket torde det inte finnas någon energikälla som har omgärdats med så starka skyddsföreskrifter som just kärnkraften. Många av dessa skyddsföreskrifter och den grundläggande lagstiftningen på området, nämligen atomenergilagen, har tillkommit på socialdemokratiskt initiativ. Villkorslagen däremot, som under trepartiregeringens tid kom att komplettera atomenergilagen, tillkom mot socialdemokraternas uppenbara önskan.

Det är svårt att i detta avseende frigöra sig från intrycket att socialdemokratin sedan atomenergilagen på något sätt har stelnat i sina säkerhetshänsyn. Nu när vi sitter inne med åtminstone delar av facit beträffande villkorslagen, kan vi konstatera att villkorslagen oavvisligen har givit upphov till en säkerhetsforskning, som vi denna lag förutan inte hade haft i dag.

Vi moderater medger gärna att vi sedan 1975 har kommit att tillmäta säkerhetsfrågorna allt större betydelse. Det är svårt att förstå varför socialdemokratin inte kan följa med på den vägen.

Den socialdemokratiska omsvängningen efter Harrisburgolyckan skulle

möjligen, herr talman, kunna framställas som någon form av reaktivering av säkerhetsintresset. Ändå är reaktionerna litet väl yrvakna, t. o. m. för att härröra från socialdemokratin. Kärnkraften är inte och har aldrig ansetts vara riskfri. Noggranna säkerhetsanalyser har under många år genomförts, reviderats och genomförts igen för att skapa bästa möjliga underlag för beslut runt om i världen om kärnkraftens användning.

Av dessa säkerhetsanalyser vet vi att incidenter med vissa mellanrum kommer att inträffa i kärnkraftsanläggningar. Vi vet också att vissa statistiska sannolikheter talar för att vi någon gång även kommer att drabbas av en mer betydande olycka. Harrisburgolyckan var en sådan incident som vi vet kommer att inträffa i anläggningar av det ytterligt komplicerade slag som en kärnkraftanläggning utgör.

Harrisburgolyckan skall inte förringas, men den skall ändå sättas in i sitt rätta sammanhang: den var i ett visst hänseende förutsedd. Bedömningen att kärnkraften ändå är tillräckligt säker för att kunna utnyttjas i vårt land i den omfattning som riksdagen tidigare har fattat beslut om har gjorts i medvetande om riskerna för den typ av incidenter som Harrisburgolyckan är ett uttryck för.

Allt detta vet naturligtvis socialdemokraterna. Ändå svänger man under hänvisning till det exceptionella Harrisburgolyckan sägs representera. Detta exceptionella var man dessutom medveten om bara några få dagar efter olyckan och långt innan någon tekniker vågat uttala sig om det exakta förloppet i och omkring reaktorn. Denna motsättning mellan det uppenbart förutsedda och socialdemokratins egen argumentering har gjort att vi moderater misstror motiven för den socialdemokratiska omsvängningen.

Herr talman! Jag har den största respekt för alla de människor som känner oro inför kärnkraften. Den oron har bidragit till att skärpa säkerhetskraven genom åren och bidrar fortfarande i samma riktning. Harrisburgolyckan kommer att ge nya erfarenheter, som kommer att läggas till de gamla samt medföra nya förbättringar av säkerhetsbestämmelser och konstruktioner – precis som andra mindre allvarliga incidenter tidigare har lett till förändringar och precis som de första erfarenheterna från Harrisburgolyckan redan har lett till krav på omkonstruktioner av vissa av de svenska reaktorerna.

Så skall ett säkerhetssystem fungera. När nya erfarenheter vinnas, skall nya krav ställas på utnyttjandet, inte bara av denna högteknologiska energikälla utan av alla former av energiproduktion. Att på detta sätt utnyttja olyckan till fördel för säkerheten är klok politik. Däremot är det inte ärligt att utnyttja den oro som olyckan har inneburit för många till politiska utspel.

Det är inte fult, herr talman, att tvingas att ändra uppfattning, när man inte har partiorganisationen med sig. Men det är oärligt att ange andra motiv, när detta är det verkliga skälet. Då utnyttjar man människors oro för någonting som sådan oro inte får utnyttjas för.

Låt mig, herr talman, också säga några ord om de förnyelsebara energislagen. Jag tycker att det är en styrka att enigheten kring de förnyelsebara energislagen är så stor som den är. När riksdagen förra året hade anledning att behandla trepartiregeringens förslag till treårigt energi-

forskningsprogram, skedde detta i betydande enighet om var de största ekonomiska satsningarna skulle sättas in.

Vi är ense om att vindenergin, energin från ved, från biomassa och kanske i än högre grad från solen kan komma att ge bidrag till den svenska energitillförseln.

Som flera talare under dagens debatt också har framhållit, har naturligtvis de förnyelsebara energikällorna betydande fördelar. Alldeles bortsett från den uppenbara fördelen att de just är förnyelsebara innebär de, genom att de också är inhemska, möjligheter till ett ökat oberoende. De innebär möjligheter till en riskspridning av stor betydelse.

Detta är vi alltså ense om. Hur förutsättningarna ser ut i detalj förefaller vi däremot att tala om i litet olika valörer. Jag tror att det på det här området är klok politik att inte ställa ut för stora växlar på sådant som man inte vet någonting om. Vi befinner oss tyvärr alltjämt bara i början av våra forskningsinsatser på det förnyelsebara området.

Jag tycker därför att lika väl som det är oärligt att utnyttja människors oro efter Harrisburgolyckan, så är det oärligt att invagga människor i föreställningar om att vi redan vet vilka bidrag vi kan få från de förnyelsebara energislagen och att vi redan vet att de förnyelsebara energislagen i miljöhänseende kommer att vara överlägsna hittills kända energikällor.

Jag önskar att jag kunde tala med den tvärsäkerhet som Bengt Sjönell gjorde för en stund sedan här i kammaren och veta att allting skulle gå väl med de förnyelsebara energikällorna. Jag hoppas, men väntar ändå på forskningsresultaten.

Likaså hoppas jag, liksom sannolikt de flesta andra i denna kammare, att det skall vara sant att de förnyelsebara energikällorna ger det tillskott till sysselsättningen som många redan har talat om att de kommer att göra. Att märka är emellertid att om det skall vara ett varaktigt och positivt bidrag till sysselsättningen, så skall det ske med kravet på att den typ av energiproduktion som då är i fråga också kan genomföras på ekonomiskt lönsamma villkor. Att det skulle förhålla sig på det sättet har vi fortfarande tyvärr ingen visshet om.

Det ligger, herr talman, en risk i att för hårt och för snabbt hoppas på det som vi ännu inte vet någonting om. Det kan i värsta fall leda till att vi i entusiasmen satsar för snabbt och därmed för tidigt slår ihjäl goda idéer som skulle kunna ge varaktiga bidrag till den svenska energiproduktionen, om de fick sättas in i sitt sammanhang vid rätt tid. Därför tror jag att det är klokt att snarare vara aningen pessimistisk än för optimistisk i synen på energikällorna.

Går det snabbare att få fram rätta kunskaper om de förnyelsebara energislagen, så är ingen skada skedd. Då ökar våra möjligheter att snabbare ta oss ur det oljeberoende som alla är ense om att vi inte kan leva med för evigt.

Till slut, herr talman: På lång sikt är det inte fråga om den ena eller den andra energikällan. I det långa perspektivet är det min övertygelse att vi måste finna en mix mellan dem allesammans.

På förslag av förste vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

§ 4 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:41 angående uppskov till 1979/80 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

*Energipolitiken,
m. m.*

Finansutskottets betänkanden

1978/79:40 med anledning av regeringens i propositionen 1978/79:150 gjorda framställning rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. jämte motioner

1978/79:42 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagt förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1979/80

1978/79:43 med anledning av i propositionen 1978/79:100 gjord framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1979/80

1978/79:48 med anledning av i propositionerna 1978/79:100 och 1978/79:150 framlagt förslag om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1979/80

Skatteutskottets betänkande

1978/79:59 med anledning av propositionen 1978/79:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1979/80, m. m. (kompletteringspropositionen), såvitt propositionen hänvisats till skatteutskottet, jämte motion

Justitieutskottets betänkande

1978/79:36 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:27 om uppskov med behandlingen av visst ärende till riksmötet 1979/80

Utbildningsutskottets betänkanden

1978/79:46 med anledning av propositionen 1978/79:222 om bidrag till allmänna studiecirklar jämte motion

1978/79:47 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:40 med förslag till upphävande av tidigare beslutad lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa, m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1978/79:23 om regionalpolitik

1978/79:40 med anledning av propositionen 1978/79:216 om lokalisering av

Nr 168

Onsdagen den
6 juni 1979

*Energipolitiken,
m. m.*

institutet för metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen, jämte motioner
1978/79:41 med anledning av förslag i kompletteringspropositionen, 1978/79:150, om tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med dominerande ställning på orten

Civilutskottets betänkande
1978/79:41 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 17.55.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert